

Nota van antwoord

bij Natura 2000 Beheerplan Deltawateren 2016-2022

Datum	7 april 2016
Status	Definitief

Colofon

Titel	Nota van antwoord bij Natura 2000 Beheerplan Deltawateren 2016-2022
Opdrachtgever	Anouk Verschuur
Projectleider	Marc Sieval
Auteur(s)	Marc Sieval, Maarten Platteeuw, Aylin Erkman
Redactionele ondersteuning	Jos Lammers, Sanne van den Heuvel
Datum	7 april 2016
Status	Definitief

In opdracht van:
Rijkswaterstaat

In samenwerking met:
Provincie Zeeland
Provincie Zuid-Holland
Provincie Noord-Brabant
Ministerie van Economische Zaken

Inhoud

Inleiding 5

Zienswijzen en beantwoording 7

1 Doelen en maatregelen 8

1.1 *Algemeen* 8

1.2 *Reikwijdte en betrokkenen* 10

1.3 *Gebieden* 13

1.3.1 Oude Maas 13

1.3.2 Haringvliet 13

1.3.3 Oosterschelde 14

1.3.4 Veerse Meer 16

1.3.5 Grevelingen 17

1.3.6 Westerschelde & Saeftinghe 17

1.4 *Vogels* 19

1.5 *Landdieren* 22

1.6 *Zeezoogdieren* 23

1.7 *Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)* 24

2 Activiteiten 28

2.1 *Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding* 28

2.1.1 Algemeen 28

2.1.2 Jacht 31

2.1.3 (Fauna)beheer en schadebestrijding 32

2.2 *Beroepsvisserij* 34

2.3 *Schelpdierteelt* 37

2.4 *Beroepsscheepvaart* 39

2.5 *Industrie* 40

2.6 *Recreatie en toerisme* 41

2.7 *Sportvisserij* 45

2.8 *Kitesurfen en strandzeilen* 47

2.9 *Recreatievaart* 49

2.10 *Agrarisch (mede)gebruik* 51

2.11 *Zeegroenten en schelpdieren oogsten* 51

2.12 *Beheer waterkeringen* 53

2.13 *Terreinbeheer* 54

- 2.14 *Onderzoek en monitoring* 54
- 2.15 *Vaargeulbeheer, baggeren en storten* 55
- 2.16 *Luchtvaart* 58
- 2.17 *Energie uit wind en water* 59
- 2.18 *Evenementen* 60
- 2.19 *Toekomstige ontwikkelingen* 61
- 3 *Uitvoering* 63
  - 3.1 *Natuurbeheer* 63
  - 3.2 *Toezicht en handhaving* 64
  - 3.3 *Communicatie en overleg* 65
  - 3.4 *Onderzoek en monitoring* 68
- 4 *Proces van totstandkoming* 71
  - 4.1 *Overleg en zienswijzeprocedure* 71
  - 4.2 *Communicatie* 73
- 5 *Kaarten* 75
- 6 *Redactie* 77
  - 6.1 *Wijzigingen* 77
    - 6.1.1 *Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen* 77
    - 6.1.2 *Ambtshalve wijzigingen* 79
  - 6.2 *Geen wijziging door zienswijze* 80
- Bijlage A - *Overzicht inzenders* 83
- Bijlage B - *Overzicht zienswijzen* 86
- Bijlage C – *Aangepaste tekst 'Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding'* 152

Inleiding

In deze Nota van Antwoord beantwoorden de minister van Infrastructuur en Milieu en de colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies Noord-Brabant, Zeeland en Zuid-Holland, de bevoegde gezagen in de Deltawateren, in overeenstemming met de staatssecretaris van Economische Zaken, de reacties op het Natura 2000 Ontwerpbeheerplan Deltawateren 2016-2022 en de daarbij behorende achtergronddocumenten.

In het ontwerpbeheerplan staan afspraken en maatregelen om de wettelijk verplichte natuurbescherming te combineren met menselijke activiteiten, zoals recreatie, visserij en kustverdediging, in de Deltawateren. De kaders voor een beheerplan zijn het aanwijzingsbesluit en de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet). Het ontwerpbeheerplan is opgesteld op basis van de instandhoudingsdoelstellingen, zoals benoemd in het aanwijzingsbesluit, de doeluitwerking en de Nadere Effect Analyse (NEA) die effecten van gebruik op deze instandhoudingsdoelstellingen getoetst heeft.

Proces

De zienswijzeprocedure is aangekondigd met een kennisgeving in de Staatscourant van 18 juni 2015. Van 19 juni tot en met 30 juli 2015 was het mogelijk om het ontwerpbeheerplan, evenals de onderliggende stukken, in te zien op vijf locaties bij overheidsinstanties verspreid in het gebied. Tijdens deze periode kon iedereen die dat wilde schriftelijk of via internet reageren op de plannen, onderwerpen aan de orde stellen, oplossingen aandragen en reageren op eventuele onjuistheden. Ook waren er drie informatieavonden met een informatiemarkt en plenaire presentaties en beantwoording van vragen door projectmedewerkers.

Zienswijzen

Minister van Infrastructuur en Milieu, staatssecretaris van Economische Zaken en Gedeputeerde Staten van de provincies Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant ontvingen op de aangeboden stukken in totaal 114 zienswijzen, waarvan er drie te laat zijn binnengekomen en daarom zijn vervallen (deze zijn wel behandeld in de antwoorden van soortgelijke zienswijzen). De reacties gaan onder andere over de aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen in het gebied, de zonering, de beperkingen voor het bestaand gebruik of toekomstige ontwikkelingen, en onjuistheden in het beheerplan. Ook reageren inzenders op de procedure en de voorstellen voor monitoring, handhaving en communicatie.

Leeswijzer

Voor het beantwoorden van de reacties zijn in deze nota alle vragen, opmerkingen, suggesties, adviezen en aanbevelingen geordend naar thema's. Elk thema is vervolgens behandeld in een aparte paragraaf onder *Zienswijzen en beantwoording*. Per thema zijn daar de betreffende reacties samengevat in een kader met verwijzingen naar de inzenders. Daaronder staat het antwoord van de bevoegde gezagen en, indien van toepassing, de verwijzing naar de wijziging van het beheerplan.

Een genummerd overzicht van de instanties en personen die schriftelijk of via internet hebben gereageerd, is als bijlage bijgevoegd. De nummers die in de nota bij de weergave van de reacties zijn vermeld, verwijzen naar dit overzicht.

Vervolgprocedure

Na verwerking van de resultaten van de zienswijzeprocedure, advies en bestuurlijk overleg hebben de minister van Infrastructuur en Milieu en de colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant ingestemd met het beheerplan en het beheerplan vastgesteld voor dat deel van de Deltawateren waarvoor zij wettelijk bevoegd zijn. Dit gebeurde in overeenstemming met de staatssecretaris van Economische Zaken.

Het beheerplan is vastgesteld voor een periode van zes jaar. In die periode worden de ontwikkelingen in het gebied en het resultaat van de maatregelen gevolgd. Halverwege de uitvoeringsperiode volgt een tussenevaluatie. Indien nodig kunnen maatregelen worden bijgesteld. Aan het einde van de looptijd van het beheerplan volgt een integrale evaluatie die informatie moet geven voor het volgende beheerplan.

Zienswijzen en beantwoording

1 Doelen en maatregelen

1.1 Algemeen

Te weinig ambitie

'Uit het ontwerpbeheerplan blijkt een onthutsend gebrek aan ambitie', meent de stichting Behoud de Zak van Zuid-Beveland. De organisatie vindt de gepresenteerde maatregelen minimaal en wijst erop dat natuurbelangen voorop horen te staan en niet bestaand en toekomstig gebruik.

De Adviesgroep Borm en Huijgens vindt zelfs dat Natura 2000 een stagnerende invloed heeft op natuurontwikkeling en vraagt zich af of de veiligheid niet in het geding komt.

Deelreacties 25, 42-2, 42-3.

De ambitie voor de eerste beheerplanperiode is behoud en het tegengaan van verdere verslechtering. Het behalen hiervan vergt een grote inspanning. Evaluatie van de daarvoor geplande maatregelen moet uitwijzen of in de volgende beheerplanperiode verdergaande maatregelen nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te halen. Voor verbeterdoelstellingen zal dit waarschijnlijk wel moeten.

Het Natura 2000 Beheerplan Deltawateren combineert zorg voor kwetsbare en waardevolle natuur met ruimte voor sociaaleconomische ontwikkelingen. Die moeten zoveel mogelijk doorgang kunnen vinden, ook in en rond een Natura 2000-gebied, maar wel binnen het kader van de natuurbescherming die volgens de Natuurbeschermingswet en het aanwijzingsbesluit zijn vastgelegd. In het beheerplan zijn meerdere aanvullende maatregelen opgenomen voor beheer, behoud en ontwikkeling van de natuurwaarden, wij beschouwen dat niet als stagnerend. Een uitgebreid programma van monitoring en evaluatie is opgezet om dat te controleren. Dit beheerplan gaat over de invulling van de Europese natuurdoelen. Daarbij zijn de waterveiligheidsnormen niet in het geding.

Onvoldoende aandacht voor onderwaterleven

Diverse particulieren, de Nederlandse Onderwatersportbond, Nationaal Park Oosterschelde, Duikclub Dolfijn, Duikvereniging Blue Marlin en de Vereniging Natuurmonumenten uiten hun zorgen over het onderwaterleven in de Deltawateren. Het onderwerp komt onvoldoende aan bod in de beheerplannen, menen de inzenders, en daarmee ontbreekt een samenhangende visie op het gehele ecosysteem.

Natuurmonumenten wijst erop dat 'de kwaliteit van de onderwaternatuur effect heeft op de natuur bovenwater'.

Inzenders pleiten voor duidelijkere doelstellingen op het gebied van

onderwaterleven, het benoemen van kwetsbare soorten, betere bescherming en meer monitoring. Aan dat laatste willen sportduikers een bijdrage leveren.

Deelreacties 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 14, 15, 18-1, 32, 47-3, 92-95.

Het onderwaterleven in de Deltawateren maakt inderdaad een onlosmakelijk onderdeel uit van de totale natuurwaarde van het gebied. Een goede bescherming van dat onderwaterleven is zeker gewenst. Het Natura 2000 Beheerplan Deltawateren richt zich echter op de instandhoudingsdoelstellingen zoals die zijn vastgelegd in de desbetreffende aanwijzingsbesluiten. In die instandhoudingsdoelstellingen is het onderwaterleven beperkt vertegenwoordigd, zoals inzenders opmerken. Het juridische kader van een beheerplan biedt geen mogelijkheden om nieuwe instandhoudingsdoelstellingen toe te voegen aan de doelstellingen die in de aanwijzingsbesluiten zijn vastgelegd. Wel is het mogelijk in de gebiedsbeschrijving voor de Oosterschelde de grote (en unieke) waarde voor het onderwaterleven van het habitatype 'grote baaien' explicieter aan de orde te stellen.

Dit beheerplan heeft als ambitie om verdere verslechtering tegen te gaan en de huidige kwaliteit te behouden. De relatie met het ecosysteem en onderwaterleven is geen deel van deze ambitie. Het Beheer- en ontwikkelplan voor de Rijkswateren (BPRW), waarin Rijkswaterstaat de Kaderrichtlijn Water uitwerkt in doelstelling en maatregelen, is wel expliciet gericht op het verbeteren van de waterkwaliteit en daarmee op bescherming van het onderwaterleven.

Onderbouwing van maatregelen

De Vereniging Natuurmonumenten mist een heldere onderbouwing van de maatregelen uit de beheerplannen en van hun bijdrage aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Ook zouden oude data zijn gebruikt bij het opstellen van de maatregelen, een mening die Comfortcamping Scheldeoord deelt. Verder vindt Natuurmonumenten de maatregelen vaak te lokaal en soort-specifiek en mist de organisatie aandacht voor de giftige guldenroede, die beschermde habitats bedreigt.

De gemeente Reimerswaal mist een toelichting op de relatie tussen de instandhoudingsdoelstellingen en de autonome ontwikkeling van natuurwaarden.

De stichting Red Onze Polders vraagt zich af of de meeste doelen met de gepresenteerde maatregelen in de eerste beheerplanperiode van zes jaar wel gehaald worden. De organisatie meent tevens dat de voorgestelde ontpolleringen om ruimte te creëren voor buitendijkse habitattypen de achteruitgang bevorderen.

Deelreacties 51-2, 64-2, 64-3, 64-4, 89-1, 92-8, 92-12, 92-91.

Onderbouwing van maatregelen:

Ook al zijn veel onderzoeksgegevens beschikbaar als basis voor het ontwikkelen van maatregelen, in enkele gevallen is 'expert judgement' als onderbouwing onvermijdelijk, met alle beperkingen van dien. Mede daarom staat na drie jaar een uitgebreide evaluatie op het programma, met ruimte om bij te sturen als dat nodig

blijkt. Aangedragen verbeteringsuggesties en leerervaringen bij de uitvoering van het beheerplan worden ook meegenomen bij het opstellen van het beheerplan voor de tweede uitvoeringsperiode.

In de zogeheten synopsistabel die elk beheerplan voor de deelgebieden bevat, is aangegeven welke maatregelen, al dan niet in combinatie, gedurende de eerste beheerplanperiode welke bijdrage leveren aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. De daarin gepresenteerde relatie tussen doelstellingen en maatregelen is gebaseerd op gegevens waarvoor in 2012 een update is uitgevoerd. Daarbij is ook gekeken of gebruik de oorzaak voor een eventuele negatieve trend was.

Guldenroede:

Het (toenemend) optreden van late guldenroede in de buitendijkse terreinen langs het Haringvliet is inderdaad een punt van zorg. Hierdoor zou de kwaliteit van het habitattypen Ruigten en zomen en het leefgebied van de noordse woelmuis aangetast kunnen worden. Daarom wordt op de Blanke Slikken op Tiengemetten gedurende drie jaar een maaiproef gedaan, zie tabel 3.4. in het beheerplan Haringvliet. Deze proef wordt op dit moment uitgevoerd in de periode 2015-2017. Daarna zal worden bezien of het zinvol is om deze maatregel op een grotere schaal toe te passen.

Autonome ontwikkeling:

Autonome ontwikkeling door natuurlijke oorzaken en menselijke activiteiten is niet altijd makkelijk van elkaar te onderscheiden. Het beheerplan is daarom gericht op het halen van doelen zelfs bij een autonome ontwikkeling waarbij deze doelen achteruit gaan. De autonome ontwikkelingen in de trends van de soorten met instandhoudingsdoelstellingen zijn zodanig negatief dat de maatregelen die we in het beheerplan voorstellen minimaal nodig zijn om verdere verslechtering te voorkomen. Monitoring zal uitwijzen of deze maatregelen voldoende zijn.

Ontpoldering:

Het beheerplan gaat uit van bestaande afspraken en genomen besluiten, ook wat de plannen voor ontpoldering betreft. Deze staan bij de vaststelling van het beheerplan niet ter discussie. Onderdeel van het beheerplan is wel het monitoren van natuurontwikkeling en het tegengaan van eventuele verslechtering. Dat geldt dus ook voor ontwikkelingen die samenhangen met de afgesproken plannen voor ontpoldering. Ons is bij herhaling gebleken dat experts van mening zijn dat ontpoldering wel degelijk kan bijdragen aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

1.2 Reikwijdte en betrokkenen

Onrechtvaardige en zinloze begrenzingen

Diverse inzenders zijn het oneens met de begrenzingen van de Natura 2000-gebieden:

- Machinefabriek Padmos ziet bij De Scheelhoek een brede strook bij het eigen terrein die wel is aangewezen maar waar zich geen te beschermen natuurwaarden bevinden.

- Catamaranvereniging Catpoint voelt zich belemmerd door de Natura 2000-grenzen en ziet tevens een onrechtvaardigheid ten opzichte van andere clubs.
- Advocatenkantoor Houthoff Buruma laat namens grondeigenaar De Cloedt weten dat opnemen van de Hedwigepolder in het Natura 2000-gebied ten onrechte is. Het nu pas aangekondigde instrumentarium om de natuurontwikkeling in de polder te voorspellen en evalueren had vooraf moeten gaan aan zo'n kwalificatie als beschermd gebied en de daaruit voortkomende ruimtelijke maatregelen. Dat is niet gebeurd, wat de inzender ziet als onzorgvuldig handelen.
- De stichting Red Onze Polders wijst erop dat de vaargeul van de Westerschelde geen Natura 2000-gebied is, terwijl 'de immense toename van enorm grote containervaart een negatieve invloed heeft op de natuurlijke bewegingen in het estuarium'.
- ZLTO Zeeland vraagt het aanwijzingsbesluit en beheerplan voor de Oosterschelde aan te passen. Het daar gelegen stukje trilveen biedt volgens de organisatie geen enkele bijdrage aan de instandhouding van dit habitatype.

Deelreacties 13-2, 24, 62-1, 62-2, 64-1, 94.

De grenzen van Natura 2000-gebieden zijn vastgelegd in de betreffende aanwijzingsbesluiten. Deze staan bij het vaststellen van het beheerplan niet opnieuw ter discussie.

Voor het uitbreiden van catamaranactiviteiten, binnen of in de buurt van een Natura 2000-gebied, is een vergunning ex artikel 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 vereist. Wij adviseren om voor een inschatting van de haalbaarheid daarvan vooraf contact op te nemen met het bevoegd gezag, in dit geval de Omgevingsdienst Haaglanden namens Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland.

Als gevolg van uitspraken van de Raad van State, is de Hedwigepolder niet langer onderdeel van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Het beheerplan wordt hierop aangepast.

De vaargeul van de Westerschelde is, anders dan de inzender veronderstelt, wel degelijk aangewezen als onderdeel van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Effecten van (toenemende) grote containervaart zijn en zullen ook in de toekomst worden meegenomen in de effectbeoordelingen.

Binnen de grenzen die in het aanwijzingsbesluit voor Natura 2000-gebieden zijn vastgelegd, worden waardevolle en tevens kwetsbare habitats beschermd. Daarvoor is niet hun relatieve omvang binnen het gebied van belang, maar hun absolute omvang. Wanneer die meer is dan marginaal, geldt het beschermingsregime van Natura 2000. Dat geldt dus ook voor het stukje trilveen waar ZLTO op doelt.

Zorgen over externe invloeden

De vereniging De Carnisse Grienden uit zorgen over activiteiten, direct grenzend aan Natura 2000-gebied, die significante effecten kunnen hebben op beschermde dieren, zoals bever, noordse woelmuis en bijzondere vogelpopulaties.

Het Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard vraagt of is afgestapt van beperkingen in invloedgebieden rond Natura 2000 en wat daar dan de gevolgen van zijn.

Deelreacties 41-2, 48-1.

De Natuurbeschermingswet kent inderdaad een externe werking. Er zullen in dit Natura 2000 Beheerplan Deltawateren echter géén beperkingen worden gesteld aan jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding buiten de Natura 2000-gebieden. Waar nodig zal dit in de tekst van het beheerplan worden verduidelijkt.

Activiteiten rondom een Natura 2000-gebied worden beoordeeld op eventuele effecten op de instandhoudingsdoelstellingen die binnen het gebied gelden. Ook nieuwe ontwikkelingen worden vooraf getoetst op mogelijke effecten op de beschermde natuurwaarden. In een aantal gevallen is voor zulke nieuwe ontwikkelingen een vergunning nodig volgens de Natuurbeschermingswet 1998. Voordat zo'n vergunning wordt verleend, worden mogelijke significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen in kaart gebracht en zo nodig voorwaarden en voorschriften afgesproken om deze te voorkomen.

Het beheerplan bevat uiteraard geen opgave van alles wat er in en rond Natura 2000-gebieden aan ontwikkelingen te verwachten is, maar wel de bepaling dat deze, al dan niet onder voorwaarden, alleen mogelijk zijn als er geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn te verwachten. In paragraaf 4.4 van het beheerplan staat een (niet-limitatieve) opsomming van activiteiten waarvoor in ieder geval een Nb-wet procedure moet worden doorlopen.

Cumulatief effect en relaties met andere plannen en afspraken

De Vereniging Natuurmonumenten vindt de mogelijke cumulatie van negatieve effecten van verschillende activiteiten niet inzichtelijk en vraagt Rijkswaterstaat daarvoor onderzoek op te zetten en uit te voeren.

Het Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard meent dat het Bruggenhoofd van de voormalige Barendrechtsebrug, gelegen binnen het Natura 2000-gebied, kansen biedt voor recreatieve ontwikkelingen die een bijdrage leveren aan natuurbehoud en natuurbeleving. De organisatie vraagt hiervoor maatregelen in het beheerplan op te nemen.

Deelreacties 48-9, 92-92.

Cumulatie van negatieve effecten op beschermde natuur is een belangrijk punt van aandacht. De opzet en uitvoering van het monitoringprogramma, waaronder de onderzoeken, worden nog nader uitgewerkt. Waar sprake is van onderzoek naar negatieve trends en oorzaken daarvan, zal zeker ook gekeken worden of cumulatie van oorzaken daarbij een rol speelt. In de NEA is ook een analyse van de cumulatieve effecten uitgevoerd, welke zijn meegenomen bij het opstellen van het beheerplan. Nieuwe activiteiten zijn zoals in het ontwerpbeheerplan is vastgelegd vergunningplichtig. Wij maken graag gebruik van de veelal waardevolle kennis van natuurorganisaties, terreinbeheerders en andere partijen.

Als maatregelen geen bijdrage leveren aan de Natura 2000-doelen worden zij in dit beheerplan niet opgenomen. Vandaar dat mogelijkheden voor recreatieve ontwikkelingen geen onderdeel zijn van dit beheerplan.

1.3 Gebieden

1.3.1 *Oude Maas*

Zorgen om onderhoud grienden

De vereniging De Carnisse Grienden wil weten of 'voortzetting van beheer' van de grienden het beheer betekent van vóór of van na de bezuinigingen. Ook vraagt de organisatie of het nog aan te leggen natuurgebied in het Buitenland van Rhoon bij de doelstellingen voor het gebied Oude Maas worden betrokken.

Ook de Natuurvereniging Eiland IJsselmonde maakt zich zorgen over het onderhoud van de grienden. Hakhoutgriend staat onder druk, meldt de organisatie, die meent dat behoud of enige uitbreiding wenselijk is vanwege de zowel ecologische als cultuurhistorische waarde. Overigens onderschrijft de vereniging het belang van een goede bescherming van het gebied. Het ontwerpbeheerplan draagt hier wat de inzender betreft in belangrijke mate aan bij.

Deelreacties 41-1, 100-1.

Het aanwijzingsbesluit en de Natuurbeschermingswet 1998 vormen de kaders voor een Natura 2000 beheerplan. De Oude Maas is onder meer aangewezen voor het habitattype 'vochtige alluviale bossen' (zachtouthoutoibossen). In dit Natura 2000-gebied bestaat dit habitattype deels uit doorgeschoten grienden (zoals in het Zomerlanden-Gorzenbosch) en deels uit hakgrienden (zoals in de Rhoonse en Carnisse Grienden). De ondergroei van de doorgeschoten grienden is inderdaad vaak wat minder goed ontwikkeld dan die van hakgrienden. De zinsnede, dat voortzetting van het cultuurhistorische hakhoutbeheer van grienden voldoende is voor het bereiken van de behoudsdoelstelling voor het habitattype 'vochtige alluviale bossen (zachtouthoutoibossen)', moet echter zo gelezen worden dat dit hakhoutbeheer goed te combineren is met dit Natura 2000-doel maar niet per se noodzakelijk om dit doel te bereiken. Dit doel zou dus ook zonder intensief cultuurhistorisch hakhoutbeheer gehaald kunnen worden.

Het nog aan te leggen natuur- en recreatiegebied in het Buitenland van Rhoon is buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied geprojecteerd en zal niet direct worden betrokken bij het realiseren van de instandhoudingsdoelen voor de Oude Maas.

1.3.2 *Haringvliet*

Maatregelen voor Haringvliet onzeker en onvoldoende

Zowel het Wereld Natuur Fonds als de Vereniging Natuurmonumenten vindt de aangekondigde maatregelen voor het Haringvliet onvoldoende om 'het beoogde rijke ecologische potentieel te behalen', zoals het WNF schrijft.

De Vereniging Natuurmonumenten benadrukt dat uitvoering van het besluit om de Haringvlietsluizen op een kier te zetten belangrijk is voor het halen van de instandhoudingsdoelstellingen, maar dat ook meer getijwerking nodig is. Bovendien is het tijdstip waarop de kier opengaat onzeker en mag dus niet op voorhand op de gunstige effecten daarvan worden gerekend. Het WNF vindt het belang van 'de Kier' voor de herstelopgave voor trekvis te hoog ingeschat. De organisatie pleit voor een kierbeheer met maximaal nut voor de vismigratie en een zo natuurlijk mogelijke zoet-zoutovergang, of daar ten minste onderzoek voor te agenderen in het beheerplan (zie ook Doelen en maatregelen – vissen).

Deelreacties 28-2, 28-3, 92-7.

Het Kierbesluit is in hoofdstuk 3.1. van de Natura 2000 Beheerplannen Haringvliet en Hollands Diep opgenomen als randvoorwaardelijk project en zal in 2018 worden geëffectueerd. Het Haringvliet en Hollands Diep zijn aangewezen als doortrekgebied voor elft, fint, rivierprik, zalm en zeeprik en tevens als paai- en opgroeigebied voor fint en elft. Zonder 'de Kier' zullen de geformuleerde doelstellingen voor de vijf soorten trekvisser inderdaad niet gerealiseerd kunnen worden. In het kader van de twee andere randvoorwaardelijke projecten Deltanatuur en KRW zijn reeds maatregelen genomen of in uitvoering om de kwaliteit van het leefgebied van deze soorten te verbeteren.

Zoals de inzenders terecht opmerken zou het voor een aantal instandhoudingsdoelstellingen inderdaad wenselijk zijn om meer estuariene dynamiek in het Haringvliet te brengen. Aangezien dat binnen afzienbare termijn niet haalbaar is, zijn in hoofdstuk 3.2. van het Natura 2000 Beheerplan Haringvliet aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen opgenomen om te voorkomen dat de kwaliteit van het Haringvliet voor het habitattype Ruigten en zomen en de leefgebieden voor de noordse woelmuis en kustbroedvogels verder verslechteren.

1.3.3

Oosterschelde

Betere oplossingen voor de zandhonger

De Vereniging Natuurmonumenten meent dat de zandhonger één van de belangrijkste redenen is voor het niet halen van de instandhoudingsdoelstellingen in de Oosterschelde. Zandsuppletie voor de Roggenplaat is daarvoor een goede, maar tijdelijke oplossing. De organisatie wil andere oplossingen voor de zandhonger zoeken en noemt het 'weinig ambitieus' dat de doelaantallen voor beschermde soorten zijn verlaagd, uitgaande van areaalverlies door de zandhonger.

Een particuliere inzender geeft aan dat aanvullend op de suppleties, de openingen in de kering bij de Roggenplaat gesloten moeten worden om de stroming bij de plaat te verminderen.

Deelreacties 27-2, 92-31, 92-40.

De doelstellingen van de Natura 2000-gebieden zijn vastgelegd in de betreffende aanwijzingsbesluiten. Deze staan bij het vaststellen van het beheerplan niet opnieuw ter discussie.

In het aanwijzingsbesluit zijn de doelaantallen voor steltlopers inderdaad lager vastgesteld dan de referentieperiode. Het klopt ook dat het uitvoeren van zandsuppleties op de Roggenplaat de zandhonger in de Oosterschelde (verlies van areaal en droogvalduur van zandplaten) niet oplost en alleen de gevolgen ervan tijdelijk bestrijdt. In een lopende MIRT-procedure worden meer structurele oplossingen voor dit probleem verkend en ontwikkeld. Uit die MIRT-verkenning blijkt dat voor het behoud van de foerageerfunctie van de zand- en slikplaten voor met name steltlopers en bergeenden tijdens de eerste beheerplanperiode geen extra ingrijpen nodig is, omdat de waargenomen aantallen boven de doelaantallen liggen en een daling op korte termijn niet is te verwachten. Na de eerste beheerplanperiode kunnen wel problemen optreden, als eerste op de Roggenplaat. Om die te voorkomen wordt in de eerste beheerplanperiode de suppletie van de Roggenplaat uitgevoerd, naar verwachting in 2017/2018.

Sluiten van schuiven in de Oosterscheldekering om de stroming bij de Roggenplaat te verminderen, heeft negatieve effecten op de ecologie en is daarom geen onderdeel van de maatregelen om de zandhonger in de Oosterschelde te bestrijden. De zandhonger wordt veroorzaakt doordat het watervolume dat met ieder getij Oosterschelde binnen stroomt minder is dan het volume die de geulen kunnen transporteren. Het sluiten van schuiven zou dit volume nog verder verkleinen en daarmee de zandhonger verergeren. Verder brengt water ook nutriënten uit de Noordzee met zich mee. Dat is nodig voor het ecosysteem in de Oosterschelde. Verminderen van het watervolume zou een vermindering van nutriënten betekenen. Dat is een van de redenen waarom er ook strenge voorwaarden zijn geformuleerd voor de sluiting van de kering.

Meer aandacht voor hoogwatervluchtplaatsen

De Vereniging Natuurmonumenten vraagt in het beheerplan Oosterschelde meer aandacht voor de hoogwatervluchtplaatsen in en rond dit watergebied. De organisatie geeft dijken, binnendijkse gebieden en droogblijvende zandplaten (eilanden) van de Oosterschelde als voorbeelden en noemt met name de Schelpenrug en Roggenplaat als belangrijke vluchtplaatsen bij hoog water. Deze kwetsbare gebieden moeten beter in kaart gebracht en ter plekke moet de rust worden gewaarborgd, vindt de organisatie. Meer specifiek vindt Natuurmonumenten dat de suppleties van de Roggenplaat de rust onvoldoende waarborgen en dat de Schelpenrug niet-toegankelijk moet blijven.

Deelreacties 92-41, 92-49.

Waar de hoogwatervluchtplaatsen precies zijn, hebben we niet in het beheerplan op kaart gezet, maar ze zijn wel bekend. Voor het Natura 2000 Beheerplan Oosterschelde zijn kwetsbare gebieden in kaart gebracht, met name voor de laagwaterperiode en voor watervogels die niet getij-afhankelijk zijn. In het kader van het project Zeeweringen is een inventarisatie van hoogwatervluchtplaatsen rond

de Ooster- en Westerschelde uitgevoerd. Deze tellingen laten een grote variatie van verzamelplaatsen zien. Ook is er variatie als gevolg van weersomstandigheden. Het gebruik van kaarten geeft dus niet voldoende inzicht. Het is niet mogelijk om alle incidenteel gebruikte hoogwatervluchtplaatsen af te sluiten voor gebruik, dat zou afsluiting van een veel groter gebied betekenen en daarmee draagvlak voor natuurmaatregelen aantasten. Belangrijker is het om bewustzijn te creëren en daarmee zorgen dat vogels niet onnodig verstoord worden.

Het belang van hoogwatervluchtplaatsen dat de vereniging aan de orde stelt, wordt in elk geval volledig onderschreven. Het Beheerplan Oosterschelde bevat dan ook diverse maatregelen om rust zowel op hoogwatervluchtplaatsen en laagwater foerageerplaatsen te waarborgen. Dit is middels Toegangsbeperkingsbesluiten geregeld.

De Schelpenrug is al jaren opengesteld. De toegankelijkheid van de Schelpenrug van de Roggenplaat is daarom getoetst als huidig gebruik en daaruit is voortgekomen dat het betreden van de Schelpenrug op de Roggenplaat in de opengestelde periode geen significant negatieve effecten heeft.

1.3.4

Veerse Meer

Maatregelen sneller uitvoeren

De Vereniging Natuurmonumenten vraagt waarom de aangekondigde maatregelen om de natuur van het Veerse Meer te beschermen niet uitgevoerd worden tijdens de eerste beheerplanperiode, terwijl het met veel soorten niet goed gaat.

Deelreactie 92-67.

De ambitie van het Beheerplan Deltawateren in de eerste beheerplanperiode is het tegengaan van verdere verslechtering en behoud van kwaliteit van de leefgebieden. Dat geldt ook voor het Veerse Meer.

Eerder aangekondigde maatregelen daar, zoals bevorderen van de vistrek en aanplant van zeegras, zijn inderdaad uitgesteld, zoals de vereniging meldt. Deze maatregelen zijn bedoeld ter uitvoering van de Kaderrichtlijn Water, de timing ervan valt buiten de invloed van het beheerplan Natura 2000. Ook is (nog) niet geheel duidelijk of en in welke mate de uitvoering van deze KRW-maatregelen een positieve bijdrage zou betekenen voor de Natura 2000-doelen. Alhoewel deze maatregelen in het algemeen ten goede zullen komen aan de natuur in het gebied en de doelen, kan niet worden gezegd dat ze de achteruitgang van bepaalde soorten zullen stoppen of de oorzaak van die achteruitgang zullen wegnemen. Het is dus niet bij voorbaat zo dat uitstel van deze maatregelen zou leiden tot het niet kunnen voorkómen van verslechtering van de doelen in de eerste beheerplanperiode. Hoe de negatieve trends in Natura 2000-doelen voor het Veerse Meer zich verder gaan ontwikkelen of hoe ze wél kunnen worden opgelost, zal voor een belangrijk deel nog moeten blijken uit monitoring en de interpretatie van de daaruit voortkomende gegevens.

1.3.5 *Grevelingen*

Uitgangssituatie groenknolorchis Grevelingen klopt niet

De Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland meldt dat het ontwerpbeheerplan cijfers van zes jaar geleden hanteert als uitgangssituatie voor de groenknolorchis in de Grevelingen. De plant is daar volgens de organisatie sinds die tijd sterk toegenomen. Het beheerplan zou daarom als uitgangssituatie de veel grotere populatieomvang van 2014 moeten nemen.

Deelreactie 101-1

Het Natura 2000-gebied Grevelingen is onder meer aangewezen voor de groenknolorchis. De instandhoudingsdoelstelling 'Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie' voor deze habitatsoort is gebaseerd op de toestand in de periode voorafgaand aan de aanmelding als Habitatrictlijngebied in 2004. Het is ons bekend dat de groenknolorchis sindsdien sterk is toegenomen. Daarmee is aan de doelstelling voldaan en hoeven geen aanvullende beheermaatregelen te worden genomen. Een voortzetting van het huidige beheer is voorlopig toereikend.

Getij op de Grevelingen

De Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland meent dat het beheerplan uitgebreid moet ingaan op de effecten en bijbehorende maatregelen bij het herintroduceren van getij op de Grevelingen, zoals voorgesteld in het ontwerp van de Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer.

Deelzienswijze 101-2.

Herintroductie van getij op de Grevelingen is het onderwerp van de Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer. Effecten op instandhoudingsdoelstellingen en de daarbij behorende maatregelen worden in dat kader nader onderzocht.

1.3.6 *Westerschelde & Saeftinghe*

Soms andere, maar vooral méér maatregelen

De stichting Dorpsbelangen Ossenissee pleit voor het verwijderen van de hekken op de strekdammen die het Schor en Slik van Ossenissee in het noorden en zuiden begrenzen. Geplande verhogingen van de bestaande strekdammen en nieuwbouw van strekdammen aan de Knuitershoek, leveren volgens de organisatie voldoende hoogwatervluchtplaatsen op voor vogels. 'De lelijke hekken kunnen dus weg en de beperkte toegankelijkheid opgeheven', meent de inzender.

Het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen zet vraagtekens bij de verbeterdoelstellingen voor schorren en zilte graslanden (habitattypen H1330A). Dat type blijkt volgens de ecotopenkaarten de afgelopen tien jaar namelijk al autonoom toegenomen, meldt de organisatie.

Andere inzenders pleiten juist voor meer maatregelen om de natuur van de Westerschelde te beschermen. De Vereniging Natuurmonumenten vreest verlies van het meergeulensysteem en wil daarvoor meer aandacht in het beheerplan. De stichting Behoud de Zak van Zuid-Beveland en een particuliere inzender vinden de maatregelen in het beheerplan onvoldoende. De stichting vindt het aanleggen van een broedvogeleiland onvoldoende. Zij stelt voor de Verdrongen Zwarte Polder regelmatig te baggeren en bestaande broedgebieden te ontdoen van ruigten. Ook vraagt zij zich daarbij af of de al genomen maatregelen bij de tweede verdieping van de Westerschelde niet al (deels) zijn meegenomen bij het beoordelen van de staat van instandhouding.

Deelreacties 29, 42-4, 42-5, 92-69, 106-11, 107.

Hekken op strekdammen:

De strekdammen aan weerszijden van het Schor en Slik van Ossensisse, de Noordnol en de Zuidnol, zijn vooral in het winterhalfjaar belangrijke hoogwatervluchtplaatsen voor vogels. Grote groepen vogels, die bij laag water op de nabijgelegen slikken en platen foerageren, overtijen hier. Betreden van de strekdammen leidt tot verstoring van de rustende vogels. Het afsluiten van de Noordnol en de Zuidnol in de periode 16 september tot en met 14 mei zorgt voor de noodzakelijke rust en draagt bij aan de instandhouding van verschillende vogelsoorten. De aanleg van nieuwe strekdammen kan zorgen voor extra hoogwatervluchtplaatsen, zowel in het winterhalfjaar als in het zomerhalfjaar. Of de nieuwe strekdammen de bestaande functie van de Noordnol en de Zuidnol als hoogwatervluchtplaats kunnen overnemen, zal moeten blijken na realisatie.

Schorren en zilte graslanden:

De uitbreidings- en verbeteringsdoelstelling voor de habitattypen schorren en zilte graslanden is opgenomen in het aanwijzingsbesluit. Hier kan het beheerplan niet aan tornen. De toename van het areaal is vooral toe te schrijven aan schorgroei op de platen van Walsoorden en de Hooge Platen. Dit is vooral een teken dat de platen te hoog zijn geworden. Dat is een vanuit estuariene dynamiek ongewenste ontwikkeling. De ontpoldering van Perkpolder en de Hertogin Hedwigepolder zal echter in de toekomst leiden tot schorontwikkeling die wel een bijdrage zal leveren aan de doelstelling.

Meergeulensysteem:

Dit is ook het doel van Ontwikkelingsschets Schelde estuarium dat voor het beheerplan een uitgangspunt is. De maatregelen in het beheerplan die daaruit voortvloeien in Natuurontwikkeling Westerschelde zijn opgenomen als bestaand beleid. In het beheerplan zal het meergeulensysteem duidelijker worden opgenomen. Zie ook paragraaf 5.1 Redactioneel – Wijzigingen.

Broedvogels:

Het oordeel van slechte staat van instandhouding voor de kustbroedvogels is gebaseerd op de toekomstperspectieven voor deze vogels en niet zozeer op de huidige aantallen. Veel broedgebieden raken begroeid en worden daarmee ongeschikt. De aanleg van de Deltawerken, het afnemen van de dynamiek, afdammen en verzoeten van sommige deltawateren is daar debet aan. Deze gebieden zullen zonder maatregelen op termijn minder geschikt of zelfs ongeschikt

worden als broedgebied. Daarom worden waar nodig maatregelen genomen. Daarbij wordt wel rekening gehouden met maatregelen uit reeds vastgesteld beleid, zoals het uitbaggeren van de geul van Verdrongen Zwarte Polder. Deze is ook opgenomen in de lijst van aanvullende maatregelen omdat het periodiek moet worden uitgevoerd. Zie hiervoor tabel 3.4 in het beheerplan. Het geschikt houden van de bestaande broedgebieden door onder andere verwijderen van ruigte, hoort bij het bestaand beheer van deze gebieden en wordt daarom niet als maatregel genoemd. Dat zullen we in het beheerplan nogmaals bevestigen.

Al genomen maatregelen:

De gerealiseerde maatregelen in het kader van Natuurcompensatie Programma Westerschelde zijn wel degelijk meegenomen in de beoordeling van de staat van instandhouding. Echter deze maatregelen zijn niet voldoende om het estuarium in een goede staat van instandhouding te brengen. Vandaar dat er in het kader van Ontwikkelingsschets Schelde Estuarium is besloten tot een Natuurherstelpakket Westerschelde. Het realiseren van 600 ha estuariene natuur is vastgelegd in het Natuurherstelpakket Westerschelde. Deze projecten worden in het beheerplan genoemd onder het kopje maatregelen uit vaststaand beleid. Deel hiervan zijn onder andere Perkpolder (35 ha van 75 ha van dit gebied wordt aangelegd ten behoeve van Natuurherstelpakket en 40 ha ten behoeve van Natuurcompensatie), Hedwigepolder, Waterdunen en aanleg van kribben. Meer uitleg over deze projecten is te vinden op: <https://www.zeeland.nl/natuur-en-landschap/natuurpakket-westerschelde/natuurherstelmaatregelen-middengebied-westerschelde>

In het beheerplan zal het volgende worden aangepast:

- Het meergeulensysteem zal in de beschrijving in beheerplan worden toegevoegd
- In het beheerplan zullen duidelijker de maatregelen voor kustbroedvogels worden genoemd.

1.4 Vogels

Kanttekeningen bij maatregelen

De Vereniging Natuurmonumenten plaatst kanttekeningen bij de beschermingsmaatregelen voor de volgende vogelsoorten:

- Strandplevier en bontbekplevier: om de negatieve trend te keren zijn meer maatregelen nodig, zoals het garanderen van rust op plekken die voor de soort geschikt zijn.
- Grote stern en dwergstern: de snelheid van vegetatiesuccessie rond het Haringvliet is nu al bedreigend voor de grote stern. Behoud van de soort vraagt een zeer hoge beheerinspanning. Anders dan het beheerplan Westerschelde suggereert, gaat het daar met de dwergstern en grote stern niet goed, vermoedelijk door de komst van ratten op de Hooge Platen als gevolg van zandoverslag. De organisatie vraagt om maatregelen daartegen en om minder bodemverstorende activiteiten rondom de Hooge Platen.
- Eenden, ganzen en zwanen: windmolens en recreatie vormen barrières tussen slaapplaatsen en foerageergebieden terwijl het beheerplan Oosterschelde 'weinig barrières' als ecologische randvoorwaarde noemt. De organisatie vraagt hoe hiermee wordt omgegaan.

- Blauwborst: aantallen nemen af, vermoedelijk vanwege externe oorzaken. De organisatie verwacht gunstige effecten van uitbreiding van de intergetijdengebieden bij Saeftinghe.
- Bruine kiekendief: de soort neemt af in de Westerschelde, vrijwel zeker door de opkomst van de vos. Anders dan het beheerplan vermeldt, is er dus wel degelijk een knelpunt, dat niet eenvoudig is aan te pakken.

Deelreacties 92-2, 92-14, 92-35, 92-42, 92-70, 92-77, 92-87.

Plevieren:

Er is nu een zoneringsafspraken om voor rust te zorgen (in het niet openstellen van dijken als doorgaande fietsroute). Wij denken dat dit voldoende is. Voor de strandplevier is het inderdaad, zoals de vereniging stelt, 'vijf voor twaalf'. Het beheerplan bevat om die reden veel maatregelen voor meer rust en het voorkomen van predatie op (potentiële) broedgebieden voor de strandplevier in de deltaxwateren.

Sterns:

Voor de grote stern en dwergstern gelden regidoelen, gericht op de aantallen in de hele delta. Vegetatiesuccessie rond het Haringvliet of bedreiging door ratten bij de Westerschelde, zijn uiteraard belangrijke aandachtspunten, maar dergelijke mogelijk negatieve ontwikkelingen op één locatie betekenen nog niet dat het met de soort in de delta niet goed zou gaan. Met grote stern gaat het regiobreed goed qua aantallen. Desondanks is de door u genoemde druk op de broedgebieden wel aanleiding geweest om maatregelen voor deze soort te nemen. Deze maatregelen zijn niet uitgesteld tot de volgende beheerplanperiode. Voor deze maatregelen is ook financiering gereserveerd. Dat gecontinueerd beheer noodzakelijk is, is ons ook duidelijk. In de volgende beheerplanperiodes zal ook blijvende aandacht zijn voor deze soort en andere kustbroedvogels.

Verstorende activiteiten zullen als het niet om "bestaand gebruik gaat" (o.a. plastrandbestortingen en storten van baggerspecie) altijd vergunningplichtig zijn in het kader van de Nb-wet. Hierin wordt getoetst of de activiteiten een negatief effect hebben op de doelstellingen. Hierbij is altijd de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerpvergunning. Compleet verbieden van verstorende activiteiten is geen optie. Dergelijke activiteiten zijn ook als herstelmaatregel opgenomen in het beheerplan. Suppletie met zand is opgenomen om de afgekalfde westelijke strand van de Bol te herstellen. Dit zorgt voor herstel van broedhabitat van dwergstern en strandplevier. Extra stuivend zand zal bovendien een positief effect hebben op het broedgebied van de grote stern en het habitatype embryonale duinen (zandmotor effect). In de eerste beheerplanperiode doet Rijkswaterstaat morfologisch onderzoek naar de haalbaarheid van deze maatregelen. Natuurlijk wordt de maatregel voorafgegaan door een passende beoordeling waarbij ook de negatieve effecten op andere aspecten zoals voedselbeschikbaarheid worden meegenomen.

De bodemverstoring in deze buurt betreft of baggeren en storten voor onderhoud van de vaargeul, welke getoetst is en Nb-wet vergund, of baggeren en storten voor de havens, welke getoetst is in de NEA. Vanwege de verstoring en het rattenprobleem zijn al eerder voorwaarden afgesproken voor zandoverslag. Deze voorwaarden zijn in het beheerplan opgenomen.

Barrièrewerking voor eenden, ganzen en zwanen:

Uit de Nadere Effecten Analyse is naar voren gekomen dat de in de huidige situatie in de omgeving van Oosterschelde (en andere Natura 2000 Deltawateren) aanwezige windmolens en concentratiegebieden voor recreatie geen significant negatieve uitwerking hebben op de instandhoudingsdoelstellingen voor eenden, ganzen en zwanen. Wel is het zo dat nieuwe initiatieven voor nieuwe potentiële barrières in de omgeving van de Natura 2000-gebieden specifiek getoetst zullen moeten worden op hun mogelijke gevolgen voor de doelen. Alleen bij uitblijven van significante gevolgen of bij voldoende mitigatie van dergelijke gevolgen kunnen deze nieuwe initiatieven vergund worden c.q. doorgang vinden.

Blauwborst:

Blauwborst is een soort die broedt in rietruigtes en in (verruigende) schorvegetaties. Die tref je in de intergetijdengebieden die tweemaal daags overspoelen niet aan. Dus uitbreiden van intergetijdengebieden doet voor deze soort niet ter zake.

Bruine kiekendief:

Het gesignaleerde knelpunt voor de bruine kiekendief in de Westerschelde als gevolg van de opkomst van de vos, is zeker mogelijk. Lopende de uitvoering van het beheerplan zullen dergelijke knelpunten blijven komen en gaan, zonder de mogelijkheid het plan daaraan telkens aan te passen. Uiteraard is er wel ruimte voor de beheerder van een gebied om tijdens de uitvoering van het beheerplan te reageren op gesignaleerde ontwikkelingen. Dat kan in dit geval een toenemende bedreiging zijn van de vos, maar het is wellicht ook mogelijk dat de bruine kiekendief zich aan zijn aanwezigheid aanpast.

Krachtiger beleid voor vogelsoorten waar het slecht mee gaat

Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland meldt dat voor een aantal instandhoudingsdoelstellingen die een negatieve trend vertonen, zoals fuut, scholekster, brilduiker en kuifduiker, het ontwerpbeheerplan ten onrechte nog geen gerichte beheermaatregelen bevat, omdat de oorzaak van achteruitgang nog niet goed bekend is. De organisatie vindt dit een erg 'slappe' benadering en pleit voor de nodige (beleids)maatregelen om de soorten waar het slecht mee gaat te behouden, zoals rust en minder ruimte voor nieuwe recreatieve ontwikkelingen in of bij hun leefgebieden.

Deelreactie 101-3.

Anders dan de inzender veronderstelt, bevat het beheerplan diverse maatregelen om de genoemde soorten meer rust geven. Omdat er behalve ontbreken van voldoende rust ook andere oorzaken voor de gesignaleerde achteruitgang kunnen zijn, valt op voorhand niet met zekerheid te zeggen of deze rustmaatregelen voldoende zullen zijn. Verder worden alle nieuwe activiteiten inclusief de recreatieve getoetst met inachtneming van deze achteruitgang. Activiteiten die negatieve effecten op deze soorten hebben, zullen eerder de stempel van significant negatieve effecten krijgen en moeten een ADC toets (Alternatievenonderzoek, Dwingende redenen van groot openbaar belang en Compensatie) ondergaan.

Met de passage in het beheerplan is bedoeld dat zolang niet helder is wat er behalve rust nog meer nodig zou kunnen zijn, het ontwikkelen van aanvullende maatregelen

niet goed mogelijk en ook weinig zinvol is. In sommige gevallen zijn de negatieve trends niet alleen toe te schrijven aan de verslechterde situatie in de deltaxwateren zelf, maar ook aan externe oorzaken.

1.5 Landdieren

Meer of juist minder bescherming voor de noordse woelmuis

De Wildbeheereenheid Putten meldt dat de populatie noordse woelmuizen in de gebieden Oude Maas en Haringvliet afneemt door habitatverlies, zoals afkalving van rietvelden door intensief scheepvaartverkeer. Betreden van de rietvelden voor schadebestrijding door ganzen is geen probleem voor de soort en moet, met mitigerende maatregelen, mogelijk blijven. Afsluiten van de rietvelden druist tegen de doelstellingen in, vindt de organisatie, omdat ganzen de biotoop van de noordse woelmuis vernietigen.

De Vereniging Natuurmonumenten pleit juist voor meer nadruk op de bescherming van de noordse woelmuis, met name op Schouwen-Duiveland waar de aardmuis voor grote concurrentiedruk zorgt.

De Natuurvereniging Eiland IJsselmonde stelt voor de bescherming van de noordse woelmuis de volgende aanvullende maatregelen voor:

- Beheer van de Carnisse Grienden afstemmen op de behoefte van de soort.
- Dijken langs de Oude Maas met aangepast maai-beheer omvormen tot bloemrijke grasdijken die bijdragen aan een beter voedselaanbod.
- Kreeken op Midden-IJsselmonde voor de soort inrichten.
- Uitbreiden van de vooroeververdediging bij Puttershoek en Hoogvliet waardoor zich een bredere rietkraag kan ontwikkelen.

Deelreacties 50-3, 50-7, 92-33, 100-2.

De noordse woelmuis is niet gevoelig voor verstoring en incidentele betreding, dus ook niet gevoelig voor handelingen in het kader van jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding. Mitigerende maatregelen zijn voor deze soort dus niet nodig. Het is ons niet bekend dat ganzen een negatief effect op de kwaliteit van het leefgebied van de noordse woelmuis hebben.

Het is niet bekend of de noordse woelmuis momenteel voorkomt in de Carnisse Grienden. De soort is recent wel aangetroffen in de nabijgelegen Rhoonse Grienden en Klein Profijt. De eventuele aanwezigheid van de noordse woelmuis in de Carnisse Grienden zal de komende jaren worden onderzocht. In de eerste beheerplanperiode zullen in enkele gebieden waar de noordse woelmuis zeker voorkomt aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen worden genomen om te voorkomen dat de kwaliteit van het leefgebied verslechtert. Deze maatregelen hebben deels een experimenteel karakter. Bij gebleken succes zal nader worden bezien of deze maatregelen opgeschaald kunnen worden. Het inrichten van de binnendijks gelegen kreeken in de Portland- en Zegenpolder valt buiten de scope van het Natura 2000 Beheerplan Oude Maas. Overigens behoren bloemrijke dijken niet tot het leefgebied van de noordse woelmuis.

Vermelding van soorten

Een particuliere inzender meldt dat volgens onderzoek van de zoogdierenvereniging de noordse woelmuis in het Beerengat van de Beerenplaat op Voorne-Putten niet voorkomt.

Deelreactie 99-3.

In het Natura 2000 Beheerplan Oude Maas is het Beerengat aangegeven als leefgebied voor de noordse woelmuis. De soort is daar in het verre verleden wel aangetroffen maar door inventarisatieproblemen kon recent niet worden bevestigd dat dat nog steeds zo is. Door de grote dynamiek in het Beerengat liepen de inloopvallen namelijk telkens onder water. Het gebied lijkt echter wel buitengewoon geschikt voor deze soort.

1.6 Zeezoogdieren

Steun voor en kritiek op beschermingsmaatregelen

Een particuliere inzender geeft aan blij te zijn met de maatregelen om de ligplaatsen van zeehonden in de Zimmermangeul (Westerschelde) te beschermen.

Het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen vindt daarentegen dat van de 1200 meter afstand tot de rustgebieden voor zeehonden in de praktijk afgeweken moet kunnen worden. Anders zouden de scheepvaart en daaraan gerelateerde activiteiten in het gedrang komen. De Producentenorganisatie Nederlandse Mosselcultuur en de Nederlandse Oostervereniging merken op dat de afstand uit het beheerplan van 1200 meter tot zeehonden de veiligste afstand is en niet de verstoringafstand. Die bedraagt maar enkele honderden meters.

De organisaties lezen verder in het beheerplan voor de Oosterschelde dat met het huidige beheer de verbeterdoelstelling van het leefgebied van de zeehond niet wordt behaald, omdat er nog geen gericht beleid is om de rust voor zeehonden te verbeteren. De organisaties menen dat daarmee beleid en proces tot doel worden verheven, terwijl feitelijk de instandhoudingsdoelstelling van Natura 2000 is bereikt.

Deelreacties 61-2, 61-3, 72, 106-5.

De steun voor de maatregelen om zeehonden te beschermen is welkom want, anders dan de producentenorganisatie veronderstelt is het doel van een levensvatbare populatie in de delta nog niet bereikt. Het doel is namelijk niet alleen geformuleerd als een bepaald aantal maar ook als een populatie die zichzelf in stand kan houden. Daar is in de Delta nog geen sprake van en zijn we afhankelijk van de populatie in de Waddenzee.

Daarmee is het nog steeds nodig om met maatregelen de rust en bescherming voor de zeehonden te waarborgen. Voor die bescherming is het aanhouden van een afstand van 1200 meter (inderdaad als veilige afstand) tot rustgebieden in het

beheerplan opgenomen. Deze afstand is bepaald op basis van wetenschappelijke inzichten en van ervaringen in de Waddenzee (1500m) en Voordelta (1200m). Dit laat onverlet dat regelmatige en goed voorspelbare scheepvaartbewegingen tot op veel geringere afstanden regelmatig voorkomen en ook toegestaan kunnen worden. Als een scheepvaartroute zich op een geringere afstand dan 1200 m van de ligplaats bevindt kan het scheepvaartverkeer daar gewoon doorgaan. De voorspelbare aard van scheepvaartverkeer in zo'n geul betekent dat de dieren eraan gewend zijn. We gaan dit punt verduidelijken in het beheerplan. Het gaat vooral om scheepvaartbewegingen die onvoorspelbaar zijn en schepen die in de richting van de ligplaats varen. Daarvoor geldt de verstoringsafstand van 1200 m.

1.7 Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

Minder of juist meer maatregelen tegen stikstof

Verschillende inzenders menen dat de beheerplanmaatregelen om de neerslag van stikstof in beschermde natuur te beperken, al dan niet als onderdeel van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), onnodig zijn.

ZLTO Zeeland meent dat stikstof geen probleem is voor de habitattypen van de Oosterschelde en voor het habitatype schorren en zilte graslanden in het Westerscheldegebied. De organisatie vraagt dit ecologisch te onderbouwen en het beheerplan erop aan te passen.

LTO Noord vraagt het weiden van vee en gebruik van meststoffen in en nabij Natura 2000-gebieden vrij te stellen van vergunningplicht. Gebiedsanalyses tonen volgens de organisatie aan dat deze activiteiten niet leiden tot verslechtering van stikstofgevoelige habitats. "Om een juridisch vacuüm, met alle mogelijke ongewenste gevolgen van dien, te voorkomen, verzoeken wij u om, vooruitlopend op en in lijn met de door staatssecretaris Dijkzema - in haar brief van 2 maart 2015 - aangekondigde Algemene Maatregel van Bestuur, het weiden van vee en het aanwenden van meststoffen, zowel binnen als buiten de Natura 2000-gebieden, in de vast te stellen beheerplannen expliciet vrij te stellen van de vergunningplicht in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Bij de gebiedsanalyses van het ontwerpprogramma aanpak stikstof 2015-2021 is rekening gehouden met de stikstofdepositie als gevolg van bestaande beweiding en bemesting. Deze depositie leidt, mede in het licht van de voorziene maatregelen in het programma, niet tot verslechtering van de kwaliteit van de stikstofgevoelige habitats in de Natura 2000-gebieden die in het programma worden opgenomen."

Het Havenbedrijf Rotterdam begrijpt niet waarom voor de Grevelingen stikstofbeperkende maatregelen zijn benoemd terwijl het huidige beleid al ruim voldoende is. In de gebieden Haringvliet, Oude Maas en Hollands Diep is de neerslag van stikstof in de toekomst geen knelpunt, zegt de organisatie. Uitstoot van stikstof als toetsingscriterium bij vergunningverlening voor toekomstige plannen en projecten wil het havenbedrijf daarom vervangen door de conclusie dat de gebieden niet gevoelig zijn voor stikstof. Als dit anders zou zijn of indien stikstofdepositie in het Haringvliet in de toekomst toch een knelpunt kan worden, dan dient het gebied in de PAS opgenomen te worden. Deze opmerking is ook van toepassing op de ontwerpbeheerplannen Oude Maas en Hollands Diep.

Het Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard vindt het onduidelijk wat de PAS voor gevolgen heeft voor het regionaal bedrijventerrein in gebied Oude Maas. De beoordeling in het kader van de PAS vindt weliswaar plaats buiten het beheerplan, maar het beheerplan fungeert wel (mede) als toetsingskader

De Vereniging Natuurmonumenten meent dat bestrijden van stikstofneerslag belangrijker is dan het beheerplan Haringvliet aangeeft. De visdief en bruine kiekendief komen, anders dan het beheerplan meldt, wel degelijk in het gebied voor. Soorten die, net als andere sterns en plevieren, volgens de organisatie gevoelig zijn voor vegetatiesuccessie, een proces dat onder invloed van stikstofdeposities versneld plaatsvindt. De organisatie vindt de PAS dus wel degelijk belangrijk voor het beheer van kustbroedvogeleilanden.

Deelreacties 13-1, 13-3, 48-6, 55-2, 55-3, 92-15, 103-4.

Noodzaak maatregelen:

De ecologische onderbouwing voor de maatregelen ten aanzien van de effecten van stikstofdepositie op habitattypen is onderdeel van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Discussies over of aanpassen van de daarin opgenomen conclusies, waar de landbouworganisaties om vragen, zullen in het kader van dat programma moeten plaatsvinden. Ook de toetsing of een activiteit stikstofdeposities met significant negatieve effecten veroorzaakt, en om die reden vergunningplichtig is, vindt binnen dit programma en met behulp van het daarvoor ontwikkelde toetsingskader plaats. Anders dan een inzender veronderstelt, fungeert het beheerplan daarvoor dus niet als toetsingskader.

Stikstof Oosterschelde en Westerschelde:

De PAS en de beheerplannen lopen ieder hun eigen juridische spoor. Door de inhoudelijke samenhang en om een compleet beeld te schetsen, zijn in de beheerplannen voor de Deltawateren wel delen uit de PAS overgenomen. Het beheerplan is niet het document waarin de ecologische onderbouwing voor de maatregelen ten aanzien van de effecten van stikstofdepositie op de habitattypen wordt vastgesteld. Deze vaststelling gebeurt in het PAS programma. Mocht er in de toekomst aanleiding zijn om wijzigingen aan te brengen aangaande de te treffen 'PAS-maatregelen' (zie art. 19ki, eerste en tweede lid uit het wetsvoorstel tot wijziging van de Nb-wet in verband met de PAS), dan gebeurt dit binnen het juridische PAS-spoor. Alle habitattypen, die meer dan marginaal voorkomen, moeten worden beschermd. Het al of niet marginaal voorkomen wordt niet bepaald door de relatieve omvang maar door de absolute omvang. Elk oppervlak aan gevoelig habitatype dient beschermd te worden. Deze beleidslijn is door jurisprudentie bevestigd. Deze bescherming geldt zowel het opnemen in het aanwijzingsbesluit als het beschermen via de maatregelen in de PAS.

Vrijstelling vergunningplicht weiden van vee en gebruik meststoffen:

Het verlenen van vrijstellingen voor de Nb-wet vergunningplicht via het beheerplan is in deze fase van de procedure niet meer mogelijk. Het ontwerpbeheerplan heeft voor een ieder ter inzage gelegen die daar dan zienswijze op kan indienen. Nu nog een dergelijke vrijstelling opnemen, als hij al verleend kan worden, betekent een aanzienlijke vertraging van het besluitvormingsproces. Het plan zal dan na goedkeuring opnieuw ter inzage gelegd moeten worden en dat is ongewenst. Als dit

anders zou zijn of indien stikstofdepositie in het Haringvliet in de toekomst toch een knelpunt kan worden, dan dient het gebied in de PAS opgenomen te worden. Deze opmerking is ook van toepassing op het ontwerpbeheerplan Oude Maas en Hollands Diep.

Stikstof beperkende maatregelen Grevelingen:

Uit de PAS-analyses is naar voren gekomen dat in de Grevelingen stikstofgevoelige habitattypen aanwezig zijn waarvoor het programma AERIUS op enkele plaatsen overschrijdingen heeft berekend van de Kritische Depositie Waarde (KDW). Op basis daarvan is de Grevelingen aangemerkt als een zogenaamd 'PAS-gebied' en alleen al om die reden moeten er herstelmaatregelen, gebaseerd op de herstelstrategieën, worden geformuleerd die erop gericht moeten zijn om verslechtering van de stikstofgevoelige habitattypen te voorkomen. Het huidige beheer is succesvol en er is sprake van een positieve trend voor dit habitatype. De herstelmaatregel bestaat uit het monitoren van de kwaliteit van dit habitatype en het zo nodig intensiveren van de bestrijding van struweelontwikkeling in de randzone.

Gevoeligheid gebieden voor stikstof:

Voor toekomstige plannen en projecten blijft de uitstoot van stikstof één van de toetsingscriteria voor vergunningverlening door de provincies in het kader van de Nb-wet, met gebruikmaking van de PAS. De Natura 2000-gebieden Haringvliet, Oude Maas en Hollands Diep zijn inderdaad geen 'PAS-gebied', zoals het havenbedrijf signaleert. Er gelden in deze gebieden op dit moment geen instandhoudingsdoelstellingen voor stikstofgevoelige habitattypen of soorten met stikstofgevoelig leefgebied, respectievelijk de aangewezen soorten maken geen of marginaal gebruik van het aanwezige stikstofgevoelige leefgebied. Indien gedurende de looptijd van het programma een voor stikstofgevoelig habitatype of leefgebied aan het aanwijzingsbesluit van een gebied dat is opgenomen in dit programma wordt toegevoegd en het betreffende habitatype of leefgebied een lagere kritische depositiewaarde heeft dan de actuele depositie in dat gebied, dient de gebiedsanalyse van dat gebied hierop te worden aangepast. Wanneer dit zich voordoet in een Natura 2000-gebied dat niet in het programma zit, het betreffende habitatype of leefgebied zich gedurende de looptijd heeft ontwikkeld en de depositie een dalende trend laat zien, dan moet het gebied in het programma worden opgenomen, tenzij gebiedsspecifiek wordt onderbouwd dat stikstof geen probleem is in dat gebied, ook niet bij de toedeling van ontwikkelingsruimte en het verloop van de depositie zoals deze beschikbaar is op grond van dit programma. Dit oordeel dient actueel te blijven. Zo nodig zal dit in de beheerplantekst worden verduidelijkt.

Beheerplan als toetsingskader voor de PAS in de Hoeksche Waard:

Wanneer het beheerplan geen vrijstelling geeft voor een activiteit vindt toetsing plaats aan de Nb-wet. Het beheerplan fungeert niet als toetsingskader voor vergunningverlening voor het aspect stikstof. Toetsing of een vergunning nodig is voor het aspect stikstof, vindt plaats in het PAS-programma.

Kustbroedvogeleilanden:

Zoals hierboven gemeld is het Haringvliet geen 'PAS-gebied'. In de tekst van het beheerplan staat het volgende: "Gevoeligheid voor stikstof is niet relevant voor de diverse soorten broedvogels en niet-broedvogels omdat hun voorkomen in het Haringvliet niet/nauwelijks gerelateerd is aan het voorkomen van eventueel

stikstofgevoelige (delen van hun) leefgebied(en).” Er is niet geschreven dat de soorten nauwelijks gebruik maken van het Haringvliet als broedgebied, maar bedoeld is dat ze geen gebruik maken van stikstofgevoelige leefgebieden zoals die in het kader van de PAS zijn benoemd. Waar dit onduidelijk is zullen we de betreffende passages aanpassen. Het blijvend geschikt houden van de kustvogelbroedgebieden in het Haringvliet door het tegengaan van verzuuring wordt wel degelijk voorzien in het beheerplan, maar niet in het kader van PAS. Dit is omdat de verzuuring hier vooral het gevolg is van het weggeven van zout- en getijdendynamiek en niet vanwege een overmatige depositie van stikstof.

2 Activiteiten

2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding

2.1.1 Algemeen

Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding en het beheerplan

Inzenders hebben vele opmerkingen gemaakt over de teksten in het beheerplan met betrekking tot jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding in met name het Zuid-Hollandse deel van het plangebied. In de volgende paragrafen wordt ingegaan op de verschillende deelonderwerpen van deze zienswijzen. Inzenders vragen om verschillende vormen van jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding niet te verbieden in het beheerplan. Ook wordt gereageerd op het vergunningplichtig blijven van bepaalde handelingen.

De zienswijzen die gaan over jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding zijn de volgende deelreacties: 39, 48-3, 50, 52-1, 63, 69, 71, 73-2, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 90, 91, 92-16, 92-97, 93, 95-1, 97, 99-1, 99-4, 100-4, 102, 103-1, 103-2, 103-3, 104-2, 105, 111, 112, 113.

In een Natura 2000-beheerplan kunnen alleen activiteiten, al dan niet onder voorwaarden, worden vrijgesteld van een vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet 1998, maar niet worden *verboden*. Dat betekent dat ook activiteiten die niet zijn vrijgesteld van vergunningplicht nog de mogelijkheid hebben om een Nb-wet procedure te doorlopen. Na het doorlopen van de Nb-wet procedure wordt bepaald of er voor de activiteit, al dan niet onder voorwaarden, een vergunning kan worden verleend. Niet vrijgesteld is dus niet hetzelfde als verboden.

Er zijn in het Natura 2000-beheerplan een aantal handelingen in het kader van jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding onder voorwaarden vrijgesteld. Alle andere handelingen - evenals het uitvoeren van de vrijgestelde handelingen in andere perioden, op andere wijze of op andere plaatsen dan in de voorwaarden opgenomen - blijven in het vergunningenspoor en zijn daarom toegevoegd aan paragraaf 4.4. waarin een niet-limitatieve opsomming wordt gegeven van activiteiten die vergunningplichtig blijven op grond van de Natuurbeschermingswet 1998, of per 1 januari 2017, de nieuwe Wet Natuurbescherming. Hiervoor wordt, in opdracht van de Faunabeheereenheid Zuid-Holland, een (integrale) natuurtoets opgesteld, op basis waarvan te zijner tijd een generieke vergunning voor jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding in Natura 2000-gebieden kan worden verleend. Daar waar de tekst stelt dat een handeling verboden is of niet duidelijk is, zal de tekst aangepast worden.

Welke handelingen zijn onder voorwaarden vrijgesteld:

- Muskusratten- en beverrattenbestrijding
- Jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken
- Jacht en schadebestrijding vanaf het water (Oude Maas)
- Jacht (indien opengesteld: Oude Maas en 6 ha vriend in Hollands Diep)
- Schadebestrijding op akkerbouwpercelen (Grevelingen, Dijkwater)

- Bestrijding van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen
- Zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen
- Vangen en naderhand doden van ruiende ganzen

De nog vigerende Nb-wet vergunningen en bestuurlijke oordelen blijven van kracht, ook indien de daarin opgenomen voorwaarden ruimer zijn dan de vrijstellingsvoorwaarden in het beheerplan. Er mag alleen van de vrijstellingsvoorwaarden gebruik worden gemaakt indien de uitvoering van handelingen ook op grond van andere wet- en regelgeving is toegestaan.

Omdat de teksten over jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding in het ontwerpbeheerplan kennelijk onduidelijk waren en veel vragen opriepen bij de insprekers, hebben wij besloten om deze teksten te herschrijven. In het definitieve beheerplan zal het onderscheid tussen jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding verder worden uitgewerkt. Hieronder zal nader worden ingegaan op de wijzigingen die naar aanleiding van de ingediende zienswijzen in het definitieve beheerplan zijn doorgevoerd.

In het beheerplan wordt het volgende aangepast:

- In de Natura 2000 Beheerplannen Haringvliet, Hollands Diep en Grevelingen worden alle handelingen in het kader van jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding, voor zover niet vrijgesteld in par. 4.3, toegevoegd in par. 4.4. Activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven.

In de bijlage bij deze Nota van Antwoord zijn de nieuwe beheerplanteksten voor het onderwerp jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding opgenomen.

Externe werking

Kennelijk is het misverstand gerezen dat vanuit het beheerplan beperkingen worden opgelegd aan jacht, (fauna)beheer of schadebestrijding op landbouwgronden buiten de Natura 2000 gebieden (externe werking).

Aan jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding op landbouwgronden binnendijs, dus *buiten* de begrenzing van Natura 2000-gebieden, worden vanuit het beheerplan géén beperkingen of voorwaarden gesteld. Ook het schieten richting een Natura 2000-gebied wordt niet beperkt. Er zijn wel enkele vrijstellingsvoorwaarden opgenomen voor jacht en schadebestrijding op dijken direct grenzend aan het Natura 2000-gebied (alle gebieden) en vanaf het water (alleen Oude Maas, elders niet opengesteld of vrijgesteld).

Afstand tot beverburchten onnodig groot

Diverse inzenders melden dat een afstand van vijfhonderd meter tot beverburchten nergens voor nodig is. Bovendien kunnen geen beperkende maatregelen worden genomen als de bever niet als habitatsoort in het betreffende beheerplan is aangewezen.

De Natura 2000-gebieden Oude Maas en Hollands Diep zijn aangewezen voor de bever. Het Natura 2000-gebied Haringvliet is dat niet. In par. 4.3. van het betreffende ontwerpbeheerplan zijn dan ook ten onrechte vrijstellingsvoorwaarden met betrekking tot de bever opgenomen. Deze zijn hier inderdaad niet op hun plaats en zullen worden verwijderd uit de tekst. De voorwaarden gelden dus alleen voor de Oude Maas en het Hollands Diep, maar niet voor het Haringvliet en al helemaal niet voor gebieden die niet als Natura 2000 zijn aangewezen. Overigens is het opzettelijk verstoren van beverburchten op grond van art. 10 en 11 van de Flora- en faunawet in heel Nederland verboden.

Het beheerplan wordt op de volgende punten aangepast:

- In de Natura 2000 Beheerplannen Oude Maas en Hollands Diep worden de vrijstellingsvoorwaarden voor het gebruik van het geweer (niet binnen een straal van 500m) en benadering (niet binnen een straal van 100m) van bewoonde beverburchten teruggebracht tot een straal van 50m en maximaal tot aan de grens van het Natura 2000-gebied.
- De vrijstellingsvoorwaarden voor jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding in het Natura 2000 Beheerplan Haringvliet, voor zover die betrekking hebben op de bever (pag. 58, 4^e alinea), worden geschrapt.

Verstoring niet significant en onvoldoende aangetoond

Diverse inzenders, zowel particulieren als de Wildbeheereenheid Putten, zijn het oneens met het risico op verstoring van beschermde soorten door jacht en schadebestrijding, waarvan het beheerplan uitgaat. Een dergelijke verstoring is niet wetenschappelijk bewezen, melden inzenders, en als er al sprake is van een effect dan is dat zeker niet significant. Daarvan zou pas sprake zijn wanneer een dier op populatieniveau benadeeld of bedreigd wordt en daar kan naar de mening van de inzenders bij een enkel gewerschot geen sprake van zijn. 'Het staat als een paal boven water dat jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding altijd en overal zodanig kan worden uitgevoerd, dat dit nauwelijks verstoring oplevert', verwoordt een inzender een veel gedeelde zienswijze.

Ook wordt genoemd dat er geen wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar verstoring door gebruik van het geweer. Het begrip geluidsdruk komt niet voor.

In de NEA is verstoring getoetst. Daaruit kwam dat niet uitgesloten kon worden dat het gebruik van het geweer zou leiden tot significante effecten. Het voorzorgsbeginsel noopt ons voorzichtig te zijn met qua omvang onbekende effecten en hun (mogelijke) impact op populatieniveau, en op het niveau van afzonderlijke Natura 2000-gebieden. Daarom kan gebruik van het geweer niet zonder meer worden vrijgesteld van vergunningplicht in het kader van de Nb-wet.

Er loopt nu een (integrale) natuurtoets voor alle niet vrijgestelde handelingen in het kader van jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding in Zuid-Holland. Ook in Zeeland vindt een passende beoordeling/toetsing plaats om deze handelingen te beoordelen op negatieve effecten voor de instandhoudingsdoelen. Door middel van een apart vergunningentraject zal daar het vangen van brandganzen worden geregeld.

2.1.2 Jacht

Vergunningvrij stellen van jacht

Inzenders pleiten voor vergunningvrij voortzetten van jacht, eventueel met mitigerende maatregelen. Jacht moet als bestaand gebruik worden beschouwd. In de nieuwe Wet natuurbescherming wordt jacht toegestaan dus zou het nu alvast moeten worden vrijgesteld.

Op grond van Art. 46 lid 3 van de Flora- en faunawet is de jacht niet opengesteld in gebieden die zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied, als Habitatrichtlijngebied waarvan de status als beschermd natuurmonument is vervallen, als beschermd natuurmonument en/of als wetland. Dit geldt voor de Natura 2000-gebieden Haringvliet, Hollands Diep (met uitzondering van 6 ha griend aan weerszijden van de buisleidingstraat in de noordrand) en de Grevelingen. De Flora- en faunawet is 01-04-2002 in werking getreden. Jacht in de Natura 2000-gebieden Haringvliet, Hollands Diep (met uitzondering van 6 ha aan weerszijden van de buisleidingstraat in de noordrand) en Grevelingen kan derhalve niet worden aangemerkt als bestaand gebruik (peildatum 31 maart 2010), is daarom niet getoetst en kan dus evenmin worden vrijgesteld. Jacht in het Natura 2000-gebied Oude Maas kan wel als bestaand gebruik worden gezien en is in het beheerplan onder voorwaarden vrijgesteld. De verwachting is dat de nieuwe Wet Natuurbescherming pas op 01-01-2017 in werking zal treden. Wij kunnen en willen niet vooruitlopen op deze nieuwe wetgeving door nu al een algemene vrijstelling voor jacht in het beheerplan op te nemen.

In het beheerplan zal het volgende worden aangepast:

- De jacht is in de Natura 2000-gebieden Haringvliet, Hollands Diep (met uitzondering van 6 ha griend aan weerszijden van de buisleidingstraat in de noordrand) en Grevelingen al sinds 2002 niet meer opengesteld, kan dus niet worden aangemerkt als bestaand gebruik, is daarom niet getoetst en kan dus evenmin en niet worden vrijgesteld. Of jacht in de toekomst, al dan niet onder voorwaarden, wel toelaatbaar wordt geacht, zal blijken uit de nog op te stellen (integrale) natuurtoets en daarop te baseren generieke vergunning(en) op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 of, te zijner tijd, de nieuwe Wet Natuurbescherming.
- De jacht in het Natura 2000-gebied Oude Maas is wel opengesteld, kan dus ook worden beschouwd als bestaand gebruik en is onder voorwaarden vrijgesteld.
- In de Natura 2000 Beheerplannen Haringvliet, Hollands Diep en Grevelingen wordt jacht toegevoegd in par. 4.4. Activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven.
- In de teksten wordt "jacht ... niet toegestaan" vervangen door "jacht ... niet opengesteld".
- De voorwaarde over het niet mogen schieten vanuit gebiedsdelen die alleen op grond van de Habitatrichtlijn zijn aangewezen in de richting van gebiedsdelen die (ook) op grond van de Vogelrichtlijn zijn aangewezen, wordt geschrapt.

Wilde eenden

De Wildbeheereenheid Putten is verbaasd dat volgens het beheerplan de populatie wilde eenden min of meer stabiel is, terwijl toch de jacht daarop aan banden wordt gelegd. Volgens de organisatie hebben eerdere toetsingen uitgewezen dat 'schieten op wilde eenden binnen de periode 1 april tot 1 november geen significante effecten heeft'.

In tegenstelling tot wat indiener stelt, blijkt uit zowel landelijke als provinciale telgegevens dat de aantallen (overwinterende) wilde eenden in Nederland, het Deltagebied en in vrijwel alle afzonderlijke Natura 2000-gebieden in de Deltawateren afnemen (bron www.sovon.nl). In tabel 2.13 in het beheerplan staat wel degelijk dat de populatie wilde eenden over de afgelopen 10 jaar een matige afname vertoont, en dat de oorzaak hiervan waarschijnlijk buiten het gebied ligt. In het beheerplan wordt nergens gezegd dat de populatie min of meer stabiel is.

De jacht in het Haringvliet wordt overigens niet aan banden gelegd, maar is op grond van art. 46 lid 3 van de Flora- en faunawet helemaal niet opengesteld. Daarmee is het ook niet relevant wat uit toetsing blijkt.

In het beheerplan wordt het volgende aangepast:

- In beheerplan Haringvliet wordt verwezen naar hoofdstuk 5.5 van het Algemeen deel, waarin alle soorten in de Deltawateren met een extern knelpunt zouden worden behandeld. Dit moet echter hoofdstuk 5.4 zijn.

2.1.3 (Fauna)beheer en schadebestrijding

Zomerganzen

In vele zienswijzen wordt gesteld dat er in het ontwerpbeheerplan ten onrechte geen aandacht is geschonken aan de zomerganzenproblematiek en de daarmee samenhangende landbouwkundige en ecologische schade (gewassen, gras, weidevogels, Natura 2000-doelen).

Een inspreker vraagt om het beperken van de mogelijkheid tot bestrijding van overzomerende ganzen binnen Natura 2000-gebieden en in het bijzonder bij de Oude Maas in verband met negatieve invloed op andere fauna.

Het was geenszins de bedoeling om in dit beheerplan schadebestrijding in het algemeen, en de uitvoering van het Ganzenbeleidskader Zuid-Holland (vastgesteld 17-06-2015) en het Faunabeheerplan ganzen Zuid-Holland 2015-2021 (vastgesteld 15-07-2015) in het bijzonder, onmogelijk te maken of te beperken. De aanwijzingsbesluiten en de Natuurbeschermingswet 1998 vormen het kader voor Natura 2000-plannen. De Natura 2000-gebieden Haringvliet, Hollands Diep en Grevelingen zijn aangewezen als doortrek- en overwinteringsgebied voor vijf soorten ganzen i.c. kolgans, dwerggans, grauwe gans, brandgans en rotgans. Via het beheerplan borgen we dat deze gebieden in het winterhalfjaar ook als zodanig – dus als voedsel- en/of rustgebied (slaapplaats) voor de aangewezen soorten – kunnen blijven fungeren. Het beheerplan heeft verder geen betrekking op

overzomerende ganzen. Van significante schade door zomerganzen aan andere Natura 2000-doelen is ons tot op heden niets gebleken.

Het vangen van ruiende ganzen is in de afgelopen periode incidenteel bij vergunning toegestaan, de effecten op de kwalificerende waarden zijn daarbij getoetst en, onder voorwaarden, acceptabel en toelaatbaar geacht. De wijze van doden is niet genoemd in de voorwaarden. In theorie zou dit op een wijze kunnen plaatsvinden die tot significante negatieve effecten leidt. Om die reden zal een extra voorwaarde worden toegevoegd: "de ganzen dienen buiten het betreffende Natura 2000-terrein te worden gedood". Het eventueel vangen van ruiende brandganzen is niet vrijgesteld en zal in een aparte vergunningprocedure in het kader van de Nb-wet moeten worden getoetst.

Ganzenakkoord

De Vereniging Natuurmonumenten benadrukt dat de maatregelen voor ganzenbestrijding moeten worden afgestemd met alle partijen binnen het Ganzenakkoord.

LTO Noord laat weten dat opmerking in de beheerplannen voor de Grevelingen, Haringvliet, Hollands Diep en Oude Maas over 'meer nadruk op het vangen van ganzen en minder op het rapen en behandelen van eieren' niet kloppen met de afspraken die hierover met het bevoegd gezag zijn gemaakt.

Het ganzenbeleid van de provincie Zuid-Holland is vastgelegd in het Ganzenbeleidskader Zuid-Holland en uitgewerkt in het Faunabeheerplan ganzen. De opmerking van LTO-noord is juist. In het Ganzenbeleidskader Zuid-Holland (Provinciaal Blad nr. 3157 d.d. 17-06-2015) is onder punt 4 een stappenplan uitgewerkt waarin eerst wordt ingezet op de minst ingrijpende bestrijding oplopend naar meer ingrijpende maatregelen. In volgorde is daarbij het bewerken van eieren en nesten als tweede maatregel aangemerkt.

Bestrijding van muskus- en beverratten

Een particuliere inzender geeft specifiek aan dat bij de bestrijding van muskus- en beverratten geen significante verstoring van eenden optreedt, zoals eerder meer in het algemeen vermeld onder 'verstoringrisico'. 'Een eend die zit te broeden en die een paar maal in een week verstoord wordt door een controlerende bestrijder, die broedt gewoon door. Mocht het al voorkomen dat zo'n dier van de broed geraakt, dan nog is het geen significante verstoring.' Aldus de inzender.

Het voorzorgsbeginsel noopt ons voorzichtig te zijn met onbekende effecten op aangewezen soorten vogels, zowel op populatieniveau als op het niveau van afzonderlijke Natura 2000-gebieden. Overigens gaat het in dit beheerplan voornamelijk om het borgen van voldoende rust voor niet-broedende watervogels. In het beheerplan zijn de vrijstellingsvoorwaarden voor muskus- en beverrattenbestrijding opgenomen.

Nachtelijke bestrijding moet kunnen

Dezelfde inzender vindt de bepaling dat konijnen op dijken alleen overdag bestreden mogen worden te zwart-wit. Ook al is de wens doelsoorten voor nachtelijke verontrusting te vrijwaren, 'het gebruik van licht kan bij uitzondering onmisbaar zijn, ook bij die Natura 2000-dijk', betoogt de inzender en pleit ervoor dit toe staan als er geen doelsoort (ernstig) verontrust kan worden.

Schadebestrijding van konijnen op dijken is onder voorwaarden vrijgesteld. Zie hiervoor de vijstellingsvoorwaarden zoals genoemd in de tekst van het beheerplan. Indien nachtelijke bestrijding wenselijk of noodzakelijk zou zijn, dan moet daarvoor een vergunningprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 doorlopen worden. In die procedure kan dan worden beoordeeld of op de betreffende locatie(s) nachtelijke bestrijding (onder voorwaarden) mogelijk is.

2.2

Beroepsvisserij

Afwegingskader voor visserij onvoldoende omschreven

De Vereniging Natuurmonumenten meent dat 'visserij in de deltaxwateren in het ontwerpbeheerplan te beknopt en niet-concreet is beschreven'. De organisatie vraagt in het beheerplan 'duidelijke kaders op te nemen van wat al dan niet mogelijk is, met een bijbehorend plafond om de draagkracht van de delta niet te overstijgen'. Meer specifiek geeft de Vereniging Natuurmonumenten aan in het beheerplan Haringvliet zulke afwegingskaders te missen voor trekvisserij, die ter plekke van internationaal belang zijn. In het beheerplan Oosterschelde ontbreekt wat de organisatie betreft een duidelijke afweging van de knelpunten die visserij en recreatie veroorzaken.

Het Wereld Natuur Fonds meent, zoals hiervoor gemeld, dat trekvisserij in het beheerplan onvoldoende beschermd zijn. Het beheerplan zou een toetsingskader moeten vormen voor de vergunningverlening. Zij pleiten voor een kierbeheer dat van maximaal nut kan zijn voor de vismigratie en een zo natuurlijk mogelijke zoet-zoutovergang. Het beheerplan moet op zijn minst onderzoek hiernaar agenderen, meldt de organisatie. Zij vragen het belang van onderzoek naar het kierbeheer, aanvullende maatregelen en het realiseren van de Permanent Oostelijke Aanvoer voor versterken van de vismigratiemogelijkheden in de agenda van het beheerplan op te nemen.

Deelreacties 28-1, 28-2, 92-9, 92-36, 92-96.

De Vereniging Natuurmonumenten heeft gelijk dat er een relatie is tussen de ecologische draagkracht van de delta en de belasting in de vorm van recreatie, visserij en schelpdierteelt. Het vertalen van deze relatie in een alomvattend toetsingskader is echter geen realistische aanpak voor het samengaan van natuurbescherming en genoemde activiteiten. Bepalen van de hoeveelheid te vangen vis in een gedeeltelijk open watersysteem is op die manier niet mogelijk. Waar visserij en natuurbescherming mogelijk conflicteren, bevat het beheerplan

spelregels om significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen vooraf in kaart te brengen en zo nodig te voorkomen. Hierbij heeft het bevoegd gezag ervoor gekozen om dit via de vergunningverlening te laten lopen. Via vergunningverlening toetst het bevoegd gezag op mogelijke effecten.

In het Haringvliet is één beroepsvisserijbedrijf actief. Dit bedrijf beschikt over een vergunning ex. art. 19d van de Natuurbeschermingswet tot 1 januari 2019. Deze vergunning prevaleert en de voorschriften borgen in voldoende mate dat trekvissen niet worden weggevangen. In deze vergunning zijn een aantal voorwaarden opgenomen om de aangewezen soorten trekvissen, broedvogels en niet-broedvogels te beschermen. Deze voorwaarden hebben zowel betrekking op de locaties waar gevestigd mag worden (bijv. niet vóór de Haringvlietsluizen, niet in de kreekmondingen en niet in de instroomopeningen in de vooroeververdedigingen) als op de vistuigen die mogen worden gebruikt (bijv. geen niet-selectieve vismethoden zoals stand want). Beroepsvisserij in het Hollands Diep is in het Natura 2000-beheerplan Hollands Diep onder dezelfde voorwaarden vrijgesteld. Dat is naar onze mening een consistente en verdedigbare benadering. In de loop van 2018, dus ongeveer gelijktijdig met de uitvoering van het Kierbesluit, zal worden bezien of de vergunningsvoorwaarden voor de beroepsvisserij in het Haringvliet verder moeten worden aangescherpt. Visstropen is een illegale activiteit die uiteraard niet via het beheerplan kan worden gereguleerd, maar waarop wel intensief wordt gehandhaafd.

Als resultaat daarvan is in het beheerplan vastgelegd dat voor alle visserijvormen die een significant negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen – en dus ook op trekvissen - kunnen hebben, een vergunning nodig is volgens de Natuurbeschermingswet 1998. Het belang van het cumulatief effect op de draagkracht van de delta, het internationaal belang van trekvis in het Haringvliet en de combinatie van recreatie- en visserijeffecten op de Oosterschelde zijn bekend bij het bevoegde gezag en zullen worden meegenomen in het vergunningentrajec.

Het op een kier zetten van de Haringvlietsluizen is een besluit dat buiten het kader van het Natura 2000 Beheerplan Haringvliet valt. Datzelfde geldt voor de precieze wijze van uitvoering. In de eerste beheerplanperiode wordt bekeken hoe effectief deze maatregel is voor de Natura 2000-doelstelling trekvissen en of er eventueel aanvullende maatregelen nodig zijn in een volgend beheerplan. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhoudingsdoelstellingen. Er zijn geen doelen voor getij in het Haringvliet. Uitvoering van het Kierbesluit leidt dus niet tot realisatie van getij.

Maatregelen te zwaar en niet onderbouwd of nog te beperkt

De maatregelen die het beheerplan presenteert om natuurschade door beroepsvisserij te beperken, vinden verschillende inzenders onvoldoende onderbouwd en 'onnodig verzwarend voor de beroepsgroep', zoals de gemeente Schouwen-Duiveland het verwoordt. De inzenders noemen daarbij de volgende specifieke punten:

- De bepaling dat 'niet-selectieve vismethoden of vismethoden waar bijvangst (aangewezen vogelsoorten) de dood vinden, niet zijn toegestaan', betekent volgens de Vereniging van beroepsvisserij De Grevelingen dat alleen 'een nulrisico op het verdrinken van vogels in vaste vistuigen vanuit Natura 2000

aanvaardbaar is'. Volgens de organisatie gaat het bij de beoordeling van een activiteit echter om significante effecten op een populatie en niet op het uitsluiten van elk risico.

- De verplichting in alle beheerplannen om hokfuiken te voorzien van een keerwant, is gebaseerd op dit irreële streven naar een nulrisico op schade aan vogels.
- Zeehonden zijn op de Grevelingen geen beschermde soort, dus is diezelfde keerwantsplicht om ze te beschermen daar niet nodig.
- Sluiten van gebieden op de Grevelingen voor beroepsvisserij is onvoldoende beargumenteerd en de beoordeling komt niet overeen met wat elders in de delta is toegestaan.
- Gebieden in de Westerschelde sluiten voor beroepsvisserij met vaste vistuigen is een onnodige belemmering. De Vereniging van beroepsvissers Oosterschelde, Westerschelde en Voordelta stelt een aanpak voor zoals op de Oosterschelde en is bereid over de invulling mee te denken. Als alternatief oppert de organisatie de vaste vistuigenvisserij in de Westerschelde niet in het beheerplan maar in een vergunningentraject te regelen.
- Er worden extra zekerheden gevraagd terwijl in de Nadere Effectenanalyse (NEA) die zekerheid al als voldoende groot was beoordeeld.

De Vereniging Natuurmonumenten pleit ervoor de maatregelen voor visserij juist uit te breiden en de keerwantsplicht niet alleen voor hokfuiken maar ook voor schietfuiken als voorwaarde in het beheerplan op te nemen om bijvangst van zeehonden tegen te gaan. Dat is op de Grevelingen weliswaar geen habitatsoort, maar zeehonden komen er steeds meer voor en zijn in veel andere Deltawateren wel aangewezen als Natura 2000-soort.

Deelreacties 43-1, 45-5, 45-6, 45-7, 45-9, 45-10, 46, 49-5, 92-4.

Nulrisico:

De bepaling waaraan de vereniging van beroepsvissers refereert is in het beheerplan toegelicht. Alleen visserij met staand want en hoekwant zijn volgens deze bepaling niet toegestaan, alle andere vormen van visserij wel.

Keerwant in fuien:

In de Nadere Effect Analyse van het Natura 2000 Beheerplan Deltawateren is uitgegaan van de situatie dat standaard een keerwant werd toegepast in hokfuiken. Op basis van deze aanname is het gebruik van hokfuiken beoordeeld als geen significant effect hebbende op de Natura 2000-doelen. Daarom is deze voorwaarde ook in het beheerplan overgenomen. Het vissen met hokfuiken zonder gebruik van een keerwant is niet getoetst.

De kans dat een vogel verdrinkt in een fuik is inderdaad klein, zoals inzenders opmerken. Zeehonden lopen wel risico om in een fuik te belanden. Het plaatsen van een keerwant op grotere fuien zoals hokfuiken, vermindert het risico op verdrinking. Inzenders hebben gelijk dat de zeehond op de Grevelingen geen doelsoort is, maar voor de zeehond gelden wel regiodoelen voor het gehele deltagebied, zoals de Vereniging Natuurmonumenten ook opmerkt. Daarom gelden wel degelijk beschermingsmaatregelen voor de zeehond op de Grevelingen, vanwege de externe werking op de regiodoelstelling voor de Delta. Bovendien is er dus, zoals hierboven aangegeven, bij toetsing vanuit gegaan dat de keerwant in alle

hokfuiken in alle wateren wordt toegepast, om significant negatieve effecten op de regiopopulatie te voorkomen. Deze voorwaarde blijft daarom staan in het Beheerplan Grevelingen. De voorwaarde zal worden verwijderd uit het Beheerplan Veerse Meer, omdat de zeehond daar nauwelijks voorkomt.

Vanwege de omvang van schietfuiken is de kans op verdrinking van zeehonden hierin verwaarloosbaar. Uitbreiding van de maatregel voor de keerwantsplicht is dus niet nodig.

In het beheerplan wordt het volgende aangepast:

- In het Veerse Meer wordt gevestigd met hokfuiken. Vogels kunnen verstrikt raken in deze fuien en daardoor verdrinken. Er zijn echter geen redenen om aan te nemen dat de populatie significant negatieve effecten hiervan ondervindt.
- In de Grevelingen zal worden beschreven dat de keerwants verplicht is vanwege zeehonden en niet vanwege vogels.

Sluiten van gebieden:

Het verbod in het TBB wordt gehandhaafd. De toegangsbeperking wordt ingesteld om de rust voor de aangewezen vogelsoorten te garanderen. Dat geldt voor alle vormen van gebruik en niet alleen voor recreatie en watersport. Wel wordt de voorwaarde dat men 1000 meter afstand zou moeten houden van doorstroomopeningen in de Grevelingen geschrapt. Deze was niet opgenomen in het TBB en zal nu ook uit het beheerplan worden verwijderd.

Aanpak Westerschelde en Oosterschelde:

Voor het ontwerpbeheerplan Westerschelde zijn de effecten van visserij met vaste vistuigen voorlopig getoetst. Op basis daarvan zijn enkele vormen van deze visserij onder voorwaarden vrijgesteld van vergunningplicht. Negatieve effecten van de visserij met vaste vistuigen op zeehonden zijn niet uit te sluiten, vandaar dat bepaalde vormen, de visserij met zegen en staand want, op plaatsen die van belang zijn voor zeehonden wel een vergunningplicht hebben. De vereniging van beroepsvissers heeft gelijk dat deze aanpak anders is dan bij de Oosterschelde, waar het vergunningtraject zelfstandig, los van het beheerplan, is opgezet. Bij de Oosterschelde is een intensief traject voorafgegaan aan het besluit om deze vorm van visserij niet op te nemen in het beheerplan maar separaat te gaan toetsen en vergunnen. De provincie heeft in dit specifieke geval een actieve rol opgenomen gezien de voorgeschiedenis in de Oosterschelde en specifieke kennisbehoefte op dit vraagstuk. De passende beoordeling van de Oosterschelde levert nieuwe inzichten, maar deze zijn specifiek onderzocht voor de Oosterschelde en niet toepasbaar voor de Westerschelde.

2.3 Schelpdierteelt

Te veel of juist te weinig voorwaarden

De Producentenorganisatie Nederlandse Mosselcultuur en de Nederlandse Oostervereniging zetten de volgende kanttekeningen bij de voorwaarden die aan de schelpdierteelt zijn gesteld:

- Voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor vogels en zeehonden in de Oosterschelde zijn deze niet nodig aangezien met de zandsuppletie op de Roggenplaat de instandhoudingsdoelstellingen al zijn geborgd.
- De ernstige beperkingen stemmen niet overeen met de constatering uit het algemene deel dat 'de teelt van mosselen en oesters in vooral de Oosterschelde... gewoon kan doorgaan in de huidige omvang, op de huidige locaties en met de huidige intensiteit' (paragraaf 8.2).

De Vereniging Natuurmonumenten meent dat een vermelde vergunningvrijstelling voor plaatsen en onderhouden van mosselzaadinvanginstallaties en de aanleg en verplaatsing van oesterpercelen ecologisch onvoldoende is onderbouwd. 'Activiteiten bij mosselzaadinvanginstallaties en oesterpercelen kunnen in kwetsbare gebieden voor broedende, ruiende en/of overwinterende vogels leiden tot vergelijkbare verstoring als door de beroepsvisserij met vaste vistuigen', schrijft de organisatie. Voor die laatste activiteit gelden wel strikte beperkingen.

Bij het beoordelen van de effecten van schelpdierteelt wordt onvoldoende gekeken naar de draagkracht van de natuur, vindt de vereniging. De natuurwaarden en ecologische draagkracht dienen leidend te zijn bij het bepalen van de hoeveelheid te oogsten vis en schelpdieren en de methode waarmee dit gebeurt. De opmerking in het beheerplan dat mosselteelt bijdraagt aan de voedselvoorziening van kustvogels, wil de organisatie schrappen aangezien hier ook diverse vogels voor bestreden worden.

Deelreacties 61-1, 61-4, 83-1, 92-5, 92-32, 92-96.

Voorwaarden schelpdierteelt:

De zandsuppletie op de Roggenplaat in de Oosterschelde is een maatregel met een tijdelijk effect om rustgebied voor zeehonden en foerageergebied voor vogels te compenseren voor verlies van areaal en droogvalduur, de 'zandhonger' waar het gebied mee te maken heeft. Dit staat los van verstoring door schelpdierteelt. Bepalingen daarvoor blijven nodig om de instandhoudingsdoelstellingen voor vogels en zeehonden te halen. Overigens zullen er ondanks deze bepalingen naar verwachting nauwelijks belangenconflicten optreden, aangezien reguliere werkzaamheden op de mosselpercelen voornamelijk bij hoog water plaatsvinden. De zeehonden liggen juist tijdens de laagwaterperiode op de bekende rustgebieden, zoals langs de noordelijke geul van de Roggenplaat. Ook de vogels gebruiken juist de laagwaterperiode om voedsel te zoeken.

De teelt van mosselen en oesters in vooral de Oosterschelde kan inderdaad, zoals de inzender aanhaalt, gewoon doorgaan in de huidige omvang, op de huidige locaties en met de huidige intensiteit. Een beperking als gevolg van de verstoringsafstand geldt alleen als er daadwerkelijk zeehonden liggen. Dat is vooral enkele uren voor, tijdens en na laagwater. Varen in de vaargeul wordt niet belemmerd en is ook binnen de verstoringsafstand van 1200 m nog mogelijk.

Vergunningvrijstelling mosselzaadinvanginstallaties en oesterpercelen:

Activiteiten bij mosselzaadinvanginstallaties en oesterpercelen kunnen in kwetsbare gebieden leiden tot verstoring, zoals de Vereniging Natuurmonumenten aangeeft. In tegenstelling tot wat inspreker beweert bevat het beheerplan wel degelijk de bepaling dat voor het plaatsen en onderhouden van mosselzaadinvanginstallaties en

het verplaatsen van oesterpercelen een vergunning nodig is volgens de Natuurbeschermingswet 1998.

De vereniging heeft ook gelijk dat er een relatie is tussen de ecologische draagkracht van de delta en de belasting in de vorm van recreatie, visserij en schelpdierteelt. Het vertalen van deze relatie in een alomvattend toetsingskader is echter geen realistische aanpak voor het samengaan van natuurbescherming en genoemde activiteiten. Bepalen van de omvang van de schelpdierteelt in een gedeeltelijk open watersysteem is op die manier niet mogelijk. Waar schelpdierteelt en natuurbescherming mogelijk conflicteren, bevat het beheerplan spelregels om significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen vooraf in kaart te brengen en zo nodig te voorkomen. Er wordt geen plafond ingesteld, want alle intensivering is vergunningplichtig en wordt getoetst.

In het beheerplan zal het volgende worden aangepast:

- Mosselteelt schrappen als voedselvoorziening.

2.4 Beroepsscheepvaart

Meer ruimte of meer beperkingen voor de beroepsscheepvaart

Het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen meent dat de beroepsscheepvaart in het beheerplan uitgebreider aan bod mag komen. De organisatie doet zelf enkele voorstellen:

- De aanname dat de bestaande vaarroutes ook bij een toekomstige toename van de scheepvaart voldoende veilige ruimte bieden is, gezien de tendens van steeds grotere en dieper stekende schepen, niet correct. Aanpassingen voor een veilig en vlot scheepvaartverkeer kunnen volgens de organisatie nodig zijn.
- De bestaande ankergebieden bij de Hooge Platen moeten verzekerd blijven.

Het Havenbedrijf Rotterdam wil in het beheerplan expliciet vermeld zien dat scheepvaart, voor zover deze zich binnen de bedoelde zoneringsbevoegdheid bevindt, vrijgesteld is van vergunningplicht volgens de Natuurbeschermingswet 1998.

De Vereniging Natuurmonumenten mist onder de vergunningplichtige activiteiten uit het beheerplan Westerschelde de zandoverslag in het Vaarwater van Hoofdplaat. Deze activiteit veroorzaakt volgens de organisatie 'stank (veel roet- en zwaveluitstoot), lawaai en lichtvervuiling'. Ook denkt de vereniging dat zandschepen de komst van bruine ratten op de Hooge Platen veroorzaken, wat negatieve gevolgen heeft voor broedende vogels (zie ook onder Doelen en maatregelen – vogels). De organisatie vraagt om onderzoek hiernaar en zo nodig maatregelen.

Deelreacties 55-1, 92-85, 106-2, 106-6, 106-10.

Wanneer aanpassingen van de bestaande vaarroutes in de toekomst nodig kunnen zijn voor een veilig en vlot scheepvaartverkeer, zoals het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen onder de aandacht brengt, dan zal op het moment dat zich dat aandient een nieuwe afweging nodig zijn tussen de belangen van beroepsscheepvaart, recreatie en natuurbescherming. Voor die afweging zijn er diverse wettelijke kaders en procedures. Het beheerplan is daarvoor niet het geëigende instrument, omdat dit

zich richt op de maatregelen die nodig zijn om in de komende zes jaar de gestelde natuurdoelen te halen. Uit de Nadere Effecten Analyse is gebleken dat ook een in de toekomst intensiever wordend gebruik van de bestaande vaarroutes niet tot significante effecten voor instandhoudingsdoelstellingen leidt.

Alle bestaande ankergebieden, en dus ook die bij de Hooge Platen, zijn voorafgaand aan het beheerplan getoetst op hun effecten op de instandhoudingsdoelstellingen.

Scheepvaart in de vaargeulen is, zoals het Havenbedrijf Rotterdam vraagt, in het beheerplan expliciet genoemd als vrijgesteld van vergunningplicht. In Bijlage A staat vermeld dat deze activiteit geen gevolgen heeft voor de Natura 2000-waarden en daarom niet-vergunningplichtig is. De activiteit kan in dezelfde aard en omvang, zoals beschreven in de effectenanalyse, worden voortgezet, rekening houdend met de zonering opgenomen in de toegangsbeperkingsbesluiten. Een autonome toename van (depositie als gevolg van) scheepvaart is niet vergunningplichtig, een project of andere handeling die tot een toename van depositie leidt (mogelijk) wel en moet daarom getoetst in het kader van de Natuurbeschermingswet.

Hooge Platen:

Verstorende activiteiten zullen als het niet om 'bestaand gebruik' gaat (zoals bij plaatrandbestortingen en storten van baggerspecie het geval is) altijd vergunningplichtig zijn in het kader van de Nb-wet. Hierin wordt getoetst of de activiteiten een negatief effect hebben op de doelstellingen. Hierbij is altijd de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerpvergunning. Compleet verbieden van verstorende activiteiten in het beheerplan is geen optie. Dergelijke activiteiten zijn ook als herstelmaatregel opgenomen in het beheerplan en zijn daarin vrijgesteld onder de voorwaarde dat in het broedseizoen en in de verharingsstijd van de zeehonden de vakken dichtbij de Hooge Platen niet mogen worden gebruikt voor overslag. Suppletie met zand is opgenomen om de afgekalfde westelijke strand van de Bol te herstellen. Dit zorgt er voor herstel van broedhabitat van dwergstern en strandplevier. Extra stuivend zand zal bovendien een positief effect hebben op het broedgebied van de grote stern en het habitattypen embryonale duinen (zandmotor effect). In de eerste beheerplanperiode wordt morfologisch onderzoek naar de haalbaarheid van deze maatregelen. Natuurlijk wordt de maatregel voorafgegaan door een passende beoordeling waarbij ook de negatieve effecten op andere aspecten zoals voedselbeschikbaarheid worden meegenomen.

2.5 Industrie

Ontbrekende activiteiten

Dow Benelux vraagt in het beheerplan Westerschelde & Saefthinghe, bijlage A onder Industrie, de volgende industrie gerelateerde activiteiten als niet-vergunningplichtig te vermelden:

- Aanwezigheid en gebruik van de steigers in de Braakmanhaven.
- regulier onderhoud aan buisleidingen

Dow Benelux en Delta Netwerkgroep vragen meer duidelijkheid over de begrippen 'groot' en 'regulier' onderhoud en beheer van kabels en leidingen die in het beheerplan Westerschelde & Saefthinghe worden gehanteerd. Beide inzenders vinden

bovendien dat regulier onderhoud aan kabels en leidingen vrijgesteld moeten zijn van vergunningplicht.

Deelreacties 66-3, 66-4, 108-5, 108-6.

De steigers die in de haven zijn gelegen, vallen buiten de Natura 2000-begrenzing en zijn geëxclaveerd dus hoeven niet apart te worden genoemd. Deze zijn onderdeel van de reguliere activiteiten in de haven. In de toetsing van de externe werking zijn de haven en het industriegebied dan ook als een geheel getoetst. De Scheldesteiger zoals de indiener aangeeft ligt in de Westerschelde zelf en moet wel worden opgenomen in het beheerplan.

Het verzoek om het regulier beheer aan buisleidingen vrij te stellen van de Nb-wet vergunningplicht is in het beheerplan al opgenomen. Dit staat in Bijlage A van het beheerplan. Regulier beheer en onderhoud houden de volgende activiteiten in: het met zand bedekken van vrijgekomen uiteinden van kabels en leidingen langs de randen van platen of in de vaargeul, waar een werkschip in een aantal dagen (hoogstens een week) zand onder de leiding wegzuigt, dan wel wegblaast en eventueel zand erboven aanbrengt. Ook schoonmaken van leidingen door er een schoonmaakmiddel doorheen te spoelen waarbij geen activiteiten in de Westerschelde plaats vinden of merkbaar zijn horen bij onderhoud waar geen effecten van zijn te verwachten. Groot onderhoud is een activiteit die langer duurt dan een week, waarbij bijvoorbeeld delen van de plaat zelf worden afgegraven om een kabel of leiding dieper in te graven of waarbij een tracé van de kabel of leiding wordt aangepast. Deze werkzaamheden horen niet bij het regulier beheer en onderhoud.

2.6 Recreatie en toerisme

Zoeken naar evenwicht met natuurdoelstellingen

HISWA vraagt zich af wat het cumulatieve effect van alle maatregelen uit het beheerplan is op het toerisme in Zeeland. De gemeente Sluis benadrukt, in dit geval voor de Westerschelde, het belang van die sector en bepleit dat 'het bestaande gebruik moet worden veiliggesteld en toekomstige ontwikkelingen niet worden gefrustreerd'.

De Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland signaleert nadelen van recreatie en toerisme voor de natuurdoelstellingen. 'Intensivering van het recreatief gebruik van de Grevelingen betekent niet alleen toenemend habitatverlies, maar ook een (sterke) toename van rustverstoring in grote delen van dit gebied. De achteruitgang van natuurwaarden en de groei van recreatieve ontwikkelingen lijken verband te houden met elkaar', schrijft de inzender. De organisatie verzoekt het evenwicht tussen beide belangen nader uit te werken, bijvoorbeeld in de vorm van een ecologisch draagkrachtmodel.

Zoals ook vermeld onder Activiteiten – beroepsvisserij, ontbreekt wat de Vereniging Natuurmonumenten betreft in het Beheerplan Oosterschelde een duidelijke afweging van de knelpunten die visserij en recreatie veroorzaken.

De Vereniging Natuurmonumenten signaleert verder dat in de Grevelingen kwetsbare gebieden zijn aangegeven waar niet gevestigd mag worden, maar waar waterrecreatie wel is toegestaan. De vereniging vraagt beide vormen van verstoring in het beheerplan te verbieden.

Ook vraagt de vereniging of er maatregelen in het Beheerplan Oosterschelde genomen worden om verstoring van broedende strand- en bontbekplevieren te voorkomen. Verder signaleert de vereniging dat hoogwatervluchtplaatsen, anders dan foerageerlocaties, niet vrij worden gehouden van verstoring door recreatie. De organisatie vraagt daar in het beheerplan aandacht aan te besteden.

Deelreacties 40-1, 57, 92-6, 92-34, 92-36, 92-63, 101-4.

Cumulatief effect:

In de sociaaleconomische paragraaf in hoofdstuk 8 van het Algemeen Deel van dit beheerplan, is het effect beschreven van alle beheerplanmaatregelen op het gebruik van het gebied. Conclusie is dat er enige consequenties zijn voor de sociaaleconomische ontwikkelingen, maar niet zodanig dat een aparte analyse van maatschappelijke kosten en baten (MKBA) nodig is om daarmee om te gaan. Het beheerplan biedt, zoals de gemeente Sluis bepleit, zoveel mogelijk ruimte aan toekomstige ontwikkelingen, ook op het gebied van recreatie en toerisme. Het toetsen van de natuureffecten van nieuwe activiteiten, is juist bedoeld om de verschillende belangen zo goed mogelijk met elkaar te combineren en niet om ontwikkelingen te frustreren.

De maatregelen behelzen vooral het instellen van toegangsbeperkingsbesluiten. Met de toegangsbeperkingsbesluiten wordt voor een groot deel de huidige situatie bestendigd. In een beperkt aantal gevallen is de zoneringsuitbreiding, in de Oosterschelde is de zoneringsuitbreiding zelf teruggebracht. Waar voorheen kitesurfen verboden was (en illegaal plaatsvond) zijn er nu kitesurfzones aangewezen. Dit maakt de situatie voor de gebruikers duidelijker en maakt het mogelijk om gericht beleid te ontwikkelen voor deze groep. Verder blijven grote delen van de gebieden toegankelijk voor recreanten. Waar grote concentraties van recreanten voorkomen, bijvoorbeeld op stranden, zijn er geen aanvullende beperkingen.

Ecologisch draagkrachtmodel:

Zowel een ecologisch draagkrachtmodel, waar zowel de Natuur- en Vogelwacht als de Vereniging Natuurmonumenten om vragen, als een alomvattend toetsingskader voor het cumulatieve effect van recreatie en andere activiteiten, is zoals eerder gemeld geen realistische aanpak voor het samengaan van natuurbescherming en genoemde activiteiten. Waar de twee mogelijk conflicteren, bevat het beheerplan spelregels om significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen vooraf in kaart te brengen en zo nodig te voorkomen. De tussentijdse en evalueerend bieden verder de mogelijkheid om aanvullende maatregelen te treffen en spelregels af te spreken als blijkt dat deze maatregelen niet voldoende zijn.

Kwetsbare gebieden:

In tegenstelling tot wat de inspreker veronderstelt, zijn er geen kwetsbare gebieden waar vissen niet is toegestaan, maar waterrecreatie wel. Wel is het zo dat niet alle kwetsbare gebieden toegankelijk zijn gemaakt, omdat bij de huidige omvang van gebruik en de autonome ontwikkeling ervan, niet wordt verwacht dat het gebruik

het halen van de doelen zal belemmeren. De kaarten met kwetsbare gebieden zijn niet opgesteld als definitieve zonering. Zij geven gebieden weer waar grotere concentraties van vogels voorkomen. Bij de toetsing van recreatie en besluiten over de zonering is gekeken waar recreatie in de tijd en ruimte overlapt met kwetsbare gebieden en andere gebieden die van belang zijn voor de doelen en tevens waar het halen van de doelen belemmerd kan worden door deze overlap. Op basis daarvan zijn de zoneringskaarten opgesteld. Om verwarring te voorkomen worden de kaarten met kwetsbare gebieden verwijderd uit het beheerplan. Zie hoofdstuk 6 'Kaarten'.

Maatregelen voor plevieren:

Het beheerplan bevat inderdaad maatregelen om verstoring van broedende strand- en bontbekplevieren te voorkomen, zoals de vereniging vraagt. Het is onwenselijk om de zonering jaarlijks aan te passen. Wel kunnen we bij dijkvakken waar ze broeden maar die niet afgesloten zijn borden plaatsen. Er is nu een zonering afgesproken om voor rust te zorgen (in het niet openstellen van dijken als doorgaande fietsroute). Wij denken dat dit voldoende is.

Hoogwatervluchtplaatsen:

Het belang van hoogwatervluchtplaatsen dat de vereniging aan de orde stelt, wordt volledig onderschreven, zoals ook gemeld onder Doelen en maatregelen – gebieden - Oosterschelde. Het beheerplan Oosterschelde bevat dan ook diverse maatregelen om rust op deze plaatsen te waarborgen. Bij de toetsing van de kitesurf gebieden is de hoogwatervluchtplaats-functie ook meegenomen.

Specifieke verzoeken om aanpassing

Verschillende inzenders vragen om specifieke aanpassingen van bepalingen uit het beheerplan die de mogelijkheden voor recreatie en toerisme beïnvloeden:

- Een particuliere inzender vindt dat de betonhaven van de Neeltje Jans de natuurtoeristische bestemming als anker- en aanlegplaats moet behouden.
- Het Waterschap Scheldestromen vraagt het dijktraject Baalhoek-Kruispolderhaven open te stellen voor recreatief medegebruik inclusief fietsen.
- Een particuliere inzender vraagt om voor fietsers normaal berijdbare dijkovergangen tussen Goese Sas en Katseveer en tussen Katseveer en Schorretje Nummer Eén.
- De gemeente Reimerswaal vraagt om een onderbouwing voor de afsluiting voor doorgaand fietsverkeer, inclusief duidelijkheid betreffende de verwijzing naar een waterschapsbesluit in 2013, en pleit voor openstelling van het dijktraject Sint Pieterspolder.
- De Vereniging Natuurmonumenten vraagt:
  - Wandelen langs de dijk bij Roelshoek (Verdronken land van Zuid-Beveland) te verbieden wegens verstoring van kustbroedvogels.
  - De Platen van Valkenisse, die nu vrij toegankelijk zijn, 'op zijn minst de status toegankelijk van 15 mei t/m 15 sept' te geven. De organisatie meldt onderzoek naar de mogelijkheid om een klein deel van de Platen van Valkenisse te gebruiken als broedvogeleiland.
  - De dijkvakken die in de Nadere Effectenanalyse II zijn genoemd, anders dan in de beheerplannen voor de Ooster- en Westerschelde, niet open te stellen voor recreatie.

- o De beperkte toegang voor fietsers van buitendijkse onderhoudswegen langs de Ooster- en Westerschelde voor alle vormen van recreatie te laten gelden.
- o De open te stellen trajecten van buitendijkse onderhoudspaden langs Ooster- en Westerschelde in overeenstemming te brengen met de informatie uit de Nadere Effectenanalyse II en de rapporten Schouten et al, 2005 en Boudewijn T.J. en P.W. van Horssen, 2010.

Deelreacties 10, 34-3, 35, 51-5, 92-57, 92-75, 92-93.

Neeltje Jans valt buiten de begrenzing van het beheerplan, maar ook binnen de Natura 2000-begrenzings worden bestemmingen van gebieden niet via het beheerplan toegekend. Voor nadere afstemming hierover kunt u zich wenden tot de Provincie Zeeland en gemeente Veere.

Over recreatief medegebruik van het dijktraject Baalhoek-Kruispolderhaven, bevat het beheerplan de eerdere afspraken die waterschap en provincie hierover hebben gemaakt. De discussienota 'Toegankelijkheid dijken' van 26 juli 2013 geeft de resultaten van dit besluit weer. De afspraken hierover zijn bekrachtigd in bestuurlijk overleg tussen de betrokken partijen waaronder bestuurlijk overleg zeeveringen. Voor de argumenten verwijzen we ook naar het rapport 'Openstellen onderhoudswegen Oosterschelde en Westerschelde (Waardenburg 2010).

De situatie rond de buitendijkse onderhoudsweg tussen het Goese Sas en Katseveer is inmiddels verbeterd. Door middel van belijning en aanvullende bebording is het voor fietsers nu duidelijker welke hindernisvrije doorgaande route zij kunnen volgen zonder daarmee vogels te verstoren. De route is ook opgenomen in het vernieuwde fietsnetwerk van het VVV. Deze maatregelen maken deel uit van een groter project om een logische doorgaande binnen- en buitendijkse fietsroute langs de Oosterschelde en Westerschelde te realiseren, zonder doodlopende trajecten, aangesloten op het fietsknooppuntensysteem en rekening houdend met Natura 2000-doelen.

De keuze voor het al dan niet openstellen van onderhoudspaden voor fietsers langs de Oosterschelde en Westerschelde, is een afweging tussen bestaand en gewenst gebruik en de aanwezigheid van broedvogels, hoogwatervluchtplaatsen, rust- en foerageergebieden en uitwijkmogelijkheden voor vogels. Uitgangspunt daarvoor is de IBOS (Integrale Beoordeling van effecten van dijkverbetering op de natuurwaarden van de Oosterschelde) en het motto 'open waar het kan, dicht waar het moet'. Aanvullende onderbouwing heeft plaatsgevonden met een zogeheten passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet en met toetsen op basis van de Flora- en Faunawet. Deze aanvullende onderbouwing betreft niet het besluit tot afsluiting van bepaalde dijkvakken voor fietsers dat eerder is genomen op basis van de IBOS. In de betreffende dijkvakken zijn daarentegen wel de tijdelijke effecten van de dijkversterkingswerkzaamheden getoetst. De resulterende afspraken zijn bekrachtigd in het bestuurlijk overleg zeeveringen. Overigens is voor het dijkvak Sint Pieterspolder de actuele betekenis voor vogels opnieuw vastgesteld. De resultaten bevestigen het eerdere besluit tot afsluiting voor fietsers (bron: *Watervogels Zeedijk St. Pieterspolder. Delta ProjectManagement, 2016* op www.rwsnatura2000.nl onder het gebied Deltawateren). Langs de zuidkust van de kom van de Oosterschelde zijn de meest kwetsbare gebieden gesloten voor fietsers. Het dijktraject Karelpolder-Nieuwlandepolder is

inmiddels opengesteld voor fietsers. Dit was alleen mogelijk omdat de hier aanwezige rustende vogels kunnen uitwijken naar rustige aangrenzende trajecten: de Sint Pieterspolder en het schor tussen Roelshoek en Rattekaai. Meer openstelling op bepaalde trajecten heeft tot gevolg dat elders trajecten worden gesloten, daarover zijn juist afspraken gemaakt. Er heeft een zorgvuldige afweging plaatsgevonden, daarom wordt geen nieuwe afweging gemaakt voor dit besluit.

De dijk bij Roelshoek (Verdronken land van Zuid-Beveland) is opengesteld voor wandelaars omdat de instandhoudingsdoelstellingen daardoor niet in het gedrang komen. Verstoring van kustbroedvogels is mogelijk, zoals de Vereniging Natuurmonumenten aangeeft, maar een significant negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen ligt niet in de verwachting.

Bij de totstandkoming van de toegankelijkheidsregeling in de Westerschelde is er voor gekozen om voldoende rust te garanderen voor de zeehonden en het broedgebied op de Hooge Platen. Daardoor is ook de plaat van Walsoorden in de directe nabijheid van de Platen van Valkenisse ontoegankelijk gemaakt. Op dit moment zijn er geen zeehonden op de Platen van Valkenisse en is er ook geen broedgebied voor vogels. Daarmee is er geen aanleiding om beperkingen aan de toegankelijkheid van dit gebied op te nemen.

Op de dijkvakken die de vereniging noemt, blijven de huidige vormen van gebruik mogelijk. Vóór de aanleg van de paden was het ook mogelijk om via dijkovergangen en trappen aan de buitenkant van de dijken te wandelen en vissen en dat blijft zo. Wel zullen ontmoedigende maatregelen, zoals schapenbegrazing, worden genomen om toename van gebruik te beperken.

2.7 Sportvisserij

Verduidelijken en uitbreiden van voorwaarden

Sportvisserij Zuidwest Nederland bepleit de volgende aanpassingen in het beheerplan:

- Enkele spitgebieden voor zee-aas langs de Ooster- en Westerschelde zijn niet toegankelijk volgens het toegangsbeperkingsbesluit en de bebording. Dat moet dus aangepast. De organisatie noemt met name het schor van Waarde, de schorren bij Bath, het Hellegatschor en het Paulinaschor.
- De bepaling bij de Grevelingen om met vaste vistuigen 1000 meter afstand te houden van uitstroomopeningen, krekens en sluisen verwacht de organisatie ook terug te vinden in het toegangsbeperkingsbesluit. De inzender vraagt verder deze bepaling ook te laten gelden voor andere deelgebieden en de Voordelta.

Ook wordt de oproep gedaan om in alle kaartjes en teksten expliciet op te nemen dat:

- Sportvissen is toegestaan vanaf voor fietsers toegankelijke dijktrajecten
- Sportvissen ook is toegestaan vanaf dijken waarop geen doorgaande fietsroute ligt
- Sportvissen tevens is toegestaan vanaf drooggevallen strekdammen gelegen in de gebieden die in de artikel 4 van het TBB Oosterschelde zijn genoemd als zijnde niet-toegankelijke gebieden

'De stapeling van de verschillende visserijvormen, zowel beroepsmatig als recreatief, onttrekt een enorme hoeveelheid biomassa aan het systeem', signaleert de Vereniging Natuurmonumenten. Zoals eerder gemeld, vindt de organisatie dat visserij te beknopt en niet-concreet in het beheerplan is beschreven. Handmatig winnen van zee-aas buiten de spitvakken moet een vergunningplichtige activiteit zijn, noemt de organisatie zelf als concrete toevoeging.

Deelreacties 88-2, 88-5, 88-14, 88-24, 88-33, 92-55, 92-96.

Het schor van Waarde, de schorren bij Bath en het Paulinaschor, die de sportvissersorganisatie met name noemt, zijn inderdaad sinds jaar en dag niet toegankelijk. Na verplaatsing van de daar gelegen camping, is ook het Hellegatschor sinds enkele jaren niet meer toegankelijk. Op de schorren mag dan ook niet handmatig zee-aas worden gespit. Op de slikken die aan de schorren grenzen, zijn wel spitlocaties aangewezen. Deze spitlocaties zijn alleen bereikbaar vanaf de waterzijde, of lopend langs de schorrand vanaf waar het slik aan de dijk grenst. In TBB Oosterschelde staat pierenspitten als uitzondering opgenomen. In Westerschelde zijn geen Nb-wet vergunningen verleend. Voor deze gebieden willen wij graag met de sportvisserij in overleg om samen beter bereikbare locaties te vinden.

De afstand tot uitstroomopeningen, kreken en sluizen die met vaste vistuigen moet worden aangehouden, geldt alleen voor het Haringvliet en Hollands Diep. Het Natura 2000-gebied Voordelta heeft een eigen beheerplan, met een eigen procedure voor vaststelling en inspraak. Daarop kunnen middels de inspraakprocedure voor Natura 2000 Beheerplan Deltawateren geen zienswijzen worden ingediend. De voorwaarde wordt geschrapt uit beheerplan Grevelingen, omdat deze hierin per abuis terecht is gekomen. Trekvisserij zijn geen aangewezen doelsoort voor de Grevelingen. Uit de NEA blijkt ook geen effect op andere doelen.

In hoofdstuk 4 worden recreatieve activiteiten beschreven waarvoor geen vergunning nodig is maar waarvoor wel mitigatie is vereist. Sportvisserij is een van deze activiteiten. Vervolgens wordt beschreven welke mitigerende maatregelen van toepassing zijn op deze vormen van gebruik en waar deze vormen van gebruik plaats kunnen vinden en waar niet. Uiteraard zijn deze maatregelen ook van toepassing op de sportvisserij en daarmee wordt naar onze mening voldoende duidelijk dat sportvisserij is toegestaan op de toegankelijke dijktrajecten en trajecten die met een trap bereikbaar zijn. Waar strekdammen niet expliciet zijn afgesloten in de TBB kunnen sportvissers daar ook gebruik van maken. Eigenaren van gebieden kunnen natuurlijk ook regels stellen aan toegankelijkheid van deze gebieden op basis van artikel 461 van wetboek strafrecht. Dat wordt met borden ter plaatse aangegeven.

De Vereniging Natuurmonumenten signaleert terecht dat verschillende visserijvormen, zowel beroepsmatig als recreatief, het ecosysteem beïnvloeden. Om die reden bevat het beheerplan ook voorwaarden voor beide vormen van visserij. Daartoe behoren ook afspraken over het spitten van zee-aas, dat zonder vergunning uitsluitend binnen de aangewezen spitvakken mag plaatsvinden. Daarbuiten is voor deze activiteit, conform de wens van de vereniging, een vergunning vereist.

Achterlaten van vislood

Een particuliere inzender noemt het achterlaten van vislood de grootste bron van loodverontreiniging van het oppervlaktewater en meldt dat het beheerplan daar desondanks helemaal niet op in gaat.

Deelreactie 22.

Lood is genoemd als prioritaire stof in de Kaderrichtlijn Water (KRW). Dit houdt in dat de verontreiniging van het watermilieu met deze stof geleidelijk moet worden verminderd door een progressieve vermindering van de emissies en verliezen van deze stof naar het watermilieu te bewerkstelligen. Ook al zijn er dankzij het milieubeleid van de afgelopen jaren geen overschrijdingen meer van de loodnorm in de Rijkswateren, verdere verduurzaming van het milieubeleid en dus ook het gebruik van milieuvriendelijke loodvrije alternatieven voor vislood in de sportvisserij, bijvoorbeeld gewichten die vervaardigd zijn uit ijzer, wordt door Rijkswaterstaat onderschreven. De maatregelen in het kader van de KRW zijn echter niet in dit Natura 2000 Beheerplan Deltawateren opgenomen. Waterkwaliteit is ook niet opgenomen als instandhoudingsdoel in de aanwijzingsbesluiten van de Deltawateren. Er zijn geen aanwijzingen dat het gebruik van lood door sportvissers significant effect heeft op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000 gebieden Deltawateren. In het beheerplan zullen daarom geen beperkingen worden opgelegd aan het gebruik van lood door sportvisserij.

2.8 Kitesurfen en strandzeilen

Meer, minder of andere locaties voor kitesurfen en strandzeilen

Comfortcamping Scheldeoord pleit voor meer kitesurflocaties in Zeeland: het is een visitekaartje van de provincie, de beschikbare ruimte is nu te beperkt, het is een milieuvriendelijke sport en verstoring van vogels en zeezoogdieren is eenvoudig te voorkomen, meent de organisatie.

Een particuliere inzender houdt een vergelijkbaar pleidooi voor strandzeillocaties aan de kust van Walcheren en noemt daarvoor de twee stranden voor de boulevard van Zoutelande.

Verschillende inzenders gaan in op specifieke kitesurflocaties:

- Kitesurfing Zeeland pleit voor zulke locaties bij Bath en de Zimmermangeul en voor een herontwerp van de locatie Krabbendijke.
- Bij die laatste locatie wil TenneT een zone van 30 meter, of liever nog breder, vrijhouden rond de hoogspanningsverbinding aldaar. Een particuliere inzender vindt de locatie uit oogpunt van veiligheid in zijn geheel niet geschikt. Broedvogels of foeragerende en overtuigende niet-broedvogels zouden er wel degelijk verstoord worden.
- Zeeland Seaports vindt de locatie Kaloot ongeschikt en dringt erop aan deze niet in het beheerplan op te nemen. De stichting Behoud de Zak van Zuid-Beveland wil de gehele Westerschelde sluiten voor kitesurfers.

- De Vereniging Natuurmonumenten vraagt zich af waarheen de scholeksters en rosse grutto's op de hoogwatervluchtplaatsen in de Oosterschelde bij verstoring door kitesurfers kunnen uitwijken, zoals het beheerplan beweert. Vanwege rust voor vogels vindt de organisatie de kitesurflocaties Oesterdam en Krabbendijke zeer ongewenst. De voorwaarden voor de locatie bij de Verdronken Zwarte Polder vindt de organisatie niet te handhaven. De vereniging stelt voor deze naar het westen voor de Herdijkte Zwarte Polder te verplaatsen.

Deelreacties 30, 31, 38-2, 42-7, 56, 68, 89-2, 92-51, 92-58, 92-63, 92-83.

Anders dan Comfortcamping Scheldeoord veronderstelt, is kitesurfen (zeer) verstorend, vooral voor vogels. Kites hoog in de lucht zijn voor vogels tot op zeer grote afstand zichtbaar en worden ervaren als grote, en dus gevaarlijke, roofvogels. Dit kan vogels ervan weerhouden op hun voorkeursplekken te verschijnen of hen daarvan verjagen. Dit is bij diverse gelegenheden uit veldonderzoek gebleken, evenals het feit dat de vogels hier niet of nauwelijks aan gewend raken. In het beheerplan is daarom gezocht naar kitesurflocaties die geen significante verstoring veroorzaken voor vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden en die bovendien in aanmerking komen voor een ontheffing volgens het Binnenvaart Politie Reglement (BPR) of het Scheepvaartreglement Westerschelde (SRW) die de scheepvaartveiligheid regelen. Enkele niet in het beheerplan opgenomen kitesurflocaties kwamen ofwel (toch) niet in aanmerking voor een BPR-ontheffing (en waren dus 'illegaal' en 'gedoogd'), ofwel lagen ze te dichtbij belangrijke broed-, rust- of foerageergebieden van vogels met een instandhoudingsdoelstelling. Voor de selectie van geschikte kitesurflocaties is gebruikgemaakt van de deskundigheid van een gespecialiseerd onderzoeksbureau (Bureau Waardenburg). Hierbij is ook de hoogwatervluchtplaats-functie meegenomen. Toekomstige ontwikkelingen zijn geen onderdeel van toetsing op negatieve effecten van gebruik. Behalve voor de locatie bij Krabbendijke, geven de zienswijzen geen aanleiding om de geselecteerde locaties te herzien of er nieuwe aan toe te voegen. De locatie bij Krabbendijke blijkt vanwege de ligging in de nabijheid van een hoogspanningstraject en de daaruit voortvloeiende veiligheidsproblemen niet te kunnen worden aangewezen. Deze locatie zal dan ook worden verwijderd uit het beheerplan.

Aanwijzen van stranden voor de boulevard van Zoutelande als strandzeillocatie, zoals een inzender suggereert, is een zaak van de betreffende gemeente en provincie. Zij zijn zowel het aanspreekpunt voor vragen over strandzoning als voor het toetsen van de voorgenomen activiteit aan de Natuurbeschermingswet 1998.

De Platen van Valkenisse, grenzend aan de Zimmermangeul, vormen van oudsher een zeer belangrijk zeehondenrustgebied. Het is één van de grootste concentratiegebieden in de Westerschelde. Tijdens de laagwaterperiode rusten de zeehonden aan de randen van de drooggevalen plaat, tijdens de hoogwaterperiode zoeken de dieren hun voedsel in de geul. Daarnaast zijn de Platen van Valkenisse één van de belangrijkste zooggebieden voor de gewone zeehond in het deltagebied. Uit tellingen blijkt dat de zeehonden op de Platen van Valkenisse zich sinds 2006 in westelijke richting hebben verplaatst. Tegelijkertijd is in deze periode het kitesurfen in de Zimmermangeul toegenomen. Vrijwel de gehele locatie waar dat gebeurt, ligt binnen 1200 meter van de eerder en thans bekende rustplaatsen, de afstand die bij vergunningverlening voor een kitesurflocatie als minimale verstoringafstand wordt

aangehouden. Om de rust te waarborgen op deze voor de zeehonden zeer belangrijke (voortplantings)locatie is het dan ook noodzakelijk om versturende activiteiten als kitesurfen hier te verbieden. Op verschillende andere locaties, zoals bij de Oesterdam, is kiten wel toegestaan.

Om te bevorderen dat kitesurfers binnen de aangewezen locaties blijven, zullen deze worden gemarkeerd.

Verdronken Zwarte Polder

De kitesurflocaties zijn getoetst en opgenomen in de toegangsbeperkingsbesluiten van de Deltawateren. Wanneer tussentijds of bij de eindevaluatie van het beheerplan blijkt dat deze locatie niet functioneert zoals beoogd, zal kunnen worden bekeken of een andere locatie mogelijk is. De handhaving van alle locaties zal in het handavingsplan worden uitgewerkt.

2.9 Recreatievaart

Natura 2000-grenzen

Catamaranvereniging Catpoint, gevestigd aan de Grevelingen, meldt zich door de gepresenteerde Natura 2000-grenzen belemmerd te voelen in groeiplannen en exploitatie, zoals ook gemeld onder Reikwijdte en betrokkenen.

De stichting Behoud de Zak van Zuid-Beveland wil juist strengere grenzen en de Westerschelde afsluiten voor snelle recreatievaart.

Deelreacties 42-7, 94.

De grenzen van Natura 2000-gebieden zijn vastgelegd in de betreffende aanwijzingsbesluiten. Deze staan bij het vaststellen van het beheerplan niet opnieuw ter discussie.

Momenteel is snelvaren, inclusief jetskiën en waterskiën, in de Westerschelde gezoneerd. Op een aantal verspreid liggende locaties is het toegestaan om sneller dan 20 kilometer per uur te varen. In de vaargeulen en boven de platen is snelvaren niet toegestaan. Volgens de uitgevoerde toetsing (NEA) is deze situatie voornamelijk niet van significant negatieve invloed op de instandhoudingsdoelstellingen voor de Westerschelde.

Autonome groei

De Vereniging Natuurmonumenten is niet zo zeker van de aanname in het beheerplan Oosterschelde dat geen autonome groei van de recreatievaart in belangrijke vogelgebieden te verwachten is. De organisatie wil deze gebieden liever als niet toegankelijk aangeduid zien.

De vereniging vindt een uitzondering op de toegankelijkheidsbepalingen voor varen op het Zuiderdiep (bij Stellendam) door de stichting Cultuur & Recreatie Zuid-

Holland niet conform de afspraken. De activiteit van de stichting zou alsnog vergunningplichtig moeten worden.

Deelreacties 92-11, 92-50

Onder autonome groei wordt in het beheerplan verstaan de groei van de recreatievaart die optreedt bij het huidige beleid en realisatie van nu reeds besloten faciliteiten. Deze groei is geschat voor de komende beheerplan periode. Voor de komende beheerplanperiode is de autonome groei van de recreatievaart getoetst in de NEA en is bevonden dat deze niet van invloed is op de doelen. De aanwezigheid van een zonerings speelt daarin een belangrijke rol. Door gebieden af te sluiten wordt er zelfs voor gezorgd dat bij een toename van de recreatie, belangrijke gebieden toch rustig blijven. Bij de (eind)evaluatie moet bekeken worden of dit voor een volgende beheerplanperiode ook voldoende is. Wanneer de autonome groei van de recreatievaart zoals is aangenomen in de NEA in de belangrijke vogelgebieden [van de Oosterschelde] gaat leiden tot wijzigingen in betekenende mate in plaats, aard, omvang, duur en/of timing van de mogelijk door deze activiteit te veroorzaken verstoringen van vogels, dan zal alsnog een toetsing aan de doelen van Natura 2000 dienen plaats te vinden. Indien toetsing uitwijst dat dit nodig is, zal mogelijk een herziening van de maatregelen plaatsvinden voor de volgende beheerperiode.

De Vereniging Natuurmonumenten refereert aan een vergunningaanvraag die begin 2015 door de stichting Cultuur & Recreatie Zuid-Holland was ingediend voor het mogen varen op het Zuiderdiep met vier elektrisch aangedreven sloepen en tien kajaks. Het bestuurlijk oordeel over deze vergunningaanvraag is inmiddels herzien, omdat er onduidelijkheid was gerezen over het traject waarop deze aanvraag betrekking had. In het nieuwe bestuurlijk oordeel is bepaald dat het varen op het westelijk deel van het Zuiderdiep tussen Goedereede Havenhoofd en Stellendam onder voorwaarden is toegestaan en dat hiervoor geen Nb-wet vergunning nodig is. En dat het oostelijk deel van het Zuiderdiep tussen Stellendam en de Sas van Dirksland vooralsnog niet toegankelijk blijft. Hiermee komt de uitzondering in het toegangsbeperkingsbesluit te vervallen.

Bezoek IJskelder

De Watersportvereniging Saeftinghe vraagt in het beheerplan duidelijkheid over bezoek van de IJskelder (Verdronken Land van Saeftinghe) door de leden.

Deelreactie 98-1.

Op 1 september 2015 heeft de stichting Het Zeeuwse Landschap (HZL) de overeenkomst uit 1979 met de Watersportvereniging Saeftinghe over beperkt betreden van het Verdronken Land van Saeftinghe, dat HZL beheert, opgezegd. Bezoek van de IJskelder is daarmee niet meer toegestaan. Beheerplan en toegangsbeperkingsbesluit komen met deze nieuwe situatie overeen.

2.10 Agrarisch (mede)gebruik

Bestaand gebruik niet beperken

LTO Noord bepleit soepelere regels voor chemische onkruidbestrijding in de beheerplannen Haringvliet en Hollands Diep. Een aan het Haringvliet gevestigde agrariër onderschrijft dit en noemt de regels een inbreuk op zijn bedrijfsvoering. Bestaande regelgeving waarborgt een zorgvuldige toepassing al voldoende, vindt de inzender, die daarom vraagt de vergunningplicht te schrappen.

Enkele andere particuliere inzenders bepleiten in meer algemene termen het bestaande beheer en onderhoud niet te beperken. Waterkwaliteit en –kwantiteit mogen niet minder worden en zoute kwel mag niet toenemen, voegt een inzender daaraan toe.

Deelreacties 65, 73-1, 103-5.

De vrijstellingsvoorwaarden voor chemische onkruidbestrijding op enkele grasgorzen in agrarisch (mede)gebruik waren afgeleid uit oude Nb-wet vergunningen. Deze zijn inderdaad niet meer helemaal up-to-date en zullen worden aangepast en veralgemeniseerd tot 'met toegestane middelen en op toegestane wijze'. De bepalingen ten aanzien van de hoeveelheid en de bestrijdingsmiddelen die mogen worden gebruikt, zullen worden geschrapt.

Beheer buiten het Natura 2000-gebied wordt vanuit het beheerplan niet beperkt. Beperkende maatregelen in die zin gelden alleen binnen het gebied. Waterkwaliteit en –kwantiteit en de toename of afname van zoute kwel zijn geen onderwerpen waar het beheerplan invloed op heeft. In het kader van het beheerplan worden geen maatregelen getroffen die toe- of afname van zoute kwel buiten het gebied veroorzaken. De maatregelen die in het kader van andere wet- en regelgeving getroffen worden, kunnen desondanks wel een gunstige invloed op het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen hebben.

2.11 Zeegroenten en schelpdieren oogsten

Meer duidelijkheid over regels voor handmatig oogsten

Vereniging Natuurmonumenten vindt een plafond voor schelpdierteelt nodig. De natuurwaarden en ecologische draagkracht dienen leidend te zijn bij de bepaling van de hoeveelheid te oogsten vis en schelpdieren en de methode waarmee dit gebeurt. Dat kan ook beperkingen betekenen voor het handmatig oogsten van schelpdieren, dat nu tot tien kilo per persoon per dag is vrijgesteld.

Meer specifiek wil de vereniging de toegang tot de Oosterschelde en Westerschelde voor het handmatig oogsten van schelpdieren beperken van zonsopgang tot zonsondergang en niet, zoals nu in het beheerplan opgenomen, van één uur voor zonsopgang tot één uur na zonsondergang.

De organisatie vraagt tevens de toegang tot de Platen van Valkenisse in de Westerschelde te beperken tot de periode van 15 mei t/m 15 september. Oogsten van zeegroenten en rust voor trekvogels zouden op die manier beter samengaan.

De firma Poleij Zeegroenten vraagt of het personeel ook na ingang van het beheerplan met zijn tweeën de Westerschelde op mag voor het oogsten van zeegroenten op de Platen van Valkenisse. Ook wil de inzender weten of de ontheffing bij verkoop van het bedrijf overdraagbaar is.

Over het oogsten van zeegroenten op Verdrongen Land van Saefthinghe vraagt de Watersportvereniging Saefthinghe meer duidelijkheid. Volgens de organisatie is het gebied vóór de palen gewoon toegankelijk, terwijl de stichting Het Zeeuws Landschap aangeeft dat oogsten van zeegroenten door particulieren in het hele gebied verboden is.

Deelreacties 26, 92-55, 92-75, 92-96, 98-2.

De Vereniging Natuurmonumenten heeft gelijk dat er, zoals eerder gemeld, een relatie is tussen de ecologische draagkracht van de delta en de belasting in de vorm van recreatie, visserij en schelpdierteelt. Het vertalen van deze relatie in een alomvattend toetsingskader is echter geen realistische aanpak voor het samengaan van natuurbescherming en genoemde activiteiten. Bepalen van de hoeveelheid handmatig te oogsten schelpdieren in een gedeeltelijk open watersysteem is op die manier niet mogelijk. Waar het handmatig oogsten van schelpdieren en natuurbescherming mogelijk conflicteren, bevat het beheerplan spelregels om significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen vooraf in kaart te brengen en zo nodig te voorkomen.

In verband met het getij worden de genoemde tijden aangehouden. Dit is zo bepaald vanuit praktische overweging, om mensen voldoende tijd te geven om hun activiteit te kunnen uitvoeren. Genoemde tijden zijn getoetst in de NEA, hieruit zijn geen significant negatieve effecten gebleken.

Het oogsten van zeegroenten op de Platen van Valkenisse is getoetst in de NEA als bestaand gebruik en daaruit is gebleken dat dit door kan gaan. Voornamelijk is het niet nodig om deze periode aan te passen. Mocht blijken bij evaluatie dat het toch niet goed gaat met de doelen dan kan opnieuw gekeken worden naar de bestaande maatregelen.

De vrijstelling van de vergunningplicht voor de firma Poleij Zeegroenten heeft betrekking op de activiteit zoals die is beschreven in de effectenanalyse en het beheerplan. Wie de eigenaar is van het bedrijf, is niet van belang, net zo min als het aantal personen op het schip, zolang de 'aard en omvang' van de activiteit, het oogsten van zeegroenten, hetzelfde blijft. Bij uitbreiden van de activiteit, door de huidige of een volgende eigenaar, is opnieuw een beoordeling nodig van de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Zolang het gebied waarin zeegroenten gesneden worden niet groter wordt, blijft de vrijstelling van vergunningplicht gelden.

Voor het particulier snijden van zeegroenten in de Westerschelde is niets opgenomen in het ontwerpbeheerplan. In de Oosterschelde worden vergunningen

afgegeven voor het particulier snijden van zeegroenten in bepaalde gebieden. Of een soortgelijk beleid ook voor de Westerschelde mogelijk is, zal de komende jaren worden bekeken.

2.12 Beheer waterkeringen

Verduidelijken van voorwaarden en rollen

Het waterschap Scheldestromen meent dat het beheerplan 'geen belemmering mag vormen voor noodzakelijke aanpassingen van de waterkeringen langs de deltawateren om de wettelijke norm voor de bescherming tegen overstromen te handhaven'. De organisatie gaat er bovendien vanuit dat aanpassing van de dijkbekleding onder de reguliere, niet-vergunningplichtige, beheertaken valt.

Een particuliere inzender vraagt in het beheerplan iets te melden over de dubbelrol van Rijkswaterstaat als organisatie die de natuurontwikkelingen volgt én verantwoordelijk is voor de veiligheid. Die taken kunnen op gespannen voet komen te staan, meent de inzender.

Deelreacties 34-1, 34-2, 70-4.

In een Natura 2000-beheerplan wordt aangegeven wat er nodig is om de instandhoudingsdoelstellingen die in de aanwijzingsbesluiten zijn geformuleerd, te kunnen bereiken. En welke menselijke activiteiten daarop moeten worden afgestemd en op welke manier, om de doelstelling te halen.

Uiteraard moet het waterschap de wettelijke normen voor bescherming tegen overstromingen kunnen handhaven. Dat neemt niet weg dat werkzaamheden waarbij kans is op significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen zowel na de vaststelling van het beheerplan als ook nu al, getoetst dienen te worden in het kader van de Natuurbeschermingswet. Aanpassen van de dijkbekleding kan zo'n activiteit zijn.

Rijkswaterstaat is waterbeheerder in het gebied en voortouwnemer bij het realiseren van het beheerplan en voert mede in het kader van het beheerplan zekere werkzaamheden uit. In zoverre kan er dus sprake zijn van een dubbelrol. Echter voor het uitvoeren van haar taken dient RWS zich net als elke andere initiatiefnemer aan de wet te houden en voor vergunningplichtige activiteiten een vergunning te verkrijgen. Voor zover het beheerplan vrijstellingen verleent aan de uitvoeringstaken van RWS, dan is dat zorgvuldig getoetst in de NEA. De vrijstellingen zijn, voor zover van toepassing, met instemming van het bevoegd gezag voor vergunningverlening tot stand gekomen en volgen vaak eerder afgegeven vergunningen. Het beheerplan wordt bovendien vastgesteld met instemming van de staatssecretaris van EZ. Hiermee is gewaarborgd dat de dubbelrol niet tot belangenconflicten leidt.

2.13 Terreinbeheer

Verzoeken om vrijstelling

De Vereniging Natuurmonumenten meldt dat (kleinschalig) natuurbeheer nodig is om de Hooge Platen als kustvogelbroedgebied in stand te houden: afkalving van duinen tegengaan met palenrijen, stranderosie tegengaan met suppleties en rattenbestrijding. De organisatie vraagt deze activiteiten vrij te stellen van vergunningplicht.

Stichting Het Zuid-Hollands Landschap vraagt in bijlage A de volgende beheeractiviteiten vrij te stellen van vergunningplicht en op te nemen als reguliere werkzaamheden:

- Alle natuurbeheeractiviteiten die reeds plaatsvonden vóór de aanwijzing en die bijdragen aan de instandhoudings- en habitatdoelstellingen, waaronder het onderhouden en in stand houden van de eendenkooi, het maaien en oogsten van riet of rietruigte en het hakken en uitrijden of uitvaren van vrijkomend griendhout en hout afkomstig van knotwilgen.
- Beheerwerkzaamheden voor de recreatievoorzieningen.

Deelreacties 92-72, 96.

Natuurbeheeractiviteiten die al plaatsvonden voor de aanwijzing als Natura 2000-gebied én die bijdragen aan de instandhoudingsdoelstellingen voor habitats en soorten (niet zijnde inrichtingsmaatregelen), zullen expliciet worden opgenomen in bijlage A van het beheerplan en vrijgesteld van vergunningplicht.

Voor nieuwe activiteiten, die vergunningplichtig zijn, en niet vallen onder de vrijstelling van het beheerplan dient een Nb-wet vergunning verkregen worden. Dit laatste geldt zeker ook voor beheerwerkzaamheden voor recreatievoorzieningen.

2.14 Onderzoek en monitoring

Metingen in de broedperiode

In het beheerplan Westerschelde is onder 'onderzoek en monitoring' het doen van metingen op schorren en in binnendijkse gebieden in de broedtijd verboden. Maar in een gebied als het Verdrongen Land van Saefthinghe zijn in het broedseizoen juist relatief weinig vogels aanwezig die daardoor verstoord worden, meldt de Vereniging Natuurmonumenten. De organisatie noemt in dit verband met name metingen in geulen en slikken en laaggelegen schorren en platen waar geen vogels kunnen broeden.

De broedperiode die in het beheerplan Oosterschelde is vermeld in verband met onderzoek en monitoring moet volgens dezelfde inzender niet op 1 april maar op 15 maart beginnen. Inspectievluchten tijdens het broedseizoen moeten volgens de vereniging vergunningplichtig worden gemaakt.

Deelreacties 92-52, 92-88.

Monitoring in broedtijd:

Reguliere monitoring door terreinbeheerders is onder voorwaarden vrijgesteld van vergunningplicht. In de NEA is bevonden dat het doen van onderzoek en monitoring door terreinbeheerders op schorren en binnendijkse gebieden in de broedtijd niet leidt tot significante effecten op de doelsoorten. De inspreker heeft dus gelijk dat deze activiteit ook in de broedperiode vrijgesteld kan worden van vergunningplicht.

In het beheerplan zal het volgende worden opgenomen:

- In plaats van de voorwaarde dat geen monitoring mag plaatsvinden in de broedtijd, zal de voorwaarde worden opgenomen dat men 350 meter afstand moet houden van broedkolonies, met uitzondering van monitoring van broedvogels, waarvoor bezoek aan een kolonie noodzakelijk is.

Broedperiode:

Voor sommige soorten is 1 april inderdaad te laat. In alle beheerplannen en voor alle soorten zal dit worden gesteld op broedseizoen van 15 maart tot 15 juli.

Inspectievluchten:

In de Globale Effect Analyse (GEA) blijkt dat inspectievluchten niet leiden tot significant negatieve effecten. Daarom is deze activiteit vrijgesteld van vergunningplicht.

Bemonstering bodemvis met zegen

De inzender wijst er verder op dat in het Beheerplan Westerschelde bemonsteren van bodemvis met behulp van een zegen (fijnmazig net) ten onrechte niet onder de activiteiten 'onderzoek en monitoring' staat genoemd.

Deelzienswijze 92-84.

Bemonstering van bodemvis met zegen past binnen de in paragraaf 4.3 onder 'Onderzoek en monitoring ten behoeve van de overheid of terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie' gegeven omschrijving in het beheerplan. Hierin staat het inventariseren van bodemdieren letterlijk genoemd. De tekst zal niet worden aangepast.

2.15 Vaargeulbeheer, baggeren en storten

Meer of juist minder vrijheid van handelen

Een particuliere inzender vraagt in het beheerplan specifiek in te gaan op de drie eerder uitgevoerde verdiepingen van de Westerschelde. De inzender meent dat de vermelde afname van natuurkwaliteit van de Westerschelde daarmee samenhangt. Die relatie zou moeten blijken uit de voorwaarden voor het beheer. De inzender vraagt verder of er in de Westerschelde steeds meer wordt gebaggerd, hoe de frequenties en hoeveelheden worden gecontroleerd en van wanneer de Watervergunningen dateren waarin een en ander is geregeld.

Het Vlaams Gewest wijst op een zogeheten passende beoordeling uit 2013 waaruit blijkt dat het huidige vaargeulonderhoud van de Westerschelde geen negatieve effecten heeft op Natura 2000-gebieden. Dit moet in het beheerplan aan bod komen, meent de organisatie. Het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen vindt om diezelfde reden dat deze activiteiten in het beheerplan moeten worden opgenomen als 'vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden'.

De organisatie signaleert verder dat het beheerplan onderscheid maakt tussen 'vaargeulbeheer Wielingen', 'baggeren en storten' (havens) en 'vaargeulonderhoud' (Westerschelde). Volgens het havenbedrijf betreft het 'gelijkwaardige activiteiten met weliswaar verschillende omvang'. Ze moeten dan ook in het beheerplan op dezelfde manier worden behandeld en besproken. Zo zijn frequentie en tijdsduur van het onderhoudsbaggerwerk voor de Wielingen (die volgens de inzender overigens indicatief zijn) wel opgenomen, maar voor de havens niet.

De Vereniging Natuurmonumenten vindt dat om verstoringen door licht en geluid bij vaargeulbeheer van de Wielingen zoveel mogelijk te voorkomen, daarvoor grenswaarden en handhaving uitgewerkt moeten worden. De organisatie vindt bovendien de behandeling van deze activiteiten en die van zandoverslag tegenstrijdig.

Deelreacties 58-3, 70-1, 70-2, 92-82, 106-4.

Verdiepingen Westerschelde:

De verslechterde toestand van het estuarium in de Westerschelde was aanleiding om een Ontwikkelingsschets voor het gebied op te stellen. In de onderzoeken die voor deze ontwikkelingsschets zijn uitgevoerd, is geconstateerd dat niet alleen de (toen nog) twee verruiming van de Westerschelde, maar ook de inpolderingen, die zelfs tot de 60'er jaren van de vorige eeuw doorgingen, daar debet aan zijn. Ook natuurlijke oorzaken spelen een rol in de geconstateerde veranderingen. Om de menselijke negatieve invloed op deze ontwikkeling te verminderen, is een Natuurherstel pakket opgesteld en wordt op dit moment en gedurende deze beheerplanperiode uitgevoerd. De maatregelen uit het natuurherstelpakket moeten samen met een flexibele stortstrategie voor het onderhoud van de vaargeul voorkomen dat de Westerschelde verder achteruit gaat en moeten er zelfs voor zorgen dat de natuur daar zich herstelt.

Passende beoordeling:

In 2012 is afgesproken dat vanwege de onzekerheid over de effecten rondom het flexibel storten deze activiteit in dit beheerplan nog niet vrijgesteld zou worden van vergunningplicht in het kader van de Nb-wet. Daarom is in het beheerplan de passende beoordeling van 2013 niet meegenomen. Deze diende voor de vergunningaanvraag voor het vaargeulonderhoud. Vooralsnog is het vaargeulonderhoud vergunningplichtig. Pas in een volgend beheerplan kan bekeken worden of dit eventueel vrijgesteld kan worden van vergunningplicht voor de volgende beheerperiode.

Bijhouden frequenties baggeren:

Voor het beheerplan zijn de huidige aard en omvang van baggerwerken getoetst. Wanneer daar geen substantiële veranderingen in komen, gelden dus de afspraken zoals in het beheerplan vermeld. Bij wijzigen of uitbreiden van de baggeractiviteiten

op zodanige wijze dat er sprake is van een 'betekenende mate', herleeft de Nb-wet vergunningplicht en is het dus nodig opnieuw een Nb-wet vergunningprocedure te doorlopen met een nieuwe Passende Beoordeling. Voor het bijhouden van baggerhoeveelheden worden afspraken gemaakt met het bevoegd gezag in het kader van het uitvoeringsplan Natura 2000 Deltawateren. Verschillende waterwet vergunningen zijn in verschillende jaren afgegeven maar voor het beheerplan gelden de hoeveelheden en stortvakken zoals genoemd in de vergunningen die in de NEA zijn getoetst. Wijzigingen ten opzichte van deze referentiesituatie moeten worden een Nb-wet vergunningprocedure starten.

Vrijstellen vaargeulonderhoud Westerschelde:

Het vaargeulonderhoud van de Wielingen en dat van de oostelijk vaargeul(en) worden in het beheerplan inderdaad verschillend behandeld, zoals het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen aangeeft. Door de verruiming van de oostelijke vaargeulen dringen veel grotere watermassa's het estuarium binnen dan voorheen. Gevolgen daarvan zijn nadelige effecten voor de veiligheid, opslibben van het hoge schor en afname van het intergetijdengebied (de laag-dynamische slikken en platen). De verruiming van de westelijker gelegen vaargeul Wielingen heeft zulke ingrijpende gevolgen niet, reden om beide activiteiten in het beheerplan niet als gelijkwaardig te behandelen.

Voor de oostelijke gebieden gold dat er zowel een verruiming werd uitgevoerd als beheer daarna. Alhoewel nu de verruiming achter de rug is en de eerste periode waarin een variabel onderhoud werd verwacht ook is voltooid, blijft het feit dat er door flexibel storten nog steeds wijzigingen in stortstrategie mogelijk zijn, terwijl Wielingen niet is verdiept in deze periode.

De frequentie en duur van het baggeren van de havens is wel genoemd in de NEA gebaseerd op de bestaande vergunningen op dat moment. En als de situatie wijzigt ten opzichte van wat getoetst is in de NEA moet er vergunning worden aangevraagd.

Zoveel mogelijk voorkomen van verstoring door licht en geluid bij het vaargeulonderhoud van de Wielingen is als randvoorwaarde voor deze activiteit overgenomen uit de vergunningsvoorwaarden. Bij deze voorwaarde zijn geen grenswaarden aangegeven, het betreft een inspanningsverplichting om verstoring zoveel mogelijk te voorkomen. Zandoverslag is onder voorwaarden toegestaan. En zoveel mogelijk voorkomen is niet hetzelfde dat er als gevolg van licht en geluid helemaal geen verstoring mag zijn.

Zeezand- en grindoverslag vinden primair plaats in het vaarwater ten zuiden van de Hooge Platen met een afstand van 200 meter van de bol. Daarnaast kan de overslag plaatsvinden bij: Everingen, ankergebied Springergeul, put van Terneuzen, Middelgat en Schaar van Waarde. Grote schepen met veel diepgang worden automatisch doorverwezen naar de Springergeul dan wel Everingen. Gedurende de periode 15 april tot en met 31 augustus worden schepen doorverwezen uit het Vaarwater langs Hoofdplaat naar de andere locaties, zoals de Everingen, genoemd in BASS 131/03. Dit gebeurt, tenzij de weersomstandigheden en/of de verkeerssituatie dit i.v.m. de veiligheid onmogelijk maken. Deze maatregel wordt genomen om verstoring van broedvogels en zeehonden tot een minimum te beperken. Slechts bij zeer slechte weersomstandigheden of bij hoge drukte op de alternatieve overslagplaatsen vindt er bij de Hooge Platen overslag plaats.

In het beheerplan zal het volgende worden aangepast:
Zandoverslag zal worden opgenomen onder categorie 2 met de voorwaarde dat BASS 131/03 niet wordt gewijzigd in een negatieve zin. Aan de voorwaarden voor zandoverslag wordt de inspanningsverplichting, zoals hierboven genoemd, opgenomen.

2.16 Luchtvaart

Kanttekeningen bij verstoringseffecten

Bij de constatering in het beheerplan Oosterschelde dat verstoringen door luchtvaart intens zijn, maar van korte duur waardoor vogels snel weer hun oorspronkelijke gedrag kunnen hervatten, vraagt de Vereniging Natuurmonumenten: 'Hoe wordt gecontroleerd dat de frequentie van deze korte verstoringsmomenten niet hoog wordt?'

Bovendien blijkt volgens de organisatie dat sommige foeragerende soorten als ze eenmaal verstoord zijn, niet verder gaan met foerageren en dus niet snel weer hun oorspronkelijke gedrag hervatten. De vereniging vraagt dit op te nemen in de onderbouwing.

Een particuliere inzender en de Vereniging Natuurmonumenten vragen in het beheerplan regels voor drones op te nemen aangezien ook deze overlast kunnen opleveren.

Deelreacties 1, 92-53, 92-92.

Voor de luchtvaart geldt, net als voor alle andere activiteiten in het gebied, dat deze voorafgaand aan het beheerplan in hun huidige aard en omvang is getoetst. Wanneer daar geen veranderingen in komen, gelden dus de afspraken zoals in het beheerplan vermeld. Bij wijzigen of uitbreiden van de luchtvaartactiviteiten op zodanige wijze dat er sprake is van een 'betekenende mate', herleeft de Nb-wet vergunningplicht en is het dus nodig opnieuw een Nb-wet vergunningprocedure te doorlopen met een nieuwe Passende Beoordeling. Bij evaluatie van het beheerplan zal worden bekeken of de intensiteit van de luchtvaart is toegenomen en wat hiervan dan de effecten zijn. De kennis van de Vereniging Natuurmonumenten over de verstoringseffecten van de luchtvaart op beschermde soorten, is bij die effectbeoordeling zeer welkom. Bij het opstellen van het Uitvoeringsprogramma Deltawateren voor de maatregelen uit het beheerplan, kan de ervaring van de vereniging op dit specifieke punt wellicht ook een nuttige rol spelen.

Het gebruik van drones wordt geregeld in het toegangsbeperkingsbesluit. Het beheerplan gaat niet over veiligheid, privacy en hinder voor mensen. Voor zover drones hinderlijk zijn of hinderlijk kunnen worden boven rustgebieden van vogels, wordt dit via toegangsbeperkingsbesluiten geregeld. In de toegangsbeperkingsbesluiten voor Haringvliet, Hollands Diep, Grevelingen, Oosterschelde, Veerse Meer en Westerschelde & Saeftinghe is opgenomen dat de toegang tot deze Natura 20000-gebieden voor modelvliegtuigen en/of

modelluchtvaartuigen (drones (UAS of RPAS) inbegrepen) in zijn geheel is verboden. Uitzondering wordt gemaakt voor beroepsmatige activiteiten.

2.17 Energie uit wind en water

Meer aandacht en aanvullende informatie

Camping de Grevelingen signaleert dat er in het gebied veel nieuwe windmolens worden geplaatst en vraagt of de cumulatieve, negatieve effecten hiervan voor bijvoorbeeld de fuut zijn bekeken.

De Vereniging Natuurmonumenten vraagt in het beheerplan Haringvliet ook binnendijkse windturbines vergunningplichtig te maken, vanwege de grote invloed die windturbines kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen voor habitats en soorten.

Een particuliere inzender wijst erop dat de Oosterscheldekering zich leent voor energie uit waterkracht en vraagt daarvoor aandacht in het beheerplan.

E-connection Project signaleert dat in het beheerplan Oosterschelde het creëren van een broedgelegenheid voor kustbroedvogels op de Neeltje Jans is vermeld. De inzender vraagt hierover alle beschikbare informatie, in verband met de maatregelen die de organisatie namens de windparken aldaar treft voor kustbroedvogels.

Deelreacties 12-3, 27-1, 59, 92-17.

De komst van nieuwe windmolens, waaraan camping de Grevelingen refereert, is een uitbreiding van een bestaande activiteit. Bij een dergelijke uitbreiding van een bestaande activiteit waarvan significante gevolgen (eigenstandig of in cumulatie met overige plannen en projecten) niet uitgesloten kunnen worden, is er sprake van Nb-wet vergunningplicht en is het dus nodig een Nb-wet vergunningprocedure te doorlopen met een nieuwe Passende Beoordeling.

Bestaande windmolens zijn, zoals eerder beschreven voor andere bestaande activiteiten, getoetst op hun effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Op basis daarvan is een eventuele vergunningplicht vastgesteld en in zo'n vergunning zijn voorschriften opgenomen om negatieve effecten te voorkomen of te beperken. Eenmaal deze toets doorlopen en de afspraken gemaakt, kan het beheerplan daar niet achteraf wijzigingen in aanbrengen. Voor nieuwe windmolens geldt de toetsingsprocedure, zoals hiervoor vermeld.

In het beheerplan staat dit nu niet duidelijk en zal dit worden aangepast. Hierbij geldt:

- Bestaande binnendijkse windturbines zijn getoetst op hun effecten en op basis daarvan door het bevoegde gezag vergund of niet-vergunningplichtig geoordeeld; daartoe moeten ze aan de gestelde vergunningsvoorschriften voldoen of moet uit de toetsing gebleken zijn dat significante gevolgen (ook in cumulatie met andere plannen en projecten) uitgesloten konden worden.

- Nieuwe binnendijkse windturbines moeten getoetst worden en daarvoor Natuurbeschermingswet-procedure doorlopen.

Het ontwikkelen van activiteiten en het kunnen voldoen aan de eisen van de Natuurbeschermingswet, zoals energie opwekken uit waterkracht in de Oosterscheldekering, is aan de initiatiefnemers. Het beheerplan kan regels stellen voor het samengaan van de doelstellingen voor natuurbescherming met bestaande activiteiten in en rond een Natura 2000-gebied. Toekomstige ontwikkelingen regelt het beheerplan niet en zijn nooit vrijgesteld van vergunningplicht.

Het beheerplan bevat inderdaad verschillende opties voor het ontwikkelen van broedgebieden voor kustbroedvogels. Er is inmiddels, na nadere overweging, gekozen voor de locatie bij de Schelphoek. Over de eventuele consequenties voor de windmolenparken aldaar, zijn Rijkswaterstaat en E-connection Project inmiddels al met elkaar in gesprek. In het beheerplan worden de andere genoemde opties niet meer genoemd.

2.18 Evenementen

Meer ruimte en toetsingskader

'Als je als bedrijf eens een kleine activiteit op een strandje, of een evenement wilt organiseren', schrijft Camping de Grevelingen, 'is vooraf eventuele negatieve effecten onderzoeken onmogelijk'.

De gemeenten Kapelle, Schouwen-Duiveland en Noord-Beveland willen in het beheerplan voor deze beoordeling alsnog een toetsingskader opgenomen zien. 'Mocht dit niet haalbaar zijn', schrijft Noord-Beveland, 'dan verzoeken wij u om in elk geval de loketfunctie aan de gemeente te geven'.

Deelreacties 12-1, 36-6, 37-1, 49-4.

Het is niet te voorzien welke kleinschalige activiteiten georganiseerd gaan worden gedurende de beheerplanperiode. Voor organisatie hiervan moet daarom contact worden opgenomen met het bevoegd gezag voor de Natuurbeschermingswet om te kijken of een Nb-wet vergunningprocedure nodig is.

Voor evenementen, groot en klein, is altijd overleg nodig met de gemeente, en in sommige gevallen de provincie, waar de activiteit plaatsvindt. Naar aanleiding van dat overleg kan een eerste inschatting, een zogeheten 'voortoets', van mogelijk significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen worden gemaakt. Aan de hand daarvan wordt bepaald of het doorlopen van een gedetailleerd effectenonderzoek nodig is. Is dat het geval, dan moet deze procedure inderdaad worden gevolgd, maar zeker voor kleinschalige evenementen zal dat vaak niet aan de orde zijn.

In het beheerplan opnemen van een algemeen toetsingskader voor het beoordelen van evenementen in het hele gebied, was inderdaad de bedoeling maar is in de praktijk niet haalbaar gebleken. Daarvoor blijken de deelgebieden te veel van elkaar te verschillen, bijvoorbeeld wat betreft de afstand tot de Natura 2000-begrenzingsen

voor evenementen op het water. Om die reden is in het beheerplan een globaal toetsingskader opgenomen, om initiatiefnemers van evenementen te informeren over de meest relevante afwegingen.

2.19 Toekomstige ontwikkelingen

Ruimte en meer aandacht voor effecten

De gemeente Noord-Beveland vraagt om ruimte in het beheerplan voor uitvoering van projecten die al in een bestemmingsplanprocedure zijn geregeld én getoetst op natuureffecten. Met name noemt de gemeente het bestemmingsplan 'Havengebied Kamperland' dat in 2010 is vastgesteld en ruimte biedt voor nieuwe ligplaatsen.

Ook andere inzenders vragen ruimte voor toekomstige ontwikkelingen:

- HISWA vindt het van groot belang dat plannen niet worden belemmerd door torenhoge onderzoekskosten.
- Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard ziet graag dat 'er op een constructieve wijze wordt meegedacht met de economische ontwikkelingen in deze gebieden'.
- De Dorpsraad Nieuwvliet wil ruimte voor de realisatie van een wandel- en fietsboulevard in Nieuwvliet-Bad.

De Vereniging Natuurmonumenten vindt het niet duidelijk in hoeverre nieuwe activiteiten, zoals de eerder genoemde drones, in het beheerplan zijn betrokken.

De Natuurvereniging Eiland IJsselmonde maakt zich in dat opzicht zorgen voor de vele ontwikkelingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden, zoals in het betreffende geval de plaatsing van windmolens, uitbreiding van binnendijkse bedrijventerreinen, ondertunneling bij verlenging van de A4 naar de Hoeksche Waard en de natuurontwikkeling op Midden-IJsselmonde. De organisatie vindt dat de effecten van deze ontwikkelingen nauwkeurig moeten worden gewogen. Met name de verspreidingsmogelijkheden van bever en noordse woelmuis naar binnendijkse gebieden mag niet negatief beïnvloed worden, meent de inzender.

Het Vlaams Gewest en het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen willen ruimte voor meer ambitie in het beheerplan Westerschelde & Saeftinghe dan de 'voornamelijk op behoud gerichte doelstellingen'. 'Optimaliseringen die gunstig zijn voor de verschillende functies in het gebied', schrijven de organisaties, 'moeten nader uitgewerkt en geïmplementeerd kunnen worden via de Agenda van de Toekomst'.

Deelreacties 37-2, 37-4, 40-2, 44, 48-2, 58-1, 92-92, 100-3, 106-3.

Nieuwe (ruimtelijke) ontwikkelingen in of bij een Natura 2000-gebied moeten altijd vooraf worden beoordeeld op mogelijk significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen die in het betreffende gebied gelden. Die beoordeling bestaat uit een voortoets waarin de kans op significant negatieve effecten wordt bekeken. Is die kans aanwezig dan is nader onderzoek, een zogeheten 'passende beoordeling' nodig. Deze passende beoordeling sluit aan bij het detailniveau van de plannen. Dat kan betekenen dat eerst een beoordeling nodig is op het tamelijk abstracte niveau van een globaal idee of visie en vervolgens een meer gedetailleerde beoordeling op het niveau van een concreet project.

Plannen waarvoor deze procedure volgens de bepalingen van de Natuurbeschermingswet 1998 is doorlopen en waarvoor vergunning is verleend, hoeven dan in het kader van het beheerplan niet nogmaals te worden getoetst. Een reeds verleende Nb-wet vergunning blijft van kracht en wordt niet gelimiteerd door het al of niet opgenomen zijn op de lijst met Nb-wet vergunde activiteiten. De lijst zal niet worden aangevuld of geactualiseerd en wordt ook niet in het beheerplan opgenomen. In paragraaf 4.4 van het beheerplan is een (niet-limitatieve) lijst opgenomen van activiteiten (projecten en handelingen) die afzonderlijk vergunningplichtig blijven.

De geschetste procedure geldt voor alle ontwikkelingen die door inzenders zijn genoemd. Vrijstelling van de verplichting om de Nb-wet vergunningprocedure te doorlopen, geldt alleen voor met name als zodanig in het beheerplan genoemde activiteiten. Regulering en controle op toekomstige ontwikkelingen ter bescherming van de natuur, waar inzenders zich zorgen over maken, is op deze manier gewaarborgd. De procedure biedt ruimte voor initiatieven wanneer die ingepast kunnen worden binnen de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied.

3 Uitvoering

3.1 Natuurbeheer

Vragen en wensen

Inzenders hebben de volgende vragen en wensen voor het natuurbeheer bij de uitvoering van het beheerplan:

- Vereniging De Carnisse Grienden vraagt een advies van Cees Veerman op te volgen om een deel van het geld voor de realisatie van het Buitenland van Rhoon te besteden aan herstel van de grienden en ondersteuning van Klein Profijt.
- De organisatie vraagt verder wie het gebied van de Oude Maas ten noorden van de rivier gaat beheren en of die beheerder een verder uitgewerkt beheerplan maakt.
- Watersportvereniging Marina Veere vraagt bij de haven Burgsluis twee kleine strandjes met zandophoging beter bruikbaar te maken en zo tevens de Japanse oesters te bestrijden.
- Dezelfde organisatie vraagt de Schelpenhoek mee te nemen in het baggerprogramma. Dieper stekende zeiljachten komen er bij laag water in de problemen.
- De Vereniging Natuurmonumenten vraagt in de tweede beheerplanperiode de Leenheerenpolder in te richten als deltanatuur.

Deelreacties 41-1, 41-3, 41-4, 77-5, 77-6, 92-10.

In het advies van de Commissie Veerman 'Behoud de polders van het Buitenland van Rhoon!' is inderdaad in overweging gegeven of een beperkt deel van de middelen mede zou kunnen worden aangewend om noodzakelijke herstelwerkzaamheden uit te voeren in de grienden aan de noordzijde van de Oude Maas. Hiervoor is het voornemen om een gebiedscommissie in te stellen die een ontwikkelingsvisie voor het Buitenland van Rhoon gaat opstellen. Daarbij zullen ook alle gebiedspartijen worden betrokken en zal aansluiting worden gezocht bij kansrijke projecten in de omgeving. Uitgangspunt hiervoor is het advies van de Commissie Veerman. Andersom spelen de plannen voor het Buitenland van Rhoon op dit moment nog geen rol in het Uitvoeringsplan voor het Natura 2000 Beheerplan Deltawateren. Daarin zijn voor de Oude Maas alleen een aantal aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen in het Natura 2000-gebied opgenomen, voor zover nodig om de instandhoudingsdoelen te halen en met prioriteit voor de Noordse Woelmuis en, daarmee samenhangend, het habitatype 'Ruigten en zomen'.

Het ophogen van strandjes door middel van suppleties dient niet een doel van dit beheerplan. Dat geldt ook voor het opruimen van Japanse oesters.

De Leenheerenpolder is niet opgenomen in het aanwijzingsbesluit van Natura 2000 gebied Haringvliet. Daarom wordt deze polder in het Natura 2000 Beheerplan Haringvliet benoemd.

3.2 Toezicht en handhaving

Belang benadrukt en specifieke wensen

De Coalitie Delta Natuurlijk, de Vereniging Natuurmonumenten en de stichting Behoud de Zak van Zuid-Beveland benadrukken het belang van toezicht en handhaving voor het behalen van de beheerplandoelen. Zij vragen Rijkswaterstaat daarvoor een programma uit te werken en voldoende capaciteit te waarborgen. De coalitie vraagt verder de beschreven aanpak voor toezicht en handhaving voor alle recreatie-activiteiten te laten gelden en niet uitsluitend voor activiteiten uit categorie 4 (geen vergunningplicht, wel mitigatie vereist).

Daarnaast hebben inzenders de volgende specifieke verzoeken voor toezicht en handhaving:

- De Watersportvereniging Marina Veere vraagt de openstelling van het Oliegeultje met betoning aan te duiden en te handhaven.
- De Vereniging Natuurmonumenten meent dat beperken van de toegang tot buitendijkse onderhoudspaden door het aanbrengen van onaantrekkelijke bekleding voor fietsers in de praktijk niet werkt. Daarmee zijn de betreffende locaties nog steeds toegankelijk voor recreanten, een ongewenste situatie volgens de vereniging.
- Dezelfde organisatie vraagt Rijkswaterstaat om een uitgewerkt plan voor markering en betoning van kitesurflocaties voordat het beheerplan in werking treedt.

Deelreacties 19, 42-8, 77-3, 92-90, 92-93, 92-94.

Toezicht en handhaving:

Het belang van de gehele handhavingketen als een van de voorwaarden voor het bereiken van de instandhoudingsdoelen wordt onderschreven. Een belangrijke voorwaarde ligt evenzeer in het naleefgedrag van de actoren, waaronder recreanten. Werkende weg zal in de uitvoeringsorganisatie voor de handhaving (waarvoor de regie ligt bij de Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland en de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid) ervaring worden opgedaan met het zo effectief en efficiënt mogelijk inzetten van middelen en methoden. Hiervoor wordt gewerkt aan een integraal handhavingsplan voor alle Natura 2000-gebieden in de Delta. Op grond van evaluatie van de handhavingspraktijk (met de prioriteiten en inzet per gebied) zal jaarlijks een handhavingsprogramma Deltawateren worden opgesteld. Het is de bedoeling om deze jaarprogramma's te bespreken met betrokken belangenorganisaties (natuur, recreatie en andere) en zo nodig en mogelijk ook gebruik te maken van de inzichten en adviezen van deze organisaties. Dit kan bijvoorbeeld periodiek in het op te richten maatschappelijke overleg gestalte krijgen.

Uit onderzoek is gebleken dat rondom het Oliegeultje sprake is van een sterk morfologisch dynamisch gebied. Een gebied dat continu in beweging is. Momenteel ligt het noordelijk deel van de nu aanwezige 'geul' deels in het verboden vaargebied van de Oosterscheldekering en niet meer op de plek waar ooit de Oliegeul heeft gelegen. Een geul baggeren en in stand houden buiten het verboden vaargebied van de Oosterscheldekering zal gezien die dynamiek om een aanzienlijk terugkerende baggerinspanning vragen en dus erg kostbaar zijn. Ook kan baggeren negatief van

invloed zijn op essentiële onderdelen van de Oosterscheldekering. Rijkswaterstaat acht het baggeren om voornoemde redenen niet opportuun waardoor het aansluitend niet mogelijk is de 'geul' van een nautisch verantwoorde vaarwegmarkering te voorzien. Dit nog afgezien van de mogelijke effecten die dat baggeren op het betreffend watersysteem zou kunnen hebben. Kortom, gezien die dynamiek kan het zelf voor ondiep stekende vaartuigen gevaarlijk zijn.

Op de buitendijkse onderhoudspaden blijven huidige vormen van gebruik mogelijk. Voor de aanleg van deze paden was het ook mogelijk om via dijkovergangen en trappen aan de buitenkant van de dijken te wandelen en vissen. Deze vormen van gebruik blijven mogelijk. Wel zullen ontmoedigende maatregelen worden genomen om toename van gebruik te beteugelen zoals schapenbegrazing.

Markering en betonning van kitesurflocaties zullen worden beschreven in het uitvoeringsplan en het handhavingsplan.

3.3 Communicatie en overleg

Verzoek om overtuigingskracht en duidelijkheid

De Vereniging Natuurmonumenten pleit ervoor bij de communicatie over het beheerplan de nadruk op natuurbeleving te leggen en niet zozeer op de status van een gebied als onderdeel van Natura 2000.

De organisatie mist in het communicatieplan de recreatiesector als belangrijke pijler. Ondernemers uit die branche kunnen pronken met Natura 2000, betoogt de organisatie, die het van belang vindt dat alle betrokken partijen het natuurverhaal vanuit hun perspectief uitleggen en aangeven wat wel en niet kan. Eenduidige bebording, mogelijk voorzien van het Natura 2000-logo kan daarbij helpen, vindt de vereniging, die ook vraagt of te ontwikkelen communicatiemiddelen beschikbaar komen voor betrokken partijen.

HISWA benadrukt eveneens het belang van duidelijke communicatie over de beheerplanmaatregelen. De stichting Behoud de Zak van Zuid-Beveland vindt dat de toegankelijkheid van gebieden duidelijker aangegeven mag worden, met minder uitzonderingen.

Deelreacties 40-5, 42-6, 88-6, 88-7, 88-32, 92-104, 92-105, 92-106.

Het idee is om na vaststelling van het beheerplan zogenaamde factsheets/publieksvriendelijke folders per gebied te ontwikkelen. De factsheet geeft onder andere informatie over de natuurwaarden, maatregelen én spelregels. Een dergelijk communicatiemiddel zou niet alleen voor de gebieden, maar ook voor verschillende gebruikers/sectoren gemaakt kunnen worden. De reacties worden beschouwd als een uitnodiging om de ontwikkeling gezamenlijk op te pakken. De sector kan een bijdrage leveren aan de inhoud, maar zeker ook aan de verspreiding van de boodschap en het middel onder de watersporters. Natuurbeleving kan hierbij voorop staan.

Een bestaand en succesvol communicatiemiddel voor recreatieondernemers is de cursus Gastheerschap van het IVN. Deze zijn er al rondom de Oosterschelde, Grevelingen, Waterpoort, Zwinstreek, Kop van Schouwen/Voordelta. Natura 2000 heeft hierin een plek.

In het communicatieplan bij het beheerplan staat het belang van communicatie beschreven. Communicatie en educatie kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de natuurdoelen. Door doelgroepen bewust te maken van mooie en gevarieerde natuur in het gebied en de manier waarop zij kunnen bijdragen aan het behoud en de ontwikkeling ervan, kan leiden tot een positieve en coöperatieve houding ten opzichte van Natura 2000. Als doelgroepen snappen waarom iets niet mag, kan dat bijdragen aan goed naleefgedrag. Het keurmerk Natura 2000, als indicatie van een gebied met hoge natuurkwaliteiten, biedt bovendien kansen voor marketing wat weer een positieve impuls kan geven aan de lokale economie (gebiedspromotie). Intermediairs kunnen hiervan slim gebruikmaken. De beheerders zullen natuurbeheer en inrichtingsmaatregelen uitvoeren in de gebieden. Om misverstanden te voorkomen, is het belangrijk dat zij bezoekers goed informeren over wat er gebeurt en waarom. De zogenaamde intermediairs ondersteunen deze strategie. Rijkswaterstaat, als voortouwnemer van het opstellen van het beheerplan en verantwoordelijk voor de regie op communicatie, zal hen faciliteren met onder andere advies, teksten en andere communicatiemiddelen. Overigens heeft het Beheerplan Deltawateren niet het doel om Natura 2000 'an sich' te promoten. Met enkele terreinbeherende organisaties, bevoegde gezagen en een afvaardiging van de recreatiesector is afgesproken dat je voor het neerzetten van een sterk merk, gezamenlijk en landelijk zult moeten optrekken. De communicatiestrategie is wel: het logo, de slogan 'topnatuur' en positieve berichtgeving over Natura 2000 zoveel mogelijk toepassen. Gedurende de looptijd van het beheerplan wordt deze strategie uitgevoerd. De terreinbeherende organisaties, de bevoegde gezagen en ook de sectoren zelf en bijvoorbeeld 'gastheren' hebben hier een belangrijke rol te spelen.

Via een nog op te zetten overlegvorm, bijvoorbeeld een Communicatie Werkgroep, is er afstemming met de verschillende intermediairs. Elke intermediair zal bepaalde onderdelen uit de boodschap meer belichten dan anderen. Afstemming via een dergelijke werkgroep is daarom van belang. Ook de ontwikkeling van de factsheets kan bijdragen goede uitleg te geven aan de natuurwaarden en de te nemen maatregelen per gebied, waardoor elke intermediair het verhaal goed kan overbrengen.

Uitgangspunt is om in de communicatie zoveel mogelijk samen te werken, aan te haken bij bestaande initiatieven en communicatiekanalen en niet meer communicatiemiddelen te ontwikkelen dan nodig. Er blijkt duidelijk behoefte aan doelgroepsgerichte folders met uitleg over de natuurwaarden en maatregelen, inclusief uitleg over de toegangsbeperking. Deze zogenaamde factsheets komen in meerdere talen in een oplage van 5.000 stuks (inschatting) per gebied beschikbaar. Over de exacte oplage en verspreiding maakt Rijkswaterstaat nog afspraken met de intermediairs. Er is bewust niet gekozen voor de ontwikkeling van speciale 'Natura 2000 Deltawateren borden'. In zo'n omvangrijk gebied, waar terreinbeheerders eigen borden hebben, is dat een ongewenste situatie (wildgroei, overvloed aan informatie). Het zou op prijs worden gesteld als Natuurmonumenten (en andere partijen) het Natura 2000-logo toevoegen op borden op het moment dat deze aan

vervanging toe zijn. Uit de zienswijzen kan worden opgemaakt dat er geen behoefte is aan een sticker met het Natura 2000-logo voor op bestaande borden. Hierover gaat het communicatieteam graag nog met de betreffende partijen in overleg.

Duidelijkheid over spitgebieden

Ook Sportvisserij Zuidwest Nederland wil meer duidelijkheid, met name over toegankelijkheid van spitgebieden voor zee-aas langs de Ooster- en Westerschelde, zoals ook vermeld onder Activiteiten – sportvisserij.

Deelreacties 88-6, 88-7, 88-32.

Samen met de Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland, die zorgt voor de handhavingsactiviteiten in het gebied, en met Nationaal Park Oosterschelde is gekeken naar de mogelijkheid om een zin over het spitten van zee-aas toe te voegen op bestaande borden. Waar mogelijk wordt op nieuwe informatiezuilen rondom de Oosterschelde aandacht besteed aan zee-aas spitten. Op de pierenspitlocaties wordt op bestaande borden een zinsnede toegevoegd. De pierenspitlocaties zijn inmiddels verwerkt op de kaarten in het beheerplan.

Aanbod voor overleg en samenwerking

Diverse inzenders vragen om vormen van samenwerking en overleg bij de uitvoering van het beheerplan:

- Het Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard zoekt samenwerking tussen beheer van het gebied Oude Maas en het project Polder Buitenzomerland.
- Watersportvereniging Marina Veere wil in overleg met beherende en belanghebbende partijen bekijken of het gebied Neeltje Jans ook vanaf het water bereikbaar gemaakt kan worden.
- Sportvisserij Zuidwest Nederland vraagt de jaarlijkse rapportage van de vangst van beschermde trekvisserij, vermeld in het beheerplan Hollands Diep, ook op te sturen naar de Visstandbeheercommissie (VBC) Benedenrivierengebied i.o.

Deelreacties 48-8, 77-4, 88-22.

In het Advies Polder De Buitenzomerlanden 'Het Geheim van het Getij' wordt omvorming tot getijdenatuur als een lange termijnperspectief voor deze polder geschetst. Indien dat daadwerkelijk zou worden uitgevoerd zou dat zeker kansen kunnen bieden voor uitbreiding van het leefgebied van de noordse woelmuis en het habitatype 'Ruigten en zomen'. Overigens ligt deze polder buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied Oude Maas. De maatregelen in de eerste beheerplanperiode voor het Natura 2000-gebied zullen vooral gericht zijn op het realiseren van de behoudsopgave en/of op het voorkomen van een verdere verslechtering van de aangewezen habitats en leefgebieden van soorten.

Het verbeteren van de verblijfskwaliteit is niet iets waar Rijkswaterstaat voor aan de lat staat. Dat is in eerste instantie de gemeente Schouwen-Duiveland. Het bereikbaar maken van Neeltje Jans vanaf het water is iets waar meerder partijen mee bezig zijn. Denk bijvoorbeeld aan gemeenten, Watersportverbond en de

Provincie. Rijkswaterstaat Zee en Delta, District Noord heeft contact met betreffende partijen en denkt graag mee over mogelijkheden en onmogelijkheden.

Het verzoek betreft de jaarlijkse rapportage van de vangst van beschermde trekvissen zal worden doorgegeven aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.

3.4 Onderzoek en monitoring

Goede aanpak en overleg met betrokkenen

De Vereniging Natuurmonumenten 'maakt zich zorgen over de compleetheid en borging van de noodzakelijke monitoring in het ontwerpbeheerplan en zij zouden de monitoring beter uitgewerkt willen zien'. Zo pleit de organisatie onder meer voor het duidelijk vastleggen van een nul-situatie om te voorkomen dat bepaalde activiteiten sterk uitbreiden.

Het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen dringt erop aan onderzoek en monitoring van het Natuurherstelpakket Westerschelde integraal en consistent aan te pakken en daarvoor de bestaande samenwerking in de Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie te gebruiken.

Watersportbond en HISWA vinden jaarlijks overleg met betrokkenen over de resultaten van het monitoringprogramma van groot belang.

Deelreacties 20, 40-4, 92-1, 92-98, 106-8.

Onderzoeken die in de beheerplanperiode worden uitgevoerd, zullen worden bijgehouden en besproken met betrokken instanties. Resultaten zullen worden gedeeld met instanties en andere belangstellenden, bijvoorbeeld in het periodiek te houden Maatschappelijk Overleg. Daarbij wordt graag gebruik gemaakt van de veelal waardevolle kennis van natuurorganisaties, terreinbeheerders en andere partijen. De opzet en uitvoering van het monitoringprogramma, waaronder de onderzoeken, worden nog nader uitgewerkt. Hierbij wordt ook gebruik gemaakt van bestaande monitoringsprogramma's zoals genoemd door het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen.

Het is de bedoeling om deze jaarprogramma's voor onder andere monitoring en handhaving te bespreken met betrokken belangenorganisaties (natuur, recreatie en andere) en zo nodig en mogelijk ook gebruik te maken van de inzichten en adviezen van deze organisaties. Dit kan bijvoorbeeld periodiek in een op te richten maatschappelijk overleg gestalte krijgen.

De 0-situatie is beschreven als voorbereiding op de NEA. Dat heeft zijn weerslag gevonden op de gebruikskarten bij de NEA. Vervolgens zijn deze activiteiten als huidig gebruik getoetst. Alleen echte fouten in de karten zullen nog worden aangepast, maar er zullen geen actualisaties meer plaatsvinden. De gebruikskarten blijven een bijlage van NEA en worden niet meer in het beheerplan meer opgenomen.

Specifieke wensen

Inzenders hebben de volgende specifieke wensen voor het monitoringprogramma:

- Watersportvereniging Marina Veere vraagt een jaarlijkse evaluatie van plantengroei in ondiep water vanwege de overlast voor recreatievaartuigen. De organisatie vermoedt een verband met de hoeveelheden geloosd polderwater en wil gegevens daarover in de monitoring betrekken.
- Dezelfde organisatie vraagt de kwallenplaag jaarlijks te evalueren in combinatie met mogelijkheden om die in te dammen.
- Sportvisserij Zuidwest Nederland signaleert sterk afnemende vangsten vanaf opstapboten en charterschepen en vindt om die reden onderzoek en monitoring van de visstand wenselijk.
- De Vereniging Natuurmonumenten verzoekt de volgende vormen van onderzoek en monitoring:
  - Onderzoek naar de telmethoden van ganzen omdat slechte tellingen nu als reden kunnen gelden om aan lage aantallen geen conclusies over onvoldoende draagkracht te verbinden.
  - Na drie jaar evalueren van het programma Monitoring Waterstaatkundige Toestand des Lands (MWTL-programma) van Rijkswaterstaat, 'onlangs verarmd' volgens de organisatie, zodat voor de volgende beheerplanperiode de juiste parameters worden gevolgd.
  - Borgen van een goede monitoring van exoten in de zuidwestelijke delta.
  - Monitoren niet vervangen door een deskundigenoordeel voor soorten die wel degelijk gemonitord kunnen worden. Monitoringgegevens zijn beter herhaalbaar en vergelijkbaar, vindt de organisatie, en noemt de dwergmuis, de bosrietzanger en dagvlinders en vogels van vochtige alluviale bossen als voorbeelden van soorten waarvoor dat prima kan.
  - Effecten van dijkbetreding breder monitoren dan alleen met het volgen van het verspreidingspatroon van vogels, zoals het beheerplan aankondigt.
  - Monitoren of de toegepaste afsluitingen van buitendijkse onderhoudspaden effectief zijn (zie ook onder Toezicht en handhaving).
  - Monitoren of de voorwaarden, markeringen en handhaving van kitesurflocaties effectief is en passende maatregelen te treffen als dat niet het geval blijkt.
  - Voor alle windturbines het aantal aanvaringslachtoffers in kaart brengen.

Deelreacties 77-1, 77-2, 88-15, 92-3, 92-93, 92-94, 92-99, 92-100, 92-101, 92-102, 92-103.

Waar situaties geen relatie hebben met de instandhoudingsdoelen zoals beschreven in het beheerplan worden geen aanvullende evaluaties uitgevoerd. Dit geldt zowel voor de plantengroei in ondiep water als voor de aanwezigheid van kwallen. Ook de afnemende vangst door sportvissers valt buiten het kader van het beheerplan. Wel is er een landelijk kader voor het maaien van waterplanten in Natura 2000 gebieden (Rijkswaterstaat, 2012. Handreiking Waterplanten Maaibeheer), waarin bepaald wordt onder welke voorwaarden waterplanten gemaaid mogen worden.

Onderzoek en monitoring worden beschreven in het monitoringsplan en aangevuld in het handavingsplan. De opzet en uitvoering van het monitoringprogramma, waaronder de onderzoeken, wordt nog nader uitgewerkt.

Landelijk is er de afgelopen jaren veel bruikbare kennis en informatie opgebouwd over de effecten van windmolens op vogels. Daarnaast zullen de suggesties mee worden genomen in de overweging bij de uitwerking en invulling van het monitoringplan in de praktijk.

In het monitoringplan bij het Natura 2000 Beheerplan Deltawateren is met redenen omkleed aangegeven in welke gevallen deskundigenoordeel wordt gebruikt. In de meeste gevallen wordt gebruik gemaakt van monitoring (tellingen soorten met een instandhoudingsdoelstelling, vegetatiekarteringen ten behoeve van habitattypen). In geval van typische soorten wordt gebruik gemaakt van bestaande meetnetten, en anders van deskundigenoordeel (NB: deskundigenoordeel hoeft niet te betekenen dat er geen gegevens zijn). De onderbouwingen kunt u vinden in het monitoringplan.

De beste manier om exoten te bestrijden is te voorkomen dat ze in een gebied kunnen komen. In dat kader heeft het bevoegd gezag in de vergunningen voor invoer van mosselzaad en mosselen uit andere delen van Europa monitoringbepalingen op laten nemen. Deze beginnen met een risicobepaling van voorkomen van exoten uit het brongebied en daarnaast monsternames van partijen die naar Nederland worden getransporteerd. Als er exoten worden aangetroffen mogen ze niet in de Oosterschelde worden uitgezet. Als ze eenmaal in het water zitten is de bestrijding veel moeilijker. Zelfs bij gerichte monitoring is de trefkans in het begin klein, en als ze eenmaal waargenomen zijn, is het handelingsperspectief beperkt tot niet aanwezig (of te ingrijpend). De monitoringvoorwaarden die in de vergunningen voor mosselinvoer zijn opgenomen zijn voldoende om geen aanvullende voorwaarden in het beheerplan op te nemen. Aan ballastwater worden internationaal al regels gesteld.

In het algemeen kunnen inderdaad uitspraken over de effectiviteit van maatregelen beter kunnen worden gestaafd met behulp van verschillende bronnen dan op basis van slechts één. Dit geldt ook voor de casus die wordt aangehaald over de regulering van dijkbetreding. In de uitvoeringsperiode zal worden gezien of de effectiviteit van deze maatregel behalve uit het verspreidingspatroon van vogels ook kan worden geverifieerd bijvoorbeeld met behulp van informatie uit andere bronnen, bijv. van toezichthouders, wetlandwachten of natuurbeheerders.

Het MWTL-monitoringsprogramma wordt buiten het beheerplan om vastgesteld en het is niet aan het beheerplan om hier een evaluatie van uit te voeren. Wel wordt van het beheerplan tussentijds een evaluatie gedaan, waarbij ook gekeken wordt naar de monitoringsresultaten.

4 Proces van totstandkoming

4.1 Overleg en zienswijzeprocedure

Onvoldoende overleg en verzoeken dat te veranderen

De gemeenten Kapelle en Schouwen-Duiveland signaleren dat tussen het overleg over het beheerplan in verschillende klankbordgroepen en verschijnen van het ontwerpbeheerplan twee jaar zijn verstreken. Wijzigingen en aanpassingen zijn in die periode onvoldoende besproken, menen de inzenders.

De Wildbeheereenheid Hoeksche Waard vindt dat de organisatie 'op geen enkele wijze in de gelegenheid is gesteld om haar visie bij het opstellen van dit beheerplan te geven'. De inzender noemt dat 'onzorgvuldig' en ziet dat bij het tot stand komen van de definitieve teksten graag anders. Een particuliere inzender deelt deze mening en voegt eraan toe dat ook agrariërs niet zijn gehoord. De inzender wil graag meedenken over de onderdelen jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding in het uiteindelijke beheerplan.

Het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen vraagt naar de betrokkenheid van de Vlaams-Nederlandse Schelde Commissie (VNSC) en de Permanente Commissie van Toezicht op de Scheldevaart bij het opstellen van het ontwerpbeheerplan. De organisatie noemt deze essentieel en benadrukt het belang van goed overleg met beide commissies bij de verdere uitwerking van het ontwerpbeheerplan.

Deelreacties 36-5, 39-1, 39-6, 39-7, 49-1, 82-3, 106-1.

De gemeenten signaleren terecht twee fasen in het overleg over het beheerplan. De eerste fase bestond uit intensief overleg en delen van kennis met een breed scala van maatschappelijke organisaties en betrokkenen. Daarna volgde de tweede fase: uitwerken van alle verzamelde informatie tot een met gebiedskennis onderbouwd beheerplan dat zo goed mogelijk aansluit bij de geleverde inbreng en de gesignaleerde belangen. In die fase is er bewust voor gekozen om de overlegcontacten met de maatschappelijke omgeving enigszins te beperken, met als doel zo snel als mogelijk een ontwerpbeheerplan uit te kunnen brengen waar vervolgens iedereen die dat wil een zienswijze op kan geven. In die tweede fase zijn er nog wel degelijk bilaterale en sectorale overleggen en consultaties geweest, maar minder breed opgezet dan in de eerste fase van kennis en inzicht vergaren.

Bij het opstellen van het beheerplan zijn, anders dan de Wildbeheereenheid Hoeksche Waard veronderstelt, wel degelijk organisaties van jagers en agrariërs betrokken. De Koninklijke Nederlandsche Jachtvereniging (KNJV) en landbouworganisatie ZLTO hebben beide deel uitgemaakt van de klankbordgroepen die voor het opstellen van het beheerplan zijn gevormd. Nu het beheerplan in concept gereed is, is iedereen die dat wil in de gelegenheid gesteld zijn visie op de inhoud te geven, zoals de inzender vraagt. Meedenken over inhoudelijke thema's is op dit moment niet meer aan de orde. Hier is ruimte voor geweest in de eerdere fasen van het opstellen van het beheerplan.

De Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie (VNSC) is, onder meer door overlap van personele bezetting, betrokken geweest bij het opstellen van het beheerplan Westerschelde & Saefthinghe. Gedurende het opstellen van het beheerplan heeft op een aantal momenten overleg plaatsgevonden, waarbij de voor Vlaanderen belangrijke onderwerpen aan de orde zijn gekomen. Verder is rekening gehouden met de uitkomsten van de Ontwikkelingsschets tijdens het opstellen van het beheerplan. Overleg met de Permanente Commissie bij Toezicht op de Scheldevaart heeft niet plaatsgevonden.

Missers bij zienswijzeprocedure

De gemeenten Schouwen-Duiveland, Reimerswaal, Moerdijk en Kapelle en de stichting Behoud de Zak van Zuid-Beveland hebben kritiek op de organisatie van de zienswijzeprocedure het ontwerpbeheerplan.

Als 'missers' noemen de inzenders:

- Het moment van terinzagelegging, namelijk in de vakantieperiode (van 19 juni tot en met 30 juli 2015).
- De hoeveelheid documenten en de beperkte mogelijkheden om deze op papier in te zien.

Een particuliere inzender meent verder dat aan de zienswijzeprocedure zelf zeer weinig ruchtbaarheid is gegeven.

Deelreacties 36-1, 36-2, 42-1, 49-2, 51-1, 52-2, 54.

De periode waarin het beheerplan ter inzage lag, was inderdaad niet erg gelukkig. Na eerder opgetreden vertragingen, was de keuze nog verder uitstellen of een minder gelukkig tijdstip voor de zienswijzeprocedure. Verder uitstellen hield het risico in dat gesignaleerde achteruitgang van natuur verder zou voortschrijden en verzamelde gegevens zouden verouderen. Een weinig ideale inzageperiode zou kunnen betekenen dat niet alle zienswijzen niet naar voren gebracht zouden kunnen worden. Omdat er voorafgaand aan de publicatie van het ontwerpbeheerplan al intensief contact met de maatschappelijke omgeving is geweest, is uiteindelijk toch gekozen de, inderdaad grote hoeveelheid, stukken in de zomerperiode te publiceren. Bij andere overheden is voorafgaand aan die keuze nagegaan of er voldoende tijd was om te reageren. Bovendien bestaat ook nog de mogelijkheid om, met onderbouwing, twee weken uitstel aan te vragen voor het indienen van een zienswijze. De leden van de klankbordgroepen en de bestuurlijke adviesgroep zijn via een speciale bijeenkomst eerder al op de hoogte gesteld van de aankomende zienswijzeprocedure.

Klachten over de omvang van de beheerplannen zijn begrijpelijk. Zorgvuldigheid brengt een behandeling van onderwerpen op een detailniveau mee waardoor het resultaat al snel omvangrijk wordt. Dat is temeer het geval voor dit beheerplan, dat in feite bestaat uit zeven beheerplannen voor de zeven deelgebieden plus een overkoepelend deel. Als ondersteuning bij het bestuderen van deze stukken, is een compacte samenvatting en een toelichting op de documenten gemaakt.

De stukken waren fysiek in te zien op vijf locaties verspreid over het gebied. Daarnaast bestond de mogelijkheid om de documenten zelf te downloaden van platformparticipatie.nl en rwsnatura2000.nl. In dit digitale tijdperk achtten wij dit voldoende om de stukken door te nemen.

Om de zienswijzeprocedure aan te kondigen zijn advertenties geplaatst in de regionale bladen en in de huis-aan-huisbladen. Aanvullend zijn regionale informatieavonden gehouden om de inhoud van het beheerplan toe te lichten en vragen te beantwoorden. Dit is tevens aangekondigd in de Staatscourant en op diverse websites.

4.2 Communicatie

Negatief beeld Natura 2000 versterkt

De gemeenten Schouwen-Duiveland, Moerdijk en Kapelle en enkele particuliere insprekers menen dat over de inhoud van het beheerplan slecht is gecommuniceerd. Dat heeft volgens de gemeente Kapelle tot gevolg dat Natura 2000 'als last' wordt gezien. 'We zien het als gemiste kans dat dit moment van de lancering van het ontwerpbeheerplan niet gebruikt is om juist het positieve van de aanwijzing duidelijk naar buiten te brengen' schrijft de gemeente. De inzender vreest door de wijze van lancering 'zelfs een versterking van het negatieve gevoel dat Natura 2000 al oproept bij het merendeel van ondernemend Zeeland'.

Ook volgens de gemeenten Schouwen-Duiveland en Moerdijk 'is de kans om juist het positieve van de Natura 2000-gebieden over te brengen gemist en zal of is het negatieve beeld eerder versterkt'.

De gemeenten menen bovendien dat 'nergens beknopt is te lezen wat het beheerplan betekent voor bepaalde doelgroepen die gebruik maken van de wateren'. Een particuliere inzender concludeert kortweg dat 'het plan zeer slecht is gecommuniceerd naar de belanghebbenden'.

Deelreacties 36-3, 36-7, 49-2, 49-7, 52-2, 54, 104-1.

Bij de totstandkoming van het beheerplan is intensief contact geweest met organisaties uit de maatschappelijke omgeving, onder meer in de vorm van klankbordgroepen. Deze organisaties konden op hun beurt degenen die zij vertegenwoordigen, informeren over inhoud en achtergronden van het beheerplan.

Voorafgaand aan de tervisielegging van het ontwerpbeheerplan is een nieuwsbericht beschikbaar gesteld dat bevoegde gezagen en andere partijen konden gebruiken, onder meer om gebruikers te informeren over de gevolgen van het beheerplan. Enkele partijen hebben dat ook gedaan, zoals de Zeeuwse Milieufederatie die een themanummer aan het onderwerp wijdde. In het nieuwsbericht, de populaire samenvatting en in de pers aankondiging van de inzageperiode, is duidelijk toegelicht dat het beheerplan weinig wijzigingen met zich meebrengt voor het gebruik: de meeste activiteiten kunnen onder dezelfde voorwaarden doorgaan. Tijdens de uitvoeringsperiode zal in de communicatie richting gebruikers hierop extra nadruk worden gelegd.

Verder kan Rijkswaterstaat, zonder medewerking van anderen en met communicatie alleen, er niet voor zorgen dat het negatieve gevoel dat Natura 2000 volgens de gemeenten oproept, wordt omgezet in een positief gevoel. Om het positieve van Natura 2000 meer te belichten, werkt Rijkswaterstaat in de uitvoeringsfase samen met intermediairs en wordt aangesloten bij landelijke initiatieven, onder andere van het Regiebureau Natura 2000. Rijkswaterstaat houdt in de communicatie ook de regie op regionaal niveau en koppelt de communicatie van de aangrenzende Natura 2000-gebieden. Denk bijvoorbeeld aan de nieuwe cursus Gastheerschap voor de gebieden Kop van Schouwen en Voordelta. Samenwerking met regionale betrokkenen en kennisbundeling kan een krachtige boodschap opleveren.

Overigens heeft het Beheerplan Deltawateren niet het doel om Natura 2000 an sich te promoten. Met enkele terreinbeherende organisaties, bevoegde gezagen en een afvaardiging van de recreatiesector is afgesproken dat je voor het neerzetten van een sterk merk, gezamenlijk en landelijk zult moeten optrekken, zoals hierboven ook al is aangegeven. De communicatiestrategie is wel: het logo, de slogan 'topnatuur' en positieve berichtgeving over Natura 2000 zoveel mogelijk toepassen. Meer over het belang van communicatie en de aanpak en strategie is te vinden in het communicatieplan.

5 Kaarten

Het overzicht van alle deelreacties bevat diverse toevoegingen, verduidelijkingen en correcties bij de kaarten en figuren in de documenten waarop inzenders een zienswijze konden indienen. Dit staat telkens bij de betreffende deelreacties in de laatste kolom van het overzicht aangegeven. Daarbij is tevens vermeld of de aangeleverde toevoegingen, verduidelijkingen en correcties in de uiteindelijke beheerplannen zijn overgenomen.

Gebruikskaarten

Meerdere insprekers geven aan dat informatie zoals getoond in de gebruikskaarten in de bijlagen onjuist of onvolledig is.

Deelreacties 12-2, 16 (1, 2, 3), 23, 37-3, 38-1, 40-3, 45-1, 48 (5, 7), 51-3, 53, 58-5, 60, 66 (1, 2, 3, 4), 83-2, 88 (3, 4, 16, 17, 19, 24, 26, 28, 31), 92 (20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 68, 75, 83, 89), 106 (14, 15), 108-1

Omdat veel onduidelijkheid is ontstaan over de weergave van de gebruikskaarten in het beheerplan, is besloten om deze kaarten uit het beheerplan weg te laten. De gebruikskaarten zijn gebruikt bij de Nadere Effect Analyse (NEA) waarbij de effecten van gebruik op de instandhoudingsdoelstellingen zijn getoetst. Na deze analyse, die is uitgevoerd voorafgaand aan het schrijven van het beheerplan, zijn deze kaarten niet meer aangepast of geactualiseerd, vanwege het reeds afgerond zijn van de toetsing. De gebruikskaarten zullen bij het rapport van de NEA beschikbaar worden gemaakt, maar worden niet meer in het beheerplan geplaatst, omdat zij geen actuele situatie weergeven. Wel zullen eventuele echte fouten nog in de kaarten worden aangepast, maar er zullen dus geen actualisaties worden gedaan.

Kaarten kwetsbare gebieden

Meerdere insprekers geven aan dat informatie zoals getoond in de kaarten voor de kwetsbare gebieden onjuist of onvolledig is.

92-63, 92-74, 92-86

Ook deze kaarten zullen om bovenstaande (bij gebruikskaarten genoemde) redenen uit het beheerplan worden weggelaten.

Slecht leesbare kaarten

Twee insprekers geven aan dat kaartmateriaal van slechte kwaliteit is en daardoor slecht leesbaar.

Deelreacties 36-4, 49-3

Het merendeel van de kaarten met slechte kwaliteit wordt uit de bijlagen van het beheerplan gehaald. Zie hiervoor bovenstaande kaders. Overige kaarten zullen waar mogelijk worden vervangen door beter leesbare.

Toegankelijkheid dijken en spitgebieden

Sportvisserij Zuidwest Nederland vindt de kaarten voor wat betreft de toegankelijkheid van de dijken niet duidelijk. De spitgebieden zijn nog altijd niet opgenomen op de kaartjes en de afspraken komen niet overeen met hetgeen in de TBB's is opgenomen.

Deelreacties 88-1, 88-6, 88-30

De kaarten voor wat betreft toegankelijkheid van de dijken zijn eenduidig. Rood is niet toegankelijk, groen is wel toegankelijk. In een eventuele vergunning kunnen voorschriften zijn opgenomen voor de plaatsen waar gespit mag worden.

Voor de toegankelijkheid van spitgebieden verwijzen wij naar de besluiten van de provincie. Met borden wordt ter plaatse aangegeven welke gebieden toegankelijk zijn. In de Oosterschelde zijn vergunningen verleend voor het handmatig spitten van zee-aas. In de Westerschelde zijn hiervoor geen vergunningen verleend.

Begrenzing

Iemand meldt dat de kaart bij de ter inzage legging een andere grens weergaf dan de kaart bij de inloopavond.

Vereniging Natuurmonumenten vraagt om aanpassing van de kaart.

- Een deel van het kampeerterrein van herberg Tiengemeten zou onterecht binnen de Natura 2000 begrenzing vallen.
- Hoedekenskerkepolder moet toegevoegd worden.

Deelreacties 17, 92-19, 92-89

Het is niet juist dat de kaart bij de inloopavond verschilt van degene die ter inzage is gegaan. De kaarten zijn tussentijds niet meer aangepast.

De begrenzing van de Natura 2000 gebieden is vastgesteld in de aanwijzingsbesluiten. Inspraak hierop is middels het beheerplanproces niet meer mogelijk. De inspraak- en beroepsfase van de aanwijzingsbesluiten is reeds verstreken en de begrenzing kan in dit stadium niet meer aangepast worden.

6 Redactie

Het overzicht van alle deelreacties bevat diverse toevoegingen, verduidelijkingen en correcties op de redactie van de documenten waarop inzenders een zienswijze konden indienen. Hieronder vindt u de deelreacties naar aanleiding waarvan een wijziging in het beheerplan is doorgevoerd (paragraaf 5.1) en de reacties die niet zijn meegenomen in het beheerplan (paragraaf 5.2).

6.1 Wijzigingen

6.1.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen

Zienswijze	Deelbeheerplan	Hfd-stuk	Wijziging
18-2	Algemeen	8.3	Sportduiken is aan het overzicht toegevoegd.
33	Oosterschelde	Bijlage A	Kreeftenvisserij op visvakken wordt in bijlage A 'niet-vergunningplichtige activiteiten' opgenomen.
45-2	Grevelingen	1.3	500 vervangen voor 550 ha in gebruik voor oesterkweek, Japanse oesters toegevoegd.
45-3	Grevelingen	1.3	Deze zin weggehaald: 'De landelijke trend dat de palingbestanden achteruitgaan, geldt ook voor de Grevelingen.'
45-4	Grevelingen	4.5	Zegen wordt geschrapt als vaste vistuig.
45-11 49-6	Grevelingen Algemeen		Standpunt correct, beheerplan daarop doorlopen en waar nodig gecorrigeerd.
47-1	Oosterschelde		Aanwijzing van Oosterschelde als nationaal park toegevoegd in samenvatting.
47-2	Communicatie plan	Bijlage A	'publieksactiviteiten' achter NPO toegevoegd en achter ZMf Oosterscheldeweek verwijderd.
48-4	Haringvliet		-Natuur- en Recreatieschap Haringvliet wordt Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta -Verwijzing naar Oude Maas in de koptekst en samenvatting zijn aangepast.
51-4	Westerschelde & Saeftinghe		Binnenvaartpolitierglement (BPR) vervangen door Scheepvaartreglement Westerschelde (SRW).
55-4	Algemeen	8.5	Zin over overschrijding KDW verwijderd, Haringvliet veranderd in Grevelingen.
58-2	Westerschelde & Saeftinghe		Tekst over VNSC is toegevoegd aan 3.1 kader Natuurherstelpakket Westerschelde.
58-4	Westerschelde & Saeftinghe	1.2	Zinnen toegevoegd aan kader Natuurherstelpakket voor Vlaams Nederlandse Scheldecommissie.
67	Communicatie plan	Bijlage A	IVN toegevoegd.

88-8	Communicatie plan	Bijlage A	Federatie van Hengelsportverenigingen Zuid West Nederland verwijderd.
88-9	Communicatie plan	Bijlage A	Bij Sportvisserij Zuidwest Nederland de sportvisakte verwijderd en toegevoegd: 'Het Visblad, visTV, visplanner.nl, websites'.
88-18	Haringvliet	1.3	Palingvisserij verwijderd.
88-21	Hollands Diep	4.3	Wanneer een activiteit onder andere wetgeving niet mogelijk is, wil dat niet zeggen dat deze activiteit niet onder voorwaarden vrijgesteld kan zijn in het beheerplan. De passage over palingvisserij blijft daarom staan in het beheerplan. Wel is ter verduidelijking toegevoegd dat het aalvisrecht in 2011 tijdelijk is ingetrokken.
88-27	Veerse Meer	1.3	Tong vervangen door harder.
88-29	Westerschelde & Saeftinghe	1.4	Garnalen en kokkels verwijderd. Paling verwijderd. Gebruik van hengels toegevoegd.
92-13	Haringvliet	1.3	Scheelhoek en Quackgors toegevoegd.
92-37	Oosterschelde	2.1.3	Toegevoegd: 'en beschikbaar voedsel'.
92-38	Oosterschelde	2.1.3	Toegevoegd: 'en voldoende voedsel'.
92-39	Oosterschelde	2.1.4	Als ecologische randvoorwaarden opnemen: 'nestplaats onbereikbaar voor vos en andere predatoren'.
92-44	Oosterschelde	3.1	'Koude- en Kaarspolder (OS2)' als gepland genoteerd in tabel 3.2.
92-45	Oosterschelde	3.2	Westelijke kuip (oostelijk van de Wanteskuip) veranderd in Westelijke kuip in tabel 3.4.
92-47	Oosterschelde	3.2 tabel 3.4	Inspreker heeft gelijk. Monitoring gebeurt niet onder SNL, deze toevoeging wordt verwijderd. De provincie voert tevens elke zes jaar onderzoek uit naar het voorkomen van de noordse woelmuis aan de Zuidkust en de Kop van Schouwen. In de Westenschouwense inlaag ligt een PG die elke 3 of 4 jaar wordt opgenomen. Wanneer we van mening zijn dat er meer monitoring nodig is om (beheerplan) maatregelen te volgen zijn daar beperkte mogelijkheden voor.
92-64	Veerse Meer	1.2	Verdwijnen zeegras is sinds 2003. Dit is aangepast.
92-65	Veerse Meer	2.1.1	Het vrijwaren van predatoren op eilanden voor kustbroedvogels is onderdeel van het reguliere beheer.
92-69	Westerschelde & Saeftinghe	1.3	Zin over meergeulensysteem toegevoegd aan paragraaf 1.3 Bodem en geomorfologie.
92-73	Westerschelde & Saeftinghe	1.3	Zin toegevoegd sluzencomplex bij Terneuzen.
92-79	Westerschelde & Saeftinghe	3.1	In tabel 3.2 Scheldeoord vervangen door Jacobspolder. Inlaag 2005 niet daarachter gezet want er is al een aparte maatregel Inlaag 2005.
92-80	Westerschelde	3.1	In tabel 3.2 Inlaag 2005 bestaande tekst

	& Saeftinghe		aangevuld met: Voor een optimaal peilbeheer van het gebied zullen kwelbuizen worden geplaatst en struweel zal worden verwijderd.
92-81	Westerschelde & Saeftinghe	4.3	Zin verwijderd: 'Finten zijn naast zichtjagers ook filterfeeders (plankton), waardoor ze door een tijdelijke vertroebeling geen effect ondervinden'.
95-2	Westerschelde & Saeftinghe	4.3	Het water is van Vlissingen vanaf de strandhoofden. Tekst is aangepast: Zo zijn de locaties bij Zoutelande en Dishoek om veiligheidsredenen op grond van de Algemene Plaatselijke Verordening van de gemeenten Vlissingen en Veere niet toegestaan en kan hier dus niet gekitesurft worden.
106-12	Westerschelde & Saeftinghe	4.3	Zin vervangen door: 'Hierdoor hebben schepen met een diepgang van 16,5 meter in 70% van de getijden een vaarvenster om Sloehaven te bereiken.'
106-13	Westerschelde & Saeftinghe	4.3	Verwijzingen aangepast.

6.1.2 *Ambtshalve wijzigingen*

Gebied	Hfd	Wijziging
Alle delen		De teksten en tabellen betreffende de PAS zijn aangepast. O.a.: De Nb-wet vrijstelling van vergunningplicht voor activiteiten in categorie 1 en 2 geldt niet voor de stikstofeffecten van activiteiten. Stikstofeffecten worden gereguleerd binnen het kader van de PAS. Het kan betekenen dat voor het stikstofeffect een Nb-wet vergunning nodig is, ter beoordeling van het bevoegd bezag.
Grevelingen, Haringvliet, Hollands Diep en Oude Maas.	3.2	De beschrijving van de aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen is aangepast aan de inmiddels met de terreinbeheerders gesloten uitvoeringsovereenkomsten (zie tabel 3.4).
Grevelingen, Haringvliet, Hollands Diep en Oude Maas.		Teksten 'Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding' zijn aangepast. Zie bijlage bij deze nota.
Algemeen deel		In de begrippenlijst is een definitie van 'Grevelingen' opgenomen.
Westerschelde en Saeftinghe	4.3	Vrijstellingsvoorwaarden vooroever- en strandsuppleties zijn aangepast.
Westerschelde en Saeftinghe	Bijlage A	Het oogsten van zeegroenten op de Plaat van Valkenisse staat opgenomen als niet vergunningplichtig, dit moet zijn de Plaat van Walsoorden.

6.2 Geen wijziging door zienswijze

Zienswijze	Reden niet aangepast
21	De begrenzing van het Natura 2000-gebied Veerse Meer is getrokken langs de oeverlijn. Dit betekent dat het Scoutcentrum én de velden langs het Veerse Meer buiten de begrenzing vallen.
33	Oosterschelde In bijlage A zijn de activiteiten opgenomen welke zijn beschreven en getoetst in de Globale Effecten Analyse (Lubbe & van der Broek, 2010). Er is vastgesteld dat deze activiteiten, zoals in aard en omvang beschreven in de Globale Effecten Analyse, geen gevolgen hebben voor de Natura 2000-waarden. Hieronder vallen onder meer de visserij met kubben en korven. Deze vormen van beroepsvisserij zijn daarom niet vergunningplichtig en kunnen in dezelfde aard en omvang worden voortgezet. In de paragrafen 4.2 Vrijgestelde activiteiten zonder specifieke voorwaarden en 4.3 Vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden, zijn activiteiten opgenomen die in principe vergunningplichtig zijn, maar waar het beheerplan de Nb-wetvergunning vervangt. Oosterhangcultuur blijft, omdat deze activiteit onvoorspelbaar is in omvang, ruimte en tijd, ook boven schelpdierpercelen en visvakken een Nb-wet vergunningplichtige activiteit.
45-8	Het opnemen van de voorwaarde dient als een toetsingskader voor het bevoegde gezag en blijft daarom staan.
48-4	In de genoemde tekst in beheerplan Haringvliet komen de termen Oosterse Bekade Gorzen en Oosterse Slobbegorzen niet voor. Wel worden de 's Lands Bekade Gorzen genoemd.
50-8	Anders dan de Wildbeheereenheid Voorne-Putten veronderstelt is het Haringvliet helemaal niet aangewezen voor de Bever. Overigens komt deze soort daar inmiddels wel voor.
58-4	Maatregelen ten behoeve van instandhoudingsdoelen zijn in beginsel vrijgesteld van vergunningplicht zie par 3.2. De tekst niet verder aangepast.
66-2	Zitten niet in de begrenzing. Wel vanuit externe werking bekeken.
70-3	Er is voorzien in een wettelijk kader om de afweging tussen economische belangen en natuurbelangen te kunnen maken. Het beheerplan is geen beleidsdocument met een lange horizon. Deze afweging hoeft dus niet in het beheerplan zelf te gebeuren.
88-10	Het woord forel komt in Beheerplan Veerse Meer niet voor. Ook heeft het beheerplan geen 216 bladzijden.
88-12	NEA passen we niet aan. Dat verbod kwam net in de tijd dat NEA werd afgerond.
88-13	NEA passen we niet meer aan. In die tijd was het ook een Nb-wet vergunde activiteit. Later is besloten om vergunning op te nemen in het beheerplan.
88-23	Het handmatig spitten van zee-aas in de Oosterschelde valt in de categorie 4.3 Vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden. Voor wijziging of uitbreiding van spitlocaties blijft de Nb-wet vergunningplicht gelden. Dit valt onder categorie 4.4 Activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven
92-18	Wij vermoeden dat dit over het algemene deel gaat, want p78 Haringvliet bevat niet een dergelijke tekst, algemeen deel wel. We

	passen het niet aan want het gaat niet om een algemene vrijwaring voor alle externe activiteiten maar huidig niveau van industrie dat in de NEA is getoetst en geen belemmering is gebleken. De effecten die er wel zijn worden via de PAS aangepakt en dat wordt ook zo vermeld in de tekst.
92-39	Antwoord op commentaar over beschikbaarheid gegevens: Passen we niet aan want maatregel is onderzoek maar we nodigen de TBO's uit om hun informatie met ons te delen.
92-43	de meer concrete uitwerking in ruimte, tijd en verantwoordelijke partij van de geplande maatregelen zal zijn te vinden in het zgn. 'uitvoeringsplan' dat (in beginsel) als bijlage bij de terinzagelegging van het ontwerp beheerplan zal worden meegeleverd. Hierop is echter geen inspraak mogelijk en het is de insteek om deze plannen (in afhankelijkheid van wat er in de omgeving kan verschuiven) ook gemakkelijker per jaar op basis van veranderende inzichten te kunnen aanpassen
92-46	Zie ook zienswijze 59. In het Beheerplan Deltawateren staan diverse maatregelen genoemd voor kustbroedvogels, waaronder op Neeltje Jans. Het doel is op meerdere plaatsen in de Deltawateren potentiële broedgebieden aan te bieden. Voortschrijdende inzichten, waaronder over het functioneren van bestaande kolonies, vragen om een heroverweging van de benoemde maatregelen. Ook nieuwe locaties zijn reëel.
92-48	De tekst van het beheerplan is gebaseerd op de gebiedsanalyse. De gebiedsanalyse wordt via inspraak op dit beheerplan niet aangepast.
92-49	Kwetsbare gebieden' zijn vooral in beeld gebracht voor de laagwaterperiode en voor watervogels die geen getij-afhankelijkheid hebben. Het kan idd zinvol zijn om ook de bekende hvp's in kaart te brengen. Daarbij moeten we ons wel realiseren dat hvp's door de jaren heen niet noodzakelijkerwijs altijd op dezelfde plekken blijven liggen. Voor dit beheerplan worden deze kaarten niet meer aangepast.
92-54	De tekst geeft aan dat betreding van het gevoelige habitattypen 'overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)' in de Inlaag Vlietepolder op Noord-Beveland om muskusratten te bestrijden in de broedtijd (15 maart - 15 juli) niet is toegestaan.
92-66	Er zijn twee moerasvogelsoorten in dit Veerse Meer. De aalscholver broedt in bomen en daardoor is niet bereikbaar voor de vos. Wat betreft de Lepelaar is ook bekend dat de soort in bomen kan broeden als antwoord op aanwezigheid van de vos. Ik zie hier het probleem niet. We moeten zoveel mogelijk naar een natuurlijk duurzame situatie nastreven, beheer blijft noodzakelijk maar moet niet zover gaan dat we naar openlucht dierentuinen beheren.
92-71	Het is onder voorwaarden vrijgesteld en staat daarom onder 4.2
92-76	Niet aangepast, bij de tabel zelf staat al dat het om broedvogels gaat.
92-78	Niet aangepast, bij de tabel zelf staat al dat het om steltlopers gaat.
92-80	-Zuidgors: Volgens mij is als maatregel voor het Zuidgors afgesproken om te experimenteren met kleinschalig plaggen. Maatregelen om de veekvang te verwijderen zijn mij niet bekend. Deze maatregel is ook niet in onze tabel opgenomen. Deze maatregel staat niet in onze tabel, dus op dit moment

	<p>geen financiële dekking. Later nog even navragen bij Wouter van Steenis.</p> <p>-Hoedekenskerke: Natuurmonumenten bedoelt dat deze niet in het rapport opgenomen had moeten worden. De inrichting van het gebied is klaar. Dit is ingericht in als NCW (Natuurcompensatie Westerschelde) project maar ligt buiten de begrenzing van Natura 2000</p>
96	Deze maatregelen vallen ook onder maatregelen ten behoeve van de instandhouding van de doelen. Zie hoofdstuk 3.2 van gebiedsdelen (ook Oude Maas). Daar is een vrijstelling in beginsel opgenomen voor deze maatregelen en wordt gesteld dat beheerder daarover overlegt met bevoegd gezag.
99-2	De bever is in enkele gebieden van de Deltawateren opgenomen als doelsoort in het aanwijzingsbesluit, namelijk: Hollands Diep, (graag aanvullen). In de deelbeheerplannen van die gebieden staan ook maatregelen voor de bever genoemd. In de deelbeheerplannen van de overige gebieden (graag invullen welke) zijn geen maatregelen voor de bever opgenomen.
106-1	Dit is een N2000-beheerplan en de enige relevante juridische context is Natura 2000. Zo noemen we ook geen andere wetten en verdragen die in deze gebieden van toepassing zijn. De VNSC is op een aantal momenten tijdens het opstellen van het beheerplan geïnformeerd.
106-7	PAS kent eigen inspraakronde. Gebiedsanalyse wordt via deze inspraak niet gewijzigd.
106-9	Monitoringsprogramma's van overheden zijn vrijgesteld van vergunningplicht. We sommen ze niet allemaal op.
106-10	Paragraaf 4.4 Vlake van de Raan. Het toetsen van Toekomstige ontwikkelingen is geen gevolg van het beheerplan maar van de Nb-wet. Indien de beroepsvaart meer ruimte nodig heeft ivm met de veiligheid waarbij bestaande recreatie- en natuurbelangen in het geding zijn, vindt op diverse niveaus een afweging plaats tussen deze belangen. Deze afweging kan plaatsvinden ihkv van procedures op grond van de Waterwet, Wet Ruimtelijke Ordening of de Natuurbeschermingswet. Het beheerplan is daar niet het geëigende instrument voor. Dat richt zich primair op het natuurbeheer gericht op het behalen van de natuurdoelen die voor de Westerschelde zijn vastgelegd.
108-2	We volgen de landelijke indeling.
108-3	Bevoegd Gezag heeft bepaald dat er verschillende regelingen gelden voor verschillende categorieën.
108-4	
108-5	

Bijlage A - Overzicht inzenders

DEELREACTIE	INDIENER
1	Particulier; BIGGEKERKE
2	Particulier; MOL (België)
3	Duikvereniging Blue Marlin; RAAMSDONK
4	Bilzer Duikclub Dolfijn; REUVER
5	Particulier; WEMELDINGE
6	Particulier; LAUWE
7	Particulier; ANTWERPEN
8	Particulier; MOL (België)
9	Particulier; VLISSINGEN
10	Particulier; ROTTERDAM
11	Particulier; WEMELDINGE
12	Camping de Grevelingen; NIEUWE TONGE
13	ZLTO, Raad Zeeland; 'S-HERTOGENBOSCH
14	Particulier; OPGLABBEEK
15	Particulier; GOES
16	Gorzen en aanwassen van den Lande van Essche; OUD BEIJERLAND
17	Particulier; GOEDEREDE
18	Nederlandse Onderwatersport Bond; VEENENDAAL
19	Coalitie Delta Natuurlijk; MIDDELBURG
20	Watersportverbond; ZIERIKZEE
21	Scoutcentrum Zeeland; VEERE
22	Particulier; HANSWEERT
23	Museum Stichting v/h Rotterdamsche Tramweg Maatschappij; OUDDORP
24	Machinefabriek Padmos; HARDINXVELD GIESSENDAM
25	Adviesgroep Borm en Huijgens; ETTEN-LEUR
26	Polej Zeegroenten; KRUININGEN
27	Particulier; VLISSINGEN
28	Wereld Natuur Fonds; ZEIST
29	Particulier; TIEL
30	Kitesurfing Zeeland; KRABBENDIJKE
31	Particulier; KAPELLE
32	Particulier; HOVE
33	Particulier; YERSEKE
34	Waterschap Scheldestromen; MIDDELBURG
35	Particulier; GOES
36	Gemeente Kapelle; KAPELLE
37	Gemeente Noord-Beveland; WISSENKERKE
38	N.V. Zeeland Seaports; TERNEUZEN
39	Wildbeheereenheid Hoeksche Waard; PIERSHIL
40	HISWA; AMSTERDAM
41	Vereniging De Carnisse Grienden; RHOON
42	Stichting Behoud de Zak van Zuid-Beveland; NISSE
43	Particulier; YERSEKE
44	Dorpsraad Nieuwvliet; NIEUWVLIET

DEELREACTIE	INDIENER
45	Vereniging van beroepsvissers De Grevelingen; ZIERIKZEE
46	Vereniging van beroepsvissers Oosterschelde, Westerschelde en Voordelta; ZIERIKZEE
47	Nationaal Park Oosterschelde; MIDDELBURG
48	Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard; STRIJEN
49	Gemeente Schouwen-Duiveland; ZIERIKZEE
50	Wildbeheereenheid Putten; EDE
51	Gemeente Reimerswaal; KRUIINGEN
52	Particulier; KLAASWAAL
53	OVET B.V.; TERNEUZEN
54	Gemeente Moerdijk; ZEVENBERGEN
55	Havenbedrijf Rotterdam N.V.; ROTTERDAM
56	Tennet TSO B.V.; ARNHEM
57	Gemeente Sluis; OOSTBURG
58	Het Vlaams Gewest; BRUSSEL (België)
59	E-connection Project BV; BUNNIK
60	Particulier; GOES
61	Producentenorganisatie Nederlandse Mosselcultuur; YERSEKE
62	Houthoff Buruma / De Cloedt c.s.; AMSTERDAM
63	Particulier; DEN HAAG
64	Stichting Red Onze Polders; ZAAMSLAG
65	Particulier; DEN BOMMEL
66	Dow Benelux B.V.; TERNEUZEN
67	Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN); GOES
68	Particulier; ZOUTELANDE
69	Particulier; MELISSANT
70	Particulier; KLOETINGE
71	Particulier; HERKINGEN
72	Particulier; GOES
73	Particulier; STELLENDAM
74	Wildbeheereenheid Goeree-Overflakkee; DIRKSLAND
75	Particulier; MELISSANT
76	Particulier; DIRKSLAND
77	Watersportvereniging Marina Veere; MIDDELBURG
78	Particulier; DIRKSLAND
79	Particulier; OUDE-TONGE
80	Particulier; DIRKSLAND
81	Particulier; OUDENHOORN
82	Particulier; OUD BEIJERLAND
83	Nederlandse Oestervereniging; GOES
84	Particulier; AMERSFOORT
85	Particulier; OUDDORP
86	Particulier; GOEDEREDE
87	Particulier; NIEUWE TONGE
88	Sportvisserij Zuidwest Nederland; DRIMMELEN
89	Comfortcamping Scheldeoord BV; BAARLAND
90	Particulier; NUMANSDORP
91	Particulier; ACHTHUIZEN

DEELREACTIE	INDIENER
92	Vereniging Natuurmonumenten; ROTTERDAM
93	Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging; AMERSFOORT
94	Catamaranvereniging Catpoint; MIJNSHEERENLAND
95	Gemeente Veere; DOMBURG
96	Stichting Het Zuid-Hollands Landschap; DELFT
97	Particulier; SOMMELSDIJK
98	Watersportvereniging Saeftinghe; SINT JANSTEEN
99	Particulier; OUD BEIJERLAND
100	Natuurvereniging Eiland IJsselmonde; MAASDAM
101	Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland; SEROOSKERKE SCHOUWEN
102	Den Hollander Advocaten (namens verschillende particulieren te Dirksland, Middelharnis en Zwijndrecht); MIDDELHARNIS
103	LTO Noord; ZWOLLE
104	Particulier; STAD AAN 'T HARINGVLIET
105	Particulier; SOMMELSDIJK
106	Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen, Port of Antwerp; ANTWERPEN
107	Stichting Dorpsbelangen Ossenisse; OSSENISSE
108	Delta Netwerkgroep; MIDDELBURG
109	Vervallen
110	Vervallen
111	Particulier; OUD BEIJERLAND
112	Particulier; NIEUW BEIJERLAND
113	Particulier; HEINENOORD
114	Vervallen

Bijlage B - Overzicht zienswijzen

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
1	Particulier BIGGEKERKE	Er moeten regels worden opgenomen voor drones. Het is hinderlijk, een inbreuk op de privacy en gevaarlijk.	2.16 Activiteiten – Luchtvaart
2	Particulier MOL (België)	<i>Idem zienswijze 3</i>	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
3	Duikvereniging Blue Marlin RAAMSDONK	Onderwaterleven komt onvoldoende aan bod in dit beheerplan. In dit beheerplan ontbreekt een visie op het gehele ecosysteem. Er is geen sprake van gestructureerde monitoring en/of effectenanalyses onder water. Vele sportduikers willen graag aan monitoring bijdragen. Volgende doelstelling hadden wij graag toegevoegd gezien aan het beheerplan: <ul style="list-style-type: none"> • De Deltawateren verdienen een integrale gebiedsbenadering waarbij de waarde van het onderwaterleven waardering krijgt als basis voor het gehele ecosysteem en derhalve als primair aandachtsgebied opgenomen dient te worden in de beschermingen en beheersmaatregelen. • Monitoren van het onderwaterleven (aantallen, leefwijze, broedplaatsen, effecten van bestortingen, enz.). • Definiëren van doelstellingen m.b.t. biodiversiteit van onderwaterflora en –fauna. • Benoemen van kwetsbare soorten. • Het beschermen van onderwaterleven en biodiversiteit in het algemeen en van kwetsbare soorten in het bijzonder door bescherming van subaquatische habitats en het gehele ecosysteem. 	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
4	Bilzer Duikclub Dolfijn REUVER	<i>Idem zienswijze 3</i>	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
5	Particulier WEMELDINGE	<i>Idem zienswijze 3</i>	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
6	Particulier LAUWE	<i>Idem zienswijze 3</i>	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
7	Particulier	<i>Idem zienswijze 3</i>	1.1 Doelen en maatregelen -

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
	ANTWERPEN		Algemeen
8	Particulier MOL (België)	<i>Idem zienswijze 3</i>	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
9	Particulier VLISSINGEN	<i>Idem zienswijze 3</i>	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
10	Particulier ROTTERDAM	De betonhaven van de Neeltje Jans dient de natuur-toeristische bestemming als anker- en aanlegplaats te behouden en niet de bestemming visserij/ mosselkwekerij te krijgen. Bij de provincie moet er op aangedrongen worden om een winterbestendige steiger aan te leggen, zodanig dat een positieve exploitatie mogelijk is door een commerciële uitbater dan wel de provincie zelf.	2.6 Activiteiten – Recreatie en toerisme
11	Particulier WEMELDINGE	<i>Idem zienswijze 3</i>	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
12-1	Camping de Grevelingen NIEUWE TONGE	In uw plan komt duidelijk naar voren dat na het inwerkingtreden van dit beheerplan activiteiten in de buurt van een Natura 2000-gebied altijd getoetst dienen te worden. Dat wil zeggen dat organisatorisch kleinschalige projecten, evenementen, activiteiten enz. altijd vooraf onderzoek moeten doen naar de eventuele negatieve effecten op het gebied. Begrijpelijk, zeker voor bijvoorbeeld aanleg van grootschalige projecten en opbouw van bijvoorbeeld bedrijven. Onmogelijk, als je bijvoorbeeld als bedrijf eens een kleine activiteit op een strandje, of een evenement wilt organiseren. Toetsing van eventuele negatieve effecten op het gebied is voor organisatorisch kleinschalige projecten, evenementen of activiteiten onmogelijk.	2.18 Activiteiten - Evenementen
12-2		Op locatie Battenoord ontbreekt het kleine strandje op de tekening.	5. Kaarten
12-3		Er worden in de Grevelingen veel nieuwe windmolens geplaatst. Wordt er gekeken naar de cumulatieve en negatieve effecten op de net ingestelde zonerings van bijvoorbeeld de fuut?	2.17 Activiteiten - Energie uit wind en water
13-1	ZLTO, Raad Zeeland 'S-HERTOGEN- BOSCH	We vragen u ecologisch te onderbouwen dat stikstof geen probleem is voor de habitattypen in de Oosterschelde en het beheerplan hierop aan te passen.	1.8 Doelen en maatregelen - PAS
13-2		In het geval van trilveen in de Oosterschelde kan het ministerie van Economische Zaken best onderbouwen dat dit stukje trilveen geen enkele bijdrage levert aan de duurzame instandhouding van het habitatype overgangs- en trilvenen in Nederland. We vragen u dan ook om het aanwijzingsbesluit en het	1.2 Doelen en maatregelen – Reikwijdte en betrokkenen

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		beheerplan hierop aan te passen.	
13-3		We vragen u het beheerplan aan te passen en ecologisch te onderbouwen dat de huidige stikstofemissies geen probleem vormen voor het habitatype schorren en zilte graslanden. Daarmee kan het gebied de Westerschelde ook uit de PAS gehaald worden.	1.8 Doelen en maatregelen - PAS
14	Particulier OPGLABBEEK	<i>Idem zienswijze 3</i>	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
15	Particulier GOES	<i>Idem zienswijze 3</i>	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
16-1	Gorzen en aanwassen van den Lande van Essche OUD BEIJERLAND	De gebruikskarten wijken op verschillende plaatsen af van de geschreven tekst in het concept-beheerplan dan wel het toegangsbeperkingsbesluit (TBB).	5. Kaarten
16-2		De kaart Hollands Diep GEB-10: Beheer, geeft niet de juiste situatie weer nabij Strijensas.	5. Kaarten
16-3		De gebruikskarten geven verwarring.	5. Kaarten
17	Particulier GOEDEREDE	De kaart bij de terinzagelegging gaf een andere grens weer dan de kaart bij de inloopavond. In het verleden is de grond bestemd voor recreatie en als zodoende belast. Nu valt het binnen Natura 2000-gebied en zijn er regels aan de mogelijkheden gesteld. Eerst lag de grond in Duinen van Goeree, nu in Haringvliet, hierover is nooit bericht ontvangen.	5. Kaarten
18-1	Nederlandse Onderwatersport Bond VEENENDAAL	<i>Idem zienswijze 3</i>	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
18-2		Waar in het algemeen beheerplan op pagina 77 allerlei vormen van (water)recreatie worden genoemd, ontbreekt sportduiken in de paragraaf 8.3 Recreatie. Omdat deze activiteit op andere plekken in het ontwerp wel wordt genoemd, zien wij graag dat de activiteit sportduiken aan het overzicht wordt toegevoegd.	6.1 Redactie - Wijzigingen
19-1	Coalitie Delta Natuurlijk MIDDELBURG	Er wordt een algemene toezichts- en handhavingsaanpak voor categorie 4-activiteiten beschreven. Wij willen Rijkswaterstaat vragen om deze aanpak op alle recreatie-activiteiten toe te passen en niet alleen op de activiteiten die vallen onder categorie 4.	3.2 Uitvoering – Toezicht en handhaving

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
19-2		De Coalitie Delta Natuurlijk verzoekt Rijkswaterstaat om het uitvoeringsprogramma voor toezicht en handhaving uit te werken en voldoende capaciteit te waarborgen om de doelen uit het beheerplan te kunnen realiseren.	3.2 Uitvoering – Toezicht en handhaving
20	Watersportverbond ZIERIKZEE	Wij willen aandringen op het instellen van een maatschappelijk overleg (zoals bij de Voordelta) waarin jaarlijks de resultaten van het monitoringprogramma worden voorgelegd aan betrokken organisaties.	3.4 Uitvoering – Onderzoek en monitoring
21	Scoutcentrum Zeeland VEERE	In de tekst van het beheerplan staat nu alleen: “Verblijfsrecreatie: buiten begrenzing, bungalowparken, (mini)campings”, terwijl er ook genoemd zou moeten worden dat er deels ook verblijfsrecreatie binnen de begrenzing is, namelijk op het Scoutingterrein Scout Centrum Zeeland bij Veere.	6.2 Redactie – Geen wijziging
22	Particulier HANSWEERT	Op het achterlaten van vislood door sportvissers in het water, de grootste bron van loodverontreiniging naar het oppervlaktewater, wordt in dit ontwerp waterbeheerplan in het geheel niet ingegaan.	2.7 Activiteiten - Sportvisserij
23	Museum Stichting v/h Rotterdamsche Tramweg Maatschappij OUDDORP	In uw bijgevoegde tekening 'Recreatie' is bestaand verloop, ligging en lengte van stoomtram na Middelpaathaven richting Scharendijke in het geheel niet opgenomen. Gelieve deze trambaan in uw tekeningen op te nemen.	5. Kaarten
24	Machinefabriek Padmos HARDINXVELD GIESSENDAM	De grens van het onderdeel De Scheelhoek is om topografische redenen zodanig getrokken dat zich aan de westzijde van dit gebied een brede strook binnen het Natura 2000-gebied bevindt (nabij het terrein van indieners), waar zich geen te beschermen natuurwaarden voordoen.	1.2 Doelen en maatregelen - Reikwijdte en betrokkenen
25	Adviesgroep Borm en Huijgens ETTEN-LEUR	Natura 2000 heeft een stagnerende invloed op natuurontwikkeling.	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
26	Poleij Zeegroenten KRUININGEN	Enkele vragen betreffende snijden zeegroenten op de Plaat van Valkenisse: <ul style="list-style-type: none"> - Wanneer is de ingangsdatum van het beheerplan? - I.v.m. risico om alleen met een bootje de Westerschelde op te gaan, gaan we nu altijd met z'n tweeën zeegroenten snijden. Kan dit zodra Natura 2000 van kracht is zo doorgaan? - Wanneer ik in de toekomst mijn bedrijf verkoop, is deze ontheffing dan overdraagbaar of is deze persoonsgebonden? - Mag mijn personeel ook van deze ontheffing gebruik maken? 	2.11 Activiteiten – Zeegroenten en schelpdieren oogsten

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
27-1	Particulier VLISSINGEN	De Oosterscheldekering leent zich voor het opwekken van elektriciteit door waterkracht. Het beheerplan zou daar aandacht aan moeten besteden.	2.17 Activiteiten- Energie uit wind en water
27-2		Roggenplaat dient verhoogt te worden door het aanbrengen van zand. Om de stroming bij die plaat te verminderen dienen de openingen in de kering bij die plaat gesloten te worden.	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden - Oosterschelde
28-1	Wereld Natuur Fonds ZEIST	Met de maatregelen zoals voorgesteld in het beheerplan worden met name trekvisserij naar onze mening onvoldoende beschermd. Wij vragen u om de beoordeling van de beroepsvisserij onderdeel van het beheerplan te maken zodat het een toetsingskader kan vormen voor de beoordeling bij individuele vergunningverlening. Er wordt nu louter verwezen naar de vergunningplicht in het kader van de Natuurbeschermingswet van de beroepsvisserij als kader om een afweging te maken of en hoe deze activiteit kan en mag plaatsvinden. Dit terwijl het beheerplan het kader zou moeten zijn voor die afweging, in samenhang met alle andere activiteiten die van invloed kunnen zijn op de betreffende instandhoudingsdoelstellingen.	2.2 Activiteiten - Beroepsvisserij
28-2		Het belang van de Kier voor de herstelopgave voor trekvis is te hoog ingeschat. Wij pleiten er daarom voor om het kierbeheer zo in te richten dat de kier maximaal van nut kan zijn voor de vismigratie en een zo natuurlijk mogelijke zoet-zoutovergang. Of hier tenminste onderzoek voor te agenderen in het beheerplan. Wij vragen u het belang van onderzoek naar het kierbeheer, aanvullende maatregelen en het realiseren van deze Permanent Oostelijke Aanvoer voor versterken van de vismigratiemogelijkheden in de agenda van het beheerplan op te nemen.	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden – Haringvliet
28-3		De Natura 2000-herstelmaatregelen die zeker in het afgesloten Haringvliet nodig zijn om het beoogde rijke ecologische potentieel te behalen worden in dit Natura 2000-beheerplan niet genoemd.	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden – Haringvliet
29	Particulier TIEL	De Westerschelde en ook het huidige Land van Saeftinghe zijn door Nederland onder het regime van Natura 2000 gebracht om een duurzame ontwikkeling van haar natuur te bewerkstelligen en die te behouden. Het beheerplan gaat daar voor het overgrote deel aan voorbij.	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden – Westerschelde & Saeftinghe
30-1	Kitesurfing Zeeland KRABBENDIJKE	Uitgebreide argumenten voor toestaan kitesurfen bij Bath en Zimmermangeul. Volgens de inzenders is niet de juiste informatie gebruikt bij het niet aanwijzen van deze spot en zou deze daarom alsnog moeten worden toegevoegd als kitesurfspot die onder voorwaarden is toegestaan in het beheerplan.	2.8 Activiteiten - Kitesurfen en strandzeilen
30-2		Uitgebreide argumenten voor ander ontwerp kitesurflocatie Krabbendijke. Volgens de inzenders kan met een herontwerp van deze spot deze spot beter geschikt worden voor kitesurfers zonder dat dit negatieve effecten heeft op de natuurwaarden.	2.8 Activiteiten - Kitesurfen en strandzeilen

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
31	Particulier KAPELLE	Uitgebreide reactie op aanwijzen kitesurflocatie Krabbendijke. Inzender is tegenstander van deze spot als kitesurflocatie vanwege issues met veiligheid en handhaafbaarheid.	2.8 Activiteiten - Kitesurfen en strandzeilen
32	Particulier HOVE	<i>Idem zienswijze 3</i>	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
33	Particulier YERSEKE	In Oosterschelde hoofdstuk 4.2 'Vrijgestelde activiteiten zonder specifieke voorwaarden', komt visserij met kubben en korven niet terug. Ook onder 4.3 'Vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden' wordt de visserij met kubben en korven niet genoemd. Onder 4.2 zou de kreeftenvisserij op visvakken dienen te worden genoemd. Oesterhangcultuur boven schelpdierpercelen en visvakken zou moeten komen te vallen onder vrijgestelde activiteiten.	5.1 Redactie – Wijzigingen 6.2 Redactie – Geen wijziging
34-1	Waterschap Scheldestromen MIDDELBURG	Het Natura 2000 Beheerplan Deltawateren mag in de (nabije) toekomst geen belemmering vormen voor noodzakelijke aanpassingen van de waterkeringen langs de Deltawateren om de wettelijke norm voor de bescherming tegen overstromen te handhaven.	2.12 Activiteiten – Beheer waterkeringen
34-2		Wij gaan ervan uit dat aanpassing van de dijkbekleding valt onder de reguliere beheertaken van het waterschap en daarmee zonder natuurbeschermingswetvergunning uitgevoerd kunnen worden.	2.12 Activiteiten – Beheer waterkeringen
34-3		In het oosten van Zeeuws-Vlaanderen is het dijktraject Baalhoek-Kruispolderhaven aangemerkt als geen doorgaande fietsroute. Voorafgaand aan de dijkversterking in het kader van het project Zeeweringen kon hier wel gefietst worden. Wij verzoeken u daarom dit dijktraject open te stellen voor recreatief medegebruik, ook in de vorm van fietsen. Ook zijn wij van mening dat het dijktraject Baalhoek-Kruispolderhaven kan bijdragen aan het realiseren en sluitend maken van deze fietsinfrastructuur.	2.6 Activiteiten – Recreatie en toerisme
35	Particulier GOES	De buitendijkse onderhoudsweg tussen Goese Sas en Katseveer is afgesloten voor fietsverkeer, maar deze afsluiting is zodanig uitgevoerd dat fietsers hier toch komen. Er moet een voor fietsers normaal berijdbare dijkovergang komen vanaf het buitendijkse fietspad naar de binnenkant van de dijk. Dat geldt ook voor de buitendijkse weg tussen Schorretje Nummer Eén en het Katseveer.	2.6 Activiteiten – Recreatie en toerisme
36-1	Gemeente Kapelle KAPELLE	Het is erg onbegrijpelijk en niet doordacht om het ontwerpbeheerplan ter inzage te leggen in een periode dat al erg veel inwoners, gebruikers van het gebied, met vakantie zijn, namelijk van 19 juni tot en met 30 juli 2015.	4.1 Proces van totstandkoming – Overleg en zienswijzeprocedure
36-2		De hoeveelheid aan stukken en omvang van verschillende documenten maakt het zonder een goede	4.1 Proces van totstandkoming –

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		wegwijzer niet mogelijk de informatie te doorgronden.	Overleg en zienswijzeprocedure
36-3		Bewoners zijn niet anders geïnformeerd over het bestaan van het ontwerpbeheerplan dan via de advertentie in de dagbladen over de terinzagelegging. Door onvoldoende publiciteit hebben de individuele gebruikers volstrekt niet een eerlijke mogelijkheid gekregen om inspraak te leveren.	4.2 Proces van totstandkoming - Communicatie
36-4		In diverse bijlagen zijn figuren en kaarten gebruikt uit andere rapporten. Het gebruik van deze onderdelen in het rapport heeft er voor gezorgd dat veel van deze figuren erg slecht leesbaar zijn.	5. Kaarten
36-5		In de 2 jaar tussen klankbordgroep en ontwerpbeheerplan zijn er door voortschrijdend inzicht en meer kennis nog behoorlijke verschillen ontstaan met de inhoud, gevolgen en effecten van het beheerplan ten opzichte van de versies die de klankbordgroepen heeft gezien. Deze zijn niet teruggekoppeld naar de klankbordgroep. Het is dan ook voor velen onduidelijk hoe het bevoegd gezag denkt de instandhoudingsdoelen van de afzonderlijke wateren en de zuidwestelijke delta te halen.	4.1 Proces van totstandkoming – Overleg en zienswijzeprocedure
36-6		Waarom wordt er afgezien van het opnemen van een toetsingskader voor evenementen?	2.18 Activiteiten - Evenementen
36-7		Natura 2000 wordt nog altijd als last gezien. Het beperkt de ontwikkelingsmogelijkheden en is 'lastig'. Hierdoor krijgt Natura 2000 een negatieve klank. Dit terwijl Natura 2000 een bewijs is van de aanwezigheid van topnatuur. Het geeft toeristen de zekerheid dat er waardevolle natuur te beleven is. We zien het als gemiste kans dat dit moment van de lancering van het ontwerp-beheerplan niet gebruikt is om juist het positieve van de aanwijzing duidelijk naar buiten te brengen. Waarschijnlijk zorgt het door de manier waarop het ontwerp-beheerplan is gelanceerd zelfs als een versterking van het negatieve gevoel die de Natura 2000 al oproept bij het merendeel van ondernemend Zeeland.	4.2 Proces van totstandkoming - Communicatie
37-1	Gemeente Noord-Beveland WISSENKERKE	Graag alsnog een toetsingskader voor evenementen opnemen. Mocht dit niet haalbaar zijn, dan verzoeken wij u om in elk geval een loketfunctie aan de gemeente te geven, waarbij organisatoren in eerste instantie bij de gemeente terecht kunnen en de gemeente per geval overleg pleegt met de provincie.	2.18 Activiteiten - Evenementen
37-2		Wij willen uw aandacht vragen voor het bestemmingsplan "Havengebied Kamperland" dat in 2010 is vastgesteld. In dit bestemmingsplan is de aanleg van nieuwe ligplaatsen voorzien. Deze zijn momenteel nog niet aangelegd. In het kader van de bestemmingsplanprocedure is echter al een natuurtoets uitgevoerd. Wij verzoeken u daarom om in het beheerplan expliciet ruimte te bieden voor de uitvoering van dit project.	2.19 Activiteiten - Toekomstige ontwikkelingen
37-3		Daarnaast willen wij u wijzen op enkele onvolkomenheden op de gebruikskaat in bijlage C:	5. Kaarten

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		<ul style="list-style-type: none"> • Uithaven Kamperland (140 ligplaatsen) ontbreekt. • het haventje bij RCN De Schotsman (90 ligplaatsen) ontbreekt. 	
37-4		In lijn met onze zienswijze onder punt 2 verzoeken wij u om in het beheerplan in algemene zin ruimte te bieden voor de uitvoering van projecten die bestemmingsplanmatig al zijn geregeld én zijn getoetst op natuureffecten.	2.19 Activiteiten - Toekomstige ontwikkelingen
38-1	N.V. Zeeland Seaports TERNEUZEN	Het ankeren en overslag van lading op de Westerschelde mist als activiteit op de gebruikskarten van de Westerschelde.	5. Kaarten
38-2		De voorgestelde kitesurflocatie Kaloot heeft voor ons als havenbeheerder een zeer ongunstige ligging. Wij dringen er dan ook sterk op aan dat deze locatie in het definitieve beheerplan niet officieel wordt aangewezen.	2.8 Activiteiten - kitesurfen en strandzeilen
39	Wildbeheereenheid Hoeksche Waard PIERSHIL	Samenvattend stellen wij de navolgende aanpassingen voor: <ul style="list-style-type: none"> - Jacht toestaan als niet-vergunningplichtige activiteit, al dan niet met mitigerende maatregelen. Over de invulling daarvan willen wij graag input leveren. - Beheer en schadebestrijding op ganzen in de zomerperiode als niet vergunningplichtige activiteit aanmerken. - Schieten en benadering van een beverburcht tot op maximaal 50 meter van de burcht. - Het betrekken van de WBE bij de totstandkoming van de definitieve teksten van het beheerplan. - Toevoegen van een paragraaf over de effecten van de aanwezigheid van de grote aantallen overzomerende ganzen op de habitatsoorten. 	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding 4.1 Proces van totstandkoming – Overleg en zienswijzeprocedure
40-1	HISWA AMSTERDAM	Wat is het cumulatief effect van de te nemen maatregelen op het toeristisch product Zeeland? Ook voor de zeven deelgebieden is het wenselijk om per gebied de sociaaleconomische effecten te meten en in beeld te brengen.	2.6 Activiteiten – Recreatie en toerisme
40-2		Het is van groot belang dat de onderzoekplicht van de ondernemer ten aanzien van (vermeende) verstoring haalbaar is. Daarmee doelen wij op de soms torenhoge kosten aan de kant van de ondernemer, welke een forse belemmering kunnen zijn om de plannen door te zetten. Deze situatie is uiteraard ongewenst.	2.19 Activiteiten – Toekomstige ontwikkelingen
40-3		In het ontwerpbeheerplan worden de watersportbedrijven niet altijd op de juiste wijze op de kaarten aangegeven. Ook zijn er watersportbedrijven die op de ene kaart wel en de andere kaart weer niet	5. Kaarten

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		worden aangegeven. Wij zijn van mening dat de aanduiding van de bedrijven uniform en zonder fouten dient te zijn. Wij verzoeken u dan ook om aan dit aspect nogmaals aandacht te schenken.	
40-4		De sector acht het van groot belang dat er jaarlijks overleg plaats vindt met de overheden om monitoringgegevens te bespreken.	3.4 Uitvoering – Onderzoek en monitoring
40-5		Wij vinden het belangrijk dat de te nemen maatregelen duidelijk gecommuniceerd worden naar de gebruikers van het gebied.	3.3 Uitvoering – Communicatie en overleg
41-1	Vereniging De Carnisse Grienden RHOON	Hoe verhoudt het verminderde onderhoud van de grienden zich tot de instandhoudingsdoelstellingen? Wat wordt bedoeld met 'voortzetting van beheer'? Is dat voortzetting van het beheer zoals dat vóór de bezuinigingen werd uitgevoerd? En wordt het nog aan te leggen natuurgebied in het Buitenland van Rhooen bij de doelstellingen voor het Oude Maas gebied betrokken?	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden – Oude Maas 3.1 Uitvoering - Natuurbeheer
41-2		Waar wij ons als vereniging zorgen over maken, is over activiteiten net buiten de begrenzing van het gebied, maar die wel significante effecten kunnen hebben op de beschermde dieren, de bever en de noordse woelmuis en op bijzondere vogelpopulaties. In aansluiting daarop onze vraag om in het definitieve beheerplan ook verdere richtlijnen op te nemen voor activiteiten met significante effecten in direct aan het Natura 2000-gebied grenzende locaties.	1.2 Doelen en maatregelen – Reikwijdte en betrokkenen
41-3		In de programmabegrotingen van Recreatieschap IJsselmonde voor 2015 en 2016 staat niets meer vermeld over het onderhoud van de grienden. Wie wordt er verantwoordelijk voor het beheer van het Oude Maas gebied ten noorden van de rivier? Wordt er door die beheerder een verder uitgewerkt beheerplan gemaakt? Hoe kunnen natuurorganisaties zoals de vereniging 'De Carnisse Grienden' betrokken blijven/worden bij de uitvoering van het beheerplan door die beheerder? Wie ziet toe op de voortgang?	3.1 Uitvoering – Natuurbeheer
41-4		Zoals u mogelijk heeft vernomen, heeft professor Cees Veerman een advies uitgebracht over de plannen voor het Buitenland van Rhooen, een aan de Rhooense en Carnisse Grienden grenzend gebied. Een aanbeveling in dit advies 'Behoud de Polders van het Buitenland van Rhooen' is: "Er moet worden overwogen of een beperkt deel van de middelen voor het Buitenland van Rhooen mede kan worden aangewend om de noodzakelijke herstelwerkzaamheden van de grienden en Klein Profijt te ondersteunen, waarmee de meerwaarde van het gehele gebied sterk zal toenemen." Naar aanleiding hiervan hebben wij de vraag of deze aanbeveling bij de verdere uitwerking van het uitvoeringsplan zal worden meegenomen.	3.1 Uitvoering – Natuurbeheer

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
42-1	Stichting Behoud de Zak van Zuid-Beveland NISSE	Wij vinden de wijze waarop het ontwerpbeheerplan ter inzage wordt gelegd teleurstellend. Inzagetermijn is te kort, deels in een vakantieperiode, en de documenten zijn alleen digitaal beschikbaar of slechts op vijf adressen in te zien.	4.1 Proces van totstandkoming – Overleg en zienswijzeprocedure
42-2		Uit het ontwerp-beheerplan en ook dat voor de Westerschelde blijkt een onthutsend gebrek aan ambitie. Het is uiterst minimaal wat aan maatregelen wordt voorgesteld.	1.1 Doelen en maatregelen – Algemeen
42-3		Bij het opstellen van een beheerplan horen de natuurbelangen voorop te staan en niet het bestaand en toekomstig gebruik.	1.1 Doelen en maatregelen – Algemeen
42-4		De Westerschelde verkeert in ongunstige staat van instandhouding. Dan mag er een actievere inzet worden verwacht dan alleen aanleg van een broedvogeleiland en herstel Voorland Nummer Een.	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden – Westerschelde & Saeftinghe
42-5		Verwezen wordt naar al genomen maatregelen in het kader van de 2e verdieping van de Westerschelde. Zijn die dan niet al (deels) meegenomen in de beoordeling van de staat van instandhouding?	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden – Westerschelde & Saeftinghe
42-6		De toegankelijkheid van gebieden mag duidelijker worden aangegeven, met minder uitzonderingen. Nee, tenzij als uitgangspunt en niet ja, tenzij.	3.3 Uitvoering – Communicatie en overleg
42-7		Snelle recreatievaart en kitesurfen moet in de Westerschelde niet worden toegestaan.	2.8 Activiteiten – kitesurfen en strandzeilen 2.9 Activiteiten - Recreatievaart
42-8		Handhaving van de regels krijgt in de praktijk absoluut geen voorrang. Het toezicht zowel op water als op land, is nu al volstrekt onvoldoende.	3.2 Uitvoering – Toezicht en handhaving
43-1	Particulier YERSEKE	Het streven naar een nulrisico op het verdrinken van vogels op zich is geen voorwaarde om te kunnen voldoen aan de Natura 2000-doelstellingen. Relevant is in hoeverre het eventueel verdrinken van vogels een significant effect kan hebben op de vogelaantallen. Aangezien de maatregel niet nodig is om de Natura 2000-doelstellingen te realiseren en de maatregel ten koste gaat van onze vangstmogelijkheden zijn wij van mening dat de keerwantverplichting uit het beheerplan dient te worden geschrapt.	2.2 Activiteiten - Beroepvisserij
44	Dorpsraad Nieuwvliet NIEUWVLIET	Het Natura 2000 Beheerplan Deltawateren 2016 - 2022 mag geen beletsel vormen noch beperkingen met zich meebrengen voor de realisatie van een Wandel- Fietsboulevard te Nieuwvliet-Bad.	2.19 Activiteiten - Toekomstige ontwikkelingen

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
45-1	Vereniging van beroepsvissers De Grevelingen ZIERIKZEE	Bijlage 10 (GEB-4): het gebied voor de 'individuele visser' in Visserij (i.c. dhr. P. Maaskant) is onjuist ingetekend.	5. Kaarten
45-2		Pag. 18, onder het kopje 'Activiteiten in de Grevelingen' <ul style="list-style-type: none"> • Er is niet 500 ha maar 550 ha in gebruik voor oesterkweek. • Er worden niet alleen platte oesters maar ook Japanse oesters geproduceerd. • Invang van mosselzaad met MZI's ontbreekt in dit overzicht (per 2015 op 10 ha). 	6.1 Redactie - Wijzigingen
45-3		Waarom de toevoeging 'De landelijke trend dat de palingbestanden achteruitgaan, geldt ook voor de Grevelingen'? Voor de andere Deltawateren geldt dit ook, maar is daar niet in de beheerplannen opgenomen.	6.1 Redactie - Wijzigingen
45-4		Pag. 66, onder het kopje 'Beroepsvisserij met vaste vistuigen': in de Grevelingen wordt niet met de zegen gevist. Daarvoor zijn ook geen vergunningen verleend.	6.1 Redactie - Wijzigingen
45-5		De activiteiten voor de beroepsvisserij zijn in de nadere effectenanalyse (NEA) getoetst. Er worden maatregelen voorgesteld om de zekerheid - waarvan in de NEA is geconstateerd dat deze al voldoende groot is - verder te verhogen. Dat deze extra zekerheid nodig is vanuit Natura 2000 of anderszins wordt daarbij niet gemotiveerd. Deze stellingname is daarmee subjectief.	2.2 Activiteiten - Beroepsvisserij
45-6		Gesteld wordt dat 'niet-selectieve vismethoden of vismethoden waar bijvangst (aangewezen vogelsoorten) de dood vinden zijn niet toegestaan'. Dit betekent dat alleen een nulrisico op het verdrinken van vogels in vaste vistuigen vanuit Natura 2000 aanvaardbaar zou zijn. Dit is onjuist. Bij de beoordeling van activiteiten in het kader van Natura 2000 dient te worden onderzocht en getoetst in hoeverre de activiteit een als significant te beoordelen effect kan hebben op in dit geval de populatieontwikkeling van betreffende vogelsoorten. Een nulrisico op het verdrinken van vogels is daarvoor geen voorwaarde en wordt als zodanig in passende beoordelingen elders ook niet toegepast.	2.2 Activiteiten - Beroepsvisserij
45-7		Vervolgens wordt gesteld: 'Dit betekent dat beroepsvisserij niet met staand want en/of hoekwant mag worden bedreven'. Ook hier geldt dat aansluiting bij beoordelingen voor andere wateren ontbreekt. Zo is van de visserij met staand want in de Westerschelde en het Veerse Meer beoordeeld dat deze in het beheerplan kan worden opgenomen.	2.2 Activiteiten - Beroepsvisserij
45-8		In de Grevelingen wordt momenteel niet met staand want of hoekwant gevist en daarvoor zijn ook geen	6.2 Redactie – Geen wijziging

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		vergunningen verleend. Mocht dat alsnog gebeuren, dan is dat een nieuwe activiteit en zal daarvoor een Nb-wet procedure worden doorlopen. Dit punt is daarmee een non-issue, met als voorstel de passage over staand want en hoekwant uit het OBP te schrappen.	
45-9		Het sluiten van gebieden middels TBB voor visserij wordt onvoldoende beargumenteerd. Voorstel: schrappen dat het TBB van de Grevelingen ook van toepassing is voor de visserij.	2.2 Activiteiten - Beroepsvisserij
45-10		Zeehonden zijn geen beschermde soort in de Grevelingen en dienen daarom niet beschermd te worden middels een keerwant in de hokfuik.	2.2 Activiteiten - Beroepsvisserij
45-11		Een beheerplan is niet het platform om bepaalde activiteiten op voorhand te verbieden. Voor activiteiten die niet in het beheerplan kunnen worden opgenomen geldt dat deze een vergunningprocedure Nb-wet dienen te doorlopen. Geadviseerd wordt de redactie van het ontwerpbeheerplan op dit punt te doorlopen.	6.1 Redactie - Wijzigingen
46	Vereniging van beroepsvissers Oosterschelde, Westerschelde en Voordelta ZIERIKZEE	Wij zijn verrast dat de discussie omtrent nut en noodzaak rond het instellen van TBB-gebieden in relatie tot de visserij met vaste vistuigen en alternatieven daarvoor zoals die in de Oosterschelde is gevoerd, op generlei wijze in de afwegingen voor de Westerschelde wordt meegenomen. Overeenkomstig als voor de Oosterschelde zijn wij van mening dat het instellen TBB-gebieden in de Westerschelde onnodige belemmeringen oplegt aan onze visserij. Daar waar bescherming vanuit Natura 2000 noodzakelijk is, dan wel om andere redenen de wens bestaat beschermende maatregelen te treffen, zijn wij uiteraard bereid mee te denken hoe dit zodanig kan worden ingevuld dat hinder voor de visserij wordt geminimaliseerd en dus aanvaardbaar is, zoals dat ook voor de Oosterschelde met succes is gebeurd. Het tijdspad rond het vaststellen van het beheerplan Westerschelde biedt daarvoor wellicht onvoldoende ruimte. In dat geval is ons voorstel de vaste visserij in de Westerschelde uit het beheerplan te halen en daarvoor conform de Oosterschelde een vergunningtraject te starten. Wij hopen daarbij dat wij net als voor de Oosterschelde financiële steun kunnen krijgen voor de uitvoering daarvan.	2.2 Activiteiten – Beroepsvisserij
47-1	Nationaal Park Oosterschelde MIDDELBURG	De Oosterschelde wordt niet gekenmerkt in het ontwerpbeheerplan als Nationaal Park Oosterschelde, een belangrijk beeldmerk van de Oosterschelde. Het Nationaal Park Oosterschelde bestaat uit Algemeen Bestuur en heeft een Communicatie- en Educatietak. Graag ziet het Nationaal Park dit terug in het beheerplan.	6.1 Redactie - Wijzigingen
47-2		Daarnaast wordt in het overzicht nog 'publieksactiviteiten' achter NPO gemist. En achter ZMF staat 'Oosterscheldeweek'. Dit was een eenmalige samenwerking in 2012, maar Nationaal Park Oosterschelde en IVN zijn initiatiefnemer en organisator van de Oosterscheldeweek. Ook dit graag aanpassen.	6.1 Redactie - Wijzigingen

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
47-3		<i>Idem zienswijze 3.</i>	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
48-1	Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard STRIJEN	In het verleden is er wel sprake van geweest dat er om Natura 2000 nog een invloedgebied zou zijn waar ook beperkingen zouden moeten gelden. Is hier van afgestapt? Wat zijn de gevolgen?	1.2 Doelen en maatregelen – Reikwijdte en betrokkenen
48-2		De regio ziet graag dat er op een constructieve wijze wordt meegedacht met de economische ontwikkelingen in deze gebieden waarbij de Hoeksche Waard zich goed realiseert dat bij een goede balans er sprake is van een win-winsituatie.	2.19 Activiteiten - Toekomstige ontwikkelingen
48-3		De brief van de Faunabeheereenheid Zuid-Holland (regiogroep Noordelijke Delta) laat zien dat er in de praktijk toch andere ervaringen zijn als het gaat om instandhoudingsdoelstellingen (ganzen) die in de ontwerpbeheerplannen zijn opgenomen en dus tegenstrijdig zijn. Hier graag meer duidelijkheid over.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
48-4		<ul style="list-style-type: none"> - De voettekst van het beheerplan Haringvliet gaat over het beheerplan Oude Maas, ook de eerste alinea van de samenvatting gaat hierover. - Op diverse punten in zowel de tekst als op de kaarten wordt het Natuur- en Recreatieschap Haringvliet genoemd, dit moet Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta zijn. - Zowel in de tekst als op de kaarten worden de termen Oosterse Bekade Gorzen en Oosterse Slobbegorzen door elkaar gebruikt. Op pagina's 16 en 59 komen zelfs allebei de termen gelijktijdig voor. Aandacht voor de juiste benaming, de Oosterse Bekade Gorzen liggen naast Numansgors. - Op pagina 53 wordt de Oosterse Bekade Gorzen genoemd als niet toegankelijk. Dit correspondeert niet met de tekst op pagina 16 waarin staat dat de beheerder beperkingen aan de toegankelijkheid heeft gesteld. De tekst op pagina 16 is o.i. juist omdat het gebied wel degelijk te bezoeken is, zelfs met een houten looppad, een vlonder en een verrekijker op het uitkijkpunt middenin het gebied. 	5.1 Redactie – Wijzigingen 6.2 Redactie – Geen wijziging
48-5		<ul style="list-style-type: none"> - Op kaarten 9, 11 en 17 ontbreekt het vaarwegvak naar Numansgors. - Op kaarten 8 en 9 ontbreekt de fietsroute in de Ambachtsheerlijkheid naar Oosterse Bekade Gorzen. - Op kaart 9 wordt Numansgors benoemd als gebied voor verblijfsrecreatie, dit is onjuist. 	5. Kaarten

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		<p>Numansgors is een volwaardige woonwijk, van verblijfsrecreatie is geen sprake meer.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Op kaart 14 staat Bureau Beheer Landbouwgronden als beheerder van de Oosterse Bekade Gorzen, dit is onjuist; Staatsbosbeheer is hier beheerder. En o.i. is dit ook van toepassing op de gronden bij de Hoogezandse polder. - Op kaart 16 wordt de Oosterse Bekade Gorzen als akkerbouwgebied aangegeven, maar dit is gewoon natuur. Dit hoort niet ingekleurd te zijn, op kaart 15 staat het wel goed. 	
48-6		Het is onduidelijk of er voor het regionaal bedrijventerrein in gebied Oude Maas consequenties verbonden zijn aan het gebruikmaken van het beheerplan als toetsingskader in het kader van de PAS.	1.8 Doelen en maatregelen - PAS
48-7		<ul style="list-style-type: none"> - In de bijlage 'recreatie' is tussen het Bruggenhoofd van de Barendrechtsebrug en Kuipersveer een fietsroute direct langs de Oude Maas ingetekend. Dit is een wandelroute. - In de bijlage 'recreatie op de oever' mist een uitkijkpunt ter hoogte van Kuipersveer. - In de bijlage 'recreatie op het water' staat de Oude Tol ingetekend als zwemlocatie. Hier geldt een zwemverbod. 	5. Kaarten
48-8		Wij zien mogelijkheden om een gezamenlijke inspanning te leveren om ons project Polder Buitenzomerland aan te laten sluiten op het beheer van het Natura 2000-gebied Oude Maas. Een samenwerking hierin is wenselijk. Ook kunnen de budgetten mogelijk gecombineerd worden om tot een optimaal beheer te komen.	3.3 Uitvoering – Communicatie en overleg
48-9		Het Bruggenhoofd van de voormalige Barendrechtsebrug valt binnen de begrenzing van het Natura-2000 gebied. Dit Bruggenhoofd biedt recreatieve kansen met in achtneming van de natuurwaarden in het gebied. Een recreatieve ontwikkeling op het Bruggenhoofd zou zelf een bijdrage kunnen leveren aan de natuurcultuur en beleving. Inzender vraag dit mee te nemen als maatregel in het beheerplan.	1.2 Doelen en maatregelen – Reikwijdte en betrokkenen
49-1	Gemeente Schouwen-Duiveland ZIERIKZEE	Bij de start van het proces was er een uitgebreide betrokkenheid van een groot aantal stakeholders via de klankbordgroepen, de BAND (bestuurlijke adviesorgaan Natura 2000 Deltawateren) en de BOND (bestuurlijk overleg Natura 2000 Deltawateren). Het is voor een ieder die het proces niet gevolgd heeft erg lastig de informatie uit het beheerplan te doorgronden. Helaas werd de voorbereiding de laatste jaren gedaan zonder de klankbordgroepen hierbij te betrekken. Hierdoor ontstonden allerlei uitvoeringsplannen en werden afspraken uit het verleden soms gewijzigd door moverende redenen, maar niet altijd gecommuniceerd. Het werd zelfs voor ons als gemeente die vertegenwoordigd was in de klankbordgroepen daardoor erg lastig om inzicht te krijgen wat het gevolg is van het beheerplan.	4.1 Proces van totstandkoming – Overleg en zienswijzeprocedure

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
49-2		<p>Voor een serieuze inspraakprocedure is goede communicatie over de inhoud van dit plan noodzakelijk. Daarin zijn wat missers gemaakt.</p> <p>1. Moment van terinzagelegging van half juni tot eind juli is erg ongelukkig gekozen in verband met de vakantieperiode.</p> <p>2. De hoeveelheid van documenten. Hoewel er wel een 'leeswijzer' is gemaakt, geeft deze onvoldoende inzicht en is het voor een niet ingevoerde lezer onmogelijk om de weg er in te vinden.</p> <p>3. Publiciteit rond de terinzagelegging. Er is nergens beknopt te lezen wat het beheerplan betekent voor bepaalde doelgroepen die gebruik maken van de wateren. Er is wel besloten om een factsheet/flyer te maken per doelgroep wat het beheerplan behelst, maar pas als het is vastgesteld.</p>	<p>4.1 Proces van totstandkoming – Overleg en zienswijzeprocedure</p> <p>4.2 Proces van instandhouding - Communicatie</p>
49-3		<p>In diverse bijlagen zijn figuren en kaarten gebruikt uit andere rapporten. Het gebruik van deze onderdelen in het rapport heeft er voor gezorgd dat veel van deze figuren erg slecht leesbaar zijn. Daarnaast zijn verschillende digitale kaarten die terinzage liggen erg onoverzichtelijk doordat de gehanteerde schaal erg groot is en gewerkt wordt met symbolen die in sommige gevallen gedeeltelijk over elkaar vallen. Het is daardoor niet altijd even helder wat het uitgangspunt is waar het beheerplan op gebaseerd is.</p>	5. Kaarten
49-4		Graag alsnog een toetsingskader voor evenementen opnemen.	2.18 Activiteiten - Evenementen
49-5		De mitigerende maatregelen voor vast vistuig visserij zijn onnodig verzwarend voor deze beroepsgroep. In de Grevelingen is een duurzaam palingbeheer. Er wordt door de beroepsgroep zelf gezorgd dat het palingbestand gehandhaafd blijft.	2.2 Activiteiten - Beroepsvisserij
49-6		<i>Idem reactie 45-11.</i>	6.1 Redactie - Wijzigingen
49-7		Door bovenstaande handelwijze bij de inspraak van het beheerplan zonder veel communicatie, is de kans om juist het positieve van de Natura 2000-gebieden over te brengen gemist en zal of is het negatieve beeld, eerder versterkt.	4.2 Proces van instandhouding - Communicatie
50-1	Wildbeheereenheid Putten EDE	Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding zijn in dit concept beheerplan als zeer negatief neergezet terwijl de stemming begin juli 2015 over de nieuwe Wet natuurbescherming juist met een overweldigende meerderheid van 122 stemmen voor is aangenomen. In de Memorie van Toelichting (MvT) van de nieuwe wet is op blz. 237 opgenomen dat er gejaagd mag gaan worden in Natura 2000-gebieden, daar waar onder de huidige wet de jacht niet geopend wordt in bepaalde Natura 2000-gebieden. In ons geval bijvoorbeeld het Haringvliet. Kort samengevat: jagen in Natura 2000-gebieden is	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		toegestaan mits het niet conflicteert met de belangen van het gebied. Wij vinden die notie onvoldoende terug in het beheerplan.	
50-2		In verschillende delen van de grienden wordt gejaagd, binnen de Natura 2000-begrenzing. Dit is in het verleden getoetst en hieruit is gebleken dat dit vergunningvrij kan plaatsvinden. In de thans voorliggende stukken is dit niet te lezen.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
50-3		Ingevolge afb 3.2 (Oude Maas, 2015) worden delen van het begrenzingsgebied aangewezen als (mogelijke) habitat van de noordse woelmuis. Verder is opgenomen dat deze rietvelden niet doorkruist mogen worden om verstoring te voorkomen. In een schrijven, PZH-2009-140268112, is door het bevoegd gezag opgenomen dat er geen wetenschappelijke onderzoeken zijn die de invloed van geluid op de noordse woelmuis omschrijven. Het één a twee keer per jaar betreden van een rietveld en dit doorkruisen om te jagen op wild moet met een mitigerende maatregel toegelaten blijven, alleen al omwille van het feit dat veel rietvelden nu geen woelmuizen herbergen en dat dit in het verleden ook niet het geval was. De populatie woelmuizen neemt af door habitatverlies, niet door het zeer incidenteel betreden van het rietveld in de wintermaanden. Tevens worden er in de voorjaarsmaanden veel rietvelden betreden om eieren te schudden en te oliën om ganzen te bestrijden. Veel rietvelden lijden onder de afkalving door het steeds intensievere scheepvaartverkeer, ook worden rietvelden door ganzen volledig afgevreten en vernield. Het sluiten van rietvelden leidt tot het stoppen van de ganzenbestrijding en het verder vernietigen van de biotoop van de noordse woelmuis. Dit druist in tegen de doelstellingen.	1.5 Doelen en maatregelen - Landdieren
50-4		Een verstoringsafstand van 500 m voor de bever is niet nodig. De bever wordt één van de nieuwe plaagdieren die onze dijken gaat ondergraven. De bever is dusdanig succesvol in zijn verovering en bezetting van nieuwe habitat dat er protocollen geschreven moeten gaan worden.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
50-5		Er zijn geen primair waterkerende dijken aangewezen binnen het gebied, dus spreken we al over externe werking. De dijken, voor zover verpacht en deel uitmakend van een bejaagbaar jachtveld, worden aangewend voor de jacht in zijn volle omvang op de vijf wildsoorten, zoals die door de wet aangewezen zijn. Ook op het water van de Oude Maas wordt gejaagd op de wildsoorten, met de nadruk op de wilde eend. Daarnaast bestaat er op alle percelen de mogelijkheid om, indien de grondgebruiker hiervoor toestemming gegeven heeft, dieren te doden die landelijk vrijgesteld zijn ex art 65 FFW, aangewezen zijn ex art 67 of onder een ontheffing vallen ex art 68 FFW.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		In art 53 lid 1 onder j van de FFW is opgenomen dat het verboden is te jagen op wild dat niet voldoende bevederd is om te vliegen. Jagen doen we op wild dit is omschreven in art 31 en 31 lid 1. Onder wild wordt verstaan de wilde eend, konijn, fazant, haas en houtduif. Al het overige zoals u het omschrijft valt dus niet onder jacht maar onder het beheer van dieren en/of het bestrijden van schade veroorzaakt door dieren die opgenomen zijn in de bijlages van het Besluit beheer en schadebestrijding Diersoorten. In dit kader maakt het niet uit hoe de vogels waarvoor een art 65,67 of 68 FFW procedure doorlopen is, worden gedood: art 53 lid 1 onder j gaat niet meer op. Dit is een besluit dat de jachthouder of de houder van de toestemming om het beheer uit te voeren zelf maakt.	
50-6		Bestrijden van ganzen is aan te wijzen als bestaand gebruik. Er zijn verschillende toetsingen geweest door het bevoegd gezag of de aanwending van het geweer met enkele kleine mitigerende maatregelen strijdig zou zijn met de instandhoudingsdoelstellingen van het Haringvliet. Gebleken is dat er, na toetsing, geen vergunning in het kader van de Nb-wet benodigd is.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
50-7		Wat voor de Oude Maas geldt over de habitat voor de noordse woelmuis, geldt feitelijk ook voor het Haringvliet. Verwijzing naar deelreactie 50-3.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
50-8		De bever moet geschrapt worden als doelsoort in de Haringvliet.	5.2 Redactioneel – Geen wijziging
50-9		Het beheerplan meldt: "De populatie wilde eenden is min of meer stabiel, net als de landelijke populatie. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding." Maar wat schetst onze verbazing? Jacht en beheer op of nabij het water moeten volgens datzelfde beheerplan verboden zijn of streng aan banden gelegd worden. Er zijn al toetsingen van het bevoegd gezag geweest en daaruit blijkt dat schieten op wilde eenden binnen de periode 1 april tot 1 november geen significante effecten heeft.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
50-10		Op geen enkele manier blijkt dat er wetenschappelijk onderzoek gedaan is naar de vermeende verstoring die jacht of het gebruik maken van het geweer tot gevolg heeft. Het begrip geluidsdruk (een geweer verstoord door geluid) is nergens uitgedrukt. Deze begrippen moeten in de Europese Unie op uniforme wijze worden uitgelegd en toegepast, waarbij het Europese Hof van Justitie bevoegd is (Hof van Justitie, 2005). Wij lezen dit niet terug.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
50-11		Met enkele kleine mitigerende maatregelen is de jacht volgens het rapport van Altenburg en Wymenga (2008) prima inpasbaar in de beheerplannen.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
50-12		Er wordt veel gesproken over de habitat en zachthoutoibossen. Hier vindt demping door obstakels	2.1 Activiteiten – Jacht,

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		plaats. Bomen dempen het geluid drastisch en de prioritaire doelsoorten leven deels in beide gebieden in deze bossen. Er is geen nader onderzoek naar gedaan.	(fauna)beheer en schadebestrijding
50-13		Ganzen veroorzaken een ecologische woestijnvorming in de polders en nitrificeren de kwetsbare milieus met daarin de kwetsbare prioritaire (planten)doelsoorten. Wij maken ons zeer ernstig zorgen over het uitblijven van een visie op ganzen en middelen om de stand omlaag te brengen tot een draagbaar niveau.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
51-1	Gemeente Reimerswaal KRUININGEN	De combinatie van het moment van terinzagelegging en de enorme hoeveelheid informatie maakt een zorgvuldige bestudering van de plannen bijna onmogelijk.	4.1 Proces van totstandkoming – Overleg en zienswijzeprocedure
51-2		Wij missen in het algemeen deel van het ontwerpbeheerplan een (korte) toelichting op de relatie tussen de instandhoudingsdoelstellingen en de autonome ontwikkeling van de natuurwaarden.	1.1 Doelen en maatregelen – Algemeen
51-3		De benaming 'Speelmansplaten' is onjuist. De Speelmansplaten liggen in de gemeente Tholen. Ook zijn enkele locaties verkeerd op de kaart aangegeven.	5. Kaarten
51-4		In Natura 2000 Ontwerpbeheerplan Westerschelde & Saeftinghe wordt diverse malen verwezen naar het Binnenvaartpolitiereglement (BPR). Wij wijzen u erop dat het BPR niet geldt voor de Westerschelde. Op de Westerschelde geldt het Scheepvaartreglement Westerschelde.	6.1 Redactie - Wijzigingen
51-5		Er wordt bij toegankelijkheid van onderhoudswegen verwezen naar het waterschap Scheldestromen (februari 2013). Het is ons echter niet duidelijk waarop deze verwijzing betrekking heeft. Bovendien ontbreekt een onderbouwing van de afsluiting in de stukken. Wij verzoeken u om uw besluit om enkele onderhoudswegen op de primaire keringen langs de Oosterschelde af te sluiten voor doorgaand fietsverkeer te herzien en hierin op te nemen dat het dijkvak bij de Sint Pieterspolder opengesteld kan worden.	2.6 Activiteiten – Recreatie en toerisme
52-1	Particulier KLAASWAAL	Uit geen enkel onderzoek blijkt dat beheer en schadebestrijding op akkerbouwpercelen in een straal van 500 meter rond een beverburcht verstorend zou zijn.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
52-2		Er heeft geen enkele vorm van participatie plaatsgevonden. Jarenlang is er niet gecommuniceerd en thans in de vakantieperiode ligt het ontwerpbeheerplan ter inzage. Hieraan is bovendien zeer weinig ruchtbaarheid gegeven.	4.1 Proces van totstandkoming – Overleg en zienswijzeprocedure 4.2 Proces van totstandkoming - Communicatie
53	OVET B.V.	In de tekst is ankeren en overslag van lading omschreven als getoetste activiteit. Deze activiteit	5. Kaarten

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
	TERNEUZEN	ontbreekt op de gebruikskarten van de Westerschelde. Het gaat hierbij specifiek voor O.V.E.T. B.V. over de anker-overslaggebieden 'Rede Terneuzen' en 'Everingen-Borsele', zoals aangegeven op meegezonden kaart.	
54	Gemeente Moerdijk ZEVENBERGEN	<i>Idem inspraakreactie 49-1 en 49-2</i>	4.1 Proces van totstandkoming – Overleg en zienswijzeprocedure 4.2 Proces van totstandkoming - Communicatie
55-1	Havenbedrijf Rotterdam N.V. ROTTERDAM	We verzoeken u om expliciet te verwoorden in de beheerplannen dat scheepvaart, voor zover deze zich binnen de bedoelde zonering bevindt, vrijgesteld is van Nb-wet vergunningplicht.	2.2 Activiteiten – Beroepsscheepvaart
55-2		De gebiedsanalyse voor Haringvliet, Oude Maas en Hollands Diep geeft geen aanleiding te veronderstellen dat stikstofdepositie in de toekomst een knelpunt kan zijn. In dat licht is het vreemd om vervolgens bij toekomstige plannen en projecten de uitstoot van stikstof expliciet als één van de toetsingscriteria voor vergunningverlening te hanteren. Gaarne de alinea gericht op toekomstige plannen en projecten verwijderen en eindigen met de conclusie dat het gebied niet gevoelig is voor stikstof.	1.8 Doelen en maatregelen - PAS
55-3		Waarom worden in het Ontwerpbeheerplan Grevelingen (par 3.2- p47) in tabel 3.3 PAS-maatregelen benoemd, terwijl het huidige beheer al ruim voldoende is?	1.8 Doelen en maatregelen - PAS
55-4		Het is niet duidelijk wat in het algemeen deel ontwerpbeheerplan Deltawateren (par 8.5-p78) wordt bedoeld. Het gebied Haringvliet is eerder beoordeeld als zijnde niet-stikstofgevoelig. Vermoedelijk wordt het gebied Grevelingen bedoeld. Een nieuw vast te stellen beheerplan kan geen eigen beoordelingskader voor stikstof meer bevatten: sinds 1 juli moet daarvoor integraal worden doorverwezen naar de PAS.	6.1 Redactie - Wijzigingen
56	Tennet TSO B.V. ARNHEM	Binnen de belemmerende ofwel zakelijk recht-strook van de hoogspanningsverbinding kan TenneT kitesurfen niet toestaan. Dit betreft ter hoogte van de locatie van de buitendijkse mast bij Krabbendijke een zone van 30 meter aan weerszijden van de hoogspanningsverbinding. Gezien de grote afstand van de surfer tot de kite is het raadzaam deze zone breder dan de belemmerende strook aan te houden.	2.8 Activiteiten - Kitesurfen en strandzeilen
57	Gemeente Sluis OOSTBURG	Voor de gemeente Sluis is recreatie en toerisme een belangrijke economische motor. Gebruik van de Westerschelde voor recreatieve doeleinden is voorwaarde voor het kunnen slagen van deze projecten. Daarom moet het bestaande gebruik worden veiliggesteld en tevens toekomstige ontwikkelingen niet worden gefrustreerd. Een goede balans tussen de economische ontwikkelingen en de natuurwaarden is	2.6 Activiteiten – Recreatie en toerisme

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		belangrijk.	
58-1	Het Vlaams Gewest BRUSSEL (België)	Voorname­lijk op 'behoud' gerichte doelstellingen voor habitattypen en habitatsoorten in het mondingsgebied van de Westerschelde, betekent niet dat het behoud van de huidige toestand van het gebied op zich ook een beleidsdoelstelling vormt. Optimaliseringen in het gebied die gunstig zijn voor de verschillende functies in het gebied en/of voor de aangrenzende zone Vlake van de Raan moeten nader uitgewerkt en geïmplementeerd kunnen worden via de Agenda van de Toekomst.	2.19 Activiteiten – Toekomstige ontwikkelingen
58-2		Het is opmerkelijk dat de Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie slechts op een tweetal specifieke plaatsen ter sprake komt in het ontwerpbeheerplan. De bijzondere Vlaams-Nederlandse samenwerking voor dit Natura 2000-gebied dient in het beheerplan beter geschetst te worden.	5.1 Redactie – Wijzigingen
58-3		Sinds 2013 ligt er een passende beoordeling die tot de conclusie komt dat het huidige vaargeulonderhoud geen negatieve effecten heeft op Natura 2000-gebieden. Deze informatie zou in het beheerplan aan bod moeten komen. Een beheerplan moet de activiteiten die al jaar en dag plaatsvinden zoveel mogelijk meenemen.	2.15 Activiteiten – Vaargeulbeheer, baggeren en storten
58-4		Het ontwerpbeheerplan gaat in op de vrijstelling van Nb-vergunningplicht van 'Onderzoek en monitoring ten behoeve van de overheid of terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie'. Het zou duidelijker zijn als hier werd aangegeven dat de monitoringsactiviteiten in het kader van het geïntegreerde monitoringsprogramma van Het Schelde-estuarium en de projectmonitoring voor OS2010-projecten vrijgesteld zijn van de Nb-plicht onder de genoemde voorwaarden.	5.1 Redactie – Wijzigingen 6.2 Redactie – Geen wijziging
58-5		In de kaart 'baggeren en storten' is niet de actueel vergunde stortzone van het onderhoud van de Wielingen opgenomen. Ook is het verwarrend dat de stortzones van het vaargeulonderhoud in de Westerschelde ontbreken.	5. Kaarten
59	E-connection Project BV BUNNIK	Op pagina 51 van het ontwerpbeheerplan Oosterschelde is aangegeven dat op Neeltje Jans een broedgelegenheid wordt gecreëerd voor kustbroedvogels. In verband met de windparken op Neeltje Jans en maatregelen die wij namens deze windparken treffen voor kustbroedvogels, ontvangen wij graag alle beschikbare informatie over deze maatregel uit het ontwerpbeheerplan.	2.17 Activiteiten – Energie uit wind en water
60	Particulier GOES	De overslaglocatie voor zandwinbedrijven in de Westerschelde is zowel vastgelegd op kaart GEB-5, 'Infrastructuur en overig gebruik' als op kaart GEB-7, 'Baggeren en storten' zoals gevoegd bij het Westerschelde & Saefthinghe deel van het Ontwerpbeheerplan 2015 - 2021. Eigen gegevens, o.a. gebaseerd op de boeinummers ter plaatse, laten zien dat het gemarkeerde deel op beide kaarten kleiner	5. Kaarten

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		is dan het gebied dat daarvoor tot op heden wordt gebruikt. Graag de begrenzing van het op de genoemde kaarten aangegeven gebied voor 'zandoverslag' bij Hoofdplaat aanpassen en in overeenstemming brengen met het huidige 'bestaand gebruik' van deze locatie.	
61-1	Producenten-organisatie Nederlandse Mosselcultuur YERSEKE	In paragraaf 4.3 (vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden) van het ontwerp beheerplan, onderdeel 'Oosterschelde' zijn voor de mosselteelt specifieke voorwaarden opgenomen voor de afstand tot foeragerende vogels en zeehonden Dit is om negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen te beperken voor soorten waarvan draagkracht als gevolg van de 'zandhonger' afneemt. Met de voorgenomen zandsuppletie op de Roggenplaat zijn volgens de samenvatting van het beheerplan op korte termijn de instandhoudingsdoelstellingen geborgd. Ons inziens is de specifieke vrijstellingsvoorwaarde dan ook (nog) niet nodig, aangezien reeds een maatregel is gepland waarvoor de voorbereiding van uitvoering reeds in gang is gezet.	2.3 Activiteiten – Schelpdierteelt
61-2		In diezelfde paragraaf wordt gesteld dat met het huidige beheer de verbeteringsdoelstelling van het leefgebied van de zeehond niet wordt behaald, omdat er nog geen gericht beleid is om de rust voor zeehonden te verbeteren. Daarmee worden beleid en proces tot doel verheven, terwijl feitelijk de instandhoudingsdoelstelling van Natura 2000 is bereikt.	1.6 Doelen en maatregelen - Zeezoogdieren
61-3		De in het beheerplan genoemde afstand tot zeehonden van 1200 meter komt voort uit de potentieel voor te schrijven 'veiligste afstand', terwijl feitelijk de verstoringafstanden van varende en vissende kotters in de orde liggen van enkele honderden meters (zie NEA).	1.6 Doelen en maatregelen - Zeezoogdieren
61-4		De voorgenomen vrijstellingsmaatregel, die een ernstige beperking in de uitvoering van de reguliere werkzaamheden op een groot aantal mosselpercelen betreft, is niet in overeenstemming met het vermelde in het algemene deel van het ontwerp-beheerplan onder paragraaf 8.2: "Voor wat betreft de teelt van mosselen en oesters in vooral de Oosterschelde luidt de verwachting dat deze gewoon kan doorgaan in de huidige omvang, op de huidige locaties en met de huidige intensiteit."	2.3 Activiteiten – Schelpdierteelt
62-1	Houthoff Buruma / De Cloedt c.s. AMSTERDAM	Het ontwerpbeheerplan gaat uit van de voorlopige aanwijzing van de Hedwigepolder als Natura 2000-gebied (2014). Dat is ten onrechte. In het definitieve plan moet de Hedwigepolder daarom alsnog buiten de grenzen van het plangebied worden gehouden. Inzender heeft hier belang bij, omdat het beheerplan consequenties heeft voor het gebruik van zijn gronden; hem kunnen eenvoudiger maatregelen dan ontpoldering worden opgelegd. In geval van ontpoldering, is de gehanteerde planning van werkzaamheden tot en met augustus 2019 veel te optimistisch.	1.2 Doelen en maatregelen – Reikwijdte en betrokkenen

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
62-2		Het beheerplan meldt dat de Vlaams-Nederlandse Schelde Commissie ('VNSC') een modelinstrumentarium laat ontwikkelen, waarmee onder andere de estuariene natuurontwikkeling in de Hedwigepolder wordt voorspeld en geëvalueerd. Een dergelijk model is 'mosterd na de maaltijd' en had er moeten zijn ten behoeve van het Rijksinpassingsplan voor de Hedwigepolder. Nu onderkent de staatssecretaris wel de noodzaak van een dergelijk model, terwijl dit op de planologische afweging niet langer van invloed is. Inspreker noemt dat onzorgvuldig handelen en verzoekt om de Hedwigepolder in het definitieve beheerplan niet op te nemen en buiten de plangrenzen te houden.	1.2 Doelen en maatregelen – Reikwijdte en betrokkenen
63-1	Particulier DEN HAAG	In het beheerplan klinkt een visie t.a.v. jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding door, die gebaseerd is op een traditionele uitvoering. Dit laat geen ruimte open voor een mogelijk andersoortige aanpak die minder of geen verstoring oplevert.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
63-2		Door rechterlijke uitspraken is 'vast komen te staan', dat verstoring slechts significant is, als een diertje op populatieniveau benadeeld wordt/in zijn voortbestaan wordt bedreigd. Uit de woordkeus in het beheerplan zou kunnen worden opgemaakt, dat het enkele malen afschieten van een veel herrie makend vuurwapen een significante verstoring kan opleveren. Dat kan dus per definitie niet, een uitzondering mogelijk daargelaten. Het staat als een paal boven water dat (jacht,) beheer en schadebestrijding altijd en overal zodanig kan worden uitgevoerd, dat dit nauwelijks verstoring oplevert. Laat staan dat die verstoring dan ooit significant kan worden.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
63-3		Volgens artikel 67 van de Flora en faunawet bepalen Gedeputeerde Staten bij het verlenen van een 'aanwijzing' (= de opdracht tot doden) wat er met de gedode dieren gebeurt. En dus kan een TBO dat (dan) niet bepalen (beheerplan Haringvliet blz. 61 halverwege).	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
63-4		Er is weinig ruimte voor bestrijdingsacties die voortvloeien uit internationale verplichtingen waaraan ook Nederland zich moet houden, zoals de bestrijding van invasieve exoten. Er zijn dus belangen die mogelijk onrust of verstoring opleveren t.a.v. doelsoorten van enig Nb-wet gebied, maar die belangen kunnen zo groot zijn dat ze alle andere belangen overstijgen. Ik pleit er niet voor die zaken alle expliciet in het beheerplan te noemen, ik pleit ervoor de woordkeus zo te kiezen dat dergelijke ontwikkelingen (deels nog in de toekomst) mogelijk zijn zonder een enorme vergunningen-papierwinkel noodzakelijk te maken.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
63-5		Op een aantal plaatsen in Natura 2000-terreinen (ook in het onderhavige) zien TBO's zich genooddaakt dierpopulaties in aantal te beperken (ook met het geweer) omdat zo'n diersoort de biotoop vernietigt van soorten die deel uitmaken van het instandhoudingsdoel. Dan wordt het ingrijpen (vanuit de optiek van de	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		beheerder bezien) meer een 'kiezen uit twee kwaden'. Wat als noodzakelijke uitvoering zonder vergunning te regelen is, moet niet door woordkeus in een beheerplan onmogelijk worden. Als het een vergunningplichtige handeling moet zijn, dan wordt dit elders bepaald.	
63-6		Een eend die zit te broeden en die een paar maal in een week verstoord wordt door een controlerende bestrijder, die broedt gewoon door. Mocht het al voorkomen dat zo'n dier van de broed geraakt, dan nog is het geen significante verstoring. Dus moet in de paragraaf muskusratten- en bevorrattenbestrijding de term 'significant' eruit.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
63-7		Waarom moeten percentages transportwijze worden genoemd? Mag daar niet van afgeweken worden, gaat iemand dat controleren? Het zou zinniger zijn een zinsnede op te nemen als 'bij voorkeur zal de bestrijding worden uitgevoerd vanaf het water of door middel van verplaatsing over het water'. De door een bestrijder te gebruiken middelen worden op een andere plek toegestaan. Een bestrijder moet al die middelen zo nodig kunnen toepassen om het bestrijdingsdoel te bereiken. Beter (op een niet erg ongunstig moment van het jaar) één keer schieten, dan weken voor niets heen en weer varen/lopen (verstoringafweging!).	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
63-8		Haringvliet pag. 59. De zin 'bijvangst worden vrijgelaten' heeft op deze plaats geen pas. Immers, voor hetzelfde geldt wordt elders bepaald (of wil de TBO dit!) dat een bijgevangen invasieve exoot gedood wordt. Datzelfde geldt voor de term 'pootklemmen'. Wie heeft er iets aan als die term hier wordt opgenomen? 99% van de mensen (waaronder handhavers) ziet toch het verschil niet tussen een pootklem of een opspringende bodygripper.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
63-9		<ul style="list-style-type: none"> - Haringvliet, de paragraaf : Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding volgens de Flora- en faunawet. Eerste zin 'jacht is op grond van de Ffw niet toegestaan in .....' weghalen. Allereerst staat het zo niet in artikel 46, bovendien zou het kunnen veranderen. - De zin: 'Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding leidt zeker met geweren, tot grote verstoring van de verschillende vogelfuncties', is een zin met onjuistheden. Daarbij is de kreet 'vogelfuncties' onduidelijk. Zin vervangen door: 'Beheer en schadebestrijding met het geweer kan, indien tijdens de broedtijd van de vogels of bij nabije aanwezigheid van doelsoorten, tot onnodige/onverantwoorde verstoring leiden, met name indien de uitvoering plaats vindt met vuurwapens zonder verdere aanpassing van het geluid.' - In de zin: 'In het Haringvliet gaat het vooral... 'vooral' eruit. Als dat ooit al juist was, dan is dat 	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		<p>intussen zeker niet het geval.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voorlaatste regel blz 59: significante negatieve effecten. Er is dus geen sprake van significant, volgens mij wordt er gewoon bedoeld 'onnodige/ongewenste/vermijdbare verstoring'. 	
63-10		<ul style="list-style-type: none"> - Haringvliet blz 60: Nadeel van het opsommen van de diverse soorten, is dat men een soort overslaat (kolgans?), of dat ook een andere soort een probleem gaat vormen en deze dan in de opsomming niet voorkomt. Dus de zin 'Dit geldt...' weglaten. - In de zin 'Hierbij geldt wel...' toevoegen: 'winterpopulaties van (grauwe)...' - In de zin m.b.t. de ruiperiode, de toegestane middelen weglaten, dat wordt elders bepaald (en is heftig in discussie). Ook de soorten die mogen worden gevangen, weglaten. Of de juiste soorten opnoemen, immers ook grauwe gans en brandgans (kolgans?) worden intussen tijdens de rui gevangen teneinde de aantallen in de zomerpopulaties omlaag te brengen. - De zin 'ter bescherming van fauna' ombouwen naar 'kunnen ook verwilderde dieren, gedomesticeerde diersoorten of exoten bestreden moeten worden. Indien dit gebeurt met kastvallen, kooien e.d. dan is dit geen probleem indien er bij de controle rekening wordt gehouden met broedperioden en aanwezigheid van doelsoorten.' 	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
63-11		<ul style="list-style-type: none"> - Bij de vrijstellingsvoorwaarden. Eerste zin weg, staat gewoon in de wet. - De zin met 'het gebruik van het geweer binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied is gedurende het gehele jaar niet toegestaan', vraagt nuancering omdat vanuit door of namens TBO's momenteel zeer regelmatig in deze gebieden naar gebruik van het geweer moet worden gegrepen. Aan de zin toevoegen: 'tenzij een voortoets of een dienaangaande tot beoordeling vastgesteld beoordelingscriterium duidelijk maakt, dat verstoring niet aan de orde is'. - 6e regel van onder: De beperking etc. aan toe te voegen met name de zomerganzen en aan het eind en aan de natuurterreinen zelf. 	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
63-12		Mijn ervaring met bevers is dat ze vrij ongevoelig zijn voor verstoring. Trouwens hoe weet een mens nu dat hij/zij binnen 500 m van een beverburcht is? Iets hanteerbaars of praktisch opnemen: 'Er wordt niet betreden of geschoten binnen 100 m van bekende beverburchten, en onbekende burchten worden niet betreden en zo snel mogelijk weer verlaten'.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
63-13		Dat het konijn op dijken alleen overdag mag worden bestreden, kan niet zo zwart-wit worden gesteld. Ik verwacht dat dit voorschrift is opgehangen aan de wens doelsoorten voor nachtelijke verontrusting te	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		vrijwaren. Echter, het gebruik van licht kan bij uitzondering onmisbaar zijn, ook bij die Natura-2000 dijk en als er geen doelsoort (ernstig) verontrust kan worden, waarom dan niet?	
63-14		<ul style="list-style-type: none"> - In de laatste regels met betrekking tot eieren zoeken: waarom worden die aantallen personen opgenomen? Betere formulering lijkt mij: 'met een in onderling overleg vast te stellen, gepast aantal personen'. - Eerste volle zin blz. 61: weghalen. Ik begrijp wat men ermee wil, maar als je dus steeds op de vaste paden zoekt, mis je immers te veel de overig aanwezige nesten. 	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
63-15		Tweede volle alinea, over de ruiperiode: soorten weg en vangkooien en netten weg. Zin aan het eind van deze alinea (Recent worden ...) weg. Zin dient immers geen doel, en niemand zal tegen de uitvoering van een effectievere en minder verstorende vorm (op een ander plaats?) zijn.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
63-16		Allerlaatste zin: De TBO bepaalt wat er met gevangen dieren gebeurt. Dat kan een TBO dus niet altijd bepalen. Wild is van niemand, dus is degene die het dier vangt of doodt eigenaar, tenzij de wetgever dat anders besloten heeft. Ook de zin over het doden met het geweer van verwilderde dieren binnen het Natura 2000-gebied klopt niet. Men gaat niet met een in een kooi gevangen wild of verwilderd dier slepen, om een knalletje van een klein kaliber geweer (eens in de week?) te vermijden.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
63-17		Controlevoorschriften van kooien zijn aan de ontheffing verstrekker voorbehouden, en zoals ze in het beheerplan staan zijn ze in ieder geval niet afdoende. Beter is: Kooien/kastvallen worden ten minste dagelijks gecontroleerd en afhankelijk van de (weers)situatie intensiever. Ze zijn van voldoende vocht en/of voedsel voorzien, worden zo nodig tegen wind of zon afgedekt, e.d. Indien onnodig lijden van de dieren optreedt als gevolg van heersende omstandigheden wordt het materiaal terstond buiten gebruik gesteld, tenzij door aanvullende toepassing van een technisch hulpmiddel (zoals een kooizender) kan worden bewerkstelligd dat een dier slechts een korte periode in de kooi verblijft.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
64-1	Stichting Red Onze Polders ZAAMSLAG	De vaargeul van de Westerschelde is niet aangewezen voor Natura 2000. De immense toename van enorm grote containervaart heeft een negatieve invloed op de natuurlijke bewegingen in het estuarium.	1.2 Doelen en maatregelen – Reikwijdte en betrokkenen
64-2		Ontpolderingen, zoals voorgesteld in de maatregelen om ruimte te creëren voor buitendijkse habitattypen, bevorderen de achteruitgang. Onder meer door verontreinigd slib, dat wordt opgeslagen in ontpolderde gebieden. Voor deze oorzaken wordt geen maatregel genoemd.	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
64-3		We maken bezwaar tegen de maatregel van ontpoldering in het kader van natuurherstel- en	1.1 Doelen en maatregelen -

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		compensatie.	Algemeen
64-4		Worden de meeste doelen in de eerste beheerperiode van 6 jaar wel gehaald ? Of komt er nog een flinke extra opgave bovenop de reeds gehaalde doelen voor de tweede periode?	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
65	Particulier DEN BOMMEL	Onkruidbestrijding is normaal agrarisch gebruik en dient niet beperkt te worden door regels uit dit beheersplan. Tevens maakt u met deze regels eenzijdig inbreuk op mijn bedrijfsvoering op gronden (gorzen) in mijn eigendom. Bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen ben ik gebonden aan de Wet gewasbescherming en biociden. Dit biedt voldoende waarborg voor een zorgvuldige toepassing. Door nu extra voorwaarden in het beheerplan op te nemen worden de regels voor het toepassen van chemische onkruidbestrijding verder versnipperd en daardoor onoverzichtelijk. Al met al dragen deze voorwaarden niet bij aan een betere realisering van de instandhoudingsdoelen. Daarom verzoek ik u de chemische onkruidbestrijding op te nemen als Activiteiten Haringvliet zonder significante gevolgen en niet Nb-wet vergunningplichtig.	2.10 Activiteiten – Agrarisch (mede)gebruik
66-1	Dow Benelux B.V. TERNEUZEN	<ul style="list-style-type: none"> - Op een aantal locaties is de aldaar gelegen ondergrondse infrastructuur niet opgenomen. Voor Dow betreft dit onze propyleenleiding welke niet is opgenomen in de kaarten Infrastructuur en overig gebruik van het Deel ontwerpplan Hollands Diep en het Deel ontwerpplan Oude Maas. - Op de kaart Infrastructuur en overig gebruik van het Deel ontwerpplan Westerschelde & Saeftinghe ontbreekt de Scheldesteiger van Dow. - Op de kaart Lozing en onttrekking van het Deel ontwerpplan Westerschelde & Saeftinghe zijn wel de industriële lozingen aangeduid, maar ontbreken de onttrekkingen ten behoeve van de industrie. - Een beschrijving of aanduiding op de kaart van de twee leidingbundels (met communicatiekabels en buisleidingen voor o.a. benzeen en acrylonitril) onder de Braakmanhaven van Dow1 naar Oiltanking Terneuzen ontbreekt in het Deel ontwerpplan Westerschelde & Saeftinghe. 	6.Kaarten
66-2		In het Deel ontwerpplan Westerschelde & Saeftinghe Bijlage A onder activiteit Industrie, zijn aanwezigheid en gebruik van havens, kades e.d. opgenomen. Daar ontbreekt naar mening van Dow het beheer en onderhoud van de daar genoemde havens en industriële activiteiten. Teneinde te verduidelijken dat beheer en onderhoud in relatie tot deze activiteiten eveneens niet vergunningplichtig is, wordt verzocht om bij punt 2 de woorden beheer en onderhoud in te voegen.	6.2 Redactie – Geen wijziging
66-3		In het Deel ontwerpplan Westerschelde & Saeftinghe Bijlage A onder activiteit Industrie, wordt de	2.5 Activiteiten – Industrie

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		aanwezigheid en het gebruik van de steigers die in de Braakmanhaven zijn gelegen niet genoemd. Om misverstanden in de toekomst te voorkomen en een volledig beeld te verkrijgen van het bestaande gebruik verzoekt Dow om de aanwezigheid, gebruik en onderhoud van deze steigers alsnog op te nemen in het beheerplan.	
66-4		Dow is van mening dat regulier onderhoud aan buisleidingen vrijgesteld moet zijn van de vergunningplicht en dat in het beheerplan onmiskenbaar duidelijk moet worden gemaakt. Dow verzoekt om in het plan het begrip 'groot onderhoud en beheer' uit paragraaf 4.4 nader te duiden en de verhouding met het onderhoud en beheer als genoemd in Bijlage A, aan te geven. Zie toelichting voor een nadere motivatie.	2.5 Activiteiten – Industrie
67	Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN) GOES	IVN staat nog niet tussen de partijen in de versie uit juni. Voorstel: IVN (Instituut voor natuureducatie & duurzaamheid) verleidt Zeeuwse bedrijven en de Zeeuwse bewoners om zich te verbinden met het gebied waarin zij ondernemen en wonen middels het meerjarig programma 'Beleef de Delta'. Door hen, als 'gebruikers van de natuurlijke waarde van Zuidwestelijke Delta' dichtbij te verbinden met deze delta, borgen we het gezamenlijke belang van natuur, landschap en duurzaamheid in harten en hoofden. Activiteiten van IVN; - opleider van natuurgidsen, natuurouders; - opleider en coördinator van de gastheernetwerken in de Delta; - coördinator van de provinciale natuureducatie netwerken; - mede-initiatiefnemer van de beleefweken 'Oosterscheldeweek' en 'Grevelingenweek'; - coördinator van de communicatie en educatie in Nationaal Park Oosterschelde.	5.1 Redactie – Wijzigingen
68	Particulier ZOUTELANDE	Water- en strandsport zijn twee van de drie kernsporten van de Provincie Zeeland. Daarom zou ik het jammer vinden als strandzeilen aan de Walcherse kust wordt verboden. Mijn voorstel is om de twee stranden voor de boulevard van Zoutelande -die bij hoog water onderlopen en dus niet door toeristen worden gebruikt- buiten het beheerplan te houden (of hiervoor ontheffing verlenen). De natuurwaarden worden niet aangetast en voor de wandelaars op de boulevard is het een mooi gezicht. Deze nog jonge sport is niet motorisch en geeft ook geen geluidsoverlast.	2.8 Activiteiten – Kitesurfen en strandzeilen
69	Particulier MELISSANT	De jacht op schadelijk wild in de strook langs de Grevelingen mag niet worden verboden. Zonder bejaging van dit schadelijke wild is de schade enorm op de gewassen langs de Grevelingen.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
70-1	Particulier	Wat betreft de Westerschelde & Saeftinghe wordt in de samenvatting (pg 28) heel algemeen gezegd dat	2.15 Activiteiten – Vaargeulbeheer,

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
	KLOETINGE	door de sterke dynamiek en het gebrek aan ruimte platen hoger komen te liggen, geulen dieper worden en het laagdynamische deel in omvang en kwaliteit afnemen. In het algemene deel wordt daar nader op ingegaan bij Bodem en Morfologie, maar een kader wordt niet gegeven, namelijk de drie eerdere verdiepingen. Aan het behoud van geulendiversiteit zijn weliswaar geen instandhoudingsdoelen gekoppeld, maar verdiepingen niet gebruiken als referentiepunt kan maken dat men in de toekomst ten onrechte een oplossing zoekt in bv meer natuurcompensatie, terwijl de oorzaak van het probleem bij de verdiepingen ligt. Graag om die reden in de samenvatting (in grote lijnen) en in het algemene deel (meer specifiek) gericht ingaan op de verdiepingen en het baggeren en storten in relatie tot de natuurkwaliteitsafname en ruimtebehoefte in de Westerschelde en hoe men daarmee omgaat voor het beheer.	baggeren en storten
70-2		In het hoofdstukje Civiele werken en scheepvaart (hfst 8) wordt gezegd dat onderhoud van vaargeulen en baggeren (en storten) van havenslib overal vrij is gesteld van vergunningplicht onder de voorwaarden dat de hoeveelheden en frequenties van deze activiteiten overeenkomen met de afgegeven Waterwetvergunningen. Klopt het dat er steeds meer wordt gebaggerd? De vraag is hoe men hoeveelheden en frequenties controleert? En wanneer was de laatste Waterwetvergunning? Wanneer de voorlaatste?	2.15 Activiteiten – Vaargeulbeheer, baggeren en storten
70-3		Verzoek in 8.1 ook het tegengestelde belang in de Westerschelde te noemen, nl tussen het economisch belang van België en de natuur in de Westerschelde. En ook hoe men daarmee omgaat!	6.2 Redactie – Geen wijziging
70-4		RWS is voortouwnemer bij de monitoring van de natuurlijke ontwikkelingen, maar RWS is ook verantwoordelijk voor onze veiligheid. Taken die op gespannen voet kunnen komen te staan met elkaar bijvoorbeeld i.g.v. een overstroming. Graag in dit beheerplan daar iets over te zeggen. Hoe liggen de verhoudingen en de prioriteiten?	2.12 Activiteiten – Beheer waterkeringen
71	Particulier HERKINGEN	De schadebestrijding van ganzen en eenden rond de Grevelingen zal niet moeten verdwijnen, omdat de meeste schade net over de dijken en aan liggende polders word veroorzaakt.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
72	Particulier GOES	Ik ben blij met uw ontwerp t.a.v. de Zimmermangeul om de ligplaatsen van de zeehonden te beschermen.	1.6 Doelen en maatregelen - Zeezoogdieren
73-1	Particulier STELLENDAM	Er dient geen achteruitgang te komen van de waterkwaliteit en -kwantiteit, gemeten vanaf nu. Ook de zoute kwel mag niet meer worden.	2.10 Activiteiten – Agrarisch (mede)gebruik
73-2		De populatie ganzen en smienten is veel te groot , deze dient zeer sterk te verminderen door	2.1 Activiteiten – Jacht,

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		maatregelen in het beheerplan vast te leggen. Dat geldt ook voor alle bestrijdingsmaatregelen die nodig zijn om de faunapopulatie op een niveau te krijgen, zodat niet de landbouw het gelag moet betalen.	(fauna)beheer en schadebestrijding
74-1	Wildbeheereenheid Goeree-Overflakkee DIRKSLAND	Voorgestelde beheermaatregelen zijn in een aantal gevallen strijdig met het huidige gebruik en brengen ons inziens oneigenlijke en ongewenste beperkingen met zich mee. Zowel de wet, als de provinciale kaders zorgen al voor een strikte regelgeving en beperkingen. Aanvullende beperkingen zijn daarom ons inziens ongewenst en doen een sterke inbreuk op het gevestigde huidige gebruik en eigendomsrechten. Conclusie / voorstel: <ul style="list-style-type: none"> - Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding in het plan verwerken en deze als bestaand gebruik aanmerken (ook jacht op de Deltawateren). - Geen landinwaartse (gevolg)beperkingen invoeren, plangebied beperken tot de buitenteen van waterkeringen. - Beheersmaatregelen op buitendijkse gronden moeten mogelijk blijven (nestbehandeling ganzen e.d.). 	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
75	Particulier MELISSANT	Wij maken bezwaar tegen het voornemen om de schadebestrijding te verbieden door middel van de jacht in een strook van 500 meter langs de Grevelingen en langs het Haringvliet.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
76	Particulier DIRKSLAND	Ik ben geschrokken met de melding dat u het voor nemen heeft om niet meer te mogen jagen binnen een straal van 500 m.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
77-1	Watersportvereniging Marina Veere MIDDELBURG	Inzender vraagt aandacht voor jaarlijkse evaluatie van de plantengroei in de ondiepere gebieden. Die is zodanig toegenomen dat dit hinder oplevert voor de kleinere vaartuigen (planten in de schroef). Daarbij tevens betrekken de hoeveelheden polderwater die geloosd worden op het Veerse Meer en daarmee wellicht mede debet zijn aan de overmatige plantengroei. Wat was de totale bemalingscapaciteit en wat is die na aanpassing van de gemalen.	3.4 Uitvoering – Onderzoek en monitoring
77-2		Kwallenplaag: jaarlijks evalueren en bezien hoe dit in te dammen is.	3.4 Uitvoering – Onderzoek en monitoring
77-3		Bijzonder tevreden over het voornemen het Oliegeultje weer het hele jaar open te stellen. Daarbij de vraag of de geul d.m.v. betonning wordt aangeduid en gehandhaafd.	3.2 Uitvoering – Toezicht en handhaving
77-4		Ter verbetering van de verblijfskwaliteit stelt inzender naast eerdergenoemde betonning voor in overleg met beherende en belanghebbende partijen te bezien of het gebied Neeltje Jans ook vanaf het water bereikbaar gemaakt kan worden.	3.3 Uitvoering – Communicatie en overleg

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
77-5		Zandsuppletie tegen de dijk bij haven Burgsluis: daar zijn twee kleine strandjes die d.m.v. zandophoging beter bruikbaar kunnen worden en waarbij tevens de Japanse oesters bestreden kunnen worden.	3.1 Uitvoering - Natuurbeheer
77-6		De waterdiepte in de Schelphoek laat te wensen over. Met name de diepstekende zeiljachten komen bij laag water in de problemen (alhoewel de kiel wel in de modder zakt, als je bij hoger tij bent afgemeerd). Zijn er mogelijkheden het betreffende gebied op te nemen in het baggerprogramma?	3.1 Uitvoering - Natuurbeheer
78-1	Particulier DIRKSLAND	De aanname dat de jacht met gebruik van geweer tot grote verstoringen zal leiden, dient zeer zeker onderbouwd te worden door middel van gedegen onderzoek, zowel in ernst, reikwijdte als tijdsduur, voordat deze aanname gebruikt kan worden in een plan.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
78-2		Het beheerplan geeft aan, dat er niet in de richting van een Natura 2000-gebied mag worden geschoten, zonder toelichting welke gebieden dit betreft, welke afstand vanaf het Natura 2000-gebied en belangrijker nog, welke reden dit dient? Graag zie ik hiervan uw onderbouwing tegemoet. Daarnaast is deze regelgeving direct in conflict met het eigendomsrecht van de gebruikers van de aanpalende percelen, waarbij een beperking in schotrichting, zowel de jacht als schadebestrijding ernstig kan beperken. Het is hoogst onwenselijk om bij voorbaat een bijzonder beperkende maatregel ten aanzien van jacht en schadebestrijding op private grond in te stellen.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
79	Particulier OUDE-TONGE	Bestendinging van het huidige gebruik door boer en jager mag niet in het gedrang komen.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
80	Particulier DIRKSLAND	We vinden de (gevolg)beperkingen op het huidige beheer en onderhoud ongewenst.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
81-1	Particulier OUDENHOORN	Wij maken ons ernstig zorgen wanneer de jacht op ganzen op het Haringvliet zou worden verboden.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
81-2		Wij kunnen niks terugvinden van de bever als doelsoort van het gebied.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
82-1	Particulier OUD BEIJERLAND	In de Wet natuurbescherming mag er in Natura 2000-gebieden gewoon gejaagd worden op de vijf wildsoorten. Beheer en schadebestrijding met geweer is geen significante verstoring in Natura 2000- en Vogelrichtlijngebieden. Zowel op het Haringvliet als het Hollands Diep, waar inzender 4200 ha beheert, heeft er een toetsing plaatsgevonden en is er GEEN vergunningplicht volgens de NB-wet. Beheer en schadebestrijding is dus een bestaand gebruik (recht) en moet intact worden gelaten. Hoe kan het dat het gebruik van het geweer wordt verboden en er een vergunningplicht is voor beheer en	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		schadebestrijding?	
82-2		Inzender maakt bezwaar tegen een verstoringsafstand van 500 m.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
82-3		Wildbeheereenheden zijn niet benaderd voor input. Daar zit veel praktijkervaring. Ook agrariërs vertegenwoordigd in LTO's zijn niet gehoord. Inzender wil reactie graag persoonlijk toelichten en meedenken over een juist Natura 2000 Beheerplan Deltawateren 2016-2022 voor het gedeelte jacht en beheer- en schadebestrijding.	4.1 Proces van totstandkoming – Overleg en zienswijzeprocedure
82-4		Beheer en schadebestrijding verlaagt de schade aan de gewassen van de akkerbouwers en veeteelt bedrijven. Beheer en schadebestrijding beschermt kwetsbare plantensoorten, onder andere de wilde orchidee en het heideroosje. Beheer en schade bestrijding verlaagt de vreeschade aan rietoevers zodat de afkalving van de oevers beperkt wordt. Beheer en schadebestrijding beperkt het nitraatgehalte door de uitwerpselen van ganzen. In de nu op tafel liggende conceptvoorstellen wordt er zeer negatief gesproken over de jacht. In de eerdere voorstellen die ik ook heb gezien zijn er wel mogelijkheden voor de jacht en beheer en schadebestrijding. Dat is nu geheel van tafel geveegd.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
82-5		Inzender vindt het beangstigend dat er voorstellen gedaan zijn om hele grote gebieden van zowel het Haringvliet als het Hollands Diep totaal af te sluiten voor enige vorm van recreatie, visserij, jagen, beheer en schadebestrijding enz. Hierdoor creëer je gebieden waardoor ganzen onder geen enkel beding bestreden kunnen worden.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
83-1	Nederlandse Oestervereniging GOES	<i>Idem zienswijze 61</i>	2.3 Activiteiten - Schelpdierteelt
83-2		Op de situatiekaarten voor de visserij van zowel de Grevelingen als de Oosterschelde zijn de totale bestanden aan oesterpercelen niet correct weergegeven. De juiste situering zal u worden toegestuurd door de verantwoordelijke ambtenaren bij het ministerie van Economische Zaken.	5. Kaarten
84	Particulier AMERSFOORT	<i>Idem zienswijze 74</i>	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
85	Particulier OUDDORP	In de Grevelingen worden geen eieren geschud/geraapt. Ik zou graag zien dat de populaties ganzen worden beheerd, zodat de schade zal verminderen.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
86	Particulier GOEDEREDEE	<i>Idem zienswijze 74</i>	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
87	Particulier NIEUWE TONGE	<i>Idem zienswijze 74</i>	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
88-1	Sportvisserij Zuidwest Nederland DRIMMELEN	De kaarten en teksten ten aanzien van de toegankelijkheid van dijken zijn nog altijd niet geheel duidelijk.	5. Kaarten
88-2		Enkele spitgebieden langs de Westerschelde zijn gelegen in gebieden die volgens het voorgestelde toegangsbeperkingsbesluit niet toegankelijk zijn. Het toegangsbeperkingsbesluit dient hier op aangepast te worden. Het nut van goed kaartmateriaal, goede beschrijvingen en juiste bebording van de spitgebieden is hiermee maar weer eens duidelijk geworden.	2.7 Activiteiten - Sportvisserij
88-3		Sportvislocaties: op de verschillende kaarten van recreatie (oever en water) staan – nog altijd – enkele sportvislocaties ingetekend met een klein groen bolletje met een visje erin. Sportvissers kunnen, met uitzondering voor de gebieden die voor iedereen zijn gesloten, overal op en aan het water vissen. Het aanduiden van enkele sportvislocaties op een kaart doet vermoeden dat dit de enige visstekken zijn en dat is niet juist. Voor de zoute wateren heeft Sportvisserij Zuidwest Nederland in 2012 een zogenaamde sportvisserREISgids gemaakt, met daarin o.a. de belangrijkste kantvisstekken. Voor de zoute wateren zou u deze stekken op kunnen nemen als “belangrijke visstekken”. Voor de zoete wateren kunnen de visstekken beter verwijderd worden.	5. Kaarten
88-4		Visrechten: Sportvisserij Zuidwest Nederland huurt het (schub)visrecht van alle binnenwateren waarover dit ontwerpbeheerplan gaat. Ondanks dat dit op sommige kaarten juist vermeld staat, komen we nog vaak Hengelsportfederatie, Federatie van Hengelsportverenigingen of Sportvisserij Nederland tegen. Graag op alle kaarten juist aanpassen. Naast het schubvisrecht, is er het aalvisrecht. Vanwege de dioxine- en PCB-problematiek in aal in o.a. het Benedenrivierengebied, is het aalvisrecht op o.a. het Haringvliet, Hollands Diep en de Oude Maas (tijdelijk) ingetrokken. De verschillende teksten en kaartjes dienen op dit besluit van 2011 aangepast te worden.	5. Kaarten
88-5		Bij de Grevelingen geldt een minimale afstand van 1000 meter bij uitstroomopeningen, kreken en sluizen voor vaste vistuigen. Wij vragen u deze maatregel ook te laten gelden voor de andere deelgebieden en voor het aan de Deltawateren grenzende Natura 2000-gebied Voordelta.	2.7 Activiteiten - Sportvisserij

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
88-6		Publicaties en bebording: in de bijeenkomst van de klankbordgroepen van 12 mei 2015 gaf Rijkswaterstaat aan bereid te zijn om bij te dragen aan publicaties voor belanghebbenden. Sportvisserij Zuidwest Nederland zou graag zien dat Rijkswaterstaat ten behoeve van de vele sportvissers en pierenspitters het kaartmateriaal en de beschrijvingen van de verschillende pierenspitgebieden op de Westerschelde zou willen verbeteren. Ondanks verschillende verzoeken tijdens het traject om te komen tot een beheerplan, zijn de spitgebieden nog altijd niet opgenomen in de kaartjes. Hierdoor zijn alsnog onduidelijkheden ontstaan (zie specifieke opmerkingen Westerschelde).	5. Kaarten 3.3 Uitvoering – Communicatie en overleg
88-7		Sportvissers zijn gebaat bij duidelijke kaarten en teksten met daarop de toegankelijkheid van oever en water. Graag ontvangen wij deze z.s.m. nadat het beheerplan is vastgesteld, zodat wij via onze website sportvissers van de juiste informatie kunnen voorzien. Verder verzoeken wij u om de bebording op locaties waar het handmatig spitten van zee-aas is toegestaan, zodanig aan te passen dat het voor pierenspitters duidelijk is dat op de betreffende locaties wel degelijk gespuit mag worden. Op enkele van deze spitgebieden staan namelijk bordjes 'verboden toegang, Art. 461 WvS' of 'Kwetsbaar gebied. Niets beschadigen of verontrusten.' Deze bordjes zorgen voor onduidelijkheid bij pierenspitters.	3.3 Uitvoering – Communicatie en overleg
88-8		Communicatieplan p 23: Federatie van Hengelsportverenigingen Zuid West Nederland verwijderen.	5.1 Redactie – Wijzigingen
88-9		Communicatieplan p 24: bij Sportvisserij Zuid West Nederland de sportvisakte verwijderen en toevoegen: Het Visblad, visTV, visplanner.nl, websites.	5.1 Redactie – Wijzigingen
88-10		Veerse Meer p 216: visserij op forel op het Veerse Meer is achterhaald, niet meer van toepassing. Ook andere regelgeving is (beperkt) veranderd.	6.2 Redactie – Geen wijziging
88-11		NEA p 216: optimale visstekken op de kaarten. Dit geeft maar een deel van alle plaatsen waar gevist wordt weer, zie algemene opmerking visstekken.	5. Kaarten
88-12		p 217: sportvissers vissen niet of nauwelijks op aal. Dit vanwege het in 2009 door de sportvisserij zelf ingestelde verbod op het meenemen van aal.	6.2 Redactie – Geen wijziging
88-13		Oosterschelde p 240: pierenspitten op de Oosterschelde ontbreekt (?).	6.2 Redactie – Geen wijziging
88-14		Grevelingen p 66: waarom komt de 1000 m vistuigvrije zone rondom uitstroomopeningen, kreken en sluizen niet terug in het toegangsbeperkingsbesluit?	2.7 Activiteiten - Sportvisserij
88-15		Algemeen p 74: viseters en voedselbeschikbaarheid. De vangsten van sportvissers vanaf de opstapboten/charterschepen zijn de laatste jaren dramatisch. De visvangst en daarmee waarschijnlijk de visstand bereikt ieder jaar een nieuw dieptepunt. Goed onderzoek en monitoring hiernaar is wenselijk.	3.4 Uitvoering – Onderzoek en monitoring

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
88-16		N2000 DW GR GEB 3 recreatie oever: sportvisserij vanaf de oever van de Grevelingen vindt op dit moment nagenoeg alleen maar plaats aan weerszijden van de Brouwerssluis en Flakkeese Spuisluis. Verder lijkt de locatie in de Noordzee ons sowieso geen vorm van oeverrecreatie (zie algemene opmerking visstekken). Sportvisserij vanaf de boot vindt met name plaats ten westen van Den Osse, in het zuidwestelijke deel van de Grevelingen.	5. Kaarten
88-17		N2000 DW GR GEB 4 visserij: dit betreft het aalvisrecht en daarnaast de oesterpercelen. Gaat niet over het schubvisrecht, want dat huurt Sportvisserij Zuidwest Nederland.	5. Kaarten
88-18		Haringvliet p 17: 'Men vist vooral op paling, blankvoorn en brasem'. Niet meer op paling, zie algemene opmerking visrecht.	6.1 Redactie - Wijzigingen
88-19		N2000 DW HV GEB 3 recreatie oever: op de kaart staan 'sportvislocaties'. Echter, er zijn veel meer dan de slechts twee sportvislocaties. Zie algemene opmerking visstekken. Tevens ontbreken bijvoorbeeld de trailerhellingen. Sportvisserij Zuidwest Nederland heeft in de SportvisserREISgids Zeeland een overzicht staan van alle trailerhellingen langs o.a. het Haringvliet. Bovenstaande opmerkingen gelden ook voor de kaart N2000 DW HV GEB 3 recreatie.	5. Kaarten
88-20		N2000 DW HV GEB 4 visserij algemeen: schubvisrecht bij Sportvisserij Zuidwest Nederland i.p.v. Federatie Sportvisserij Nederland.	6.1 Redactie - Wijzigingen
88-21		Hollands Diep p 43: beroepsvisserij vist daar niet meer op paling (zie algemene opmerking visrecht) en er wordt daar tevens niet meer met fuiken gevist. Daarnaast is de zegen geen vast vistuig.	6.1 Redactie - Wijzigingen
88-22		Hollands Diep p 44: wij verzoeken u om de genoemde jaarlijkse rapportage van de vangst van beschermde trekvisen ook op te sturen naar de Visstandbeheercommissie (VBC) Benedenrivierengebied i.o.	3.3 Uitvoering – Communicatie en overleg
88-23		Oosterschelde p 73: Activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven: handmatig winnen van zee-aas. Wij gaan er hierbij van uit dat het gaat om 'nieuwe' gebieden voor de handmatige zee-aaswinning en niet om de boven dit stuk genoemde vrijgestelde activiteit met specifieke voorwaarden. Graag ontvangen wij een bevestiging van onze aanname.	6.2 Redactie – Geen wijziging
88-24		N2000 DW OS GEB 3 recreatie oever - sportvislocaties: net als voor alle andere wateren en bijbehorende kaarten geldt hiervoor dat dit slechts een (zeer summier) deel is van het totaal aan visstekken. Zie algemene opmerking visstekken. De kaarten zijn onduidelijk. Hierbij een laatste oproep om op alle kaartjes en in alle teksten expliciet op	5. Kaarten 6.1 Redactie - Wijzigingen

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		<p>te nemen dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sportvissen uiteraard is toegestaan vanaf voor fietsers toegankelijke dijktrajecten; - Sportvissen ook is toegestaan vanaf dijken waarop geen doorgaande fietsroute ligt (de waterkant is bereikbaar via de aanwezige trappen over de dijk); - Sportvissen tevens is toegestaan vanaf drooggevallen strekdammen gelegen in de gebieden die in artikel 4 van het toegangsbeperkingsbesluit Oosterschelde zijn genoemd als zijnde niet-toegankelijke gebieden. 	
88-25		N2000 DW OS GEB 3 recreatie water: op deze kaart ontbreken sportvislocaties, terwijl er wel een verwijzing naar Sportvisserij Zuidwest Nederland op staat. De belangrijkste boot(sport)vislocaties op de Oosterschelde staan op de kaart van De Kleine Bootvisser.	5. Kaarten
88-26		N2000 DW OS GEB 4 visserij: op deze kaart ontbreken de twee tijdelijke spitgebieden (Schelphoek tot aan meest zuidelijke strekdam en Sint Annaland, vanaf de haven aldaar tot de aansluiting met het spitgebied Stavenisse).	5. Kaarten
88-27		Veerse Meer p 13: M.b.t. beroepsvisserij: er wordt met name gevestigd op aal, bot en harder, niet op tong. Schubvis-visrecht ligt bij Sportvisserij Zuidwest Nederland en de beroepsvissers vissen dan ook met een schriftelijke toestemming (machtiging) van Sportvisserij Zuidwest Nederland op bot en harder.	6.1 Redactie - Wijzigingen
88-28		N2000 DW VM GEB 3 recreatie oever - sportvislocaties: net als voor alle andere wateren en bijbehorende kaarten geldt hiervoor dat dit slechts een (zeer summier) deel is van het totaal aan visstekken. Zie algemene opmerking sportvislocaties.	5. Kaarten
88-29		Westerschelde p 19: De alinea over de sportvisserij is niet correct. Sportvisserij vindt plaats met hengels. Door sportvissers wordt niet op garnalen en kokkels gevestigd. Tevens wordt er niet/nauwelijks op paling gevestigd, aangezien het meenemen (onttrekken) van aal door sportvissers in de kustwateren niet is toegestaan.	6.1 Redactie - Wijzigingen
88-30		Westerschelde p 77: het handmatig spitten van zee-aas is net als op de Oosterschelde een vrijgestelde activiteit met specifieke voorwaarden, waarbij gesteld wordt dat zich geen significant negatieve effecten zullen voordoen indien aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. In de eerste voorwaarde wordt verwezen naar de 'daartoe bestemde spitsvakken' waarbij verwezen wordt naar het toegangsbeperkingsbesluit. Zoals eerder aangegeven, schort hier het een en ander aan. Het toegangsbeperkingsbesluit zal aangepast moeten worden om het spitten van zee-aas toe te staan op	5. Kaarten

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		gebieden waar andere vormen van gebruik verboden zijn. Hierbij roepen wij u nogmaals op om in overleg met ons tot goed kaartmateriaal en goede beschrijvingen van de begrenzingen van de spitgebieden te komen.	
88-31		N2000 DW WS GEB 3 recreatie oever - sportvislocaties: <i>idem deelreactie 88-25</i>	5. Kaarten
88-32		p25: TBB Oosterschelde, artikel 8.2. Wij verzoeken u om de bebording op locaties waar het handmatig spitten van zee-aas is toegestaan, zodanig aan te passen dat het voor pierenspitters duidelijk is dat op de betreffende locaties wel degelijk gespuit mag worden. Op enkele van deze spitgebieden staan namelijk bordjes "verboden toegang, Art. 461 WvS" of "Kwetsbaar gebied. Niets beschadigen of verontrusten." Deze bordjes zorgen voor onduidelijkheid bij pierenspitters. Hun vergunning geeft immers weer dat er gespuit zou mogen worden, maar de bebording schikt deze gebruikers van het gebied onterecht af. P 28: Sportvisserij Zuidwest Nederland beschikt over een vergunning ex artikel 19d Nb-wet 1998. Dit is – op de naam na – juist. Echter, in het veld is het voor pierenspitters behoorlijk onduidelijk, zie hiervoor bovenstaande opmerking. De laatste zin ("Het spitten van zee-aas ... drooggevallen delen te bevinden.") zou opgenomen kunnen worden op de borden.	3.3 Uitvoering – Communicatie en overleg
88-33		Westerschelde p 38: TBB Westerschelde. Artikel 2: De toegang tot het schor van Waarde, de schorren bij Bath, het Hellegatschor en het Paulinaschor zijn jaarrond verboden. Echter, de hiervoor genoemde schorgebieden zijn al sinds jaar en dag (deels) aangewezen gebieden voor de handmatige zee-aaswinning. Wij verzoeken u dan ook om het TBB van de Westerschelde voor de hierboven genoemde gebieden aan te passen.	2.7 Activiteiten – Sportvisserij
89-1	Comfortcamping Scheldeoord BV BAARLAND	De start van het beheerplan is al in 2009/2010. De meeste gegevens op basis waarvan conclusies worden getrokken zijn ook uit deze tijd. Nu, 2015, is de wereld anders en moet de inhoud getoetst worden aan de huidige tijd. Normaal moet een plan rond de 5 jaar worden herzien. Dat moet dus ook met dit plan het geval zijn.	1.1 Doelen en maatregelen – Algemeen
89-2		Inzender geeft de volgende argumenten voor het verruimen van de toegang van kitesurfspots in de provincie Zeeland. <ul style="list-style-type: none"> - Zeeland wil zich neerzetten als (kite)surfprovincie. - De makkelijke kitespots worden gesloten (o.a. Rilland) de moeilijkere blijven over. - De kitesport is groeiende en schreeuwt om meer ruimte. - Hoe komt men tot de conclusie dat kitesurfen verstorend werkt? 	2.8 Activiteiten - Kitesurfen en strandzeilen

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		<ul style="list-style-type: none"> - Mocht kiten verstorend werken in de zoogperiode bij zeehonden (juni) of vogels, dan kunnen we in die periode het kiten aan banden leggen, maar daar hoeft een spot niet voor op slot. - Kiten is een milieuvriendelijke sport. - Is er rekening gehouden met personen en bedrijven die voor hun inkomen afhankelijk zijn van de spots die worden gesloten? - Heeft men rekening gehouden met de maatregelen die al genomen zijn? 	
90	Particulier NUMANSDORP	In het nieuwe plan wordt gesproken over een rustgebied 500 meter rondom beverburchten. Dat houdt concreet in dat schadebestrijding en beheer in mijn jachtgebied onmogelijk wordt. Wie legt dit de verpachter uit?	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
91	Particulier ACHTHUIZEN	<i>Idem zienswijze 74</i>	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
92-1	Vereniging Natuurmonumenten ROTTERDAM	Onze organisaties vragen om op korte termijn een duidelijke 0-situatie vast te leggen om te voorkomen dat bepaalde activiteiten sterk uitbreiden.	3.4 Uitvoering – Onderzoek en monitoring
92-2		Anders dan in het beheerplan beweerd is er al veel informatie beschikbaar over de achteruitgang van de strandplevier. Volgens onze organisaties is het noodzakelijk om meer maatregelen te treffen in de komende beheerplanperiode om de negatieve trend voor deze soort te keren en dus om de instandhoudingsdoelstelling te behalen. Alleen monitoren is onvoldoende. Dit zou kunnen door rust te garanderen op plekken waarvan bekend is dat deze geschikt zijn voor strandplevier. In de tekst wordt aangegeven dat de gewenste draagkracht niet wordt bereikt, terwijl in de tabel op p. 66 staat aangegeven dat het waarschijnlijk is dat de instandhoudingsdoelstellingen voor strandplevier na de eerste beheerplanperiode worden behaald. Graag zien wij toegelicht hoe wordt verwacht dat dit gerealiseerd gaat worden.	1.4 Doelen en maatregelen – Vogels
92-3		Het niet behalen van de doelaantallen wordt hier uitgelegd als zijnde niet realistische doelen en slechte tellingen. Omdat Nederland een internationale verantwoordelijkheid heeft voor trekganzen, wat ook onlosmakelijk een onderdeel van het Ganzenakkoord is, is het aan te bevelen om onderzoek te doen naar betere telmethoden tijdens de eerste beheerplanperiode, zodat het al dan niet bereiken van doelaantallen daadwerkelijk getoetst kan worden. Voor de volgende periode kunnen dan specifieke maatregelen getroffen worden.	3.4 Uitvoering – Onderzoek en monitoring

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
92-4		In het beheerplan Grevelingen zijn visserij-vaste vistuigen opgenomen onder specifieke voorwaarden. Bij die voorwaarden staat dat er een keerwantsplicht is voor hokfinken. Er staat echter niks over een keerwantsplicht voor schietfinken, terwijl dat wel belangrijk is om bijvangst van zeehonden tegen te gaan. De zeehond is geen habitatsoort voor de Grevelingen omdat deze soort ten tijde van aanwijzing hier weinig voorkwam. De zeehond is echter wel voor veel andere deltaxwateren een aangewezen Natura 2000-soort. Bovendien wordt deze soort tegenwoordig wel veel waargenomen in de Grevelingen. Ter bescherming van deze Natura 2000-soort is het dus belangrijk om in dit beheerplan keerwantsplicht voor schietfinken toe te voegen als voorwaarde.	2.2 Activiteiten – Beroepsvisserij
92-5		Het plaatsen en onderhouden van mosselzaadinvanginstallaties en de aanleg en verplaatsing van oesterpercelen zijn in de tekst van het ontwerp beheerplan als vergunningplicht aangemerkt. In een voetnoot wordt echter aangegeven dat volgens het toenmalige ministerie van LNV voor deze activiteiten geen Nb-wet vergunning nodig is. Dit besluit is vastgelegd in één enkele email van het ministerie en is ons inzien onvoldoende ecologisch onderbouwd. Dit geldt zeker als je kijkt naar de strikte beperking die de beroepsvisserij met vaste vistuigen worden opgelegd. Op pagina 57 wordt voor deze visserij aangegeven dat “vanwege de rust voor broedende, ruiende, en/of overwinterende vogels jaarrond niet gevestigd mag worden in de nabijheid van kwetsbare gebieden”. Activiteiten bij mosselvanginstallaties en oesterpercelen kunnen in kwetsbare gebieden voor broedende, ruiende en/of overwinterende vogels leiden tot vergelijkbare verstoring als door de beroepsvisserij met vaste vistuigen.	2.3 Activiteiten - Schelpdierteelt
92-6		In het ontwerpbeheerplan is een zoneringsvoorstel Grevelingen opgenomen (figuur 5.5). In dit voorstel wordt aangegeven waar en op welke wijze het gebied door de waterrecreatie gebruikt mag worden. Opvallend is dat de gebieden met een beperking in het recreatief gebruik in figuur 5.5 niet volledig corresponderen met figuur 2.4, waarin de kwetsbare gebieden voor broedvogels en watervogels zijn opgenomen. Er zijn dus kwetsbare gebieden waar vanwege verstoring niet gevestigd mag worden, maar waar waterrecreatie wel is toegestaan. Recreatie zou vanwege de verstorende effecten op vogels, hier net als vissen, ook niet toegestaan moeten worden. Wij verzoeken dit dan ook aan te passen in dit beheerplan.	2.6 Activiteiten – Recreatie en toerisme
92-7		In het beheerplan staat het volgende opgenomen over de planning van het kierbesluit: “vooralsnog is het streven 2018”. Dit laat zien dat nog niet met zekerheid gezegd kan worden dat in 2018 daadwerkelijk het kierbesluit uitgevoerd gaat worden. Tegelijkertijd wordt het kierbesluit wel als één van de belangrijke	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden - Haringvliet

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		maatregelen gezien voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Onze organisaties willen bij deze benadrukken dat zolang het kierbesluit niet geheel zeker is, hier niet vanuit gegaan kan worden voor het behalen van instandhoudingsdoelstelling. Daarbij willen we aangeven dat wij het kierbesluit zeker zien als een belangrijke maatregel die zal bijdragen aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen, maar we willen hierbij wel benadrukken dat voor het verkrijgen van echte robuuste natuur meer nodig is. Met het kierbesluit zal getij niet terugkeren, terwijl getij een zeer belangrijke ecologische vereiste is voor meerdere instandhoudingsdoelstellingen (slikkige rivieroever, noordse woelmuis, ruigte en zomen, vissen). Zolang getij niet zal toenemen, zal het lastig blijven op een robuuste manier de doelstellingen te behalen.	
92-8		Verder zien we vooral zeer lokale en soort-specifieke maatregelen opgenomen staan in het beheerplan. Dit strookt niet echt met de visie zoals opgenomen in het algemene deel waarin staat dat gestreefd wordt "naar ontwikkeling van robuuste natuur die niet afhankelijk zijn van kostbaar terrein op de vierkante meter". In de toekomst zou daarom meer ingezet moeten worden op echte duurzame maatregelen.	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
92-9		In het beheerplan missen wij kaders voor visserij. We willen graag benadrukken dat gezien het internationale belang van het Haringvliet voor trekvissen waarvoor instandhoudingsdoelstelling gelden én vanwege het belang voor het gehele waterecosysteem, het noodzakelijk is dat deze kaders in het Haringvliet duidelijk zijn. In het beheerplan willen we dit nader zien opgenomen.	2.2 Activiteiten – Beroepsvisserij
92-10		In dit beheerplan willen wij opgenomen zien staan als maatregel voor de tweede beheerplanperiode "inrichting Leenheerenpolder als deltanatuur" met daaraan toegevoegd de voorwaarde zoals geformuleerd door de EC.	3.1 Uitvoering - Natuurbeheer
92-11		"Stichting Cultuur & Recreatie Zuid-Holland voor het varen op het Zuiderdiep met vier elektrisch aangedreven sloepen en tien kajaks in de periode 1 april tot 1 november tussen zonsopgang en zonsondergang". Deze uitzondering op het TBB is niet conform de afspraken. Deze ontheffing wordt alleen geldig als Blok de Wit wordt overgedragen en ingericht als natuur. Zolang dat niet aan de orde is kan er geen sprake zijn van dat het wordt opgenomen in het beheerplan. De activiteit dient vergunningplichtig gemaakt te worden. De reeds uitgevoerde voortoets is volgens onze organisaties van onvoldoende kwaliteit.	2.9 Activiteiten - Recreatievaart
92-12		Deze aanvullingen zouden opgenomen moeten worden in het beheerplan omdat volgens ons deze soort in veel gebieden (en niet dus alleen Tiengemetten) een serieus probleem vormt voor het behalen van	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		<p>verschillende instandhoudingsdoelstellingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Guldenroede vormt niet alleen op Tiengemeten buitendijks een probleem, maar ook binnendijks. Bovendien komt deze soort in veel andere gebieden massaal voor, zoals op de Beninger Slikken en de Korendijkse Slikken. Daarnaast is die oprukkend in andere gebieden zoals de Scheelhoek en Quackgors. - Naast dat guldenroede giftig is, zorgt deze plant ook voor een kwaliteitsachteruitgang van het habitat van deze soort. Ook de kwaliteit van het habitatype Ruigte en zomen wordt door deze plant bedreigd. Wij wijzen er op dat er juist een kwaliteitsverbetering-opgave geldt voor dit habitatype. 	
92-13		Haringvliet P18: ook Scheelhoek en Quackgors zijn afgesloten middels artikel 461 W.v.S.	6.1 Redactie - Wijzigingen
92-14		Haringvliet P33: ook voor grote stern is de huidige snelheid van vegetatiesuccessie een directe bedreiging (en niet alleen pas over enkele jaren). Een duurzaam aanbod van broedgelegenheid staat onder druk. Er is een zeer hoge beheerinspanning inclusief financiën vereist om de soorten te behouden door gebrek aan locaties waar voldoende dynamiek is en rust heerst. Hier moeten ook blijvend financiën voor worden vrijgemaakt.	1.4 Doelen en maatregelen - Vogels
92-15		Haringvliet P51: bij de soorten visdief en bruine kiekendief staat genoemd dat ze nauwelijks gebruik maken van het Haringvliet als broedgebied. Dat is onjuist. Zo broedt de visdief met jaarlijks honderden broedgevallen op de Scheelhoekeilanden. Het is een soort die gevoelig is voor vegetatiesuccessie, net als andere sterns en plevieren, wat door o.a. stikstofdepositie en gebrek aan natuurlijke dynamiek versneld plaatsvindt. De PAS kan daarom wel degelijk wat betekenen als het gaat om het beheer van kustbroedvogeleilanden.	1.8 Doelen en maatregelen - PAS
92-16		Haringvliet P60: Maatregelen ten behoeve van de bestrijding van overzomerende ganzen dient afgestemd te worden met alle partijen binnen het Ganzenakkoord voordat deze in het beheerplan worden opgenomen.	2.1 Activiteiten – Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
92-17		Haringvliet P74: Het valt ons op dat binnendijkse windturbines niet Nb-wetvergunningplichtig zijn. Windturbines kunnen grote invloed hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Daarom verzoeken wij deze alsnog vergunningplichtig te maken.	2.17 Activiteiten - Energie uit wind en water
92-18		Haringvliet P78: De stelling dat industrie buiten Natura 2000-gebieden geen negatieve invloed kan hebben op de Natura 2000-gebieden is onwaar. Zonder aanvullende maatregelen (zoals via de PAS) heeft	6.2 Redactie – Geen wijziging

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		veel industrie invloed op de instandhoudingsdoelen. Gesteld zou moeten worden dat door aanvullende maatregelen in veel gevallen negatieve invloeden op Natura 2000-gebieden gemitigeerd of gecompenseerd kunnen worden.	
92-19		Begrenzing N2000 Haringvliet: Een deel van het kampeerterrein van de herberg Tiengemetten (ten zuiden van de weg naar oost) valt onterecht binnen de N2000 begrenzing. Graag kaart aanpassen.	5. Kaarten
92-20		Haringvliet Recreatie oever: De wandelroute Korendijkse slikken is gewijzigd in de korte route. Graag de "oude" lange route weer op de kaart zetten. Deze wordt in de komende jaren weer hersteld namelijk.	5. Kaarten
92-21		Haringvliet Recreatie water: <ul style="list-style-type: none"> - Tiendgorzen, Spuimond west, Blanken Slikken, buitengors Westerse en Oosterse Laagjes intekenen als "verboden recreatievaart". - Blanken Slikken en Griendweipolder niet markeren als "dagrecreatie". 	5. Kaarten
92-22		Haringvliet Recreatie: Surflocatie bij Groote Haven Tiengemetten verwijderen. In de praktijk wordt er nauwelijks gesurft. Betreft ook geen praktische locatie.	5. Kaarten
92-23		De Scheelhoek staat hier ten onrechte in als opengesteld (groene lijn geeft wandelroute aan). Het gebied is afgesloten voor publiek en moet als zodanig worden opgenomen in het beheerplan. Het Quackgors staat niet aangegeven als verstoringsgevoelige locatie. Dit is het wel. Quackgors moet dus aangegeven worden als een wel verstoringsgevoelige locatie. Ook Scheelhoek staat maar deels aangegeven als verstoringsgevoelige locatie, moet volledig zo gemarkeerd worden.	5. Kaarten
92-24		Haringvliet Visserij algemeen: Alle natuurgebieden (Beningerslikken, Korendijkse slikken, Spuimond west, Tiendgorzen, Westerse en Oosterse Laagjes, Tiengemetten aanmerken als "Niet vissen binnen de aangegeven contour".	5. Kaarten
92-25		<ul style="list-style-type: none"> - Haringvliet Tiengemetten noordrand aanmerken als "niet vissen achter oeververdediging". - Electrovisseren niet toestaan aan Noordrand Tiengemetten en Westerse en Oosterse Laagjes. 	5. Kaarten
92-26		Haringvliet Visserij particulier: Visaalrecht op Tiengemetten door Nobel verwijderen. Klopt niet, Nobel heeft op Tiengemetten dit recht niet.	5. Kaarten
92-27		Haringvliet Lozing en onttrekking: <ul style="list-style-type: none"> - De locaties van gemalen updaten. Op de Korendijkse slikken ontbreken gemalen op de kaart. - Nagaan of het lozingspunt op Tiengemetten van gezuiverd riool/afvalwater op de kaart moet worden aangegeven als zodanig. 	5. Kaarten

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
92-28		Haringvliet Ontgrondingen: Wanneer herinrichtingsmaatregelen overwogen worden, kunnen zoekgebieden in deze kaart wellicht worden aangegeven.	5. Kaarten
92-29		Haringvliet Bedrijfstypen/beheer/grondgebruik: Alle drie de kaarten zijn niet up to date o.a.: Beheer Westerse en Oosterse Laagjes is van Natuurmonumenten, particuliere gronden in Beningerslikken moet zijn: BBL gronden.	5. Kaarten
92-30		Haringvliet Kwetsbare gebieden voor vogels: Tiengemeten en Tiendgorzen toevoegen (vanwege aanwezige grote aantallen N2000 vogelsoorten).	5. Kaarten
92-31		Voor de Oosterschelde geldt dat de zandhonger als één van de belangrijke factoren wordt gezien voor het al dan niet behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. De suppletie van de Roggenplaat wordt om die reden als dé oplossing van de zandhonger gezien. Wij willen benadrukken dat de suppletie Roggenplaat een goede maatregel is als tijdelijke oplossing, maar dat de zandhongerproblematiek er niet mee opgelost gaat worden. Dit moet duidelijk in het beheerplan terug te vinden zijn. In het kader van 'ontwikkelen van robuuste natuur' zijn onze organisaties een sterke voorstander van het zoeken naar andere oplossingsrichtingen voor de zandhonger om zo de ecologische waarde van de Oosterschelde verder te optimaliseren, de beheerkosten laag te houden én de internationale waarde in stand te houden.	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden - Oosterschelde
92-32		Naast het zandhongerprobleem legt visserij een grote druk op de draagkracht van de Oosterschelde. Onze organisaties vragen dan ook om heldere afspraken over het al dan niet overschrijden van de draagkracht van het systeem: er dient voldoende draagkracht voor de natuur over te blijven. Nu wordt er bijvoorbeeld voor de schelpdierteelt niet gepraat over een plafond, terwijl dit nodig is om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen. Ook zien wij graag geschrappt dat mosselkweek bijdraagt aan de voedselvoorziening van kustvogels, aangezien hier ook diverse vogels voor bestreden worden (zoals zilvermeeuwen, zie Oosterschelde pagina 71).	2.3 Activiteiten – Schelpdierteelt
92-33		Op Schouwen-Duiveland bevindt zich thans een belangrijke populatie noordse woelmuis. Echter, deze wordt bedreigd door de onvermijdelijke vestiging van de aardmuis, waardoor een nog grotere concurrentiedruk gaat ontstaan. Daarom zal komende periode moeten worden gebruikt om de populatie noordse woelmuis zo robuust mogelijk te maken. Het belang hiervoor zou in het beheerplan sterk benadrukt moeten worden, de huidige isolatie van populaties is immers een knelpunt.	1.5 Doelen en maatregelen – Landdieren
92-34		Mogen we concluderen dat er maatregelen getroffen gaan worden om verstoring door recreanten tegen te gaan op de bestaande plekken waar bekend is dat strand- en bontbekplevier broeden? Met beide	2.6 Activiteiten – Recreatie en toerisme

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		soorten gaat het niet goed, dus extra reden om verstoring door recreanten op deze plekken aan te pakken.	
92-35		Op p34 (Oosterschelde) wordt nogmaals gezegd dat voor strandplevier rust een belangrijk knelpunt lijkt te zijn en dat vergroting van de draagkracht nodig is. Nog een reden dus om (op een relatief makkelijke manier) daar waar aanwijzingen zijn dat recreanten de rust verstoren, hier maatregelen voor te treffen. Dat zal in ieder geval bijdragen aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Wij verzoeken daarom om de maatregelen ter bescherming van de strandplevier en bontbekplevier beter op te nemen in het Beheerplan Deltawateren.	1.4 Doelen en maatregelen – Vogels
92-36		Oosterschelde pag. 28: Als knelpunt staat voornamelijk het probleem van de zandhonger genoemd. Ook de huidige recreatiedruk en de visserij zouden explicieter genoemd moeten worden als knelpunt. Omdat het zandhongerprobleem alleen maar toeneemt in de toekomst, gaan deze vormen van verstoring bovendien nog zwaarder tellen. Rustgebieden zouden vergroot moeten worden waarbij goede handhaving noodzakelijk is.	2.2 Activiteiten – Beroepsvisserij 2.6 Activiteiten - Recreatie en toerisme
92-37		Oosterschelde pag. 34: “Dat wordt namelijk afgemeten aan de aanwezigheid van voldoende geschikt en rustig en predatorvrij broedgebied.” In deze zin mist ‘beschikbaar voedsel’. Er moet ook voldoende beschikbaar voedsel zijn om van voldoende draagkracht te spreken. Dit geldt voor zowel niet-broedvogels als voor broedvogels.	6.1 Redactie - Wijzigingen
92-38		Oosterschelde p36. Als ecologische randvoorwaarde staat bereikbaarheid van geschikte foerageergebieden genoemd. Hieraan toevoegen: en voldoende voedsel.	6.1 Redactie - Wijzigingen
92-39		Oosterschelde p 37: Over de bruine kiekendief wordt gezegd dat er niet genoeg informatie bekend is. Hier is onder andere bij de TBO's veel gegevens over bekend. Idem p 37: Als ecologische randvoorwaarden opnemen: “nestplaats onbereikbaar voor vos en andere predatoren”.	5.1 Redactie – Wijzigingen 6.2 Redactie – Geen wijziging
92-40		Oosterschelde p 38: Hier staat aangegeven dat ervoor gekozen wordt de doelstellingen bij te stellen, anticiperend op het verlies van areaal door de zandhonger. Vervolgens wordt geconcludeerd dat de doelstellingen behaald zullen worden in deze periode. Dat is logisch omdat de doelaantallen lager liggen dan de huidige aantallen. Deze doelstelling is daarmee wel weinig ambitieus. Wij vragen hierbij om alsnog maatregelen op te nemen die zorgen dat de aantallen toenemen, onder andere door te kijken hoe het zandhongerprobleem (duurzaam) is op te lossen.	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden - Oosterschelde

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
92-41		Idem p 38: Er wordt gesproken over hoogwatervluchtplaatsen (hvp's) buiten het Oosterscheldebekken, maar ook binnen het bekken zelf liggen zeer belangrijke hvp's; randen (dijken en binnendijkse gebieden) en droog blijvende zandplaten (eilanden) van de Oosterschelde zelf zijn belangrijke hvp's. Met andere woorden: er moet meer focus komen op hvp's in en rond de Oosterschelde en de rust in deze gebieden moet gewaarborgd worden. Suppletie op de Roggenplaat zal hier niet volledig de oplossing voor zijn, daarmee alleen zullen de doelstellingen niet behaald worden.	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden - Oosterschelde
92-42		Oosterschelde p 43: Ecologische randvoorwaarden eenden, ganzen en zwanen: "weinig barrières voor pendelbeweging tussen slaapplaats en foerageergebied en - weinig tot geen verstoring rond rustlocaties en foerageergebieden". Barrières zijn wel aanwezig in de vorm van windmolens en recreatie. In dit beheerplan zou daarom beter uitgewerkt moeten worden hoe hiermee omgegaan zal worden.	1.4 Doelen en maatregelen – Vogels
92-43		Oosterschelde p 47/p 48: als achter voorgestelde maatregelen staat aangegeven dat deze maatregel gepland is, zien wij dit graag concreter uitgewerkt door aan te geven waar en wanneer die maatregel uitgevoerd gaat worden.	6.2 Redactie – Geen wijziging
92-44		Oosterschelde p 48: De volgende maatregel staat als gerealiseerd aangegeven, maar is nog niet uitgevoerd, dus moet hier verwijderd worden: "Koude- en Kaarspolder (OS2) - Uitbreiding zilte vegetaties d.m.v. maaiveldverlaging waarbij het middendeel wordt omgevormd tot karreveld, gecombineerd met aanleg vogeleiland". Dit staat in de programma-aanvraag PAS, dus hoort te staan in de volgende paragraaf 3.2 waar die ook al is opgenomen.	6.1 Redactie - Wijzigingen
92-45		Oosterschelde p 50: in de tabel wordt de westelijke kuip uitgelegd als oostelijk van de Wanteskuup. Wanteskuup is inlaag de Regt.	6.1 Redactie - Wijzigingen
92-46		Oosterschelde p 51: Neeltje Jans: dit wordt de maatregel "aanleg lagune met drijvende broedvogeleilandjes".	6.2 Redactie – Geen wijziging
92-47		Oosterschelde p 52/53: in tabel staat hier en daar "effect gerichte monitoring (onder SNL)". Dit is niet voldoende omdat SNL-monitoring niet geschikt voor effect gerichte monitoring is.	6.1 Redactie - Wijzigingen
92-48		Oosterschelde pag 53: hier staat in de tabel als maatregel opgenomen: Afplaggen Rumoirtschorren. In de PAS-tabel staat als opgave voor de provincie: 'onderzoek naar mogelijk afplaggen schor Rumoirt...' eenmalig 10.000,-. Dat is dus onderzoek naar afplaggen en geen uitvoering. Zie hiervoor ook de tekst over stikstof en Rumoirt op P59: "wij pleiten voor 'onderzoek naar zinvolheid van plagmaatregelen op het Rumoirtschor' om op basis van de uitkomsten te besluiten of en welke maatregelen er wenselijk zijn".	6.2 Redactie – Geen wijziging

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
92-49		Oosterschelde p 63: op de Schelpenrug en Roggenplaat rusten mogelijk geen zeehonden, maar is wel een belangrijke HVP. Dit zou toegevoegd moeten worden aan de tekst. Daarnaast mist een volledig overzicht van alle HVP's waardoor dit ook niet inzichtelijk is. Zo zijn de HVP's op dijken, dammen en platen niet goed in kaart gebracht. Het is dus onduidelijk hoe de begrenzing van 'kwetsbare gebieden voor vogels' tot stand gekomen is. Dit is uiterst belangrijke informatie om keuzes over toegankelijkheid van dijken te bepalen. Dit overzicht zou volledig gemaakt moeten worden. Verder zijn wij van mening dat, aangezien de Schelpenrug een belangrijk HVP is, het belangrijk is dat deze niet toegankelijk blijft.	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden – Oosterschelde 6.2 Redactie – Geen wijziging
92-50		Oosterschelde p 63: "In de belangrijke vogelgebieden die in de huidige situatie wel toegankelijk zijn, wordt geen autonome groei van recreatievaart verwacht". Om met zekerheid de rust in deze belangrijke vogelgebieden te garanderen zouden deze gebieden alsnog als niet toegankelijk aangeduid moeten worden. Onze organisaties zijn namelijk niet zeker van de hier gestelde aanname.	2.9 Activiteiten - Recreatievaart
92-51		Oosterschelde p 65: scholeksters en rosse grutto's kunnen blijkbaar uitwijken naar andere HVP's bij verstoring door kitesurfers. Wij zien graag uitwerkt welke HVP's hier bedoeld worden.	2.8 Activiteiten – Kitesurfen en strandzeilen
92-52		Oosterschelde p 67: de broedperiode moet niet beginnen op 1 april maar op 15 maart. Daarnaast moet de inspectievlucht tijdens broedseizoen vergunningplichtig gemaakt worden.	2.14 Activiteiten – Onderzoek en monitoring
92-53		Oosterschelde p 69: verstoring burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer: "Omdat een vliegtuig vaak ook snel een gebied weer verlaat, kan de verstoring weliswaar intens zijn, maar hij is in de regel ook van korte duur. Daarom zouden de verstoorde vogels snel weer hun oorspronkelijke gedrag kunnen hervatten". Onze organisaties vragen zich af hoe wordt gecontroleerd dat de frequentie van deze korte verstoringsmomenten niet hoog wordt? Verder is uit onderzoek gebleken dat sommige foeragerende soorten als ze eenmaal verstoord zijn, niet verder gaan met foerageren. Voor die soorten geldt dus niet dat ze snel weer hun oorspronkelijke gedrag zullen hervatten. Graag opnemen in de onderbouwing.	2.16 Activiteiten - Luchtvaart
92-54		Oosterschelde p 70. Over vrijstellingsvoorwaarden t.b.v. muskusrattenbestrijding: "Betreding van het gevoelige habitatype 'overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)' in de Inlaag Vlietepolder op Noord-Beveland kan alleen plaatsvinden in de herfst, winter en vroege voorjaar, omdat er dan minder vegetatie aanwezig is. Bovengenoemde uitzondering ten aanzien van broedgebieden in de broedtijd geldt niet ten aanzien van dit habitatype vanwege zijn extreme kwetsbaarheid en grote schaarste". De laatste zin is onduidelijk. Wij zijn van mening dat er in de broedtijd geen betreding t.b.v. muskusrattenvangen moet plaatsvinden indien dit niet direct de veiligheid bedreigt.	6.2 Redactie – Geen wijziging

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
92-55		Oosterschelde p 73: Handmatig winnen van zee-aas. Deze activiteit moet wat ons betreft toegevoegd moeten worden aan de lijst vergunningplichtige activiteiten indien dit zou gebeuren buiten de spitvakken. Recreatie en toegang - geldt voor zowel de Oosterschelde als de Westerschelde: In tegenstelling tot aas spitten mag handmatig oogsten van schelpdieren van één uur voor zonsopgang tot één uur na zonsondergang. Wij vragen ons af wat hier de onderliggende gedachte is. In het donker zijn scholekster en andere strandlopers slecht te zien en is de verstoring van nachtelijk foeragerende vogels dus slecht in te schatten, maar zeker niet zo kwalijk. Wij verzoeken deze tijdsregeling dus gelijk te trekken met het spitten van zee-aas.	2.7 Activiteiten – Sportvisserij 2.11 Activiteiten - Zeegroenten en schelpdieren oogsten
92-56		Oosterschelde Habitattypen: <ul style="list-style-type: none"> - Gebied Westenschouwense inlaag- west: H2160 Duindoornstruweel staat op kaart NM als N12.06 Ruigteveld - Klein Beijerenpolder: hier moet gedeeltelijk ingevuld worden H1330B Schorren en Zilte graslanden – binnendijks - Deelgebieden 4 en 5 en 6 gedeeltelijk, 7,8,9 en Kisters en Suzanna's Inlaag en Cauers Inlaag: op de kaart staat niets aangegeven. Aanvullen met habitattypen H1330B Schorren en Zilte graslanden - binnendijks en H1310A Zilte pioniersbegroeiingen (zeekraal) . 	5. Kaarten
92-57		Oosterschelde Recreatie op de oever: <ul style="list-style-type: none"> - Wandelen langs de dijk bij Roelshoek (Verdronken land van Zuid-Beveland) is niet gewenst wegens verstoring kustbroedvogels. Wij verzoeken dit gebied te sluiten in het broedseizoen. - Toevoegen op Neeltje Jans: vogelkijkhut in de duinen en op de dijk bij Neeltje Jansplaat. 	2.6 Activiteiten – Recreatie en toerisme 5. Kaarten
92-58		Oosterschelde Recreatie op het water: Kitesurflocaties Oosterdam en Verdronken land van Zuid-Beveland zijn i.v.m. foeragerende en rustende vogels zeer ongewenst. Niet toestaan of elders plaatsen. Vanwege geringe inzet toezicht is handhaving bovendien niet goed uit te voeren. Voor Oosterdamlocatie kan nog als alternatief gekeken worden naar herinrichting om zonering te verbeteren. Door het graven van een geul tussen de dam en de zandplaat kunnen recreanten de plaat minder makkelijk betreden.	2.8 Activiteiten – Kitesurfen en strandzeilen
92-59		Oosterschelde Recreatie: Gebied verdronken Land van Zuid-Beveland is te klein aangegeven. Daarbij vragen wij ons af wat de status is van de gearceerde gebieden beschermd en staatsnatuurmonument.	5. Kaarten
92-60		Oosterschelde Visserij: <ul style="list-style-type: none"> - Er ontbreken recente locaties van mosselhanglocaties bv. ten westen van de Zeelandbrug. 	5. Kaarten

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		<ul style="list-style-type: none"> - Mosselpercelen rondom St Philipsland kloppen niet. Juiste informatie kan opgevraagd worden bij HZL. Ook de schelpdierpercelen rondom St Philipsland kloppen niet. Ook hier graag contact over opnemen met HZL. Verder verzoeken wij om niet de namen van bedrijven op te nemen. 	
92-61		Oosterschelde Infrastructuur en overig gebruik: Niet alle windmolens op Neeltje Jans staan op deze kaart en sommige zijn foutief weergegeven. Ook ten zuiden van de Jacobspolder staan inmiddels windmolens, deze ontbreken op de kaart. Onduidelijk is wanneer windmolens opgenomen zijn op de kaart. Ook zou het goed zijn om aan te geven met welke minimale afstand tot het Natura 2000-gebied rekening is gehouden.	5. Kaarten
92-62		<p>Oosterschelde Beheer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dit is voor onze organisaties een heel verwarrende kaart: zo houden de kleuren de grens van het Natura 2000-deelgebied Oosterschelde niet aan, waardoor buiten het gebied ook sommige gebieden wel en andere niet ingekleurd zijn. Wij stellen voor alles weg te halen buiten de begrenzing. - Gebiedje naast Klein Beijerenpolder is van St de Maire (moet donkerpaars). Meest rechtse gebied is ook van de Maire staat nu ingekleurd in lila (=NM). - Begrenzing van Verdronken land van Zuid-Beveland klopt niet, deze is niet aangepast aan de uitbreiding in 2011. Ook deelgebied 12 is deels lila ingekleurd, maar valt buiten de begrenzing. 	5. Kaarten
92-63		In het diverse kaartmateriaal zijn belangrijke vogelconcentratiegebieden weergegeven. Eén van de kaarten hierbij is ook die van de hoogwatervluchtplaatsen (HVP). Wat ons hierbij opvalt is dat de belangrijke foerageerlocaties worden ontzien van recreatie, maar dat dit niet geldt voor de HVP. Om te zorgen dat deze functies zoveel mogelijk tot hun recht komen, willen wij verzoeken hier extra aandacht aan te besteden. Ook met betrekking tot kitesurfen verzoeken wij hier optimaal rekening mee te houden: zo is kitesurfen langs de Oesterdam toegestaan, terwijl daar juist ten behoeve van natuur een groot zandsuppletieproject is uitgevoerd en is de kitesurflocatie bij Krabbendijke van groot belang voor broedende plevieren, welke reeds onder zware druk staan.	<p>2.6 Activiteiten – Recreatie en toerisme</p> <p>2.8 Activiteiten - Kitesurfen en strandzeilen</p> <p>5. Kaarten</p>
92-64		Veerse Meer p 12: zee gras is pas sinds 2003 uit het Veerse Meer verdwenen, niet sinds de aanleg van de deltaxwateren.	6.1 Redactie - Wijzigingen
92-65		Veerse Meer p 18: kustbroedvogels: als ecologische randvoorwaarde staat opgenomen "Niet bereikbaar voor predatoren". Aangegeven moet worden dat hier niet aan voldaan wordt, aangezien de broedplaatsen	6.1 Redactie - Wijzigingen

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		wel voor ratten en vossen bereikbaar blijken te zijn.	
92-66		Veerse Meer p 19: moerasbroedvogels: hiervoor geldt hetzelfde als voor de kustbroedvogels, zijn wel bereikbaar voor predatoren, namelijk de vos.	6.2 Redactie – Geen wijziging
92-67		Veerse Meer p .27. Waarom gaan de maatregelen die voorgesteld zijn niet uitgevoerd worden tijdens de eerste beheerplanperiode terwijl het met veel soorten niet goed gaat?	1.3 Doelen en maatregelen – g Gebieden – Veerse Meer
92-68		<p>Veerse Meer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Recreatie Oever: Legenda: wat wordt bedoeld met groene vlakken? Indien dit bos is, dan kleine eiland geheel groen maken. Het is een onduidelijke kaart met al de groene vlakken. - Recreatie Water: Surfplek (zie uitvergroting) bij Schelphoek moet stukje naar westen. - Visserij: Er staat niks opgenomen over visserij in het Veerse Meer. Betekent dit dat overal gevist mag worden? Visserij binnen de afgesloten gebieden en gebieden van Natuurmonumenten is onwenselijk. - Beheer: Ook hier geldt dat de begrenzing niet aansluit bij het Natura2000-gebied Veerse Meer. - Middelplaten en Kwistenburg zijn in beheer bij NM en niet bij Staatsbosbeheer. Ook klopt het beheer van veel eilanden door Staatsbosbeheer niet. - Legenda streepjes --(soort dijklichamen) ++++++ staan niet op de kaart. - Kwetsbaar gebieden voor vogels: Klein en Groot eiland mee begrenzen als kwetsbaar vogelgebied jaarrond. Dit i.v.m. broeden Lepelaar en diverse meeuwensoorten. - Begrenzing bij Middelplaten ook iets ruimer trekken tegen de Piet aan. - Bij Kwistenburg deel gebied ongeveer begrenzing slikken voor vogels kwetsbaar jaarrond maken (lichtblauw), broeden ook soorten. 	5. Kaarten
92-69		Met betrekking tot de Westerschelde maken onze organisaties zich met name zorgen om het verdwijnen van het meergeulensysteem en de gevolgen die dit gaat hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen. Wij verzoeken dan ook om dit in het beheerplan Westerschelde prominent naar voren te brengen: eenmaal verdwenen is de kans minimaal dat dit meergeulensysteem terug komt. Daarbij zal het ecologisch én economisch grote negatieve gevolgen hebben.	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden – Westerschelde & Saeftinghe 6.1 Redactie - Wijzigingen
92-70		In de samenvatting van het beheerplan Westerschelde wordt gesuggereerd dat het met dwergstern en grote stern goed gaat. Dit strookt niet met onze waarnemingen: de aantallen lopen sterk terug en het broedsucces is laag. Eén van de redenen voor het lage broedsucces is de komst van ratten, o.a. op de	1.4 Doelen en maatregelen - Vogels

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		Hooge Platen. Deze wordt vermoedelijk veroorzaakt door zandoverslag nabij de Hooge Platen en bedreigen de broedvogelkolonies hier in sterke mate. Onze organisaties vragen hier om passende maatregelen te nemen. Daarnaast helpt het deze vogelsoorten om een zone rondom de Hooge Platen op te nemen waarin, op regulier vaargeulonderhoud na, geen andere bodemverstorende activiteiten plaatsvinden. Hierdoor krijgt de kinderkamerfunctie van dit gebied een sterke boost met alle positieve effecten voor ecologie en economie van dien. Uit onderzoek van HZL is recentelijk gebleken dat zelfs de gebieden in deze omgeving die als hoog-dynamisch worden beschouwd een belangrijke functie vervullen voor het onderwaterleven.	
92-71		Westerschelde p 11: in de samenvatting staat dat onderzoek & monitoring vrijgesteld van vergunningplicht is voor de overheid of terreinbeherende natuurorganisaties. In Bijlage A op P100 en 101 zien we daar niets van terug. Graag krijgen onze organisaties hier duidelijkheid over.	6.2 Redactie – Geen wijziging
92-72		Westerschelde p 11: bij natuurbeheer is alleen het uitzetten van zeehonden vrijgesteld van vergunningplicht. Als we de betekenis van de Hooge Platen als kustvogelbroedgebied in stand willen houden zullen we (kleinschalig) natuurbeheer moeten kunnen plegen: afkalving van duinen tegengaan met palenrijen, stranderosie tegengaan met suppleties, rattenbestrijding. Graag zien wij deze activiteiten toegevoegd als vrijgesteld van vergunningplicht.	2.13 Activiteiten - Terreinbeheer
92-73		Westerschelde p 17: dammen en sluizen: hieraan moet toegevoegd worden het sluizencomplex bij Terneuzen. Deze is niet genoemd terwijl het wel dé toegangspoort naar de havens van Terneuzen en Gent is en zorgt voor een scheepvaartverbinding tussen Nederland, België en Frankrijk.	6.1 Redactie - Wijzigingen
92-74		Westerschelde p 36: Figuur 2.6: ligging kwetsbare gebieden voor broedvogels en voor watervogels: volledige gebiedsgrens van Saefthinghe aanhouden. Ook het Speelmansgat is van grote waarde evenals de begraasde delen aan de rand van Saefthinghe.	5. Kaarten
92-75		Westerschelde p 36, figuur 2.6: graag hier Platen van Valkenisse toevoegen. Deze worden zowel als HVP (springtij uitgezonderd) als foerageergebied gebruikt. De Platen van Valkenisse zijn nu als vrij toegankelijk ingetekend, terwijl deze grote natuurwaarden hebben. Wij vragen om voor deze platen op zijn minst de status " toegankelijk van 15 mei t/m 15 sept." te geven. Er kunnen dan nog steeds zeegroenten worden geoogst en recreatie kan plaatsvinden, maar als de trekvogels in de Westerschelde arriveren vinden ze hier rust. Daarnaast willen wij aangeven dat er momenteel een Interreg-aanvraag loopt (Grenspark Groot Saefthinghe) waarbij onderzocht gaat worden of het mogelijk is om een klein deel	2.6 Activiteiten - Recreatie en toerisme 2.11 Activiteiten – Zeegroenten en schelpdieren oogsten 5. Kaarten

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		van de Platen van Valkenisse te gebruiken als broedvogeleiland.	
92-76		Westerschelde p 38, tabel 2.7, hier in de grijsgekleurde kolom aangeven dat het broedvogels betreft. Westerschelde p 39: tabel 2.8, idem als hierboven.	6.2 Redactie – Geen wijziging
92-77		Westerschelde p 40: knelpunten - blauwborst: de TBO`'s hebben gegevens van broedvogels van beheergebieden langs de Westerschelde. De aantallen kunnen bij hen worden opgevraagd. De laatste inventarisatie is uit 2012. De oorzaak van de afname lijkt met name extern te liggen. Met de uitbreiding van het intergetijdengebied bij Saeftinghe kan er naar verwachting (bij extensief beheer = opkomende rietlanden niet geheel afgrazen) op termijn weer herstel van de populatie plaatsvinden.	1.4 Doelen en maatregelen – Vogels
92-78		Westerschelde p 43: Tabel 2.10 in de grijsgekleurde kolom aangeven dat het steltlopers betreft.	6.2 Redactie – Geen wijziging
92-79		Westerschelde p 53: kustbroedvogels, regel 8 Scheldeoord vervangen door Jacobspolder en daarachter Inlaag 2005 toevoegen.	6.1 Redactie - Wijzigingen
92-80		Westerschelde p 54: tabel 3.2 - Zuidgors: maatregel Veekvangverwijderen. - Scheldeoord: vervangen door Jacobspolder. - Inlaag 2005: maatregel kwelbuizen onderhoud en struweel verwijderen toevoegen. - Hoedekenskerke: wel in deze tabel, nog niet begrensd.	6.1 Redactie - Wijzigingen 6.2 Redactie – Geen wijziging
92-81		Westerschelde p 71: "Finten zijn naast zichtjagers ook filterfeeders, waardoor ze door een tijdelijke vertroebeling geen effect ondervinden". Dit klopt niet. Van schelpdieren weten we juist dat ze als gevolg van vertroebeling de kleppen sluiten. Zo groeien nergens de kokkels zo langzaam als op de Westerschelde. Finten kunnen dus mogelijk wel effect ondervinden van tijdelijke vertroebeling.	6.1 Redactie - Wijzigingen
92-82		Westerschelde p 72: verstoring als gevolg van licht en geluid moet zo veel mogelijk worden voorkomen. Onze organisaties zien dit graag nader uitgewerkt, inclusief grenswaarden en manieren om dit te handhaven. Daarnaast vinden onze organisaties dit tegenstrijdig met het niet-vergunningplichtig stellen van zandoverslag.	2.15 Activiteiten – Vaargeulbeheer, baggeren en storten
92-83		Westerschelde p 76: kitesurflocatie in fig. 4.3 is fout, locatie is verkeerd weergegeven op de kaart, bij het TBB zit de juiste kaart/locatie. Dit wordt bij de Verdrongen Zwarte Polder toegestaan bij laagwater. Onze organisaties vragen zich af hoe dit te handhaven is omdat de surflocatie met hoogwater lastig bereikbaar is. Onze organisaties hebben daarom eerder de suggestie gedaan om de locatie naar het westen voor de Herdijkte Zwarte Polder te verplaatsen en de locatie zo te situeren dat er zowel met hoogwater als met	2.8 Activiteiten – Kitesurfen en strandzeilen 5. Kaarten

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		laagwater gekitesurfd kan worden. Hierbij doen wij deze suggestie nogmaals.	
92-84		Westerschelde p 78: Onderzoek en Monitoring. We missen hier het onderzoek van TBO's met een zegen (een fijnmazig net met de hand voortgetrokken) om hiermee plekgewijs de stand van bodemvis te bemonsteren.	2.14 Activiteiten – Onderzoek en monitoring
92-85		Westerschelde p 86. hfdst 4.4 Activiteiten die vergunningplichtig blijven: hier staat de zandoverslag in het Vaarwater van Hoofdplaat niet genoemd. Het proces van zandoverslag gaat gepaard met stank (veel roet- en zwaveluitstoot), lawaai en lichtvervuiling. Er is een overslaglocatie aangewezen maar regelmatig worden de gemaakte afspraken hier overtreden. Het aantal zandwinschepen neemt toe en het aantal is nu niet gereguleerd, net zo min als het aantal vaarbewegingen. Doordat dit een open regeling is en een groot aantal schepen hier gebruik van maakt is het afgelopen jaren al regelmatig mis gegaan met alle gevolgen voor de natuur van dien. Een ander aspect is de herkomst van landpredatoren zoals Bruine rat op de Hooge Platen. Sinds een jaar of tien verschijnen er keer op keer bruine ratten op de Hooge Platen met negatieve gevolgen voor broedende vogels. Het lijkt er op dat zandschepen hier de oorzaak van zijn. Het is daarom goed om te onderzoeken in hoeverre dit het geval is. Indien dit de oorzaak is, zouden hier maatregelen voor moeten worden genomen.	2.4 Activiteiten – Beroepsscheepvaart
92-86		Westerschelde p 88. Hoewel op P36 in figuur 2.6 de Platen van Osseinisse zijn aangemerkt als kwetsbaar gebied, is dit gebied in figuur 4.4 op P88 ingetekend als vrij toegankelijk. Dit moet aangepast worden naar niet toegankelijk vanwege het belang van de platen voor doortrekkende vogelsoorten.	5. Kaarten
92-87		Voor de bruine kiekendief geldt een instandhoudingsdoelstelling van 20 paar. Het gros hiervan bevindt zich in Saefthinghe. De trend wordt met een vraagteken weergegeven en bij de kolom knelpunt staat nee. Op zich begrijpelijk als je de laatste twee jaren wegdenkt. In 2012 waren er immers nog 32 paar in Saefthinghe (slechts 4-5 nesten succesvol). In 2014 nog maar 12 territoria (slechts 4 succesvol). Dit jaar begonnen we in de aanvang met 16 territoria, maar de meeste mislukten. Er zullen hier dit jaar maximaal 6 paar succesvol zijn. De afname en het slechte broedsucces wordt vrijwel zeker grotendeels veroorzaakt door de opkomst van de vos. Er lijkt momenteel dus wel degelijk een knelpunt te zijn dat niet eenvoudig kan worden aangepakt.	1.4 Doelen en maatregelen - Vogels
92-88		Westerschelde. Vrijstellingsvoorwaarden voor onderzoek en monitoring: hier staat dat er in de broedtijd geen metingen op schorren en binnendijkse gebieden mogen plaatsvinden. In een gebied als het	2.14 Activiteiten – Onderzoek en monitoring

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		Verdronken Land van Saeftinghe worden juist in het broedseizoen relatief weinig vogels verstoord omdat hier dan veel lagere dichtheden vogels aanwezig zijn t.o.v. de rest van het jaar. Dit geldt al helemaal voor metingen in geulen en slikken en laaggelegen schorren en platen waar geen vogels kunnen broeden.	
92-89		<p>Westerschelde:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Begrenzing: Hoedekenskerkepolder niet begrensd, moet toegevoegd worden. - Recreatie op de oever: Rode lijn langs zuidkust doortrekken, dat stuk is niet toegankelijk voor fietsers en wandelaars. Bij Scheldeoord wel toegankelijk - Recreatie: Kitesurflocaties (t.h.v. Jacobspolder) niet of gedeeltelijk geregeld. Wat houdt deze zin precies in? Dit is voor onze organisaties niet duidelijk. - Plaatbezoek in Saeftinghe (ingetekend in de IJskelder) niet wenselijk, is ook niet in overeenstemming met kaart 4.4. - Plaatbezoek Platen van Valkenisse beperken tot periode 15 mei-15 sept. Idem voor Platen van Ossensisse die volgens 4.4 niet toegankelijk zouden zijn (rustplaats zeehonden). - Beheer: Inlaag 1887 en Jacobspolder zijn niet ingekleurd als NM-beheergebied. Ook Zuidgors niet. Dit moet dus aangepast worden als NM-beheergebied. - Kwetsbare gebieden voor vogels : Op deze kaart staat t.h.v. de Jacobspolder een groot gebied aangegeven als kwetsbaar gebied voor vogels het jaar rond. Hoe valt dit te matchen met een kitesurflocatie op deze locatie? 	5. Kaarten
92-90		Voor onze organisaties zijn toezicht en handhaving van groot belang om de instandhoudingsdoelstellingen in de zuidwestelijke delta te behalen. Wij onderstrepen daarom nogmaals de zienswijze van Coalitie Delta Natuurlijk (deelreactie 19-1).	3.2 Uitvoering – Toezicht en handhaving
92-91		Voor begrip van de voorgestelde maatregelen door alle betrokken partijen is een heldere onderbouwing van groot belang, inclusief een beschrijving van de mate waarin deze maatregelen een bijdrage leveren aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Onze organisaties missen dit in het ontwerp-beheerplan Deltawateren op veel plaatsen. Ook zijn veel maatregelen gebaseerd op verouderde data van doelsoorten. Om de procedure van het eerste beheerplan Deltawateren niet te vertragen verzoeken wij om in het tweede beheerplan Deltawateren een heldere onderbouwing te geven van alle voorgestelde maatregelen alsmede correcte en actuele data te gebruiken.	1.1 Doelen en maatregelen – Algemeen
92-92		Voor onze organisaties is niet inzichtelijk in hoeverre er bij negatieve trends ook gekeken wordt naar	1.2 Doelen en maatregelen –

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		<p>cumulatie. Daarnaast is het ons niet duidelijk hoe er in de toekomst rekening gaat worden gehouden met nieuwe activiteiten. Zo missen wij in het beheerplan nu al afspraken over het gebruik van drones. Bovendien willen we Rijkswaterstaat vragen om in het beheerplan een overzicht te geven van het uit te voeren onderzoek en het onderzoek op te nemen naar de cumulatie van negatieve effecten van activiteiten. Bij onze organisaties is vaak veel kennis aanwezig over de factoren die zorgen voor negatieve trends. Daarom willen we aanbieden om kennis hierover te delen.</p>	<p>Reikwijdte en betrokkenen</p> <p>2.16 Activiteiten – Luchtvaart</p> <p>2.19 Activiteiten - Toekomstige ontwikkelingen</p>
92-93		<p>Dijkrecreatie en gebruik van buitendijkse onderhoudspaden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In het ontwerpbeheerplan is voor zowel de Oosterschelde als de Westerschelde een kaart opgenomen waarin de toegankelijkheid van de buitendijkse onderhoudswegen wordt gespecificeerd. Op deze kaarten wordt alleen gesproken over het beperken van de toegankelijkheid voor fietsers. Het is onduidelijk in hoeverre deze trajecten ook zijn afgesloten voor overige vormen van recreatie. Wij verzoeken de overheid om hier helderheid over te verschaffen en om deze gebieden voor alle vormen van recreatie af te sluiten in gevoelige periodes. - In de tekst van de deelontwerpbeheerplannen Oosterschelde en Westerschelde wordt niet voldoende duidelijk op basis waarvan is besloten welke trajecten opengesteld kunnen worden zonder dat dit significant negatieve effecten tot gevolg heeft. - Daarnaast komen de gekozen 'toegankelijke' trajecten niet overeen met geschikte locaties voor openstelling op: <ul style="list-style-type: none"> 1) de kaart op blz. 105 van Schouten et al, 2005. 2) de kaarten op blz. 47 en blz. 50 van Boudewijn T.J. en P.W. van Horssen, 2010. - Verder maken we ons zorgen over de wijze waarop de niet toegankelijke stukken worden/zijn afgesloten. Er zijn veel signalen dat het beperken van de toegang door het aanbrengen van onaantrekkelijke bekleding van het asfalt voor fietsers niet werkt in de praktijk. Daarmee zijn deze stukken dijk in de praktijk nog steeds toegankelijk voor alle recreatievormen en is er een papieren werkelijkheid ontstaan. Wij willen Rijkswaterstaat vragen te monitoren in hoeverre de afsluitingen effectief zijn en, in het geval dat ze in de praktijk niet blijken te werken, te zoeken naar alternatieve manieren van gebiedssluiting. 	<p>2.6 Activiteiten – Recreatie en toerisme</p> <p>3.2 Uitvoering – Toezicht en handhaving</p> <p>3.4 Uitvoering - Onderzoek en monitoring</p>
92-94		Onze organisaties missen in het ontwerpbeheerplan per kitelocatie een uitgewerkt plan van aanpak en	3.2 Uitvoering – Toezicht en

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		maken zich zorgen over de implementatie van de voorwaarden die moeten garanderen dat verstoring van belangrijke omliggende kwetsbare gebieden niet optreedt. Onze organisaties verzoeken Rijkswaterstaat een uitgewerkt plan ten aanzien van markering en betoning per kitesurflocatie inzichtelijk te maken voordat het beheerplan in werking treedt en de locaties toegankelijk worden voor kitesurfers. Daarnaast vragen wij Rijkswaterstaat te monitoren in hoeverre de voorwaarden, markeringen en handhaving effectief is. Wij verzoeken u in het beheerplan op te nemen dat in het geval de voorwaarden en handhaving in de praktijk niet blijken te werken en/of aangrenzende rustgebieden niet door kitesurfers worden gerespecteerd passende maatregelen worden getroffen.	handhaving 3.4 Uitvoering - Onderzoek en monitoring
92-95		Onderwaternatuur vormt een belangrijk deel van de deltanatuur. Het onderwaterleven moet volgens onze organisaties daarom een meer prominente rol krijgen in het beheerplan, mede omdat de kwaliteit van de onderwaternatuur effect heeft op de natuur bovenwater. Zo hebben slibpluimen in de Westerschelde negatieve effecten op de toch al beperkte groei van schelpdieren, welke als voedsel dienen voor diverse vogelsoorten.	1.1 Doelen en maatregelen - Algemeen
92-96		Visserij is een activiteit die zeer veel invloed kan hebben op de kwaliteit van de habitattypen en daarmee op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen, zowel voor habitattypen als voor vogels. De stapeling van de verschillende visserijvormen, zowel beroepsmatig als recreatief, onttrekt een enorme hoeveelheid biomassa aan het systeem. Onze organisaties zijn van mening dat visserij in de deltawateren in het ontwerp-beheerplan te beknopt en niet-concreet is beschreven. Wij vragen daarom om duidelijke kaders op te nemen in het beheerplan van wat al dan niet mogelijk is, met een bijbehorend plafond om de draagkracht van de Delta niet te overstijgen. De natuurwaarden en ecologische draagkracht dienen leidend te zijn bij de bepaling van de hoeveelheid te oogsten vis en schelpdieren en de methode waarmee dit gebeurt. Dit geldt ook voor het handmatig oogsten van schelpdieren: nu mag iedereen 10 kg schelpdieren oogsten terwijl het schelpdierbestand (met name in de Westerschelde) afgelopen jaren sterk is afgenomen. Daarnaast zorgt handmatig rapen voor een grote verstoring van vogels. Wij pleiten er daarom voor dat dit slechts op een beperkt aantal locaties wordt toegestaan.	2.2 Activiteiten – Beroepsvisserij 2.3 Activiteiten – Schelpdierteelt 2.7 Activiteiten – Sportvisserij 2.11 Activiteiten - Zeegroenten en schelpdieren oogsten
92-97		Wij verzoeken alle activiteiten die toezien op beheer en schadebestrijding van ganzen en die onder voorwaarden als vergunningvrij in het ontwerpbeheerplan zijn opgenomen, uit de deel-beheerplannen te verwijderen en op te nemen als vergunningplichtig conform de Nb-wet.	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
92-98		In hoofdstuk 10 'Monitoring' van het ontwerpbeheerplan wordt een algemene aanpak beschreven voor	3.4 Uitvoering – Onderzoek en

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		monitoring. Voor de concrete uitwerking wordt in het ontwerpbeheerplan Deltawateren verwezen naar dit monitoringsplan. In dit plan ontbreekt echter een goede concrete uitwerking waardoor onduidelijk is wat, waar, wanneer en door wie precies gedaan zal worden. Onze organisaties maken zich zorgen over de compleetheid en borging van de noodzakelijke monitoring in het ontwerpbeheerplan en zouden de monitoring beter uitgewerkt willen zien zodat onduidelijkheden worden weggenomen. De inspraakreactie bevat hiervoor enkele suggesties.	monitoring
92-99		Onze organisaties hebben reeds in het voortraject hun zorg geuit met betrekking tot het onlangs verarmde programma Monitoring Waterstaatkundige Toestand des Lands (MWTL-programma) van Rijkswaterstaat betreffende de watervogeltellingen. Om zeker te zijn dat voor de volgende beheerplanperiode de juiste parameters gemonitord worden, stellen wij voor om het monitoringsdeel na 3 jaar te evalueren en waar nodig bij te stellen.	3.4 Uitvoering – Onderzoek en monitoring
92-100		De monitoring van exoten in de zuidwestelijke delta wordt komende jaren steeds belangrijker. Zo is recent in het nieuws gekomen dat de Japanse oester last heeft van een oesterboorder. Wij zijn van mening dat monitoring van exoten goed geborgd dient te worden in het beheerplan.	3.4 Uitvoering – Onderzoek en monitoring
92-101		In het monitoringsplan staat opgenomen dat monitoring voor meerdere soorten/habitattypen vervangen gaat worden door een deskundigenoordeel. Dit wordt voorgesteld terwijl enkele soorten wel degelijk goed gemonitord kunnen worden. Wij vragen daarom om op korte termijn voor deze soorten alsnog een monitoringsprogramma op te zetten: monitoringsgegevens zijn beter herhaalbaar /vergelijkbaar in de toekomst dan een deskundigenoordeel. Wij denken hierbij onder andere aan de dwergmuis, de bosrietzanger en aan de dagvlinders/vogels van vochtige alluviale bossen.	3.4 Uitvoering – Onderzoek en monitoring
92-102		De monitoring van verstoring door recreatie is een ander punt van zorg voor onze organisaties. In het monitoringsplan staat omschreven dat alleen naar de effectiviteit van de regulering dijkbetreding wordt bekeken aan de hand van het verspreidingspatroon van vogels. Deze monitoring zou uitgebreider moeten zijn om voor het volgende beheerplan de juiste conclusies te kunnen trekken.	3.4 Uitvoering – Onderzoek en monitoring
92-103		Verder is bekend dat windmolens aanvaringssslachtoffers kosten. Om de effecten van windturbines te meten zouden bij alle windturbines het aantal aanvaringssslachtoffers in kaart gebracht moeten worden. Hiervoor zou een goed monitoringsprogramma opgenomen moeten worden in dit beheerplan.	3.4 Uitvoering – Onderzoek en monitoring
92-104		Onze organisaties vinden het communicatieplan over het algemeen vrij technisch ingestoken: het bekendheid geven van de Natura 2000-status lijkt een doel op zich. Wij pleiten voor nadruk op een	3.3 Uitvoering – Communicatie en overleg

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		'zachtere' aanpak: 'inzetten op bewustzijn door beleving'(pag 14). Als je natuurbeleving voorop zet en mensen zich laat verwonderen en verbazen en daarna pas de koppeling geeft aan Natura 2000 (wat maakt dit gebied zo uniek) dan krijg je het belang van Natura 2000 mogelijk makkelijker en beter gekoppeld. Daarnaast missen wij economie nog als belangrijk pijler: de Natura 2000 status is ook iets voor (recreatie)ondernemers om mee te kunnen pronken en zo bezoekers te trekken, zoals dat ook in het buitenland gebeurt.	
92-105		In het communicatieplan wordt gerept over intermediairs die communicatietaken krijgen. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen terreinbeherende organisaties, ondernemers en andere intermediairs. Voor elke groep zal de boodschap weer anders kunnen zijn, terwijl juist van belang is dat alle partijen het natuurverhaal goed uitleggen en daarmee ook aangeven wat wel en niet kan.	3.3 Uitvoering – Communicatie en overleg
92-106		Voor de bekendheid van Natura 2000 lijkt het onze organisaties goed om een Natura 2000-logo op alle borden te zetten, maar dit zou standaard kunnen voor alle gebieden én pas als de borden vervangen dienen te worden. Hierbij willen wij waken voor een overvloed aan logo's op elk bord, het gaat immers om de boodschap. Daarbij willen wij nog wel een slag om de arm houden met betrekking tot de nadere uitwerking en landelijke afspraken. Ook vragen wij ons af in hoeverre de te ontwikkelen middelen (p21) ter beschikking komen van de betrokken partijen.	3.3 Uitvoering – Communicatie en overleg
93	Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging AMERSFOORT	Bijlage: Vergunning ganzenbestrijding.	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
94	Catamaran-vereniging Catpoint MIJNSHEERENLAND	Voor ons als vereniging belemmert de Natura 2000-begrenzing ons in onze groeiplannen en exploitatie. Tevens is er sprake van rechtsongelijkheid tussen ons en de twee andere catclubs aan de Grevelingen (Bruinisse en Den Osse); bij hen is het terrein gelegen tussen club en open water wel vrijgesteld van Natura 2000.	1.2 Doelen en maatregelen - Reikwijdte en betrokkenen 2.9 Activiteiten – Recreatievaart
95-1	Gemeente Veere DOMBURG	<i>Idem zienswijze 74</i>	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
95-2		Deel Westerschelde & Saefthinghe pagina 73: 'Zo zijn de locaties bij Zoutelande en Dishoek om veiligheidsredenen op grond van de Algemene Plaatselijke Verordening van de gemeente Vlissingen niet toegestaan en kan hier dus niet gekitesurft worden.'	5.1 Redactie – Wijzigingen

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		Wij merken op dat Zoutelande en Dishoek in de gemeente Veere liggen en wij verzoeken u om dit aan te passen.	
96	Stichting Het Zuid-Hollands Landschap DELFT	In navolging van de omschrijving in ontwerpbeheerplan Oude Maas par. 3.2 aangaande vrijgestelde reguliere werkzaamheden kan het handig zijn / verhelderend zijn als in bijlage A expliciet het volgende wordt gesteld en toegevoegd: alle natuurbeheeractiviteiten die reeds plaats hadden voor de aanwijzing en die bijdragen aan de instandhoudingsdoelen en habitatdoelstellingen zijn vrijgestelde reguliere werkzaamheden. Zo zijn expliciet het onderhouden en in stand houden van de eendenkooi, het maaien en oogsten van riet en/of rietruigte, het hakken en uitrijden en of uitvaren van vrijkomend griendhout en hout afkomstig van knotwilgen te scharen onder reguliere en dus vrijgestelde werkzaamheden. Daarnaast zijn beheerwerkzaamheden voor de recreatievoorzieningen ook vrijgesteld.	2.13 Activiteiten – Terreinbeheer 6.2 Redactie – Geen wijziging
97	Particulier SOMMELSDIJK	Wij boeren landbouwgrond in het aangrenzende gebied waar de plannen over gaan. Wij zien een toename ontstaan van de al gigantische ganzenpopulatie met bijbehorende overlast , omdat bestrijding / verjaging onder het beheerplan niet meer mogelijk is. Dit leidt tot een flinke financiële strop waar we de opstellers van het beheerplan verantwoordelijk voor houden. Wij eisen dan ook behoud van de schadebestrijding.	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
98-1	Watersportvereniging Saeftinghe SINT JANSTEEN	Wij verzoeken u duidelijkheid te verschaffen binnen het ontwerpbeheerplan, zowel tekstueel als visueel (situatieschetsen), over het feit dat onze leden nog steeds de IJskelder voor plaatbezoek/droogvallen kunnen bezoeken c.q. gebruiken.	2.9 Activiteiten - Recreatievaart
98-2		Volgens de stichting Het Zeeuws Landschap is het snijden van zeegroenten voor particulier gebruik verboden in de Saeftinghe. Volgens ons staat in het ontwerp beheerplan in de paragraaf "Toegangsbeperkingsbesluiten" duidelijk, dat het gebied begrensd door de zware palen niet toegankelijk is, maar dat er dus vóór de palen geen beperkingen zijn. Wij verzoeken u om deze argumenten/richtlijnen af te stemmen met de stichting. Dit om verdere discussie met hen in de nabije toekomst te voorkomen.	2.11 Activiteiten – Zeegroenten en schelpdieren oogsten
99-1	Particulier OUD BEIJERLAND	Uit de samenvatting van RWS die we in Numansdorp kregen, blijkt dat feitelijk alles bij het oude blijft. Maar in de beheerplannen worden heel veel dingen verboden. Er wordt hier nu legaal op ganzen geschoten. Dat mag straks niet meer. Al die ganzen schijten onze ligweides onder bij Goudswaard. Ik zie in dit plan helaas geen mogelijkheid om ze te bestrijden.	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
99-2		De bever is wel in de beheersplannen opgenomen, maar niet vermeld op de website en ook niet in het aanwijzingsbesluit.	6.2 Redactie – Geen wijziging
99-3		Onderzoek van de zoogdiervereniging heeft uitgewezen dat de noordse woelmuis in het Beerengat van de Beerenplaat niet voorkomt.	1.5 Doelen en maatregelen – Landdieren
99-4		Verder de bevers, die dieren zijn helemaal niet mensenschuw. Ze blijven gewoon in de Rhoonse grienden zitten. Mogen we hier dan niet meer lopen of de mannen niet meer schieten op die snertganzen die alles onderschijten?	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
100-1	Natuurvereniging Eiland IJsselmonde MAASDAM	Het Natura 2000-netwerk staat voor het in stand houden van de biodiversiteit in Europa. Het deelgebied Oude Maas draagt hier aan bij door de bijzondere landschappen, flora en fauna behorende bij zoetwatergetijdenrivieren. Het onderhoud van hakhoutgriend staat echter onder druk. Wij willen erop wijzen dat het huidige aandeel in stand gehouden dient te worden. Het vormt niet alleen vanuit de ecologisch, maar ook cultuurhistorisch oogpunt een belangrijke waarde in het gebied. De combinatie van wilgenvloedbos en hakhoutgriend maken het aantrekkelijk voor recreanten. Dit heeft een positief effect op de beleving en het draagvlak van de omgeving.	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden – Oude Maas
100-2		Verschillende aanvullende maatregelen ter bescherming van de noordse woelmuis worden voorgesteld. Ondanks de voorgestelde aanvullende maatregelen blijft de noordse woelmuis te maken houden met een versnipperd leefgebied. Een uitbreiding van het areaal aan leefgebied is nodig om de doelstelling te bereiken. Ons voorstel is om het beheer van de rietlanden in de Carnisse Grienden ten behoeve van deze soort af te stemmen. Verder kunnen de waterkerende dijken met een aangepast maaibeheer omgevormd worden tot bloemrijke grasdijken. De dijken langs de gehele Oude Maas vormen een grote kans om tot een verbeterd voedselaanbod voor de noordse woelmuis te komen. In de Hoeksche Waard leeft de soort ook in binnendijkse gelegen kreken. Op Midden-IJsselmonde liggen mogelijkheden om de kreek in te richten ten faveure van de soort. Een andere optie voor uitbreiding van het leefgebied kan gezocht worden bij de rivieroeveren ter hoogte van Puttershoek en Hoogvliet. De vooroeververdediging kan hier mogelijk worden uitgebreid, waardoor zich een bredere rietkraag kan ontwikkelen. Dit biedt uitbreidingsmogelijkheden voor de populatie noordse woelmuizen.	1.5 Doelen en maatregelen – Landdieren
100-3		Het beheerplan van ieder Natura 2000-gebied richt zich met name op het gebied binnen de begrenzing. Een Natura 2000-gebied staat echter niet los van de omgeving. Daarom moet bij ruimtelijke ontwikkeling in aangrenzende gebieden de bescherming van het Natura 2000-gebied zwaar meegewogen worden.	2.19 Activiteiten - Toekomstige ontwikkelingen

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		Rondom de Oude Maas zijn dit bijvoorbeeld de plaatsing van windmolens, uitbreiding van binnendijkse bedrijventerreinen, ondertunneling bij verlenging van de A4 naar de Hoeksche Waard en de natuurontwikkeling op Midden-IJsselmonde. De effecten, die bij dergelijke ruimtelijke projecten middels een MER getoetst worden, dienen nauwkeurig gewogen te worden. Met name de verspreidingsmogelijkheden van bever en noordse woelmuis naar binnendijkse gebieden is een factor die niet negatief beïnvloed mag worden. Dit zou immers in strijd zijn met de instandhoudingsdoelstelling van de Oude Maas.	
100-4		Schadebestrijding van overzomerende ganzen dient beperkt te worden tot de gebieden waar schade ondervonden wordt. Natura 2000-gebieden bevatten bijzondere natuurwaarden, die niet onnodig verstoord mogen worden. De instandhoudingsdoelstellingen voor de noordse woelmuis staan al onder druk, dus een extra belasting in de vorm van jagers of andere personen die ganzen bestrijden is zeer ongewenst. Bovendien geldt dat een jachtperiode vanaf februari niet alleen een negatieve invloed kan hebben op de soorten met een doelstelling, maar ook op andere fauna. Denk hierbij aan de vroeg broedende blauwe reiger, havik, bosuil en kleine bonte specht, die allen langs Oude Maas voorkomen. Wij zijn daarom van mening dat de schadebestrijding van overzomerende ganzen niet binnen Natura 2000-gebieden in het algemeen, en bij de Oude Maas in het bijzonder, mogelijk mag zijn.	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
101-1	Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland SEROOSKERKE SCHOUWEN	Het ontwerpbeheerplan heeft als uitgangssituatie voor de groenknolorchis de populatieomvang van deze soort in de Grevelingen van ca 6 jaar geleden genomen. Echter, de populatieomvang is hier sinds die tijd sterk toegenomen. Daarom dient in het beheerplan als uitgangssituatie de veel grotere populatieomvang zoals die was in 2014 opgenomen te worden.	1.3.5 Doelen en maatregelen – Gebieden - Grevelingen
101-2		In het Natura 2000-beheerplan dient uitgebreid ingegaan te worden op de effecten van het getijregiem dat op de Grevelingen toegepast gaat worden in het kader van de Rijkstructuurvisie Grevelingen Volkerak-Zoommeer. Dit onder andere in verband met het verdere besluitvormingsproces aangaande deze rijkstructuurvisie en de mitigerende en compenserende maatregelen die voor de invoering van een getijregiem noodzakelijk zullen zijn.	1.3.5 Doelen en maatregelen – Gebieden - Grevelingen
101-3		Voor een aantal instandhoudingsdoelstellingen welke een negatieve trend vertonen, zoals fuut, scholekster, brilduiker en kuifduiker, wordt in het ontwerp beheerplan ten onrechte gesteld dat gerichte	1.4 Doelen en maatregelen - Vogels

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		beheermaatregelen nog niet genomen worden, omdat de oorzaak van achteruitgang nog niet goed bekend is. Dit is een erg 'slappe' benadering van dit grote probleem. Er dienen in deze beheerplannen al wel de nodige (beleids)maatregelen getroffen te worden om de soorten waar het slecht mee gaat te behouden. Bijvoorbeeld door betere rusthandhaving, en geen ruimte te bieden voor nieuwe recreatieve ontwikkelingen in, of nabij hun leefgebieden.	
101-4		Voor een aantal belangrijke instandhoudingsdoelstellingen, zowel kustbroedvogels als niet-broedvogels, is al een aantal jaren sprake van een negatieve trend. Daarnaast zijn er de afgelopen jaren grootschalige recreatieve projecten gerealiseerd, en zijn er nog meer van dergelijke projecten gepland. Intensivering van het recreatief gebruik van de Grevelingen betekent niet alleen toenemend habitatverlies, maar ook een (sterke) toename van rustverstoring in grote delen van dit gebied. De achteruitgang van natuurwaarden en de groei van recreatieve ontwikkelingen lijken verband te houden met elkaar. Er is sprake van grensoverschrijding aangaande een robuust evenwicht tussen deze twee gebiedsfuncties. In het N2000-beheerplan dient dit punt duidelijk uitgewerkt te worden, bijvoorbeeld middels een ecologisch draagkrachtmodel. Dit ('grenzen aan de groei') zal de nodige duidelijkheid bieden aan alle gebruikers van de Grevelingen, inclusief de hier aanwezige overheden.	2.6 Activiteiten – Recreatie en toerisme
102	Den Hollander Advocaten (namens verschillende particulieren te Dirksland, Middelharnis en Zwijndrecht) MIDDELHARNIS	<i>Idem zienswijze 74</i>	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
103-1	LTO Noord ZWOLLE	Het verbieden van schieten richting een Vogelrichtlijngebied levert in onze ogen een onnodige, ongewenste en onuitvoerbare beperking op van noodzakelijke ingrepen, met name in de directe omgeving van deze Natura 2000-gebieden. Er wordt namelijk in veel situaties 'richting' deze gebieden geschoten en ons inziens levert dit minder verstoring van de te beschermen vogels op dan dat eerst een omtrekkende beweging gemaakt wordt en juist op de grens van de gebieden vanaf de gebieden geschoten wordt. Wij verzoeken u derhalve deze vrijstellingsvoorwaarden te nuanceren of in zijn geheel	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		te verwijderen uit de vast te stellen beheerplannen.	
103-2		Een verstoringsafstand van 500 m voor de bever is niet nodig. Hier komt bij dat de bever niet als habitatsoort is aangewezen voor het Haringvliet, waardoor deze zin in het beheerplan voor dit gebied sowieso niet relevant is. Voorwaarden dienen alleen van toepassing te zijn op bestaande beverburchten.	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
103-3		"Recent worden er plannen ontwikkeld om het zoeken, rapen en/of behandelen van eieren van ganzen af te bouwen en meer nadruk te leggen op het vangen gedurende de ruiperiode." Deze zin uit de ontwerpbeheerplannen Grevelingen, Haringvliet, Hollands Diep en Oude Maas is niet in lijn met de afspraken die hierover, onder meer in het Ganzenbeleidskader Zuid-Holland en de Uitwerking Ganzenbeleidskader Zuid-Holland 2015, gemaakt zijn tussen betrokken maatschappelijke organisaties en het bevoegd gezag.	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
103-4		Om een juridisch vacuüm, met alle mogelijke ongewenste gevolgen van dien, te voorkomen, verzoeken wij u om het weiden van vee en het aanwenden van meststoffen, zowel binnen als buiten de Natura 2000-gebieden, in de vast te stellen beheerplannen expliciet vrij te stellen van de vergunningplicht in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Bij de gebiedsanalyses van het ontwerpprogramma aanpak stikstof 2015-2021 (PAS) is rekening gehouden met de stikstofdepositie als gevolg van bestaande beweiding en bemesting. Deze depositie leidt, mede in het licht van de voorziene maatregelen in het programma, niet tot verslechtering van de kwaliteit van de stikstofgevoelige habitats in de Natura 2000-gebieden die in het programma worden opgenomen.	1.8 Doelen en maatregelen - PAS
103-5		In de ontwerpbeheerplannen voor Haringvliet en Hollands Diep zijn vrijstellingsvoorwaarden voor chemische onkruidbestrijding opgenomen. Volgens ons zou het verstandig zijn deze voorwaarden aan een grondige herziening te onderwerpen, waarbij versoepeling onder meer gewenst is voor wat betreft de meldplicht van de bestrijding - zeker waar dit gronden betreft die (tijdelijk) gepacht of gehuurd worden van derden -, de toegestane bestrijdingsmiddelen en de verbijzondering van de periode waarin onkruid chemisch bestreden mag worden in verband met het broedseizoen. De relatie tussen de bedekkingsgraad van een perceel en de mate waarin op dergelijke percelen gebroed wordt, is in onze ogen niet voldoende aangetoond en onderbouwd.	1.8 Doelen en maatregelen - PAS 2.10 Activiteiten – Agrarisch (mede)gebruik
104-1	Particulier STAD AAN 'T HARINGVLIET	Het plan is zeer slecht gecommuniceerd naar de belanghebbenden.	4.2 Proces van totstandkoming - Communicatie

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
104-2		Het is een zeer slechte zaak dat de beheerplannen zoveel beperkingen op willen leggen op het gebied van beheer en bestrijding van met name de ganzen. Ik heb een akkerbouwbedrijf met gronden grenzend aan het Haringvliet en voorzie dan ook een forse toename van de schade.	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
105	Particulier SOMMELSDIJK	De ernst van de situatie aangaande overlast door brandganzen en grauwe ganzen word ernstig onderschat. Jacht binnen 500 meter van Westplaat Buitengronden (zuidoever Haringvliet bij Middelharnis) moet ten allen tijde mogelijk blijven.	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
106-1	Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen, Port of Antwerp ANTWERPEN	In het ontwerpbeheerplan wordt niet verwezen naar de ruimere juridische context van het gebied als deel uitmakend van het Schelde-estuarium met de Scheldeverdragen, in het bijzonder het Verdrag inzake de samenwerking op het gebied van het beleid en het beheer in het Schelde-estuarium, en de daarbij opgerichte instanties. Het gebied dat onderdeel uitmaakt van dit ontwerpbeheerplan maakt immers onderdeel uit van het Schelde-estuarium zoals vermeld in voormeld verdrag. Het is dan ook aangewezen om dit ruimere juridische kader op te nemen in het ontwerpbeheerplan. De vraag stelt zich ook in welke mate de Vlaams-Nederlandse Schelde Commissie (VNSC) betrokken werd bij de uitwerking van het ontwerpbeheerplan. Vlaanderen en Nederland hebben immers voor de ontwikkeling, de tenuitvoerlegging en bewaking van de optimalisering van de veiligheid, de toegankelijkheid en de natuurlijkheid in het Schelde-estuarium, de VNSC en diverse Vlaams-Nederlandse werkgroepen opgericht. Ook de consultatie van de Permanente Commissie van Toezicht op de Scheldevaart in dit dossier, lijkt essentieel.	1.2 Doelen en maatregelen – Reikwijdte en betrokkenen 4.1 Proces van totstandkoming – Overleg en zienswijzeprocedure 6.2 Redactie – Geen wijziging
106-2		(Beroeps)scheepvaart zou uitgebreider aan bod mogen komen, zoals ook bij Vlakte van de Raan, gezien het grote belang van de Westerschelde als toegangspoort tot de Scheldehavens.	2.4 Activiteiten - Beroepsscheepvaart
106-3		In het ontwerpbeheerplan wordt geen melding gemaakt van mogelijke toekomstplannen en de verschillende lopende onderzoeken in het mondingsgebied en de Westerschelde. Om toekomstig Vlaams-Nederlands beleid omtrent en de samenhang tussen het mondingsgebied, de Zeeschelde en de Westerschelde inclusief het verdrongen land van Saeftinghe, te vrijwaren en te bewaren, wenst het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen in te brengen dat de voornamelijk op 'behoud' gerichte doelstellingen voor de betrokken habitattypen en habitatsoorten niet betekenen dat het behoud van de huidige toestand van het gebied op zich ook een beleidsdoelstelling vormt. Met name kunnen, indien onderzoek daartoe aanzet en het beleid daartoe beslist, optimalisering in het gebied worden doorgevoerd die gunstig zijn voor de verschillende functies in het gebied en/of aangrenzende Natura 2000-gebieden. Binnen het kader van de Agenda voor de Toekomst, het onderzoeksprogramma van de	2.19 Activiteiten – Toekomstige ontwikkelingen

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie, wordt een uitgebreid en integraal onderzoeksprogramma uitgerold met het oog op het identificeren van en het anticiperen op knelpunten in het estuarium zodat een duurzaam beheer en beleid kan gevoerd worden. Het beheerplan moet in staat zijn de resultaten van het huidige onderzoeksprogramma - dat uitgevoerd wordt in de periode 2014-2017 -en toekomstige onderzoeksprogramma's binnen het VN-SC-kader mogelijk te maken.	
106-4		In het ontwerpbeheerplan wordt expliciet een onderscheid gemaakt tussen 'vaargeulbeheer Wielingen', 'baggeren en storten' (havens) en 'vaargeulonderhoud' (Westerschelde). Het is niet duidelijk waarom enerzijds tekstueel niet uitgebreider ingegaan wordt op het baggeren en storten alsook het vaargeulonderhoud van de oostelijke vaargeulen, alsook waarom een afwijkende regeling getroffen is voor deze vaargeulen. De motivatie voor deze keuze is geheel onduidelijk. Uit de passende beoordeling voor het vaargeulonderhoud in de Westerschelde blijkt geen significant negatieve effect op te treden en bijgevolg kan ons inzien deze activiteit mee opgenomen worden binnen de 'vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden'. Het is bovendien opvallend dat de vrijstellingsvoorwaarden voor resp. vaargeulbeheer Wielingen en baggeren en storten (havens) sterk verschillend zijn. Het is noodzakelijk om deze vrijstellingsvoorwaarden te uniformiseren aangezien het hier gelijkaardige activiteiten betreft. Wat de baggerfrequentie betreft: Voor het vaargeulbeheer van de Wielingen dient vermeld te worden dat deze tijdsaanduidingen indicatief zijn, zowel qua frequentie alsook qua duur van de baggeropdracht. Er zal immers steeds gebaggerd worden indien de nood zich opdringt. De vermelde timing is hiertoe louter indicatief.	2.15 Activiteiten – Vaargeulbeheer, baggeren en storten
106-5		De rustgebieden voor de gewone zeehond alsook de actieradius waarbinnen de zeehonden niet benaderd mogen worden, mogen geen negatieve invloed hebben op andere, essentiële activiteiten in dit gebied. Indien de afstand van 1200 m ten allen tijde gerespecteerd dient te worden, kunnen bepaalde scheepvaart-gerelateerde activiteiten in het gedrang komen. In de praktijk werd hiervoor tot op heden vaak een afwijking toegestaan op deze 1200 m. De rust voor de gewone zeehond mag aldus de activiteiten in de Westerschelde als toegangspoort tot de Scheldehavens niet negatief beïnvloeden.	1.6 Doelen en maatregelen - Zeezoogdieren
106-6		De bestaande ankergebieden bij de Hooge Platen in de Westerschelde dienen verzekerd te blijven.	2.4 Activiteiten – Beroepsscheepvaart
106-7		Graag het rapport "gebiedsanalyse Westerschelde Saefinghe 122" aanpassen. In de MER-vergunning vaargeul werd aangetoond dat verruiming van de vaargeul en het onderhoud volgens het	6.2 Redactie – Geen wijziging

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		Voorkeursalternatief Plaatrandstortingen geen negatieve effecten heeft op de natuurwaarden in het estuarium.	
106-8		Wat betreft de instandhoudingsmaatregelen die opgenomen zijn en het onderzoek en de monitoring van het Natuurherstelpakket Westerschelde verdient het de voorkeur om dit op een integrale en consistente wijze te doen, zoals het ook voor andere ingrepen in het estuarium plaatsvindt (cfr verruiming), zodat een uniforme effectbeoordeling mogelijk wordt. We pleiten ervoor om hiertoe de bestaande Vlaams-Nederlandse samenwerking binnen de VNSC te gebruiken.	3.4 Uitvoering – Onderzoek en monitoring
106-9		Het "geïntegreerde monitoringsprogramma van het Schelde-estuarium" en de "projectmonitoring van OS201 O-projecten" worden niet expliciet vermeld. Het voorstel is om deze expliciet op te nemen bij de opsomming van vrijgestelde activiteiten en in de bijlage A.	6.2 Redactie – Geen wijziging
106-10		In het algemene deel, voor de 7 Natura 2000-gebieden samen, is het volgende opgenomen (p78): 'Voor de scheepvaart zelf geldt dat ze, dankzij de zoneringen die in de TBB's zijn vastgelegd (zie bij recreatie), zowel voor de huidige omvang als voor een eventuele toekomstige toename voldoende veilige vaar ruimte hebben in de nu bestaande vaar routes'. Gezien de tendens van de steeds groter en dieper liggende schepen, is deze aanname niet correct voor de beroepsscheepvaart. Om een veilig en vlot (commercieel) scheepvaartverkeer van en naar de Scheldehavens te kunnen garanderen is het immers mogelijk dat aanpassingen in de toekomst nodig zijn. Gelieve deze formulering aan te passen.	2.4 Activiteiten – Beroepsscheepvaart 6.2 Redactie – Geen wijziging
106-11		Uit de ecotopenkaarten blijkt dat met name voor het habitatype "Schorren en zilte graslanden (buitendijks)" (type HI330a) een autonome toename plaatsvindt in het laatste decennium. In het ontwerpbeheerplan (tabel 2.2) wordt echter hiervoor nog een uitbreiding-verbeteringsdoelstelling opgenomen. Is deze doelstelling met de meest recente inzichten nog actueel?	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden – Westerschelde & Saeftinghe
106-12		Westerschelde p 69 is het volgende opgenomen: 'De streefdiepte voor de Wielingen bedraagt -14.9m LAT, conform het Verruimingsverdrag uit 1995. Hierdoor is de Wielingen in 70% van de tijd bevaarbaar voor schepen met een diepgang van 16.5meter ...' De tweede zin is niet correct en kan verwarring in de hand werken. Suggestie: "... Verruimingsverdrag uit 1995. Hierdoor hebben schepen met een diepgang van 16,5m in 70% van de getijden een vaarvenster om Sloehaven te bereiken. ..."	5.1 Redactie – Wijzigingen
106-13		Idem op p 72 wordt verwezen naar figuur 4.2 en paragraaf 5.2.36. De figuur vinden we echter niet terug in het document.	5.1 Redactie – Wijzigingen
106-14		Kaart: GEB-5 Infrastructuur en overig gebruik: Op deze kaart zijn enkele onnauwkeurigheden waar te	5. Kaarten

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
		nemen. De nevengeulen zijn niet heel precies aangeduid op de kaart - ze sluiten vaak niet of onvolledig aan op de hoofdvaargeul. De Schaar van Valkenisse wordt slechts gedeeltelijk aangegeven en stopt dan abrupt.	
106-15		Kaart: GEB-7: Baggeren en storten: De kaart 'Baggeren & storten' bevat stortlocaties voor de havens. Het is echter niet duidelijk wat de groen ingekleurde gebieden precies zijn. Deze worden omschreven als 'stortlocatie vaargeulonderhoud Vlaamse havens', wat niet correct is. Zoals hierboven vermeld, is het voorstel van het GHA om ook het vaargeulonderhoud in de Westerschelde op te nemen in het ontwerpbeheerplan - vrijstelling onder voorwaarden. In het verlengde hiervan, lijkt het aangewezen om ook de stortlocaties die betrekking hebben op dit vaargeulonderhoud in deze kaart op te nemen.	5. Kaarten
107	Stichting Dorpsbelangen Ossenisse OSSENISSE	Figuur 4.4 blz. 88 van het Ontwerpbeheerplan 2015-2021 Westerschelde & Saeftinghe geeft aan dat de strekdammen en het strand ten noorden van het 'Schor en slik Ossenisse' beperkt toegankelijk zouden zijn van 15 mei t.e.m. 15 september. Wij pleiten voor het verwijderen van de hekken op de 2 strekdammen die het 'Schor en slik van Ossenisse' ten zuiden en ten noorden begrenzen en voor onbeperkte toegankelijkheid.	1.3 Doelen en maatregelen – Gebieden – Westerschelde & Saeftinghe
108-1	Delta Netwerkgroep MIDDELBURG	Geconstateerd wordt dat de hiervoor genoemde aan DNWG toevertrouwde kabels en leidingen alsmede de kabels en leidingen welke onder het omgevingsbeheer van DNWG vallen niet (allen) zijn opgenomen in de ontwerpbeheerplannen. In eerste aanleg ziet het er naar uit dat de volgende relevante infrastructuur niet opgenomen is: A. Propyleenleiding Dow Benelux in plangebied Hollands Diep (leiding van Zeeland Refinery is wel opgenomen); B. Propyleenleiding Dow Benelux in plangebied Oude Maas; C. 50 kV-kabels DELTA Netwerkbetrijf in plangebied Oosterschelde en Westerschelde; D. 150 kV-kabels TenneT in plangebied Westerschelde. E. Watertransportleiding EVIDES in plangebied Haringvliet F. Diverse kabels en leidingen ten behoeve van transport in plangebied Veerse Meer. Graag treden wij met u nader in overleg om de ligging van deze infrastructuur nader te duiden.	5. Kaarten
108-2		Verzoek een categorie 'nutsvoorzieningen' naast een regeling voor kabels en leidingen voor 'industrie' bij de categorie-indeling beheer en onderhoud kabels en leidingen toe te voegen.	6.2 Redactie – Geen wijziging

DEEL-REACTIE	INDIENER	SAMENVATTING ZIENSWIJZE	BEHANDELD ONDER
108-3		Daarnaast is een inhoudelijk gelijklopende regeling gewenst; geconstateerd wordt dat er inhoudelijk/tekstueel afwijkende regelingen zijn voor beheer en onderhoud tussen de verschillende categorieën. Voor zover deze afwijkende regeling is beoogd dient dit toegelicht te worden.	6.2 Redactie – Geen wijziging
108-4		In de paragrafen waarin de 'vrijgestelde vergunning plichtige activiteiten met specifieke voorwaarden' worden benoemd worden geen activiteiten genoemd ten aanzien van beheer en onderhoud van kabels en leidingen. Naar onze mening zouden juist de activiteiten ten aanzien van het beheer en onderhoud van kabels en leidingen hier beschreven dienen te worden.	6.2 Redactie – Geen wijziging
108-5		Er is behoefte aan een volstrekt heldere afbakening van de categorisering van beheer en onderhoud van kabels en leidingen en de daarbij gebruikte begrippen zoals 'regulier onderhoud' en 'groot onderhoud'.	2.5 Activiteiten – Industrie 6.2 Redactie – Geen wijziging
108-6		Effecten van beheer en onderhoud zijn zo langzamerhand wel duidelijk. Wij zijn van mening dat beheer- en onderhoudswerkzaamheden opgenomen moeten worden onder de niet-vergunning plichtige activiteiten of de vrijgestelde activiteiten onder voorwaarden.	2.5 Activiteiten – Industrie
109	Vervallen		
110	Vervallen		
111	Particulier OUD BEIJERLAND	Ik heb vernomen dat er binnen een afstand van 500 meter van beverburcht geen jacht meer toegestaan wordt. Hierop wil ik bezwaar maken. Daarnaast heb ik bezwaar dat jacht en schadebestrijding als kwalijk middel gezien wordt.	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
112	Particulier NIEUW BEIJERLAND	<i>Idem zienswijze 111</i>	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
113	Particulier HEINENOORD	<i>Idem zienswijze 111</i>	2.1 Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding
114	Vervallen		

Bijlage C – Aangepaste tekst 'Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding'

HARINGVLIET

Chemische onkruidbestrijding

In het Haringvliet vindt chemische onkruidbestrijding plaats op enkele grasgorzen die in agrarisch (mede)gebruik zijn. Chemische onkruidbestrijding zou negatieve effecten kunnen hebben op de aangewezen habitattypen als de bestrijding wordt uitgevoerd buiten de toegestane locaties of gericht is tegen andere plantensoorten dan specifiek bedoeld. Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan, zijn geen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden chemische onkruidbestrijding

Pleksgewijze chemische onkruidbestrijding op grasgorzen die in agrarisch (mede)gebruik zijn, is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld van de vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet:

- De bestrijding wordt alleen toegepast op akkerdistel, ridderzuring, grote brandnetel en vogelmuur;
- De bestrijding wordt uitgevoerd met toegestane middelen en op toegestane wijze;
- De bestrijding wordt uitgevoerd met een rugspuit in de periode van 1 maart tot 1 november. Bij een bedekkingsgraad van 15% of meer mag buiten het broedseizoen, dat wil zeggen in de perioden van 1 maart tot 15 maart en van 15 juli tot 1 november, ook een spuitboom of spuitlans gebruikt worden;
- De behandeling vindt plaats tijdens windstil en groeizaam weer met een grove druppel, om "driften" tegen te gaan;
- Slootkanten, dat wil zeggen stroken van anderhalve meter gerekend vanaf de insteek van de sloot, en wateroppervlakten worden niet behandeld.

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland worden door middel van het "Meldingsformulier chemische onkruidbestrijding" minstens vier werkdagen (datum poststempel) en ten hoogste één maand van tevoren schriftelijk in kennis gesteld van de voorgenomen chemische onkruidbestrijding. Het meldingsformulier dient te worden gezonden aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, t.a.v. Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid, Afdeling Toezicht en Handhaving, Bureau Milieu en Groen, Postbus 550, 3300 AN Dordrecht. Indien de behandeling door een ander dan de gebruiker wordt uitgevoerd, dient deze door de gebruiker op de hoogte gesteld te worden van de hiervoor vermelde voorwaarden, waarbij de gebruiker verantwoordelijk blijft voor de naleving van deze voorwaarden.

Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding

In het Natura 2000-beheerplan Haringvliet zijn vijf handelingen in het kader van jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding onder voorwaarden vrijgesteld van de

vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet 1998¹. Dat zijn: het bestrijden van muskusratten en beverratten, het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken, het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen, het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen en het bestrijden van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen.

Alle andere handelingen – alsmede het uitvoeren van de vrijgestelde handelingen in andere perioden, op andere wijze of op andere plaatsen dan in de voorwaarden opgenomen – blijven in het vergunningenspoor en zijn daarom toegevoegd aan par.

4.4. waarin een niet-limitatieve opsomming wordt gegeven van activiteiten die vergunningplichtig blijven op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 of, per 1 januari 2017, de nieuwe Wet natuurbescherming. Hiervoor wordt een (integrale) natuurtoets opgesteld op basis waarvan te zijner tijd door de Faunabeheereenheid Zuid-Holland een vergunning zal worden aangevraagd.

Er worden - met uitzondering van het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken - in dit beheerplan geen beperkingen of voorwaarden gesteld aan jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding *buiten* het Natura 2000-gebied.

Muskusratten- en beverrattenbestrijding

In het Natura 2000-gebied Haringvliet vindt muskusratten- en beverrattenbestrijding plaats. Hiervoor moeten regelmatig vangmiddelen worden geplaatst en gecontroleerd². Dit gebeurt vanuit een boot (platbodem, kano) of te voet, waar nodig in combinatie met een quad. De frequentie van de muskusratten- en beverrattenbestrijding kan oplopen tot een dagelijkse controle van vangmiddelen, ook in gebieden waar veel vogels broeden, rusten en/of foerageren. Hierdoor kunnen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen niet op voorhand worden uitgesloten. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zullen dergelijke effecten echter niet optreden.

Vrijstellingsvoorwaarden voor muskusratten- en beverrattenbestrijding

Het bestrijden van muskusratten en beverratten is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het plaatsen, verplaatsen en controleren van de vangmiddelen wordt uitgevoerd tussen zonsopkomst en zonsondergang. Dit gebeurt in overleg met de terreinbeheerder en/of eigenaar van het gebied en op basis van de desbetreffende gedragscode Flora- en faunawet;
- b. Eventuele bijvangsten worden vrijgelaten;
- c. Om verstoring van aangewezen soorten broedvogels te voorkomen moeten de broedgebieden in de periode van 15 maart tot 15 juli worden gemeden. Mocht het, door een melding of het vermoeden van de aanwezigheid van muskusratten en/of beverratten, toch nodig zijn om gedurende het broedseizoen het gebied in te gaan, dan gebeurt dit uitsluitend in overleg met de terreinbeheerder.

¹ De vrijgestelde handelingen hebben naar verwachting geen significant negatief effecten op de aangewezen habitatsoorten noordse woelmuis, zeeprik, rivierprik, elft, fint, zalm, bittervoorn en rivierdonderpad. Er worden voor deze soorten dan ook geen nadere voorwaarden gesteld.

² Muskusrattenbestrijding wordt uitgevoerd met kastvallen, vangkooien en klemmen (niet zijnde pootklemmen) en beverrattenbestrijding met levend vangende kooien.

Jacht in het Natura 2000-gebied Haringvliet

Op grond van artikel 46 lid 3 Flora- en faunawet is de jacht niet opengesteld in gebieden die zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied, als Habitatrichtlijngebied waarvan de status als beschermd natuurmonument is vervallen, als beschermd natuurmonument en/of als wetland. Dit is van toepassing op het *gehele* Natura 2000-gebied Haringvliet.

Vrijstellingsvoorwaarden voor jacht in het Natura 2000-gebied Haringvliet

Niet van toepassing. Jacht in het Haringvliet kan niet worden aangemerkt als bestaand gebruik (peildatum 31 maart 2010) en is dus ook *niet* vrijgesteld.

Jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken direct grenzend aan het Natura 2000-gebied Haringvliet

Op enkele primaire waterkeringen direct grenzend aan, maar *buiten* het Natura 2000-gebied Haringvliet, vindt jacht en schadebestrijding op konijnen plaats. Deze dijken liggen vaak op korte afstand van plekken die een belangrijke functie vervullen als broed-, foerageer-, rui- en rustgebied voor broedvogels en niet-broedvogels. Jacht en/of schadebestrijding op dijken kan, zeker met het geweer, verstoring van deze vogelfuncties veroorzaken. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn significant negatieve effecten op de aangewezen vogelsoorten echter uit te sluiten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken

Het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken direct grenzend aan het Natura 2000-gebied Haringvliet is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Jacht en/of schadebestrijding van konijnen op dijken met het geweer of met fretten en buidels wordt overdag en buiten het broedseizoen, dus in de periode van 15 juli tot 15 maart, uitgevoerd;
- b. Een dijktraject wordt per aanliggend jachtveld maximaal twee keer per week betreden.

Zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen in het Natura 2000-gebied Haringvliet

Om de schade door overzomerende ganzen tot een acceptabel niveau terug te dringen, worden er in Zuid-Holland diverse maatregelen genomen om de populatie standganzen te reduceren en exoten of verwilderde ganzen te verwijderen. In zijn algemeenheid geldt dat door het uitvoeren van deze maatregelen de gunstige staat van instandhouding van de *inheemse* soorten ganzen niet in gevaar mag komen. En specifiek voor het Natura 2000-gebied Haringvliet, dat deze maatregelen niet mogen leiden tot een zodanige vermindering van de kwaliteit en draagkracht van het leefgebied van de grauwe gans en de brandgans, dat het gebied de doelaantallen niet meer kan herbergen of bereiken. De doelaantallen voor deze twee soorten hebben uitsluitend betrekking op de functie als doortrek- en overwinteringsgebied en *niet* op de functie als broedgebied.

Een van de maatregelen is het beperken van het broedsucces door het zoeken, rapen en/of behandelen (schudden, prikken of oliën) van eieren. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de N2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen

Het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. De handelingen worden alleen toegepast op nesten van Canadese ganzen, nijlganzen, Indische ganzen, grauwe ganzen, gedomesticeerde grauwe ganzen en brandganzen;
- b. De handeling(en) vinden overdag plaats in de periode van 1 februari tot 15 april en worden in ruimte en tijd gefaseerd uitgevoerd. Dat betekent dat een locatie maximaal twee keer per week, en met een maximum van zes keer over de gehele periode, wordt betreden door maximaal 10 personen. Dit gebeurt zoveel mogelijk in aanwezigheid van de terreinbeheerder. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande wegen en paden;
- c. Om het risico op verstoring van aangewezen soorten broedvogels te beperken is het uitvoeren van de handeling(en) niet vrijgesteld binnen een straal van 100 meter van de bekende broedplaatsen van aangewezen soorten moerasbroedvogels (bruine kiekendief)³ en kustbroedvogels (kluut, bontbekplevier, strandplevier, zwartkopmeeuw, grote stern, visdief en dwergstern. Dit risico wordt ter plaatse beoordeeld door de terreinbeheerder of aan de hand van een jaarlijkse inventarisatie van kwetsbare soorten broedvogels.

Vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Natura 2000-gebied Haringvliet

Zie boven. Een andere mogelijke maatregel is het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de N2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen

Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Natura 2000-gebied Haringvliet is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen wordt alleen toegepast bij nijlganzen, Canadese ganzen, Indische ganzen, grauwe ganzen en verwilderde gedomesticeerde ganzen;
- b. Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen wordt uitsluitend uitgevoerd met toegestane vangmiddelen en op toegestane wijze. Hierbij is het gebruik van het geweer niet vrijgesteld;
- c. Het vangen van ruiende ganzen vindt overdag plaats in de periode van 15 juni tot 15 augustus en wordt gefaseerd in de tijd uitgevoerd. Dat betekent dat er maximaal twee keer per week wordt gevangen met een maximum van zes vangsten in de gehele periode. Het vangen en/of doden is alleen toegestaan tussen zonsopkomst en zonsondergang;

³ Voor de aangewezen soorten moerasbroedvogels Blauwborst en Rietzanger worden – vanwege de hoge dichtheden en kleine verstoringafstanden – geen nadere voorwaarden gesteld.

- d. De vangopstelling mag buiten de periode van 15 juni tot 15 augustus niet in het veld aanwezig zijn.
- e. Om het risico op verstoring van kolonies kustbroedvogels of grote slaappleatsen, rustgebieden of hoogwatervluchtplaatsen van watervogels te beperken is het plaatsen van vangopstellingen op de Ventjagersplaten, de Slijkplaat en de Scheelhoek-eilanden niet vrijgesteld..

Vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Natura 2000-gebied Haringvliet

Om de aangewezen habitat- en vogelsoorten te beschermen worden in het Haringvliet zonodig verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen bestreden. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor bestrijding van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen

Het vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Natura 2000-gebied Haringvliet is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen wordt uitsluitend uitgevoerd met toegestane middelen en op toegestane wijze;
- b. De vangkooien worden dagelijks gecontroleerd;
- c. Eventuele bijvangsten worden vrijgelaten;
- d. Bij deze handeling is het gebruik van een geweer binnen het Natura 2000-gebied niet vrijgesteld.

HOLLANDS DIEP

Chemische onkruidbestrijding

In het Zuid-Hollandse deel van het Hollands Diep vindt chemische onkruidbestrijding plaats op enkele grasgorzen die in agrarisch (mede)gebruik zijn. Chemische onkruidbestrijding zou negatieve effecten kunnen hebben op de aangewezen habitattypen als de bestrijding wordt uitgevoerd buiten de toegestane locaties of gericht is tegen andere plantensoorten dan specifiek bedoeld. Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan, zijn geen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden chemische onkruidbestrijding

Pleksgewijze chemische onkruidbestrijding op grasgorzen die in agrarisch (mede)gebruik zijn, is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld van de vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet:

- a. De bestrijding wordt alleen toegepast op akkerdistel, ridderzuring, grote brandnetel en vogelmuur;
- b. De bestrijding wordt uitgevoerd met toegestane middelen en op toegestane wijze;
- c. De bestrijding wordt uitgevoerd met een rugspuit in de periode van 1 maart tot 1 november. Bij een bedekkingsgraad van 15% of meer mag buiten het broedseizoen, dat wil zeggen in de perioden van 1 maart tot 15 maart en 15 juli tot 1 november, ook een spuitboom of spuitlans gebruikt worden;
- d. De behandeling vindt plaats tijdens windstil en groeizaam weer met een grove druppel, om "driften" tegen te gaan;
- e. Slootkanten, dat wil zeggen stroken van anderhalve meter gerekend vanaf de insteek van de sloot, en wateroppervlakten worden niet behandeld.

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland worden door middel van het "Meldingsformulier chemische onkruidbestrijding" minstens vier werkdagen (datum poststempel) en ten hoogste één maand van tevoren schriftelijk in kennis gesteld van de voorgenomen chemische onkruidbestrijding. Het meldingsformulier dient te worden gezonden aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, t.a.v. Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid, Afdeling Toezicht en Handhaving, Bureau Milieu en Groen, Postbus 550, 3300 AN Dordrecht. Indien de behandeling door een ander dan de gebruiker wordt uitgevoerd, dient deze door de gebruiker op de hoogte gesteld te worden van de hiervoor vermelde voorwaarden, waarbij de gebruiker verantwoordelijk blijft voor de naleving van deze voorwaarden.

Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding

In het Natura 2000-beheerplan Hollands Diep zijn zes handelingen in het kader van jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding onder voorwaarden vrijgesteld van de vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet 1998⁴. Dat zijn: het bestrijden van muskratten en beverratten, jacht (alleen waar opengesteld), het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken, het zoeken, rapen en behandelen van

⁴ De vrijgestelde handelingen hebben naar verwachting geen significant negatieve effecten op de aangewezen habitatsoorten noordse woelmuis, zeeprik, rivierprik, elft, fint en zalm. Er worden voor deze soorten dan ook geen nadere voorwaarden gesteld.

eieren van ganzen, het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen en het bestrijden van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen. Alle andere handelingen – alsmede het uitvoeren van de vrijgestelde handelingen in andere perioden, op andere wijze of op andere plaatsen dan in de voorwaarden opgenomen – blijven in het vergunningenspoor en zijn daarom toegevoegd aan par. 4.4. waarin een niet-limitatieve opsomming wordt gegeven van activiteiten die vergunningplichtig blijven op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 of, per 1 januari 2017, de nieuwe Wet natuurbescherming. Hiervoor wordt een (integrale) natuurtoets opgesteld op basis waarvan te zijner tijd door de Faunabeheereenheid Zuid-Holland een vergunning zal worden aangevraagd. Er worden - met uitzondering van het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken - in dit beheerplan geen beperkingen of voorwaarden gesteld aan jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding *buiten* het Natura 2000-gebied.

Muskusratten- en beverrattenbestrijding

In het Natura 2000-gebied Hollands Diep vindt muskusratten- en beverrattenbestrijding plaats. Hiervoor moeten regelmatig vangmiddelen⁵ worden geplaatst en gecontroleerd. Dit gebeurt vanuit een boot (platbodem, kano) of te voet, waar nodig in combinatie met een quad. De frequentie van de muskusratten- en beverrattenbestrijding kan oplopen tot een dagelijkse controle van vangmiddelen, ook in gebieden waar veel vogels broeden, rusten en/of foerageren. Hierdoor kunnen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen niet op voorhand worden uitgesloten. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zullen dergelijke effecten echter niet optreden.

Vrijstellingsvoorwaarden voor muskusratten- en beverrattenbestrijding

Het bestrijden van muskusratten en beverratten is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het plaatsen, verplaatsen en controleren van de vangmiddelen wordt uitgevoerd tussen zonsopkomst en zonsondergang. Dit gebeurt in overleg met de terreinbeheerder en/of eigenaar van het gebied en op basis van de desbetreffende gedragscode Flora- en faunawet;
- b. Eventuele bijvangsten worden vrijgelaten;
- c. Er wordt tenminste 50 meter afstand bewaard tot bewoonde beverburchten. Informatie over de ligging van bewoonde beverburchten kan worden opgevraagd bij de terreinbeheerder.
- d. Om verstoring van aangewezen soorten broedvogels te voorkomen moeten de broedgebieden in de periode van 15 maart tot 15 juli worden gemeden. Mocht het, door een melding of het vermoeden van de aanwezigheid van muskusratten en/of beverratten, toch nodig zijn om gedurende het broedseizoen het gebied in te gaan, dan gebeurt dit uitsluitend in overleg met de terreinbeheerder.

⁵ In de provincie Zuid-Holland wordt muskusrattenbestrijding uitgevoerd met kastvallen, vangkooien en klemmen (niet zijnde pootklemmen) en beverrattenbestrijding met levend vangende kooien. Voor de gehele provincie Noord-Brabant geldt een aanwijzing voor muskusratten- en beverrattenbestrijding waarbij de inzet van vangkooien, klemmen, fuiken en vuurwapens mogelijk is.

Jacht in het Natura 2000-gebied Hollands Diep

Op grond van artikel 46 lid 3 Flora- en faunawet is de jacht niet opengesteld in gebieden die zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied, als Habitatrichtlijngebied waarvan de status als beschermd natuurmonument is vervallen, als beschermd natuurmonument en/of als wetland. Dit is van toepassing op het *gehele* Natura 2000-gebied Hollands Diep, met uitzondering van 6 ha griend bij de buisleidingstraat aan de noordrand van het gebied. Dit deelgebiedje is namelijk alleen als Habitatrichtlijngebied aangewezen. Indien aan onderstaande voorwaarde wordt voldaan zal jacht *hier* geen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen veroorzaken.

Vrijstellingsvoorwaarden voor jacht in het Natura 2000-gebied Hollands Diep

Jacht in de 6 ha griend bij de buisleidingstraat in de noordrand van het Natura 2000-gebied Hollands Diep is onder de volgende voorwaarde vrijgesteld:

- a. Er wordt tenminste 50 meter afstand bewaard tot bewoonde beverburchten en er wordt binnen een straal van 50 meter rondom bewoonde beverburchten niet geschoten. Deze afstanden zijn uitsluitend van toepassing binnen het Natura 2000-gebied. Informatie over de ligging van bewoonde beverburchten kan worden opgevraagd bij de terreinbeheerder.

Jacht in het overig deel van het Natura 2000-gebied Hollands Diep kan niet worden aangemerkt als bestaand gebruik (peildatum 31 maart 2010) en is dus ook *niet* vrijgesteld.

Jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken direct grenzend aan het Natura 2000-gebied Hollands Diep

Op enkele primaire waterkeringen direct grenzend aan, maar *buiten* het Natura 2000-gebied Hollands Diep, vindt jacht en schadebestrijding op konijnen plaats. Deze dijken liggen vaak op korte afstand van plekken die een belangrijke functie vervullen als broed-, foerageer-, rui- en rustgebied voor broedvogels en niet-broedvogels. Jacht en/of schadebestrijding op dijken kan, zeker met het geweer, verstoring van deze vogelfuncties veroorzaken. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn significant negatieve effecten op de aangewezen vogelsoorten uit te sluiten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken

Het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken direct grenzend aan het Natura 2000-gebied Hollands Diep is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Jacht en/of schadebestrijding van konijnen op dijken met het geweer of met fretten en buidels wordt overdag en buiten het broedseizoen, dus in de periode van 15 juli tot 15 maart, uitgevoerd;
- b. Een dijktraject wordt per aanliggend jachtveld maximaal twee keer per week betreden.

Zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen in het Natura 2000-gebied Hollands Diep

Om de schade door overzomerende ganzen tot een acceptabel niveau terug te dringen, worden er in Zuid-Holland en Noord-Brabant diverse maatregelen genomen om de populatie standganzen te reduceren en exoten of verwilderde ganzen te verwijderen. In zijn algemeenheid geldt dat door het uitvoeren van deze

maatregelen de gunstige staat van instandhouding van de *inheemse* soorten ganzen niet in gevaar mag komen. En specifiek voor het Natura 2000-gebied Hollands Diep, dat deze maatregelen niet mogen leiden tot een zodanige vermindering van de kwaliteit en draagkracht van het leefgebied van grauwe gans en brandgans, dat het gebied de doelaantallen niet meer kan herbergen of bereiken. De doelaantallen voor deze twee soorten hebben uitsluitend betrekking op de functie als doortrek- en overwinteringsgebied en *niet* op de functie als broedgebied.

Een van de maatregelen is het beperken van het broedsucces door het zoeken, rapen en/of behandelen (schudden, prikken of oliën) van eieren. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de N2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen

Het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. De handelingen worden alleen toegepast op nesten van Canadese ganzen, nijlganzen, Indische ganzen, grauwe ganzen, gedomesticeerde grauwe ganzen en brandganzen;
- b. De handelingen vinden overdag plaats in de periode van 1 februari tot 15 april en worden in ruimte en tijd gefaseerd uitgevoerd. Dat betekent dat een locatie maximaal twee keer per week, en met een maximum van zes keer over de gehele periode, wordt betreden door maximaal 10 personen. Dit gebeurt zoveel mogelijk in aanwezigheid van de terreinbeheerder. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande wegen en paden;
- c. Om het risico op verstoring van aangewezen soorten broedvogels te beperken is het uitvoeren van de handeling(en) niet vrijgesteld binnen een straal van 100 meter van de bekende broedplaatsen van aangewezen soorten moerasbroedvogels (lepelaar) en kustbroedvogels (kluut). Dit risico wordt ter plaatse beoordeeld door de terreinbeheerder of aan de hand van een jaarlijkse inventarisatie van kwetsbare soorten broedvogels.

Vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Natura 2000-gebied Hollands Diep

Zie boven. Een andere mogelijke maatregel is het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de N2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen

Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Natura 2000-gebied Hollands Diep is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen wordt alleen toegepast bij nijlganzen, Canadese ganzen, Indische ganzen, grauwe ganzen en verwilderde gedomesticeerde ganzen;
- b. Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen wordt uitsluitend uitgevoerd met toegestane vangmiddelen en op toegestane wijze. Hierbij is het gebruik van een geweer niet vrijgesteld;

- c. Het vangen van ruiende ganzen vindt overdag plaats in de periode van 15 juni tot 15 augustus en wordt gefaseerd in de tijd uitgevoerd. Dat betekent dat er maximaal twee keer per week wordt gevangen met een maximum van zes vangsten in de gehele periode. Het vangen en/of doden is alleen toegestaan tussen zonsopkomst en zonsondergang;
- d. De vangopstelling mag buiten de periode van 15 juni tot 15 augustus niet in het veld aanwezig zijn;
- e. Om het risico op verstoring van kolonies moerasbroedvogels of grote slaapplekken en rustgebieden van watervogels te beperken is het plaatsen van vangopstellingen op de Sassenplaat en in de ondiepwaterzone en eilandjes voor de Hoogezandse Gorzen niet vrijgesteld.

Vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Natura 2000-gebied Hollands Diep

Om de aangewezen habitat- en vogelsoorten te beschermen worden in het Hollands Diep zonodig verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen bestreden. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor bestrijding van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen

Het vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Natura 2000-gebied Hollands Diep is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen wordt uitsluitend uitgevoerd met toegestane middelen en op toegestane wijze;
- b. De vangkooien worden dagelijks gecontroleerd;
- c. Eventuele bijvangsten worden vrijgelaten;
- d. Bij deze handeling is het gebruik van een geweer in het Natura 2000-gebied niet vrijgesteld;
- e. Er wordt tenminste 50 meter afstand bewaard tot bewoonde beverburchten. Informatie over de ligging van bewoonde beverburchten kan worden opgevraagd bij de terreinbeheerder;

GREVELINGEN

Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding

In het Natura 2000-beheerplan zijn zes handelingen in het kader van jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding onder voorwaarden vrijgesteld van de vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet 1998⁶. Dat zijn: het bestrijden van muskusratten en beverratten, het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken, het bestrijden van landbouwschade op percelen die in agrarisch gebruik zijn, het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen, het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen en het bestrijden van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen.

Alle andere handelingen – alsmede het uitvoeren van de vrijgestelde handelingen in andere perioden, op andere wijze of op andere plaatsen dan in de voorwaarden opgenomen – blijven in het vergunningenspoor en zijn daarom toegevoegd aan par. 4.4. waarin een niet-limitatieve opsomming wordt gegeven van activiteiten die vergunningplichtig blijven op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 of, per 1 januari 2017, de nieuwe Wet natuurbescherming. Hiervoor wordt een (integrale) natuurtoets opgesteld op basis waarvan te zijner tijd door de Faunabeheereenheid Zuid-Holland een vergunning zal worden aangevraagd.

Er worden - met uitzondering van het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken - in dit beheerplan geen beperkingen of voorwaarden gesteld aan jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding *buiten* het Natura 2000-gebied.

Muskusratten- en beverrattenbestrijding

In het Natura 2000-gebied Grevelingen vindt muskusratten- en beverrattenbestrijding plaats. Hiervoor moeten regelmatig vangmiddelen⁷ worden geplaatst en gecontroleerd. Dit gebeurt vanuit een boot (platbodem, kano) of te voet, waar nodig in combinatie met een quad. De frequentie van de muskusratten- en beverrattenbestrijding kan oplopen tot een dagelijkse controle van vangmiddelen, ook in gebieden waar veel vogels broeden, rusten en/of foerageren. Hierdoor kunnen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen niet op voorhand worden uitgesloten. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zullen dergelijke effecten echter niet optreden.

Vrijstellingsvoorwaarden voor muskusratten- en beverrattenbestrijding

Het bestrijden van muskusratten en beverratten is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het plaatsen, verplaatsen en controleren van de vangmiddelen wordt uitgevoerd tussen zonsopkomst en zonsondergang. Dit gebeurt in overleg met de terreinbeheerder en/of eigenaar van het gebied en op basis van de desbetreffende gedragscode Flora- en faunawet;
- b. Eventuele bijvangst worden vrijgelaten;

⁶ De vrijgestelde handelingen hebben naar verwachting geen significant negatieve effecten op de aangewezen habitatsoorten noordse woelmuis en groenknolorchis. Er worden voor deze soorten dan ook geen nadere voorwaarden gesteld.

⁷ Muskusrattenbestrijding wordt uitgevoerd met kastvallen, vangkooien en klemmen (niet zijnde pootklemmen) en beverrattenbestrijding met levend vangende kooien. Beverrattenbestrijding vindt in de provincie Zeeland niet plaats.

- c. Om verstoring van aangewezen soorten broedvogels te voorkomen moeten de broedgebieden in de periode van 15 maart tot 15 juli worden gemeden. Mocht het, door een melding of het vermoeden van de aanwezigheid van muskusratten en/of beverratten, toch nodig zijn om gedurende het broedseizoen het gebied in te gaan, dan gebeurt dit uitsluitend in overleg met de terreinbeheerder.

Jacht in het Natura 2000-gebied Grevelingen

Op grond van artikel 46 lid 3 Flora- en faunawet is de jacht niet opengesteld in gebieden die zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied, als Habitatrichtlijngebied waarvan de status als beschermd natuurmonument is vervallen, als beschermd natuurmonument en/of als wetland. Dit is van toepassing op het *gehele* Natura 2000-gebied Grevelingen.

Vrijstellingsvoorwaarden voor jacht in het Natura 2000-gebied Grevelingen

Niet van toepassing. Jacht in de Grevelingen kan niet worden aangemerkt als bestaand gebruik (peildatum 31 maart 2010) en is dus ook *niet* vrijgesteld.

Jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken direct grenzend aan het Natura 2000-gebied Grevelingen

Op enkele primaire waterkeringen direct grenzend aan, maar *buiten* het Natura 2000-gebied Grevelingen, vindt jacht en schadebestrijding op konijnen plaats. Deze dijken liggen vaak op korte afstand van plekken die een belangrijke functie vervullen als broed-, foerageer-, rui- en rustgebied voor broedvogels en niet-broedvogels. Jacht en/of schadebestrijding op dijken kan, zeker met het geweer, verstoring van deze vogelfuncties veroorzaken. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn significant negatieve effecten op de aangewezen soorten vogels echter uit te sluiten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken

Het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken direct grenzend aan het Natura 2000-gebied Grevelingen is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Jacht en/of schadebestrijding van konijnen op dijken met het geweer of met fretten en buidels wordt overdag, tussen twee uur voor en twee uur na hoog water, en buiten het broedseizoen, dus in de periode van 15 juli tot 15 maart, uitgevoerd;
- b. Een dijktraject wordt per aanliggend jachtveld maximaal twee keer per week betreden;
- c. Om het risico op verstoring van aangewezen vogelsoorten te beperken, is het bejagen en bestrijden van konijnen op dijktrajecten *binnen* het Natura 2000-gebied (bij het Dijkwater en bij de Preekhilpolder en de inlagen langs de N57) niet vrijgesteld.

Schadebestrijding op percelen in agrarisch gebruik binnen het Natura 2000-gebied Grevelingen

Om landbouwschade te voorkomen worden op enkele akkerbouwpercelen in het Dijkwater, *binnen* het Natura 2000-gebied Grevelingen, overzomerende grauwe ganzen, Canadese ganzen, wilde eenden, houtduiven, zwarte kraaien, kauwen konijnen verjaagd met ondersteunend afschot. Indien aan de onderstaande

voorwaarden wordt voldaan zijn significant negatieve effecten op de op de aangewezen vogelsoorten uit te sluiten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor percelen in agrarisch gebruik

Schadebestrijding in de vorm van verjaging met ondersteunend afschot is op akkerbouwpercelen in het Dijkwater onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Verjaging met ondersteunend afschot van overzomerende grauwe ganzen wordt uitgevoerd in de periode van 1 april tot 1 oktober en van wilde eenden in de periode van 15 april tot 15 augustus, verjaging met ondersteunend afschot van Canadese ganzen, houtduiven, zwarte kraaien, kauwen en konijnen is gedurende het gehele jaar toegestaan.

Zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen in het Natura 2000-gebied Grevelingen

Om de schade door overzomerende ganzen tot een acceptabel niveau terug te dringen, worden in Zuid-Holland en Zeeland diverse maatregelen genomen om de populatie standganzen te reduceren en exoten of verwilderde ganzen te verwijderen. In zijn algemeenheid geldt dat door het uitvoeren van deze maatregelen de gunstige staat van instandhouding van de *inheemse* soorten ganzen niet in gevaar mag komen. En specifiek voor het Natura 2000-gebied Grevelingen, dat deze maatregelen niet mogen leiden tot een zodanige vermindering van de kwaliteit en draagkracht van het leefgebied van de grauwe gans en de brandgans, dat het gebied de doelaantallen niet meer kan herbergen of bereiken. De doelaantallen voor deze twee soorten hebben uitsluitend betrekking op de functie als doortrek- en overwinteringsgebied en *niet* op de functie als broedgebied. Een van de maatregelen is het beperken van het broedsucces door het zoeken, rapen en/of behandelen (schudden, prikken of oliën) van eieren. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de N2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen

Het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. De handelingen worden in Zuid-Holland toegepast op nesten van Canadese ganzen, nijlganzen, Indische ganzen, grauwe ganzen, gedomesticeerde grauwe ganzen en brandganzen en in Zeeland alleen op nesten van Canadese ganzen, grauwe ganzen en gedomesticeerde grauwe ganzen;
- b. De handeling(en) vinden overdag plaats in de periode van 1 februari tot 15 april en worden in ruimte en tijd gefaseerd uitgevoerd. Dat betekent dat een locatie maximaal twee keer per week, en met een maximum van zes keer over de gehele periode, wordt betreden door maximaal 10 personen. Dit gebeurt zoveel mogelijk in aanwezigheid van de terreinbeheerder. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande wegen en paden;
- c. Om het risico op verstoring van aangewezen soorten broedvogels te beperken is het uitvoeren van de handeling(en) niet vrijgesteld binnen een straal van 100 meter van de bekende broedplaatsen van aangewezen soorten moerasbroedvogels (bruine kiekendief) en kustbroedvogels (kluut,

bontbekplevier, strandplevier, grote stern, visdief en dwergstern). Dit risico wordt ter plaatse beoordeeld door de terreinbeheerder of aan de hand van een jaarlijkse inventarisatie van kwetsbare soorten broedvogels.

Vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Natura 2000-gebied Grevelingen

Zie boven. Een andere mogelijke maatregel is het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de N2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen

Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Natura 2000-gebied Grevelingen is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen wordt in Zuid-Holland toegepast bij nijlganzen, Canadese ganzen, Indische ganzen, grauwe ganzen en gedomesticeerde grauwe ganzen en in Zeeland alleen bij Canadese ganzen, grauwe ganzen en gedomesticeerde grauwe ganzen;
- b. Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen wordt uitsluitend uitgevoerd met toegestane vangmiddelen en op toegestane wijze. Hierbij is het gebruik van het geweer niet vrijgesteld;
- c. Het vangen van ruiende ganzen vindt overdag plaats in de periode van 15 juni tot 15 augustus en wordt gefaseerd in de tijd uitgevoerd. Dat betekent dat er maximaal twee keer per week wordt gevangen met een maximum van zes vangsten in de gehele periode. Het vangen en/of doden is alleen toegestaan tussen zonsopkomst en zonsondergang;
- d. De vangopstelling mag buiten de periode van 15 juni tot 15 augustus niet in het veld aanwezig zijn.
- e. Om het risico op verstoring van kolonies kustbroedvogels of grote slaappleatsen, rustgebieden of hoogwatervluchtplaatsen van watervogels te beperken is het plaatsen van vangopstellingen op het slik bij Battenoord, op de zuidpunt van de Slikken van Flakkee, op Markenje, op de Slikken van Bommenede, op Dijkwater buitendijks en op Dwars in den Weg niet vrijgesteld..

Vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Natura 2000-gebied Grevelingen

Om de aangewezen habitat- en vogelsoorten te beschermen worden in de Grevelingen zonodig verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen bestreden. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor bestrijding van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen

Het vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Natura 2000-gebied Grevelingen is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen wordt uitsluitend uitgevoerd met toegestane middelen en op toegestane wijze;

- b. De vangkooien worden dagelijks gecontroleerd;
- c. Eventuele bijvangsten worden vrijgelaten;
- d. Bij deze handeling is het gebruik van een geweer in het Natura 2000-gebied niet vrijgesteld.

OUDE MAAS

Jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding

In het Natura 2000-beheerplan Oude Maas zijn zes handelingen in het kader van jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding onder voorwaarden vrijgesteld van de vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet 1998⁸. Dat zijn: het bestrijden van muskusratten en beverratten, jacht in het Natura 2000-gebied, jacht en schadebestrijding op dijken en op het water direct grenzend aan het Natura 2000-gebied, het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen, het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen en het bestrijden van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen.

Alle andere handelingen – alsmede het uitvoeren van de vrijgestelde handelingen in andere perioden, op andere wijze of op andere plaatsen dan in de voorwaarden opgenomen – blijven in het vergunningenspoor en zijn daarom toegevoegd aan par. 4.4. waarin een niet-limitatieve opsomming wordt gegeven van activiteiten die vergunningplichtig blijven op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 of, per 1 januari 2017, de nieuwe Wet natuurbescherming. Hiervoor wordt een (integrale) natuurtoets opgesteld op basis waarvan te zijner tijd door de Faunabeheereenheid Zuid-Holland een vergunning zal worden aangevraagd.

Er worden - met uitzondering van jacht en schadebestrijding op dijken en op het water direct grenzend aan het Natura 2000-gebied - in dit beheerplan geen beperkingen of voorwaarden gesteld aan jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding *buiten* het Natura 2000-gebied.

Muskusratten- en beverrattenbestrijding

In het Natura 2000-gebied Oude Maas vindt muskusratten- en beverrattenbestrijding plaats. Hiervoor moeten regelmatig vangmiddelen⁹ worden geplaatst en gecontroleerd. Dit gebeurt vanuit een boot (platbodem, kano) of te voet, waar nodig in combinatie met een quad. De frequentie van de muskusratten- en beverrattenbestrijding kan oplopen tot een dagelijkse controle van vangmiddelen. Hierdoor kunnen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen niet op voorhand worden uitgesloten. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zullen dergelijke effecten echter niet optreden.

Vrijstellingsvoorwaarden voor muskusratten- en beverrattenbestrijding

Het bestrijden van muskusratten en beverratten is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het plaatsen, verplaatsen en controleren van de vangmiddelen wordt uitgevoerd tussen zonsopkomst en zonsondergang. Dit gebeurt in overleg met de terreinbeheerder en/of eigenaar van het gebied en op basis van de desbetreffende gedragscode Flora- en faunawet;
- b. Eventuele bijvangst worden vrijgelaten;

⁸ De vrijgestelde handelingen hebben naar verwachting geen significant negatief effecten op de aangewezen habitatsoort noordse woelmuis. Er worden voor deze soort dan ook geen nadere voorwaarden gesteld.

⁹ Muskusrattenbestrijding wordt uitgevoerd met kastvallen, vangkooien en klemmen (niet zijnde pootklemmen) en beverrattenbestrijding met levend vangende kooien.

- c. Er wordt tenminste 50 meter afstand bewaard tot bewoonde beverburchten. Informatie over de ligging van bewoonde beverburchten kan desgewenst worden opgevraagd bij de terreinbeheerder.

[Jacht in het Natura 2000-gebied Oude Maas](#)

Op grond van artikel 46 lid 3 Flora- en faunawet is de jacht niet opengesteld in gebieden die zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied, als Habitatrichtlijngebied waarvan de status als beschermd natuurmonument is vervallen, als beschermd natuurmonument en/of als wetland. Dit is echter niet van toepassing op het Natura 2000-gebied Oude Maas. Dit gebied is namelijk alleen als Habitatrichtlijngebied aangewezen. Indien aan onderstaande voorwaarde wordt voldaan zal jacht in de Oude Maas geen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen veroorzaken.

[Vrijstellingsvoorwaarden voor jacht in het Natura 2000-gebied Oude Maas](#)

Jacht in het Natura 2000-gebied Oude Maas is onder de volgende voorwaarde vrijgesteld:

- a. Er wordt tenminste 50 meter afstand bewaard tot bewoonde beverburchten en er wordt binnen een straal van 50 meter rondom bewoonde beverburchten niet geschoten. Informatie over de ligging van bewoonde beverburchten kan worden opgevraagd bij de terreinbeheerder.

[Jacht en schadebestrijding op dijken en op het water direct grenzend aan het Natura 2000-gebied Oude Maas](#)

Op enkele primaire waterkeringen en op het water direct grenzend aan, maar *buiten* het Natura 2000-gebied Oude Maas, vindt jacht en schadebestrijding plaats. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen uit te sluiten.

[Vrijstellingsvoorwaarden voor jacht en schadebestrijding op dijken en op het water](#)

Jacht en schadebestrijding op dijken en op het water direct grenzend aan het Natura 2000-gebied Oude Maas is onder de volgende voorwaarde vrijgesteld:

- a. Er wordt bij jacht en schadebestrijding op het water tenminste 50 meter afstand bewaard tot bewoonde beverburchten en er wordt binnen een straal van 50 meter rondom bewoonde beverburchten niet geschoten. Informatie over de ligging van bewoonde beverburchten kan desgewenst worden opgevraagd bij de terreinbeheerder;
- b. Jacht en/of schadebestrijding op dijken en op het water wordt overdag uitgevoerd;
- d. Bij jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken is het gebruik van fretten en buidels voor het vangen en doden van konijnen overdag toegestaan;
- c. Een dijktraject wordt per aanliggend jachtveld maximaal twee keer per week betreden.

[Zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen in het Natura 2000-gebied Oude Maas](#)

Om de schade door overzomerende ganzen tot een acceptabel niveau terug te dringen, worden er in Zuid-Holland diverse maatregelen genomen om de populatie standganzen te reduceren en exoten of verwilderde ganzen te verwijderen. In zijn algemeenheid geldt dat door het uitvoeren van deze maatregelen de gunstige staat van instandhouding van de *inheemse* soorten ganzen niet in gevaar mag komen. Een van de maatregelen is het beperken van het broedsucces door het zoeken, rapen en/of behandelen (schudden, prikken of oliën) van eieren. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de N2000-doelen te verwachten.

[Vrijstellingsvoorwaarden voor het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen](#)

Het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. De handelingen worden alleen toegepast op nesten van Canadese ganzen, nijlganzen, Indische ganzen, grauwe ganzen, gedomesticeerde grauwe ganzen en brandganzen;
- b. De handelingen worden overdag uitgevoerd;
- c. Er wordt tenminste 50 meter afstand bewaard tot bewoonde beverburchten. Informatie over de ligging van bewoonde beverburchten kan worden opgevraagd bij de terreinbeheerder.

[Vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Natura 2000-gebied Oude Maas](#)

Zie boven. Een andere mogelijke maatregel is het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de N2000-doelen te verwachten.

[Vrijstellingsvoorwaarden voor het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen](#)

Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Natura 2000-gebied Oude Maas is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen wordt alleen toegepast bij nijlganzen, Canadese ganzen, Indische ganzen, grauwe ganzen en verwilderde gedomesticeerde ganzen;
- b. Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen wordt uitsluitend overdag en met toegestane vangmiddelen en op toegestane wijze uitgevoerd. Hierbij is het gebruik van het geweer niet vrijgesteld. De vangopstelling mag buiten de periode van 15 juni tot 15 augustus niet in het veld aanwezig zijn;
- c. Er wordt tenminste 50 meter afstand bewaard tot bewoonde beverburchten. Informatie over de ligging van bewoonde beverburchten kan worden opgevraagd bij de terreinbeheerder.

Vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Natura 2000-gebied Oude Maas

Om de aangewezen habitatsoorten te beschermen worden in de Oude Maas zonodig verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen bestreden. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor bestrijding van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen

Het vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Natura 2000-gebied Oude Maas is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen wordt uitsluitend uitgevoerd met toegestane middelen en op toegestane wijze;
- b. De vangkooien worden dagelijks gecontroleerd.
- c. Eventuele bijvangsten worden vrijgelaten
- d. Bij deze handeling is het gebruik van een geweer in het Natura 2000-gebied niet vrijgesteld.
- e. Er wordt tenminste 50 meter afstand bewaard tot bewoonde beverburchten. Informatie over de ligging van bewoonde beverburchten kan worden opgevraagd bij de terreinbeheerder.